

Zodiacus vitae, hoc est, de hominis vita, studio, ac moribus optime instituendis libri XII.

Contributors

Palingenio Stellato, Marcello, approximately 1500-approximately 1543.

Publication/Creation

Basle : [N. Brylinger], 1600.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/cg9ne5pg>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

the ph

MANZOLI
= 4029

1066

Fragment of text on a brown paper label, possibly containing a title or reference.

Fragment of text on a brown paper label, possibly containing a title or reference.

Fragment of text on a brown paper label, possibly containing a title or reference.

4029

A

P. XXIII

16/m

By Pietro Angelo Manzoni

308 (a1)

Coll. Lemay
L. v. 11

MANZOLLI

MARCELLI
PALINGENII
STELLATI POE,
tæ doctissimi .

Zodiacus vita:

hoc est,

DE HOMINIS VITA,
studio, ac moribus optimè
instituendis,
LIBRI XII.

*Opus mirè eruditum, planeq; philo-
sophicum, ac diligentissimè in
Studio sortu vsu denuò
excusum.*

Cum INDICE accuratissimo.

Cum Privilegio Cæs. Maiest.

BASILEÆ,
Typis BRYLINGERIANIS.

Anno M. DC.

HEINRICVS PANTA-
leon Basiliensis ad Christianæ iuuen-
tutis moderatores.

Hælenus inflatas nugas falsosq; poëtas,
Grecia quos mēdax, Ethnica turba dedit,
Legimus heu omnes pueri, iuuenesq; se-
In celebri cœtu, Christi adumq; scholis. (nesq;
Ergo Marcellus virtutis culmina scandens,
Vera modò nobis & meliora tulit.
Non hic Harpiyas, Circes, vastosq; Cyclopes,
Non vanos superos, nomina ficta docet:
Sed quæ prudentium collegit turba Sophorum,
Sublimes animos quæ super astra leuant.
Quæ sint summa bona & ventura gaudia vitæ,
Quæ nos sollicitos nocte dieq; tenent:
Exposuit sanctè: credo illi adstiterè Musas,
Ordine sic pulchro verba diserta canit.
Hunc igitur placuit nostrò renouare labore,
Omnibus ut pateat gloria lausq; Dei.
Ut pueri imberbes discant pia dogmata primùm,
Cætera pòst Vatum dulcia scripta legant.
Vos ergo patres diuinam quæso poësin
Tradite discipulis: præmia magna refert.
Alta sub incluso retinet mysteria sensu,
Omnibus Attalicas undiq; pandit opes.

AD

AD ILLVSTRISS. OM-
NIQVE LAVDE DIGNIS-
simum Ferraria Ducem HERCV-
LEM II. Marcelli Palingenij
Stellati Præfatio.

Consueverunt scriptores, tum antiqui
tum recentiores, illustrissime atque
inuietissime dux Hercules, Estensis
familia summum decus, splendor, & gloria,
postquam libros suos, imò liberos, quos in-
genio suo pepererunt, ad calcem perduxer-
e, illisq; vltimam manum imposuere, virum
quempiam amplissima dignitate ac pote-
state conspicuum quærere, cui labores suos
dedicent, nuncupent, atq; commendent: vt
eius fauore ac patrocinio muniti, pestilē-
tissima inuidorum spicula, criticorumq; te-
meritatem non reformident. Quandoquidē
in hac vitæ tragicomœdia contingere ple-
rumq; solet, vt ignaui homines voluptatibus
addicti eos contemnant, quos virtute præ-
stare vident. Diuina tamen prouidentia fieri
semper solet, vt in tanto humanæ vitæ errore
aliquis Princeps reperiatur, qui virtutem

diligat, suoq; patrocínio tueatur: ne studiosis viris præsidium desit, & locus ad quē confugere valeant. Cæterum, ut antiquos Reges atq; Imperatores silentio præteream, qui viros ingenio præcellentes amplexi sunt, tu vnus es tempestate nostra Dux excellentissime, cui Deus talem tribuit mentē, ut nil pulchrius, nil honestius, nil diuinius virtute ipsa existimes: ideoque virtutem habentibus præstò esse consueuisti. Minimè mirum igitur videri debet, si ad Celsitudinem tuā confugi, librosque meos tibi dedicare constitui. Nam quem alium patronum in tota Italia inuenire possum, cui Musæ cordi sint? qui carmen sibi oblatum aut intelligat, aut examine recto expendere sciat? O corruptissima tempora. Quid mihi cum Principe, qui alienis oculis videt? ore loquitur alieno? illum volo,

*Qui per se possit curuum discernere recto:
cui non ausint maligni homines dicere*

Candida de nigris, & de candentibus atra.

Talem igitur cum te esse omnes prædicent, Dux illustrissime, audacter ad te profectus sum: eo maximè, quòd Antonius Musa Brafsauolus, vir singulari doctrina integritateq;

con-

EPISTOLA.

S

conspicuus, qui Excellētiam tuam fidelissimè
colit, mihi de te spem optimā attulit: quip-
pe qui doctrinam, prudentiam, humanitatē,
liberalitatemq; tuam mirificè apud me cō-
mendauit. Cuius verbis tantum habeo fidei
quantum dici possit. Eo igitur suadente, o-
pus nostrum, cui titulus est ZODIACVS VI-
TAE, in duodecim libros digestum, multos-
que per annos elaboratum, Celsitudini tuæ
donamus, dicamus, nuncupamus: vt apud
posteror nomen tuum clarum ac memora-
bile fiat. Sed quanquam longè preciori mu-
nere dignus es, tamē hoc exiguum nostrum
accipere tua Celsitudo ne dedignetur: ma-
gisq; donātis animum, quā donum ipsum
aspicere velit. Spero tamen fore, si opus hoc
tuis auspicijs semel in lucem eruperit, vt a-
pud viros bonos ac verè doctos laudē haud
spernendam sit habiturum, præsertim apud
posteror. Quandoquidem posteritas ipsa so-
let absque inuidia iudicare, iuxta illud:

Pascitur in vitiis lixor, post facta quiescit.

Nōne sua etiam sæcula Mæn videm risere?
Accipe igitur, Dux illustrissime, exiguū pau-
peris clientis munus: tuoque fauore, quasi
Palladis ægide, ab inuidorum maledictis de-

fende. Si tamen in tanto opere aliquid fortè
reperitur, quod à nostra religione aliquatū
dissentire videatur, mihi minimè imputandū
cenſeo. Nam dum aliquando de rebus Phi-
losophicis loquor, diuerſorum Philoſopho-
rum opiniones refero, præſertim Platonico-
rum. Quæ ſi falſæ ſunt, non ego, ſed ipſi re-
prehendi debent: cū mea ſit intentio à Ca-
tholica fide nunquam declinare. Quo circa
in omnibus quę ſcripſi, orthodoxæ Eccleſiæ
me humiliter ſubiicio: eiusque cenſuram, ut

Virum Chriſtianum decet, libenter ac-

cipio. Vale Princeps optime: Dij

te nobis diutiſſimè

ſeruent.

7
THOMAS SCAV-
RANVS AD LE-
CTOREM.

PRelia grandiloquo scribunt Mauortia versu,
Pugnacesq; solent tollere ad astra viros,
Aut maestos referunt alterno carmine casus,
Aut lyricis celebrant te Cytherea modis,
Multi atque egregij vates, Oenotria tellus
Quos tulit, aut Graij quaelibet ora tot.
Hec via iam cunctis nota est, haec irita poëtis
Materia, hanc omnis tractat vbique liber.
Sed pauci, heu nimium pauci, tentare seueras
Conantur docto carmine Pieridas.
Pauci audent veri cacas aperire latebras:
Quisue iocos sequitur, seria quisque fugit.
Quàm facile est chartas nugis implere canoris,
Quàm facile in calamus fabula blanda venit.
Ausonios inter vates Lucretius vnus
Scrutator veri sedulus ipse fuit:
Abdita naturæ cupiens irrumperè claustra,
Et superos acie mentis adire Deos.
Sæpe tamen recto deflexit tramite, & errat,
Deceptus dictis ô Epicure, uis.
At nunc Marcellus meliori numine ductus,
Vera magis, nec non viliora canit.

♦ ♦

De dijs, deq; anima ostendit quid credere sit fas,
 Dum sequitur nostra religionis iuer,
 Carmine complexus, Phæbo Musisq; secundis,
 Quæ intra se, & quæ extra maximus orbis habet.
 Vne igitur felix, Vates dignissime, donec.
 Suspendet mundi pondera vterque polus.
 Tu Marcellus eris. nunquam tua fama peribit,
 Et tua laus nullo est interitura die,
 Candide Lector habes diuinum carmen. ^{in ijs}
 Insentes animi ^{quæ a} ^{alim} ^{menta} tui.
 Quæ sint summa bona, & quo pacto ducere vitam
 Conueniat, præsens hoc tibi pandis opus.
 Hoc tibi dat sophiæ celestia munera, per quæ
 Te poteris summo conciliare Ioui:
 Hoc tibi naturæ mysteria multa recludit:
 Denique te doctum, te facit esse bonum.
 Zodiacus vitæ fertur: quia vitæ per ipsum
 Ducta mæret, ceu sol per sua signa means.
 Maioremq; ut sol mundum, sic ipse minorem
 Illustrat, vegetat, ornat, alitq; Liber.
 Quem quicumque Deo charus cupit esse, tenebit
 Sæpe manu, & magna sedulitate leget.

MAR-

MARCELLI PA-
LINGENII STELLA-

TI POETAE.

ZODIACI VITAE LIBER
PRIMVS.
ARIES.

MENS mea nescio quo iamdudum im-
pulsus furore
Ardet lauriferos Parnassi inuisere col-
les.

Ruraq; Castaliae Musis celebrata canoris:
Cyrtha placet, semperq; virens nemus o ego qua-
ras.

Effugiam tenebras? video surgentis Eo
Luciferi radios, paulatim albescere caelo. (fundo.
Liuorabi, & stygio procul hinc te absconde pro-
Vincit amor Musae, vincit Deus: ardua quamuis
Sit via non metuit virtus inuicta laborem.

Phoebe pater, vatumq; decus, da noscere calles
Ambiguos: auidumq; reple ambrosia Aganippe:
Lux tua monstret iter, per quod penetralia templi
Ingrediar veneranda tui, me & subtrahe vulgo.

Non ego, quod veniam nouus ignotusq; sacerdos,
Gratus ero fortasse minus: si numine dextro

Excipies, blandoq; sinu, tu tollis ab imo,

Nobilitasq; viros: sine te mortale peribit

Ingenium, vox raucescet, nil dulce sonabit

Vana chelis quod si fueris mihi dexter, adibo

a s

Side-

IO MARCEL. PALINGENII.

Sidera, spectabitq; altos mens enthea diuos.
 Sis igitur mihi quaeso, fauens Latoë: tuumq;
 Tollere humo (nisi fata verent) dignare clientem.
 Et vos Castalides Nymphæ, si pectore puro
 Limina vestra adij: si non contagia cæcæ
 Luxuriæ iuuenem potuere auertero vestro
 A cultu, nec me viciit vesana libido,
 Tradite me famæ, ne ptorius inutilis olim
 Vixisse hîc videar, pereamq; in funere totus.
 Spes famæ solet ad virtutem impellere multos.
 Tu verò Dux, Herculeo qui nomine gaudes,
 Ausonios inter procures celeberrime nostro
 Tempore, & Estensis certissima gloria gentis,
 Quem Parnassiacis, Pallas nutriuit in antris,
 Et sacro à teneris aluerunt lacte Camænæ:
 Vnde sibi sperant decus immortale futurum.
 Cyrrhaæq; iterum per te reuirescere lauros:
 Quâquâ obstat Mauors, atq; inuidus in sua quarit
 Promissis, alijsq; modis te ducere castra:
 Castra, vbi perpetuos merearis victor honores,
 Et tua lauriferis decorentur signa triumphis:
 Adsis, & placido vultu dignare poëtam
 Aspicere, insolitas intentatasq; volentem
 Ire vias, vaturn quas non vlla orbita signat
 Hactenus: & timido optatum largire fauorem.
 Sic tua te incolumem videat Ferraria semper,
 Donec post longæ felicia tempora vitæ,
 Decedens terris, ad cæli sidera migres.
 Illa dies olim veniet (modò stamina nobis
 Lōga trahat Lachesis) quū te & tua facta canemus
 Vbenus, nomenq; tuum Gangetica tellus,

Et

Et Tarteſſiaci reſonabunt littora ponti:
Ibit Hyperboreas paſſim tua fama per vrbes,
Et per me extremis Libyæ noſceris in oris.
Tunc ego maiori Muſarum percitus æſtro,
Omnibus oſtendam quanto tenearis amore
Iuſtitia, ſit quanta tibi pietasq; fidesq;
Quantum conſilio valeas, & fortibus armis:
Quàm ſiſ munificus, quàm clemēs: deniq; per me
Ingenium moresq; tuos mirabitur orbis.
At nunc, iſta tibi quæ tradimus, accipe læto
Interea vultu, & præſentibus annue cœptis.
Scribere fert animus multa & diuerſa nec vno
Gurgite verſari ſemper. quò flamina ducent
Ibimus, & nunc has, nunc illas nabimus vndaſ:
Ardua nunc ponti, nunc litora tuta petemus.
Et quanquam interdum fretus ratione, latentes
Naturæ tentabo vias atque abdita pandam:
Præcipuè tamen illa ſequar quæcunq; videntur
Prodeſſe, ac ſanctos mortalibus addere mores,
Heu penitus (liceat verum mihi dicere) noſtro
Exinctos æuo: quo non obſcœcniſ vllum
Aut fuit, aut poſthac erit: & quæcunq; nocentes
Languenti valeant animo detrudere morbos.
Non melior, non virginibus magis apta Camœnis
Materies, quàm quæ tractat de moribus, vlla eſt.
Hæc hominem reddit ſanum, ingenioq; valentem,
Sit quamuis hebes, & ſtolidi cognatus aſelli,
Impius, & recti contemptor, turpiter & qui
Luxuriam ſequitur, vel quem ſcelerata cupido
Sollicitat, cuiusue premit præcordia dirum
Inuidia virus: mentax, vaſer, atque bibendi

Con-

12 MARCEL. PALINGENII

Consultus, demum vitio quocunq; laborans,
 Hac poterit sola peruersa crimina mentis
 Extinguere, atque viam vitæ reperire salubrem.
 Efficit hæc claros homines, & honoribus aptos,
 Qui sibi met, domuiq; suæ, patriæq; decenter
 Consulere, ac dubijs rebus succurrere norint,
 Non tantum facies roseo niueoq; colore
 Mista placet, pulchriq; oculi, pulchriq; capilli,
 Singulaq; æthereas imitantia membra figuras:
 Quantum compositi mores, & splendor honestæ
 Mentis, quam vitio virtus secluse ab omni
 Quid quod Iustitiæ cultor, morumq; bonorum
 Lætus agit, speratq; Deos sibi profore semper?
 Nec curat, si quis secreta in aure lequatur:
 Nec trepidat Regis, vel iudicis ora vocatus:
 Contra, qui malus est, formidat semper apertum
 Ne fiat facinus, quod clàm commisit: & ictus
 Fulmineos, tonitru audito, sibi conscius horret.
 Si quid secum homines; mussant, nunc dicitur cheu
 De me, nunc recitant nostræ præconia culpæ. (nus?
 Quid faciam? iudex, vel Rex me accersit, adibo.
 An potius fugiam miseræ discrimina vitæ?
 Lege deum stabili semper metus angit iniquos.
 Namq; malus quanquã interdum gaudere videtur,
 Aestuat ipse tamen medijs ut strongylos vndis,
 Aethnauê, quum fabricat flagrantia tela Pyracmô,
 Num magis ergo canam mille oppugnata catinis
 Pergama, periurum stultè miserata Sinonem:
 Ogygiæ sue domos infaussto Marte petitas:
 An laudabo aliquem dictis mendacibus, ut pars
 Magna solet vatam: & coruum Phœnica vocabo:
 Num

Num melius plumis Iunonia regna secantem,
Dædalon, Icariosq; ausus & fata gementem,
Mutatasq; deûm atq; hominû memorare figuras?
Et vacuas aures nugis mulcere canoris?
Num melius iuuenum lasciuos dicere amores,
Quodq; nefas maius, dictis temerare prophanis
Cælicolas? quid enim dementia nostra veretur?
Concumbunt, rapiunt pueros, vitiantq; puellas:
In cælo est meretrix, in cælo est turpis adulter.
Prô pudor? hæc pietas? hoc fas? hæc debita diuis
Gratia, thura, foci, pecudes, altaria, laudes?
Quid non mentiri, vel quid non protinus audet
Fingere mortale ingenium: vt sibi maior eundi
In præceps pateat via, liberiorq; potestas
Peccandi detur minus & peccata pudoris
In se, contineant? O stultra, ô putida certè
Scriptorum turba Anticyris purganda duabus,
Ad vos hic sermo est: alios vexatis & ipsi,
Nec parcit cuiquam vestræ petulantia linguæ:
Quid mirum, si vos eadè quoq; fulmina tangunt?
Dicite, quid tantum noctesq; diesque laborem
Fertis? duntaxat pro vobis? at nihil inde
Laudis habere licet: nam qui sua commoda solâ
Quærit, nec prodesse alijs curat, potius sed
Damna aliena malus ridet, dum quod sibi credit
Vtile perficiat sæuissima in re meretur
Bellua, non homo dici. Ergo sic scribere oportet,
Vt quicquam inde boni valeant haurire legentes.
Ne frustra tempus sese triuisse querantur,
Fallaces nugas & inania monstra legendo.
Atqui scire opus est triplex genus esse bonorum,
Vtile,

14 MARCEL. PALINGENII

Vtile, delectans, maiusq; ambobus honestum.
 Horū aliquod, vel plura ferat quodcunq; poemat:
 Sic tamen, vt metæ nunquam frangantur honesti.
 Sed quibus est dignus titulis, qualive Corona.
 Qui non vana modò, ac nullam præbentia frugē.
 Verū quæ potius vitam corrumpere, nec non
 Infans possint maiorem adhibere furorem,
 Affigit chartis: diræ monumenta relinquens
 Luxuriæ, & populis deliramenta futuris?
 Heu quantos vrget stimulos, & qualia nequam
 Sermo animis aconita propinat, ab auribus audet
 Improbæ vox, imas cordis penetrare latebras:
 Ad scelus inde solet torpentia membra mouere.
 Dicet fortè aliquis, delectant talia magnam
 Sæpe virum, cuius florente satelles in aula
 Plurimus est, & quem rerum iubet esse verendum
 Copia, cui ridet modici fortuna cerebri.
 Quid tū? proinde licet, & sunt laudāda quod ipsis
 Diuitibus placeant? Non sic. nā quilibet haud scit
 Quot bipedēs aurum, quot purpura vestit asellos,
 Sunt o. sunt multi, Sidonia concha superbos
 Quos facit, & Seres depexæ frondis honore
 Obducunt, quorum digitis nitet aureus ingens
 Anulus, & rubra collecta in litore gemma:
 Hos tū iurares magnum superare Platona
 Ingenio, & sanctis non cedere moribus illi,
 Quem solum cecinit Phœbi cortina beatum.
 Nil tamen intus habet species hæc tanta: sed ipsos
 Nomine non vano, ventosos dixeris vtres.
 Magna voluptatem generat fortuna, voluptas
 Stultitiam, & prorsus lumen rationis obumbrat.

Inde

Inde fit ut rarò sapiant, tolerare laborem
Propter virtutem quis vult, si præmia desint?
Præmia quis querit, nisi que dura urget egestas?
Gaudia lætatur duces, dulcemq; quietem:
Dumosos odit calles, cliuosque viarum
Difficiles, per quas doctrinæ scandimus arcem.
Non possum tota non excandescere bile:
Quin ego deuoeo versus, pariterque poëtas:
Cum video pueros obscena docente Magistro
Carmina, peiores fieri, primumque pudorem
Linquere paulatim, & sceleratos discere mores,
Vnde magis possit natina auergeri illis
Nequitia, & citius sub tartara delabantur.
Sed mihi non desunt solatia debita. nam cum
Scribant, ut magnam possint acquirere laudem,
Magnam ignominiâ pro laude, & dedecus ingens
Accipiunt merito. quis enim non iudicet illos
Flagitio imbutos omni, talesque fuisse,
Qualia sunt chartis quæ mandauere nefandis:
Index est animi sermo, morumque fidelis
Haud dubiè testis: quoniam quisq; illa libenter,
Et crebrò loquitur, quibus oblectatur. arator
De bobus, rastris, de vomere: nauita narrat
De velis, remis, de restibus, atque carinis:
Miles equos memorat, gladios, hastilia, pugnæ:
Sic obscæni homines plerumq; obscæna loquuntur.
Vos moneo, quorum est fidei commissa iuuentus,
Et quorum est teneras puerorum fingere mentes,
Ceu molles digito ceras. hæc scripta perosi
Deteriora, alijs incumbite: & illa docete,
Arida quæ non sint, & non indigna referri.

Histo-

16 MARCEL. PALINGENII

Historiæ placeant nostrates, ac peregrinæ:
 His se cirati oblectent, has mente reponant:
 Nectareos manant succos, (mihi credite) vitam
 Instituūt, quæ sint fugiēda sequēdaque monstrāt.
 Fabula non omnis spernenda est, sæpe legatur
 Vtile quid moneat puris Comœdia verbis,
 Sunt etiam (fateor) complura poëmata, prauis
 Haud remerata iocis: sed quæ gravitate virili
 Procedunt, placidoque regunt sub cortice mella
 Ista iuuant, eadem pariter sine crimine prosunt:
 Istis discipulos epulis educite vestros.
 Firmior at postquam viuendo accesserit ætas.
 Liberius poterunt lato discurrere campo,
 Et quascunque volent, decerpere tutius herbas.
 Est operæpretium post hæc perpendere, maius
 Vtrum opus, atque vtrum potiori in sede locandum
 Quo probitas, an quo tantum ipsa scientia crescit
 Præstet vtrū, esse bonū, an doctū diuina quidē res
 Doctrina est: decorat mites, oditque superbos:
 Ipsa voluptatis refugit somni que clientes:
 Nec nisi per longum tempus, multoque labore
 Percipitur. regit hæc vrbes: hæc arma ciere,
 Hæc auferre potest, terras & sidera monstrat,
 Morborum expultrix: varias formare figuras,
 Et numerare docet, fidibusque apponere vocem:
 Tecta Dei scandit, naturæ arcana recludit:
 Qua sine nemo potest perfectus dici. hæc nos
 Dissimiles pecudum reddit, similesque deorum.
 Fit tamen exigui precij, perditque nitorem
 Ipsa suum, quoties vitiorum fæcibus oblita
 Induit informes vultus: cœu sordet laspis,

In putri demersa luto:ceu Phœbus ab atra
 Obductus nebula vel cū premit ora sororis.
 Nec modò vilescit, sed fit quoque noxia:quippe
 Si malus hanc habeat, poteis concessa furenti
 Dicere tela, quibus valeat transfigere plures,
 Bachariq; magis. Quisquis sine crimine vitam
 Ducere cōnatur, diuina humanaque seruans
 Iura, scelusq; cauens, tanquam prauisa draconis
 Gurgura, quem stimulat pastus insana cupido:
 Sit licet vpilio, vel agaso, aut mulio. libros
 Qui nullos penitus nōrit, preciosus haberi,
 Laudibus ac debet magnis ornari: illum
 Spernere non homines, non celi numina possunt.
 Quis, nisi mētis inops, virtutūq; improbus hostis.
 Non amet, atque illum laudet, qui sacra veretur,
 Iustitiāque colit, cæco non vincitur auro,
 Non aliena rapit, miseris succurrit, & arcet
 Infames a se: ast humiles fouet, impia lingua
 Mordacis vivat contagia, lādere quenquam
 Non gaudet, potius cunctis prodesse laborat?
 Quodq; decus mirum est, in re quacūq; modestū
 Ostendit sese? felix hic nempe sed illum
 Felicem magis esse reor, qui pollet vtroque,
 Qui probus atque idem doctus: diademate talem
 Quis dignum neget? hic alijs præcellit, vt aurum
 Est oricalcho nobilius, vitroque pyropus.
 Tu tamen inuenies rarò peccare peritum,
 Vel cautè, aut leuius: rudibus vix vlla pudoris
 Est ratio, atque palàm vetitos labuntur in actus,
 Irridetque sacras petulans inscitia leges.
 Et cæcus nescit scrobibus diuertere ab imis,

18 MARCEL. PALINGENII

Impinguntque pedem tenebrosa nocte vagantes,
 Quum silet inferno recubans Proserpina lecto:
 Sic mens quæ cæca est, sine lumine doctrinarum.
 In quodcunque nefas facili descendere lapsu
 Non dubitat, nisi sit pœnæ compressa timore:
 Nec quicquid quod non placeat sibi, iudicat æquū.
 Sæpe vicem tamen ipsa gerit natura magistri,
 Inque vtero ingenium multis largitur: ut illi,
 Quod schola non docuit, cælesti munere discant.
 Quid prohibet tales in fontem ducere vitam?
 Maxima ergo illi debetur gratia, cuius
 Præstat utrumque liber. Bisidi vos numina montis,
 Quæ colui, quibus & reliquos deuouimus annos,
 Munera si fas est paruos tam magna rogare,
 Tale mihi carmen quæso concedite: vel me
 A pipere & scombris saltem defendite, nostros
 Tardipedis nec Vulcani voret ira labores.
 Hactenus hæc. Aries, qui nostri limina seruat
 Zodiaci, iam vult properanti cedere Tauro,
 Meque noui finire iubet præludia cantus.

LIBER II.

TAVRVS.

TRaxisti longâ portu mea cymba quietem:
 Iam tempus dare vela notis, & soluere
 funem:

Cessit hyems, cæcæque niues de montibus altis
 Destilant, viret omne solum, lapasque reponit
 Sylua comas, renouat dulces Philomela querelas:
 Flo-

Floribus ornatae crines per prata Napae
Deducunt choreas, Dryades, Satyrique petulci.
Caelmina muscosis iterant laetitia sub antris:
Aurea nunc volucer iaculatutela Cupido,
Et iuuenum placidis incendit pectora flammis.
Iam tutum vastos pelagi proscindere campos:
Vnda silet, Zephyrus redit expectatus ab orbe.
Occiduo: quid stulta times? est lucidus aer.
Atque suo cursum suadent Atlantides ortu.
Quid tibi contingeret tranquilla per otia laudis?
Laurea desidia praebetur nulla: potenti
Esto animo, atque aude: audenti fortuna fauorem
Saepe tulit, panidoque vetat gaudere triumpho.
Vt video, terrent rictu te monstra canino:
Sed turpe est, foedis virtutem cedere monstris.
Perge igitur, iam rumpe moras, altumque petamus,
Rex ille omnipotens, vasto qui praesidet orbi,
Aurea qui solo moderatur sidera nutu,
Tot voluit latas habitare animalia terras,
Tot pontum, & liquidis vitam seruare sub undis.
Orba tuis ne tanta forent elementa colonis.
Ex his tantum homini, quid sit cognoscere verum,
Quid decens & posse loqui, concessit: at ore
Caetera sunt muto, & tellurem cernua lambunt.
Hic ratione potens, validissima quaque subegit.
Alipedes tigres, iracundosque leones.
Et quamuis ditro sint corpora plena veneno
Serpentum, tamen huc metuit, huic maxima cedit
Oceani moles, oris Balæna supini.
Hoc sine, quid tellus esset? densissima certe
Sentibus, & nullas segetes inculta crearet.

20 MARCEL. PALINGENII

Hic leges, & quæ servantur legibus vrbes,
 Condidit: ornauit cælestia numina templis.
 Repperit innumeras artes, imitantia fulmen
 T. r m nta: emissum quibus, ignis turbine clausi,
 Per spacia effertur longè distantia plumbum:
 Quo pulsa turres, & mœnia celsa trahuntur
 In præseps: vastosq; præcul quicunq; boatus
 Accepit, dubius, se audisse tonitrua credit.
 Væ vobis superi, si talia fortè Gigantes
 Olim Phlegæis habuissent fulmina camæis.
 Repperit & puppes, vetitum quibus ire per æquor
 Posset, & extremum ventis famulantibus orbem
 Quærere, quàm Titan populos despectat Eoos,
 Et Tarteßiaca pronus quàm mergitur vnda,
 Quàm Cynosura nitet. & quàm contrarius axis
 Aspicit Antipodas pendentes vertice: qui iam
 Casuri. opponunt pedibus vestigia nostris.
 Cùm tamen ingenio excellat, mentisq; vigore,
 Vt credi possit diuino ex semine natus,
 Nescit adhuc, nec scire studet (res mira, nefasque,
 Et centum tauris, & larga cæde piandum).
 Viuere quo pacto, vel quid vitare, sequi se
 Debeat. ô cæcis mortalia plena tenebris.
 Pectora, & ô mentes caligine circumseptas
 Stultitiæ, incedunt deserta per auia: vix heu,
 Vix paucis nouisse datum, quò tendere tutum,
 Quàm sit iter, per quod vera & bona summa petantur.
 Non docet hoc gemini nodosa scientia Iuris,
 Non quæ Pæonio sanat medicamine morbos.
 Non Rhetor, non Grammaticus. Sapiencia sola
 Hoc aperit: fida hæc hominû dux atq; magistra est
Hanc.

Hanc mihi si dederit Deus. & subtegmina si non
Ante diem triplices trunabunt nostra sotores:
Ipse bonum summum quod sit, qui possit haberi,
Ut spero, expediā, quāquā hęc puincia magna est.
Principiò summum, esse bonū pars maxima cēset,
Numorum plenā benè semper habere crumenā.
Atq; auri tantum, quantum vel Lydius amnis,
Vel Tagus, æquoreas splendens eructat in vnda
Iugera toti campi, quot crines vertice: longum
Possedisse agmen seruatorum, armenta gregesq;
Quot non Trinacrijs pavit Polyphemus in aruis,
Quot nec Aristæo fuerant, Tirynthius & quot
Non Erythræis tulit à præsepibus Heros:
Pulchrāq; ut Alciaoï pomaria, & Hesperetusa:
Nec non marmoreis miranda palatia crustis:
Hęc sunt quæ cupiunt omnes, quæ quisq; requirit:
Quæ superos genetrix tenero petit anxia nato,
Supplicibus votis, his qui affluit, esse beatum,
Felicemq; putat crassi dementia vulgi.
Sed nescit quanti lateant sub floribus hydri,
Quotq; rosas inter spinæ nascantur acutæ,
Illum etenim, quisquis fieri vult diues oportet
Nocte dieq; animo diuersas voluere curas,
Fortuna variante vices: nunc cogitat vnum,
Nunc aliud: si fortè epulis accumbit, iniquæ
Morsus auaritiæ stimulat, vix vlla palato
Esca placet, properatq; ingratas linquere mensas,
Abstrahit inde illum exigui spes dira lucelli.
Vix somnuna capiunt nocturno tempore ocelli,
In latus, in faciem iacet, & quandoque supinus.
Versaturque toro. haud aliter quàm saxea moles

22 MARCEL. PALINGENII

Sisyphia reuoluta manu, quid luce peracta
 Gesserit, & quid sit redituro sole gerendum,
 Pensitat en pereunt pecudes, cras pabula quæram
 O brumæ deuota dies, quàm frigora bobus
 Hæc nocuere meis: sed dispensator iniquus,
 Pastoresq; mali: rapiunt hi, decipit ille:
 Inuasere lupi caulas, prædatus & ipsum
 Est pecus insanus miles, magalia fregit,
 Incendit segetes, defecta est vinea ferro:
 Debitor aufugiens, portat cum fœnore sortem
 Nulla fides, nulla est homini reuerentia diuûm:
 Omnia plena dolis. pro Iupiter, ille bonus vir
 Prorsus habebatur, sed fallax gratia linguæ,
 Arque oris: non est semper vera effigiei
 Regula. quid doleam? remeat mea naus, & affere
 Lucrosas, ohe, merces, graue pondus amomi,
 Thura, electra, piper, Serûm velamina, vestes
 Sidonias, mercesq; alias, quas vexit ab Indis:
 Quam si concursu Symplegades infregissent,
 Si vel Scylla vorax, dubij vel saxa Capharei
 Soluissent tabulas, muliebri more querelis
 Implesem totas ædes, lacrymisque maderent
 Pectora. non deerunt nummi nisi viuere desit.
 Nil frumenta valêt: quid tum? mercabor oliuum:
 Est fodiendus ager, iaciendaque semina, messes
 Occandæ, fabricanda domus, vitesq; putandæ:
 Illud emâ, hoc veda: accipia, & quod debeo reddâ.
 Non secus huc illuc impellitur ac pila magno
 Lusorum cœtu solet, aspiciente theatro.
 Iactari: hinc atque hinc ingenti missa tumultu
 Pellitur, ille ferit pugnis, hic calce retundit.

Læti

Lætitia, mœrore, metu, spe, fluctuat æstu
 Continuo, veluti ventorum flatibus æquor:
 Ixion verus, qui captus imagine nubis
 Concubitu fœdo prolem genuisse biforcem
 Dicitur vnde eius voluit sine fine rotati
 Membra, colubriferis radijs affixa, Deum rex.
 Diuitiæ quid sunt? res nempe simillima nubi,
 Quam si Riphæo Boreas demissus ab axe
 Incutiat, videas vnde est concreta, resolui
 In tenues fumos: monstra hinc gignuntur, habetia
 Humanam faciem. quid enim speciosius ipso
 Diuitis aspectu primo? sed noscere postquam
 Ipsius vitam licuit, diuersa videntur
 Partibus à tergo non respondentia primis.
 Assiduo motu rotat hunc fortuna, colubri
 Agmina curarum sunt, quæ præcordia rodunt.
 Vel scit vel nescit diues quæ possideat: si
 Nescit, quid profunt? quoniam nil inde boni vel
 Accipit aduersi, velut is qui non habet. at si
 Quæ sua sunt nouit, vel amat, vel non amat illa.
 Si non, cur tenet hæc? ex his quæ gaudia sumit?
 Qualia, quum potat succos abstemius vix.
 Siquidem amat pariter curat, studet illa tueri,
 Proq; his seruandis est anxius, atq; laborat:
 Sollicitatq; illum quicquid contingere rebus
 Posse mali credit quas possidet, excruciat
 Si perit inde aliquid, fieri quod sæpe necesse est.
 Cum nil stare diu videas, incommoda cum sint
 In promptu semper, demum quo plura tenebit,
 Hoc plus curarum accedet, sæuiq; laboris.
 Quid memorê, subeat quàm crebra pericula poto

24 MARCEL. PALINGENII

Ac terris, censum cupiens augere paternum?
 Syluicolasq; latrones, ponticolasq; piratas
 Sæpe fugit: capitur tandem, laniandaq; phocis
 Viscera, siue lupis præbet. captiuus herili
 Collum sæpe iugo summittere cogitur, is qui
 Ut dominus fieret, se obiecit casibus audax:
 Vix mensa tutus propria, proprioque cubili:
 Exitiale datur sitienti sæpe venenum.
 Stertentemue necat cupidi manus impia se tui.
 Pinguior in cadē ut petitur magis hostia, nec non
 Nobilior potius spoliatur fructibus arbos,
 Utq; apibus muscisq; perit quæ dulcior vna est:
 Sic cui plura dedit fors & meliora tenenda,
 Insidias patitur plures, propiorq; periculo est.
 Nota Syracusij solertia mira tyranni:
 Euge bone, es felix? quid nī? non pocula desunt,
 Non epulæ, pueri, sceptrum, diadema, cupitæ
 Deliciæ: gemmis, auro (quid cernis?) abundas.
 Heu mihi: namq; tholo seta suspensus equina
 Ensis adest, iam iam miseri caput infodietur.
 Inuidia vexantur opes: namq; optima luor
 Quæq; malus ladens, odit felicia semper.
 Hoc pretio, miseri, damnosum quæritis aurum,
 Vestra Palæstinæ stimulent, ut corda sorores
 Assiduè, ac nigrum citiùs tendatis ad orcum.
 Nonne Midæ, fuluo quem Bacchi dona metallo
 Ditarunt, cunctis ridenda insania? iure
 Huic asini auriculas, iratus Phœbe dedisti.
 Aurum cuncta precor fiant quæ corpore tangam:
 Mox petijt stolidus primis contraria votis,
 Quin cibus in vacuum nullus descenderet aluū.
Talis

Talis auare tibi fortuna est pessime, qui cum
Plus habeas, plus semper eges: vt Tantalon vndis
In medijs cruciat sitis arida. si tibi pleno
Effundat cornu, quicquid vis, Copia: nunquid
Quod satis, an nimium sumes? hoc officit: illud
Quisquis habere volet, facili mercede parabit.
Nostra etenim minimis rebus contenta quiescit
Natura, in vitium si non delapsa repugnet.
Diuitis in mensam syluæ pelagiq; feruntur
Optima, non desunt lepores, non caprea, ceruus,
Hædus, aper, volucrūq; genus, nō turdus obesus,
Perdix, ficedulæ, nec non quas Colchica tellus
Mittit aues, grandes capi, grandesq; columbi:
Portantur rhombi, squillæ, muræna, locustæ.
Mugilis, & piscis nomen qui traxit ab auro,
Ostrea, cœruleo quæ Cyzicus æquore gignit:
Multa alia, est versu, quæ claudere difficilis res,
Vina dehinc, nigro nunquam cessura falerno,
Ni potius placeant aruisia nectaris instar,
Sed quæro, nūquid cūcta hæc lupus iste vorabit?
Non credo: vel si cupiat, non posse putandum est.
Quod si posse volet, rumpetur venter, & ibit
Turgidus ad tumulum turba comitante rudentū.
Nam qui plus æquo stomachi penetralia replet,
Læditur, & clamat, Medici succurrite: demum
Euomit, & totas putor capit improbus ædes.
Hinc variæ insurgūt febres, hinc scrupeus humor
Insidias manibus pedibusque affigit inertes.
Cui non compertū est, multos inducere morbos
Ingluiem? vexare animos & corpora, Bacchi
Humorē immodicū, sitibūda in visceramersum?

26 MARCEL. PALINGENII

Ergo parcus erit, de multis pauca capescens,
 Qui nō ante diem vult dulcem abruinpere vitam:
 Nec plus quā pauper, iaccum stipabit opimum.
 Murice distinctos locuples vestitur amictus,
 Auratamq; togam, tenuique subucula bisso
 Enitet: & scythica redimitus vellere frondis,
 Gestat femineo pretiosa monilia collo.
 Num magis ista fugant mordētia frigora, quā
 Muniat incultæ vilis te penula lanæ?
 Num quæ vulgari lino contextitur, æstum
 Arcet tela minus, tunc quum per torua leonis
 Signa Molorchæi gradiens, catidissimus est sol,
 Flauaq; vāsanus discindit Syrius arua:
 Quā si leua tuum velet bombycina corpus?
 At dices, ille in pretio est quem pulchra decorat
 Vestimenta: caput venienti inclinat, & omnis
 Assurgit populus, solusque hic nobilis, atque
 Creditur esse bonus, prudens ac dignus honore,
 Dignus amicitia: panno so proptus habetur
 Nulla fides, tritamq; irridet turba lacernam:
 Sis licet Arpinas, cuius facundia toti
 Præfertur Latio: vel fabri filius ille,
 Atrica quem tellus mirata est sæpe loquentem:
 Carminibus quamuis possis æquare Maronem.
 Mæonii que senis diuinos reddere cantus:
 Non tamen idcirco speres tibi premia laudis:
 Sperneris, mihi crede, locum proiectus ad imum.
 Tu Ganymedæos frustra sectaberè vultus
 Optabis frustra teneram tractare puellam,
 Si rectus vili pauper gradieris amictu.
 Non equidē inficior, magna est nā gratia pulchri
 Vestis.

Vestitus, verùm fuerit virtutibus ipsa
Si mens nuda, malis imbutaque moribus, omnis
Ecce perit cultus, fies inglorius, ac te
Despiciet quisquis nō it, tua terga cachinni
Mordaces ferient, vel cæcæ iurgia lanna.
Nec seruus propria quem tu nutrire farina
Consuesti à puero, si te cognouit auarum,
Crudelem, tumidum, vinosum, mentis egentem,
Aestimatur: idcirco tecum clām murmurat in te,
Hunc cene herum fortuna non æqua dedisti?
Hunc cenne herum tolerare diu me fata iubebunt?
Laudabunt alii, quem turba domestica temnit?
At fortis, prudens, iustus, pariterq; modestus
Si fueris, si te non parua scientia clarum
Reddiderit, quæuis tribuet tibi vestis honorem,
Nec (modò sit sanus) poterit te spernere quisquæ.
In primis, quicumque cupis venerabilis esse,
Laudari multum, nec non vehementer amari,
Virtutem sequere, ac vitij contagia vita,
Et caue committas quod possit iure putari
Censura dignum, atq; auctori inferre pudorem.
Nam solet egregiam stolidum contēnere vulgus.
Virtutem, minima si infectam labe notauit.
Sed quis nā prorsus viuit sine crimine? nemo est.
Qui non legitimo quandoq; à calle recedat:
Qui non à recta interdum declinet amussi.
Ille tamen raro, ac minimum qui peccat, haberi
Atque bonus dici debet, sed gratia linguæ
Maxima, quæ doctè ac prudētet singula profert:
Cultus habet sermo, & sapiens, mirabile robur
Imperat affectus varios, animumq; gubernat.

Hæc

28 MARCEL. PALINGENTI.

Hæc plus quàm vestes, poterunt te reddere clarũ.
 Nec tu formosi specie capiaris ephebi:
 Talis amor scelus est, quem qui sapit effugiet: nã
 Est pueris, nec mens, nec amor, ratio ve, fides que,
 Ah peret quisquis puerorum flagrat amore.
 Si te delectant formosæ membra puellæ,
 I, pete coniugium: vel non meretricula deerit,
 Quid mauis demens cupere & sperare negata:
 Pellere, cùm possis facili medicamine morbum?
 Sunt tamen hoc propter cupiendæ forsitan ipsæ
 Diuitiæ, vt melius virtutem acquirere detur.
 Quandoquidem argento loculi si fortè vacabũt,
 Nullus erit qui te doceat: nam soluere oportet
 Mercedẽ haud parua doctõib9. est quoq; habẽda
 Sumptibus haud paruis librorum copia, tempus,
 Quo valeas studijs incumbere, plura legendo:
 Ne mala pauperies alias te voluere curas
 Cogat, & impediant ingrata negotia mentem.
 Heu quã difficile est, quã paucis numina præstæt,
 Ex humili volitare gradu virtutis in arcem,
 Quàm rarò egregios pauper sortitur honores.
 Præterea qualis vita est, quàm proxima letho,
 Quàm meritò spernenda, animũ si nullã voluptas
 Mulceat, atque leuent solatia nulla laborem?
 Cùm nunquam desint curæ, cùm plena dolorum
 Omnia sint, præstat stygiam tranare paludem,
 Cerbeream saturare famem, miscerier vmbris:
 Si nunquam fas est rebus gaudere secundis,
 Gaudia si miserum pectus non vlla serenent.
 Ast inopi quid nam dulcedinis, aut solati
 Esse porest? cui deest panis vinumq; frequenter:

Nunc

Nunc lecto, nunc veste caret: nunc calceus ipsos
 Ostendit digitos, veteri dissutus aluta.
 Vinere vix potis est nedum sectarier illa,
 Iucundum quibus esse solet mortalibus æuum.
 Talibus at certè quicunque est diues, abundat,
 Illud enim assequitur quicquid desiderat, & vult:
 Tantum habet imperij, tantasq; pecunia vires,
 Ut sibi nil ob stare diu patiatur: ab alto
 Deducit montes, & valles tollit in altum.
 Si vult ergo canum pernici prendere cursu
 Ceruos, aut capreas, vulpes, leporésve fugaces:
 Si volucres captare libet, vel fallere pisces
 Retibus aut hamis: Veneris si grata voluptas,
 Si cibus & potus delectant, otia, ludus,
 Si choreæ, citharæue placent, si plaudere cantur:
 Omnia diues habet: nam præstant omnia nummi.
 Accipe quid contrà referam, si discere quisquam
 Gestiet, id certè dabitur modò firma voluntas.
 Nunquam deficiat: nec terreat aspera cliuis
 Angusta, & primo ingressu taris horrida dumis.
 Semita, virtutis qua culmina celsa petuntur.
 Si non sunt nummi tibi, vaneat ipsa supellex,
 Vel domus, aut fundus, quid ni? quo viuere pacto.
 Tunc potero? cogar mendicis quærere panem,
 Ah miser: est melius mendicum viuere, dum te
 Calicolis similem diuina scientia reddat.
 Quàm si possideas Persarum, bellua, gazas.
 Noli iudicio tenebroso accedere vulgi.
 Haud magis atq; pecus verum agnosceus: at ipse
 Si sapis, hæc memori quæ dicam mente teneto:
 Prætes virtutem, non est durabile quicquam.

Diui

30 MARCEL. PALINGENII

Diuitiæ pereunt, species quoque, robur, honores:
 Cuncta cadunt virtus aeterna in tempora durat,
 Quam fortuna nequit, nec tollere longa vetustas.
 Ipse tamen vidi nunquam, & vix credere possum
 Vel periisse fame, vel mendicasse disertum:
 Quem si fortuna interdum conatur iniqua
 Obruere, auxilium virtus festinat, illum
 Protegit alma suos semper doctrina, diuq;
 Non patitur miseris vrgeri casibus: affert
 Naufragio tabulam, qua tuti littora possunt
 Spumosos inter fluctus attingere nando.
 Qui pollet virtute, Arabum deserta, nigrosque
 Aethiopas, rigidosq; Getas lustrabit, & Indos,
 Tutus & incolumis. fortunæ sola resistit
 Virtus, atq; illi dubio certamine pugnat.
 Nullis est igitur parcendum sumptibus: omnem
 Ne dubita, vt virtutē habeas, impendere censum.
 At si fortè tibi valeas quod vendere, nil est,
 Esto bonus saltem, si non potes esse peritus.
 Cum doctis versare libens (nam discere multa
 Sic poteris) nec non auidè quæcunq; loquuntur
 Ausculta, atq; roga interdum: tum cætera diuis
 Committe, & patiare animo tua fata sereno.
 Gaudia si sequeris, si te insidiosa voluptas
 Implicat, & dulces transmittere lusibus annos
 Te iunat, atque, ideo diues cupis esse: voluta
 Sedulus hæc tecum, ratio quæ prouida dictat.
 Nulla voluptate est res perniciosior: aufert
 Consilium, mentemq; premit, virtutibus obstat:
 Corrupti mores, vitiorum maxima nutrix.
 Debilitat corpus, sensus obtundit: amaro

Fine

Fine nocens, homini multorum causa malorū est
Clarius ista sequens sermo, meliusque docebit.
Si tamen aduerfas, habet & sua gaudia pauper,
Nec forsan leuiora magis nam dulcia sunt quæ
Rarius eueniunt solatia. credite, longè
Gratior, ac longè est iucundior illa voluptas,
Quæ dilata diu fuit, ardenterq; cupita.
Sic cibus esurie suavis, requiesq; labore,
Sic potus vexante siti, sic frigore flamma,
Frigora sic æstu, sic intermissa, diuque
Sustentata Venus grata est magis: omnia demum
Rebus ab oppositis, vires contraria sumunt.
At locuples tolerare nihil vult, semper abundat
Delicijs, adeò vt moneant fastidia sæpe,
Et cupiat bulbos, siliquas, holus, allia, satdas,
Solennes epulas & prandia lauta perosus.
Nil adeò dulce est quod non videatur amarum,
Et non displiceat, si pius durauerit æquo.
Delectant alterna magis, vetitisque potiri
Dulcius est, sordent quæ possunt semper haberi.
Præterea non res hominem, sed sola voluntas,
Iudiciumque animi contentum reddit, amari
Est dignum, quodcūq; placet, quid proderit ægro
Concinnas offerre dapes, cui febris ademit
Gustum? quid vini suauem præbere saporem
Illi qui gaudet puris abstemius vndis?
Hic hædum, aut alius carnes cœnare suillas
Mauult: hanc cantus iuuat illum ludus, amorque:
Omnibus haud idem: hic puerū cupit, ille puellā.
Huic sortum placet, aut illi matrona beatum
Efficit ergo animus. non res, rationibus istis,

Non

32 MARCEL. PALINGENII

Non minus ac diues, latatur pauper: ab illo
 Grandi poscuntur, paruo hic contentus abibit.
 Impensa diues maiori, at sæpe minori
 Lætitia viuit quàm pauper. gratius ouo,
 Et cicere, est vesci, atq; famē compescere porro,
 Nautæ aut fossori: quàm regibus & reginis,
 Quicquid terra ferat lauti, prandere, vel vnda.
 Dignior illa autem iure est dicenda voluptas,
 Quæ nec sumpta nocet, nec contradicit honesto.
 Nil tamē est melius quàm pauca optare. animūq;
 Vincere consilio ne spes te affligat inanis.
 Quid quod habere nequit desiderat, excruciat,ur,
 Sperando frustra, & nequicquam tempora perdit.
 Id cupias igitur quod certè possit haberi,
 Aut nihil atque animo frænos impone tenaces:
 Ast opibus quisquis pollet, vult plura, peritq;
 Quàm licet, & paruo contentus viuere nequit.
 Indiget idcirco multis, felicior ille est,
 Sufficiunt cui pauca satis, res ampla, superbum
 Risoremque hominum. contemptorēq; deorum.
 Insanum, mollemq; facit, virtutis & hostem.
 Nam quis virtutem curat, si census abundat?
 O bona paupertas, o nondum cognita diuū
 Munera, virtutum custos, & amica pudori,
 Luxuriæ frænum, vitæ tutela procacem
 Fortunam tu sola potes, ventique furorem
 Ac pelagi rabiem contemnere: dum vada lintre
 Tuta tenes paruo, vicinaque litora seruas.
 Sæpius æthereos feriunt vaga fulmina montes,
 Et quatit excelsas Boreas rapidissimus ornos:
 Ima latent ignota malis, humilesq; procellæ

Iuni-

Iuniperos rarò infestat, lentæq; myricæ
Stant inter sylvas immotæ, ac pace fruuntur.
Spreuit Anaxagoras, spreuit Democritus, atque
Complures alij (quorum sapientia toti est
Nota orbi) argentum atq; aurû, causasq; malorû
Diuitias. quare nisi quòd non vera putarunt
Esse bona hæc, animum quæ curis impediunt, &
In mala præcipitant, quâ plurima. Fabricius quod,
Quod Cato, quod Curius, sanctissima pectora quò-
Sēserūt: nō quid vulgus, plebsq; inscia dicat. (dā
Mente agita, atq; tibi propone exempla bonorū.
Nonne olim victor felicia signa Quirinus
Sæpe tulit, posito quum sumere consil aratro
Arma iubebatur, requiem factura ligoni:
Tum castra parua viros, & frugi mensa ferebat:
At nunc delicia, & laqueata palatia, molles
Imbellesque edunt fœtus, ac lusibus aptos.
Discite mortales tandem, longisq; tenebris
Exuite obsessam mentem, sursumque leuate
Iam caligantes oculos: quòd cæca voluntas
Vos ducit, ne ferte gradum, ratione deorum
Naturæ similes estis, ratione tenetis
Imperium mundi: ratio vos dirigat ergo,
Non error: finemq; animo perpendite rerum,
Sufficiat cibus. ille, famem qui sedat: & illa
Vestis, quæ corpus velet, frigusque repellat.
Sit sopor ille satis, reficit qui fessa labore
Membra etenim tribus his opus est, cum corpora
Sint fragili contexta luto. sed talibus vti (nostra
Sic licet, vt tanquam medicina munere curet
Quos tribuit morbos homini natura nouerca.

34 MARCEL. PALINGENII

Ast hic luxuriem dapibus complectitur, ille
 Vestibus: hanc alius vitam vix sentit, ab arte
 Dum fugit, assidueque premit sua lumina somno.
 Felix qui didicit contentus vivere paruo:
 Nec spem vllā in rebus ponit: quas linquere cogit
 Parca ferox, tanquam nostri non iuris: & xui
 Quam breue sit spaciū reputat, quam friuola de-
 Omnia quæ in terris longè lateq; creantur, (mum
 Qui minor aduersis non fit, maiorue secundis,
 Minoisque urnam spernit, Stygiosque furores:
 Securus quodcūque ferat fortuna, tenere.
 Infelix, sensu qui ducitur, atque futuri
 Cæcus, ceu pecudes, tātū præsentia cernit: (est
 Qui nescit, quod quanto animus præstantior ipso.
 Corpore, tātō animi plaris sunt munera, quā quæ
 Ad corpus spectant: igitur non diuitiæ sunt
 Prima bona: hæ quoniam pro corpore conquirū-
 Quæ possessorem non efficiunt meliorem, (tur,
 Quis bona sūma vocet? multos at sæpe videmus.
 Quadrupedum similes, istis qui rebus abundant.
 Quantum ergo satis est vitæ, nihil amplius opta-
 Nanq; supernacuo stulti lætantur: aceruos
 Ingentes frustra, frustra horrea plena requiris:
 Cū modio cameræue famem propellere possis.
 Cū tibi sufficiant cyathi, cur dolia quæris?
 Si te Plutus amat tamen, & tibi copia ridet,
 Diuitiasque dedit fatorum ignota voluntas:
 Quid facias, operæ pretium est didicisse: tenēdo
 Ne peior fias, ne possis stultus haberi.
 Dic age nunc quæso, quænam prudentia, quodnā
 Consilium est illi cui sunt bona multa: sed ipsis
 Infi-

Insipiens nescit quo pacto debeat vti?
 Hinc vires persæpe nocent, damno saq; forma est,
 Hac ratione suum autorem facundia perdit,
 Hac ratione artes aliæ compluribus obsunt.
 Nodus avaritiæ non te constringat, ab ipsa
 Heu fuge: nam certè nulla est hac maior Erinny.
 Nunc memorant Acheronte satã, per tristitia ditis
 Regna truces agitare faces, centumq; colubris
 Colla veneniferis gestare minacia: fauces
 Humano expleri nunquam potuere cruore,
 Semper hiant, alios que tenent, aliosq; requirunt
 Ora cibos: nulli parcat, nec templa deorum
 Dedecorare timet, malũ & insatiabile monstrum,
 Nascuntur variæ hinc pestes, discordia, cædes,
 Proditio, rixæ, fraudes, iactura pudoris,
 Contemptus diuũm, periuria, iurgia, bellum,
 Atque aliæ plures quàm dici carmine possint,
 Hanc igitur vita: nil quippe nocentius, & nil
 Quod magis ostendat vile atq; ignobile pectus.
 Sic mulier, senior, pueri inueniuntur auari:
 Sunt etenim imbelles, fragiles, animiq; pusilli.
 Huic alia est vitio labes contraria, sed non
 Tam grauis: hanc etiam studeas depellere. nam si
 Prodigus es, mensam alterius pinguemq; culinã
 Ieiunus frustra aspicias, patrimonia postquàm
 Absumpta, & nimio fuerint deperdita luxu.
 Inter vtrunq; manet virtus, extrema relinque:
 Et cui fas quantumque licet, largire: nec vltra
 Impensam facias quàm sit permissa facultas,
 Diuitias hic finis habet: prodesse tenemur
 Omnibus, at nostris potius, natura creauit:

36 MARCEL. PALINGENII

Nos, non ut solum nobis, nostrisq; propinquis,
 Ast alijs etiam, quum possumus, emolumento
 Simus. Quid quæso præclarius, atque deorum
 Dignius est solio, auxilium quam ferre ruenti,
 Tradere pauperibus victum, miserisq; mederi:
 Sic nos turba colit, sic famam acquirimus: atque
 Ad superos multi per talia facta volarunt.
 Naturæ humanæ nil aptius, & nihil ipso.
 Dignius est hoc, ut perhibet schola docta sophorū,
 Quam prodesse homini & socio succurrere lapsō.
 At nunc, ô mores, ô tristia tempora, prorsus
 Extincta est pietas: nulli largitur avarus
 Diues, cum teneat quæ tradere plurima possit:
 Nulliusque ipsum miseret. sunt ferrea cunctis
 Corda. quis exigua mendici nunc stipe casum
 Solatur? lacrymas rident, miserosque precantes.
 Si qua tamen donat, dant scurris, dantq; cynedīs.
 Dant lenis potius, dant scortis callipareis:
 Nemo dabit vati, Musæ spernuntur ubique.
 Calculus huic loculos, vel tessera reddit inanes,
 Ille autem pictis ludit patrimonia chartis.
 Nonne hoc turpe magis numos absumere pacto,
 Unde nec ullus honos, nec gratia quaeritur vlla?
 Mens oblita Dei, vitiorumque oblita cœno,
 Scene licet fieri? nonne olim nudus ab aluo
 Existi, & nudus terræ es rediturus in aluum?
 O demens, non hæc tua sunt: sed Iuppiter harum
 Est dominus rerum, tu dispensator & hospes.
 Non res, sed nobis rerum, conceditur usus.
 At postquam vetus ille Charonte vexerit, ultra
 Quam trepidant superi falsò iurare paludem:

Hic

Hic miser, hic alijs hæredibus ista relinques.
 Ergo his vtendum est rectè, dum stamina Parcæ
 Nostra trahunt, nobis sumendo, aliosq; iuuando.
 Iam patet ex dictis, an sint bona summa putandæ
 Diuitiæ. mea cymba redi, satis ardua ponti
 Nauimus: ecce auster, pluuias iam eogere nubes
 Incipit, ecce vndas Typhones in aëra portant
 Absorptas pelago: vnde ingēs promittitur imber.
 Amplius hic tutum non est (mihi crede) morari.
 Heu metuo fidum malè puppibus Oriona:
 Dum licet, in portum tendamus. nubila clarum
 Reddiderint vbi pulsa diem, renocabit ab alto
 Nos Triton scopulo, atq; iterū tētabimus æquor.

LIBER III.

GEMINI.

L Vtea quadriiugo curru surrexerat Eos:
 Astraque cedebant euanescentia cælo:
 Iam diuisus erat Titan, mediumque videbant
 Antipodes, medium noster monstrabat horizon:
 Mirabar, quianam medijs de fluctibus ignis
 Exit inextinctus? certè hæc contraria sese
 Mutuò corrumpunt: quin sol exstinguitur vndis?
 Igneus aut igitur non est, aut tingier ipsum
 Oceano vulgus mentitur. talia mecum
 Voluebam, gradior dum propter littora solus,
 Obuius ecce senex quidam mihi venit, acerno
 Innixus baculo, nitidoque indutus amictu,
 Cana tenus medio pendebat pectore barba,
 Pulchra curis, lata & facies, varioque colore

Florea candentes decorabant ferta capillos.
Comminus vt dedimus citroq; vltroq; salutem:
Quò pergam, qui sim, quo dicar nomine, quærit.
Respondi, atque eadē pudibunda voce regaui.
At postquā proprium nomen mihi reddidit, (ipse
Nanq; Epicurus erat) stupui: ceu rusticus agrum
Qui fodiens, reperit latitantē obscurius arcam.
Atq; ego tunc, Venerāde senex sic numina semper
Cuncta tuis faueant votis, sapientia quando
Mira tuis habitat fibris: nisi falsa loquuntur,
(Vt plerunque solent) homines: præcepta salutis
Da precor, & iuuenē prudentibus instrue dictis,
Dummodo non te aliò grauiora negotia ducant.
Ille autem contrā, Me nulla negotia ducunt.
Sed quoniam vito curas, fugioque laborem,
Huc soleo vacuus crebrò aduentare, lego que
Per prata hæc varios capiti gestamina flores.
Vnde libens & promptus agā quodcunq; petisti:
Quippe loqui senibus res est gratissima cunctis.
At ne nostra aliquis disturbet verba viator,
Hinc diuertamus, densaque sub illicis vmbra,
Iuxta illas quas cernis aquas, residebimus ambo.
Inimus, & placida sic tandem voce profatur,
Nimirum huc aliquod iuuenis te numen adegit,
Vt discas hodie, quæ sit Sapientia. nanque,
O superi, quanta rerum caligine totum
Immersum est mortale genus? simulacra videre
Mille ac mille hominū facile est, sed rarus vbiq;
Verus homo: vt possit, non falso nomine dici,
Mundus stultorum cauea, errorumque taberna.
Quare adhibe puram nostris sermonibus aurem,
Pelle-

Pellere si quæris miseras à mente tenebras.

Principio verum atq; bonū cognoscere oportet

Perspiciua ratione quidem, atque examine recto:

Hinc scate, hinc magnos ducit sapientia riuos.

At paucis hoc scire datū est, nam maxima turba

Diuitias summū esse bonū, pars altera honores:

Diuerſi diuerſa putant: mihi sola Voluptas

Optima cunctarum rerum censetur: & istud

(Ni fallor) vera poterit ratione probari.

Omnium enim est finis rerū, atq; nouissima meta:

Ad quam sic hominum facta omnia disponuntur,

Spicula vt in certum signum mittuntur ab arcu,

Nam quis tellurem rastris, quis Nerea tonsis,

Aut quis Graduum validis tentauerit armis?

Denique virtutem quisnam quæsiuerit vllam,

Si nō hunc præſens mouet, aut sperata voluptas?

Nempe hæc principium, mediū finisq; laborū est.

Quod magis vt pateat, quædicam attentius audis:

Omne opus ob finem, ratio nisi desit agenti,

Sumitur: hic specie prior est in mente, mouetque

Artificem, sed re post facta nouissimus exit.

Finis item bonus est, igitur placet atque voluntas

Hunc sibi vt acquirat, primis medijsque libentes

Partibus incumbit, sic delectatur, amœnus

Sic labor efficitur, causa est ergo ipsa voluptas.

Quippe aliud non est quàm delectatio quædam,

Sed quia non facile est rudibus ratione doceri,

Tentabo exemplis melius recludere verum.

Cūr fodit, atque graui sulcum deducit aratro

Agricolæ callosa manus? non Syrius æstu

Terrificat, non bruma gelu, cur nauita ponti

40 MARCEL. PALINGENII

Insanam rabiem, syrtes, scopulosq; minaces
 Non timet, admoti spernens confinia lethi.
 Veliuola fretus pinu? cur praelia miles
 Insequitur, gaudetq; ferox, vbi classica Martem
 Sæua canunt, acuitque animos hinitus (quorum?
 Cur inuat assiduus alium pallefcere chartis,
 Et varios versare libros noctesque diesque?
 Nempe vt post longos lucrum vel fama labores
 Incundum efficiat. nam si non ipsa placeret
 Vtilitas & honos, virtus artesq; perirent.
 Est finis per se dulcis: primordia verò
 Cum medijs propter finem. nil denique refert,
 Turpia, vel potius cuncta hæc videantur honesta.
 Nani veluti exultat lasciuus turpibus, ipsa
 Sic virtute bonus placidissima gaudia sentit.
 Ergo voluptatem propter tandem omnia fiunt,
 Vel mala declinent homines, vel cōmoda querāt:
 Vel laudanda gerant, vel non laudanda sequātur.
 Hac etiam sola superi mercede fruuntur:
 Vtile nanque illis non conuenit indigeant cūm
 Nullarum rerum: sed dices forsan, honestis
 Numina plena bonis. quid tum? si talia lætos
 Non faciunt diuos: tanquam si lignea gemmis
 Nobilibus, fuluoque ornes simulacra metallo.
 Adde aliud, quoties perfecta est causa, necesse est
 Inde parem effectum procedere. vis igitur quum
 Quæq; anima benè disposita est, atq; optima ser-
 Obiecta, esse bonū sūmū nēo hercle negabit (uat
 Qui sapiat: verūm tali de fonte voluptas
 Cogitur effluere: auditus sic lætificatur
 Harmonia, numeris contexta dulciter aptis,
 Sic forma egestia, visus: sic nāsus, odore

Mirifico: hoc ipsum reliquis de partibus aio.

Quid? quod cuncta Venus terris animalia gignit:

Atq; eadem (nisi vera negas) est summa voluptas?

Præterea, labor atq; dolor mala maxima cum sint

Atque voluptati contraria: iure voluptas

Esse bonum summum censebitur. oppositorum

Opposita est etenim ratio. proinde omnia quæ-

Naturæ instinctu, quæ sunt iucunda: cauētq; (rūt

Tristia. quis verò naturam fallere credat?

Et summū ergo bonū, quod amāt animalia quæq;

Sed quid amant? vel qd nisi dulcia gaudia quærūt?

Multi autem dicunt. virtutem acquirere oportet,

Sudando, algendo, dum viuimus: atq; voluptas

Est fugienda, frui tamen hac post fata licebit:

Gaudia quippe Deus iustis æterna parauit.

Nil rationis habet vox hæc, prorsusque videtur

Irrita: nanque animas post funera viuere, perque

Tartareos volitare lacus, & pendere dignas

Pro meritis pœnas, vel sumere præmia facti,

Credere quis debet, nisi cui mens integra nō est?

Hæc sunt, ô miseri, vatum commenta furentum,

Mos quibus est semper varias effingere nugas,

Vt stolidas dictis delectent talibus aures.

Finxerunt Stygij pallentia regna tyranni, (ardēs:

In quibus est Phlegethon, flammis crepitantibus

Tergeninus canis, & pictis armata colubris

Tisiphone, extensi per iugera longa Gigantes,

Et sine luce umbræ, & vasti non vlla cremantes

Ligna foci: riget hîc hyemis sine tempore frigus,

Roboreq; ex nullo gemit hîc compacta phæelas,

Dum senior nimias transuectet portitor umbras

42 MARCEL. PALINGENII

Aeolides saxo cruciatur, Tantalus vnda,
 Vasa maritinecæ gestant rimosa sorores,
 E quibus vnda fluit, vano repetenda labore.
 Plura etiam, quæ nec pueris credenda videntur,
 Talibus in regnis cecinerunt esse poëtæ.
 O dij, quàm magna est penuria mentis ubiq;
 In nugas quàm prona via est? quid creditis ista
 Infani? quæ nec possunt ratione probari.
 Vlla, nec sensu agnosci, quid vana timetis?
 Qui facilis credit, facilis quoque fallitur idem.
 Lucra sacerdotum sunt hæc, artesque dolosæ.
 Ast vbi vita semel tenues defecit in auras,
 Nil, sumus, vt nondum geniti nil prorsus eramus.
 O nimium infirma, & fragilis, nimiumq; superba
 Atq; audax natura hominum, quo freta perennẽ
 Stulta tibi vitam promittis? desine velle,
 Cùm sis vile lutum, ætatem sperare deorum.
 Quælibet orta cadunt, & finem cœpta videbunt,
 Ingentes vrbes, populosque, ingentia regna.
 Supremos montes, & maxima flumina tandem
 Aufert longa dies: at tu vilissima puluis
 Semper eris? tanta est modicæ fiducia mentis?
 Nempe laboramus frustra, virtutis amore,
 Sœmnia sperando, & vanas fingendo Chymæras,
 Stulti sunt qui pro certis incerta sequuntur:
 Et qui pro dubijs, quæ sunt manifesta relinquunt.
 Dulcia sed remanent longæuæ præmia famæ.
 Hoc certè nil est, cùm tu post funera nil sis.
 Fama quid est, si nil delectat fama sepultos?
 Quid lapis aut stipes, laudem præconia curant?
 Si non lætaris viuens, lætabere nunquam.

Proinde

Proinde ætas donec brevis hæc incertaq; durat.
Gaudebit quicunque sapit pro viribus, & non
Frangetur, quoties fortunæ vrgebitur ira.
Dulce autem quæret, si quid continget amari.
Ergo ne longis teneam te ambagibus, vltra,
O iuuenis dum fata sinunt te viuere lætum
Hortamur quantumque potes lugubria pelle.

Talia barbati postquam mihi verba magistri
Haud paruam fecere fidem: Pater optime, dixi,
Pro tantis nequeo dignas tibi reddere grates
Officijs: verum donec spirare licebit,
Debebo, ac memori seruabo hæc pectore dicta,
Scrupulus ast vnus restat. nam discere oportet
Non solum quid agas, sed quæ via detur agendi.
Ergo voluptatem doceas quo acquirere pacto
Possim, quæ sit iter per quod tendatur ad illam.

Tum senior, Brevis, & lata, & decliuis eunti
Est via: non procul hinc habitat regina Voluptas,
Quæ si fortè tibi cordi est, vestigia nostra
Iam sequere, hac per me poteris gaudere reperta.
Portio siderei nondum transmiserat orbis
De tribus vna diem, nisi quum surgit anhelos
Grandæuus sapiens: quo præcedente sequebar
Ponè simul, gradiens per deuia comminus ibam.
Progressisq; parum, moles oblata palati
Eximia est, scitorq; ducem, Sublimis, & auro
Tam preciosa domus, quo possessore tenetur?
Plutus, ait, tenet hanc, indutusque arma satelles
Seruat iter, prohibetque vltra transire volentes,
Ni prius hunc adeant, & blando munere placent.
Ipse autem celsa residet: quam cernis, in arce.

Tres

44 MARCEL. PALINGENTI.

Tres tantum natae thalamo versantur eodem.
 Quorum si quæris cognoscere nomina, dicam:
 Sordida Luxuries, tumidisq; Superbia buccis,
 Nec non audaci stolidi Ignorantia vultu.
 Tunc ego, Quis, dixi, dominum nos ducet ad istum
 Tres illi ancillæ sunt, per quas ire licebit,
 Respondit senior, Sors, Fraus, Vira: parebit
 Cuilibet ingressus facilis, ducentibus istis.
 Dona mihi non sunt, inquam: quæ tradere possim:
 Nec tutum ancillis confidere talibus: ergo
 Monstra aliam mihi quæso viam. tunc reddidit ille,
 Est alia, est, per quam, si vis, transibimus. Eia
 Duc, inquam, & pariter ingressi, tendimus imam
 In vallem, præbebat iter qua semita nobis
 Scrupea, & incultis homini vix peruia dumis.
 Hic Paupertatis pergendo offendimus ædes
 Exiguas, lacero pendentes culmine: præter
 Iuimus, & vastum nemus è regione videmus.
 Hæc, quam proceris ferientem sidera cernis,
 Arboribus sylva, est (inquit dux) inclyta sedes
 Regina, per quam nobis licet esse beatis.
 Sed facie & manibus lotis accedere oportet,
 Quaque potes, totum te orna, vultumq; serena.
 Nam dea nec sordes, nec vultu admittit curas.
 Paruus erat veniens per leuia saxa deorsum
 Riuius, & blando suadebat murmure somnos,
 Hic faciem laui, atque manus, rigidosq; capillos
 Pectine composui, totoque in corpore vestes
 Aptavi, atque leues pepulerunt seria ludi.
 Sic hilaris gradior. iam quantum funda retorto
 Verbere ferre potest, iactu non amplius vno,

Emis-

Emissum lapidem, distabat sylua: canentum
Suaue melos volucrum, suaues sentimus odores,
Quorum illic magna apparebat copia florum.
Tale nemus non mollis Arabs, Panchaia quâuis
Thura ferat passim, vidit: non Indus Eous,
Non Scythia laurifero spectabilis vrdique ramo,
Non demum cæli qui pondera sustinet Atlas:
Illa licet Satyri teneant loca, quos Nympharum
Vrit amor Dryadû, & choreas per gramina dueât
Dulcibus & nitidis vndis, cursuque silenti
Ibat circum amnis: quantum transcendere saltu
Posset, venantum fugiens couicia ceruus,
Tantum distabant ripæ, sed plurima claro
Squammigeri pecoris ludebant agmina fundo.
Vltima cingebant syluæ quasi mœnia, pulchro
Ordine dispositæ, & superantes nubila pinus:
Pinus quæ duro clauserunt cortice quondam
Dilectum Cybelæ iuuenem: Phœbea cupressus
Iuxtà aderat, paribusq; comis surgebat in altum:
Non illic deerat quercus, non esculus, ilex,
Robur, acer, platanus, suber, nux, arbutus, alnus,
Orni, castaneæ, coryli, piceæ, tiliæque,
Palma, abies, myrtus: veterumque obsonia fagus,
Aurea Saturno fluerent quum secula rege:
Non vitis, ficus, malusque, & amica Priapo
Lothos: non hederæ, & vatum gestamina lauri,
Morus. & Alcideæ gratissima populus arbor,
Non pyrus, atq; salix, prunusq; & palida buxus,
Mespilus atq; olea, & cerasus, nō sorbus, & vlmus,
Et siliqua, & primos quæ nōstrat amygdala flores
Quid memorê cedrû, atq; hebenû, mēsisq; petitâ
Ma-

46 MARCEL. PALINGENII

Materiam citrum, cui cedere creditur aurum?
 Quid ve alias plures? quarum si nomina tentes
 Dicere, Marmaricas citius numerabis arenas.
 Ingredimur, quàm pons ripam iungebat vtramq;:
 Intus erant spatijs amplis, visuque decoris,
 Huc illuc longo tendentia compita tractu,
 Purpureæ niueæque rosæ, pictique hyacinthi,
 Narcissi & violæ, & vaccinia mista ligustris,
 Liliaq;, & longum viuens amaranthus in æuum,
 Puniceis folijs, nec non cariophylus albis:
 Balsamaq;, & casia, & costi, myrrhaq;, crociq;,
 Mēta, thymū, thymbra, & bene olentis amaracus
 Deliciæ, Idalijs oritur quæ plurima siluis. (horti
 Hinc atque hinc suaues spirabant vndiq; odores,
 Mille auium species implebant murmure siluam,
 Et liquidum vario feriebat æthera cantu.
 Coniugis infandum Progne deslebat amorem,
 Fortunæque suam atq; Ityli Philomela gemebat,
 Psittacus humanas operoso gutture voces
 Reddebat, tenuesque sonos variabat Acanthis.
 Iugis aquæ riui nitidis de fontibus, inter
 Manabant flores, & gramina læta rigabant.
 Non Massyla illic degebat bellua, nec vox
 Sacrilegi est illic audita Lycaonis vnquam,
 Non aper, aut vrsus, non velocissima tigris
 Prorsus erant, trifidis nec tristia sibila linguis
 Talia spargebant tumidi per rura cerastæ.
 Denique non illic nisi blanda & amantia pacis,
 Auriti lepores, cerui, damæ, capreæque,
 Et quanquam ver semper erat, dulcissima ibidem
 Poma tamen deerant (dictum mirabile) nunquam.

Pene

Pene polum medium lampas Phœbea tenebat,
Quum locus est visus nobis, vbi diua manebat.
Câpus erat nemore in medio spatiosus, & herbis
Plenus odoriferis: nulla illic creuerat arbos.
Circum aderant mēſæ egregiæ, dapibusq; refertæ,
Qualibus accubuit Capuæ Dux luseus: & ipſi
Accubuere olim qui Ancyliæ ſacra gerebant.
Tunc ſenior, iam tempus adeſt, potemus, & eſca
Inſtauremus (ait) vires. nam ſobrius ire
Ad diuam, vel ieiunus prohibetur: & omnes,
Huc quotquot veniūt, impunè abſumere poſſunt:
Gratiſq; has epulas: dea ſit vult, cumq; comēſæ
Deſciant, famulæ reparant, renouantq; ſapores.
Veſcimur: atq; mero madidi vix ſurgimus, & pes
Figebat dubios titubanti poplite greſſus.
Tum magis optamus reginam accedere ad ipſam:
Quam, medio in campo ſpatiantē, maxima turba
Ponē ſequebatur, iuuenes, pueri atque puellæ,
Maturiſq; ſenes, at non matura gerentes.
Illius ad dextram mulier pulcherrima, ſecum
Ibat, habens puerum cuius pendeat ab armō
Feralis phætrea & diris metuenda ſagittis.
Cæcus erat, nuduſq; & verſiculis alis:
Arcum geſtabat manibus, neruumq; trahebat:
Quanquā oculis captus, certis tamē iſtibus omnes
Figebat puer ille ferox præcordia pulſans,
Atque iterum factō remeabat vulnere telum.
Iamq; illū penitus populū miſiſſet ad umbras,
Fœmina nī quædam tales miſerata ruinas,
Auxilium miſeris mira pietate tuliſſet.
Nanque vbi cuiuſquam per ſaucia pectora ferrū
Vide-

48 MARCEL. PALINGENII

Viderat intrasse, & tepidum emanare cruorem,
 Accurrens, pariterque salubria pocula præbens,
 Seruabat vitam: sed vulnera dira manebant.
 Regina ad læuam, mulier stans altera, habebat.
 Semper in ore cibos: manibusque & vestibulis vn-
 Sordida curabat solius gaudia ventris, (ctis
 Grandiaque inuerso ficcabat pocula fundo.
 Hærebat puer huic alter, qui vertice nutans,
 Conniuensque oculis, vigilare nec ipse valebat:
 Nec vigilare ipsam, dapibus vinoque grauata,
 Nescio quo sæpe aspergens humore sinebat.
 Rauca Cytheriaco resonabat tibia buxo
 Illic: ast alij citharas & plectra mouebant.
 Orpheus Eurydicen serpentis dente peremptam,
 Immitesque Erebi reges, iactumque laborem
 Deslebat, secumque feras & saxa trahebat.
 Carmina delphinis miranda canebat Arion,
 Nauigium infelix referens, nautasque dolosos.
 Oedipodionias iterum con surgere Thebas,
 Nobilis Amphion cantu fidibusque iubebat.
 Turba sequebatur saltando cætera, cuius
 Lumina caligo quædam satis atra premebat,
 Et cuiusque caput nebulae circum volitabant:
 Inter quos unum uidi, nouiq; : tabellam
 Quippe manu scriptam, per iulia verba tenebat,
 Sardanapalus ego, Assyrio diademate quondam
 Inclytus hæc habeo quæcunq; famelicus edi,
 Et quæcunque hausi suadente libidine: donec
 Viuitis ô miseri, quid gaudia postergatis?
 Heu mihi, post mortem nulla est speranda voluptas
 Discite ab exemplo, mortales, discite nostro.

Post

Post omnes, extrema acie duo monstra subibās,
Quorum vnum varijs linguis fœdabat euntes,
Alit aliud semper stimulis vexabat acutis.
Quapropter dulces lusus turbabat amaror.
Vsq̃ue adeò nobis æterni regia cæli
Inuidet, atque malis hominum gaudere videtur.
Vsq̃ue adeò votis contraria numina nostris.
Cumq̃; tot aduersis æuo fugiente premamur,
Lætitiæ vix hora datur, vix horâ quietis.
Et si quâ est, brevis est, & non sincera voluptas,
O vita, exilium meritò dicenda: quid ipsos
Damna iuuant adeò superos mortalia? quare
Malunt nos tristes potius quàm viuere lætos?
Vnde in nos odij tanti manauit origo?
Vince deos animo patienti aduersa ferendo.
Haud multo spacio iam turba aberamus ab illa,
Quum subitò à dextra nemoris, matrona venusto
Corpore, virgineo vultu, incessuq̃ue seuro,
(Qualis in ætherea Iouis vxor creditur aula,
Quum medios inter graditur pulcherrima diuos)
Occurrit nobis, crines lacerata sinusq̃ue:
Et mœsta, & vili quanuis circumdata panno,
Non spernenda tamen: roseoq̃ue hæc edidit ore,
Quò ruitis miseri? quò vos insania ducit?
Sistite, nec faciles in damnum currite vestrum:
Et quæcunque loquor vobis, audite parumper.
Sistimus, atque eius dictis intendimus aures.
Principiò, non est vt fortè creditis (inquit)
Hæc dea: nec prorsus diuinove sanguine creta
Ad quam nunc itis, cuius vos iungere castris
O cæci cupitis, sed dira & pessima Erinnyis,

50 MARCEL. PALINGENIT

Incantos blanda semper sub imagine ludens,
 Promittensque fauos aloën infida ministrat.
 Neu vos decipiat, facies quòd pulchra, quòd extrà
 Tota nitet gemmis atque auro: namque sub ipsa
 Nescitis quàm sit turpis, quàm sordida veste.
 Intus mille latent mendæ, perditque clientes
 Ipsa suos, falsa captos dulcedine: sicut
 Perduntur pisces, quos fallit harundine longa
 Piscator, dum littoreas demittit in vndas
 Fila sedēs scopulo, atq; hamos tenet esca latētes:
 Illi concurrunt auidi, rapiuntque tenaces:
 Ore cibos, sed mox hærent, ac fila sequuntur.
 Non tantum Libycæ Syrtes, vel tecta nefanda
 Antiphatæ, vel Scylla vorax, vel sœua Charibdis,
 Vel quodcūq; aliud: quantū est fugiēda Voluptas.
 Eheu quas infert mortalibus ista ruinas:
 Quot claros alioqui hofes, quot regna, quot vr-
 Perdidi hæc. sed ne multis vos ipsa fatigem (bes
 Exemplis, vnum sat erit, notumque referre.
 Quis fuit Alcida maior? quis tanta peregit?
 Nam geminos infans suffocauisse chelydros
 Dicitur, exiguis elidens guttura palmis:
 Ipse Molorchæum fertur superasse leonem,
 Extinxisse caput semper crescentis echydnae:
 Hic domuit ceruam æripedem, taurumq; ferocē
 Expulit, & valido volucres Stymphalidas arcu:
 Fregit Threicij præsepia dira tyranni,
 Fregit & hic Acheloë tibi de cornibus vnum
 Hesperidas pomis, bobus spoliavit Iberum:
 Infernas adiit sedes, triplicemque retraxit
 Inde canem, spumis insana aconita serentem:

Eius.

Eiusdemque manu Erymanthius occubuit sus:
 Sensit & Antæus, sublatuſ in aëra, vires
 Herculeas: raptorque bonuſ Vulcania proles:
 Hic demum feſſo potuit ſuccurrere Atlāti,
 Grandibus aſtra tenēs humeris, axēq; labantem.
 Attamen (ô fallax, ô pernicioſa Voluptas)
 Imperioſa tulit Gygeæ iuſſa puellæ.
 Et qui non timuit toruam cum Dite Megaram,
 Tartareūq; gelu, & flāmas Phlegethōtis, & ipſum
 Porthmea, terriſico aſpectu, hirsutiſque capillis:
 Sæpe minas teneræ demens expauit amicæ,
 Pro clypeoq; colum geſſit, pro caſſide mitram.
 Quæque prius clauam ingentem vibrare ſolebat,
 Fœmineo ritu torquebat dextera fuſum,
 Et calathis dominæ referebat penſa peracta,
 Dum metuit ſcuticam muliebri indutus amiſtu.
 Amphitryonade, quis te furor obœcauit?
 Ut quæ Ithaci ſocios mutafſe venefica Circe
 In porcos fertur, texiſſeque corpora ſetis,
 Non ſecus iſta ſuos mutat regina clientes
 (Si debet regina magis quàm ſerua vocari.)
 Namq; manu paterā, quæ dolci plena veneno eſt,
 Porrigit hiſ, de qua ſi quis bibit, illicò fieri
 Velleo, vel ſpumofuſ aper. vel tardigraduſ boſ,
 Aut canis, aut pavidopeſtis lupuſ improba ouili,
 Aſt alias alij coguntur inire figuras.
 Pauci ex hoc populo lethalia pocula vitant.
 Voſ eadem quoque fata manent, ſi fortè velitis
 Iſtius vexilla ſequi meretricis iniquæ,
 Quare voſ moneo, crudelia reria cauti
 Dum licet auſugite, atque animū frænate lupatis

52 MARCEL. PALINGENII

Præcipitem. occultos laqueos aduertite, ne vos
 Haud aliter fallat, quàm fallit aranea muscam,
 Dum tenuem texit telam, laritatque deorsum
 Angusto in thalamo: sed si cognouerit hostem
 Delapsum in casses, quamprimùm accurrit, & arctis
 Stridentem inuoluit laqueis, & stamina circum
 Cruribus assiduis glomerat, rostroq; peremptum
 Perforat, & sugit fuscum per membra cruorem.
 Demens, heu nimis demens: qui cùm similis dijs
 Esse queat, ratione vtens: vestigia mauult
 Sectari pecudum, Veneri, Veneris que sodali
 Ventri indulgendo, & turpissima quæq; sequendo.
 Talia non potuit patienter ferre meus dux.
 Nanq; pudore gemens, stomachoq; iratus amaro
 Nescio quid secum secreto murmure rodens
 Terga dedit, notumq; tripes properauit in agmē.
 Tunc Arete, (hoc etenim nomē sibi dixerat esse)
 Ne cures, inquit, fugiat sine: noctua Phœbi
 Non patitur radios, gelidis assueta tenebris.
 Vtque æger longa vexatus febre, recusat
 Optima quæ amissam valeant sibi ferre salutem,
 Deteriora petens propriæ contraria vitæ:
 Sic stulti verum fugiunt, & falsa sequuntur.
 At tu, si qua tui cura est tibi, ne retrahas te
 A nostris monitis: quæ vt pròptius accipias, hinc
 Mecum digredere. hæc etenim spectacula mentē
 Perturbant, strepitusq; attentas impedit aures.
 Tunc me dextrorsum ducit, pariterq; sub vmbra
 Semotæ lauri consedimus, atque ita fatur:
 Ille opifex cæli & terræ, pelagi que tumentis,
 Vt reliquos primo aduersos ire impulit orbes,

Sic

Sic aduersari affectus voluit rationi
Complures: ne sola sua torpesceret aula.
Mens: nanq; vt sonipes calcaribus, & stimulo bo,
Vrgentur, sumuntq; magis per vulnera vires:
Sic mentem affectus acuunt, crescitq; premēdos
Qui si non essent, prorsus tabesceret, & nil
Egregium faceret: ceu naus in æquore torpet,
Ni remi impellant, vel habentes carbasa venti,
Proinde errant quidam, dicentes, quod sapienti
Haud vnquam licet hos animi sentire tumultus:
Hi differre hominem signato à marmore nolunt.
Et delirantes prosus verba irrita fundunt.
Nam tales homini motus natura dedisset
Frustra: quod dictu absurdum est. vti ergo licebit
Ipsis legitimè norma rationis & arte.
Hos inquam, motus validis moderatur habenis
Et regit, vt præclarus eques, nec vincitur illis
Is, cuiunque dedit verum sapientia nomen.
Sed pauci norunt medium reperire, modumq;
Seruare: idcirco tollunt hi prorsus, at illi
Prorsus amant: vnde hoc error cōturbat, & illos.
Nam diui sola viuunt ratione: sed ipsæ
Duntaxat sensu pecudes ornantur: vtroque
Mortales: vtroque igitur gaudere iubentur:
At ratione magis: nanq; hæc præstantior est pars
Et summi cognata poli, quæ ducit in altum
Semper. at in præceps sensus trahit, & deliros
Efficit: iccirco minus huic seruire licebit.
Quauis hunc (ô cæca hominū natura) sequantur
Penè omnes, paucique adeo ratione regantur.
Propterea innumeros media modò ludere silua,

54 MARCEL. PALINGENII

Vidimus: atque illuc stulto ductore meabas,
 Nostra retraxisset nisi te vox. nonne timebas
 Illa duo, à tergo quæ furtim monstra subibant?
 Nostin, quæ sint hæc? Dolor atq; Infamia, quare
 Non interdico prorsus, nec talia prorsus
 Gaudia concedo, à solo manantia sensu:
 Sed sint rara, ulli non aduersantia recto:
 Propter quæ nunquam fas est dimittere honestū.
 Atqui opus est frænis: & clàm sumenda, nocebū
 Sumpta palàm. quoniā liuor non deerit iniquus,
 Dulcibus & lætis, qui fel confundat amarum.
 Quoque minus sese quisquam his innoluit, eo fit
 Dignior, ac propius superos accedit ad ipsos:
 Qui magis hæc sequitur, minus est laudabilis, &
 Deprimit, & mutis animalibus inserit, obsunt (se
 Hæc eadem, si sint vsu repetita frequenti,
 Et mentem impediunt, & dira pericula gignunt.
 Non semper tamen esse potest intenta seueris
 Mens: quippe est homini fragilis natura: necesse
 Seria post aliquam tandē captare quietē, & (est
 Montibus à summis valles descendere ad imas.
 Haud aliter quàm quum dimittere fulmina terris
 Vult pater omnipotens, exorsus crimina mundi:
 Fert aquila exactum Sicala fornace trifulcum
 Aut rostro aut pedibus telū: postquā alta polorū
 Culmina conscendit, miratur clara pyropis
 Mœnia cœlicolūm, atq; alijs splēdentia gemmis:
 Et stupet auratas ædes, stellisque micantes:
 Aspicit & solido factas adamante columnas,
 Et constructa videt laquearia dentibus Indis.
 Miratur latos campos, lucemque perennem,

Dell-

Deliciasque deum: quales nec lingua referre
Vlla, nec humanum pectus comprehendere posset:
Illa volans nunc huc, nunc illuc, ludere gestit
Aethera per liquidum, & blandis sese obijcit auris,
Etiam dediscit terras, nidosque relictos:
Usque adeo iucunda illi sunt regna Tonantis.
Sed postquam stimulante fame, ieiunia vires
Hauerunt, & nulla insunt alimenta calori:
Quae modo laudabat, contemnit sidera: ab alto
Deuehitur, & quas nuper contempserat, omni
Conatu repetit terras, escamque requirit.
Tunc ego, qui pressa iamdudum voce tacebam,
Rumpere festinans tam longa silentia, tandem
Hiscere non timui, atque interpellare loquentem:
Et dixi, Quoniam sol iam declinat ad axem
Hesperium, properatque diem demergere ponto
Ante precor quam lux penitus decedat, & umbræ
Adueniant, mihi ne paucis aperire recuses,
O dea (nam certe dea, non matrona videris)
Nomine quo mulier, quam dextra, quamque sinistra
Reginæ stantem vidi. puerique vocentur
Ipsarum. dictis respondit talibus, Eia,
Ne dubita, per me (breuitas nisi temporis obstat)
Quæ cupis agnosces: nam non indigna petisti.
Incipiamque ab ea lateri quæ proxima laevo est.
Hanc igitur scito esse Gulam, cui semper edendi
Est animus, nocte, atque die, studiumque bibendi.
Quam plerique deam credunt, & prorsus adorant,
Libantes læti pateris ardentia vina,
Lautaque vescentes plenis obsonia mensis:
Et summum esse bonum, seruire huic reter, at errant

56 MARCEL. PALINGENII

Haud dubiè namq; hanc nil est obscœnius, & nil
 Quod naturę hominis magis aduersetur, & ob sit.
 Cætera enim tantum vt viuant animalia, fecit
 Iupiter: ast hominem, vt viuendo intelligat, & se
 Cognitione alijs præstando, cœlicolarum
 Efficiat similem, & vasto dominetur in orbe.
 At quicunq; Gulę indulgent, & gaudia ventris
 Sectantur, fiunt hebetes, fumoq; ciborum
 (Haud secus ac nebula sol) offuscatur eorum
 Ingenium, & nequeunt veri spectare nitorem.
 Præcipuè quoties stomacho feruentia vina
 Obtundunt, cæcæq; premunt caligine mentem:
 Nec studijs saturo possunt incumbere ventre.
 Vnde fit vt minimum sapiant, finēque relinquunt,
 Propter quem terris illos natura locauit.
 Nec plus cognoscāt, quā grex ouiumue, bouumue
 Immò etiā quandoque minus, quū vina cerebrū
 Confundūt geminasque putāt ardere lucernas,
 Et mensa & paries sese motare videntur.
 O fœda ebrietas, animi lethum: ô vitiorum
 Nutrix ac scelerum. quid non mortalia cogis
 Pectora? quid per te non audent iurgia lites,
 Prælia dira moues, & gaudes sanguine fuso:
 Per te occulta patent, animū linguāque resoluis:
 Te fugiunt metus atque pudor. Vitæ pudēdam
 Hanc pestem, ô miseri, quæ vos facit esse furētes:
 Nec minus insanos reddit, quàm mater Orestem.
 Sordidior quæ res, quæ bellua vilior est quàm
 Ebrius? hic epulas quas non multò antè vorauit,
 Euomit, atque mero putet: tremit ille, ceditq;
 Sæpe caput frangēs, oculosue, aut crura: loquēdo
 Bal-

Balbutit, nec habent vllum verba edita sensum:
Multa facit, multa & dicit, quæ mox vbi nubes
Discussa est, redijtque iubar, damnantur ab ipso
Autore: vnde rubet factis, infectaque vellet.
Rex Macedum, quodam proles generosa Philippi,
Ebrius in mensa (vt fama est) perdebat amicos:
Sed postquam furor ille animo decesserat, & iam
Sanus erat, tunc se arguebat, tantumque dolebat,
Vt fleret, cuperetque mori. quid vana Cytheron
Orgia, quid thyasos, deliraque tympana iactas?
Non deus est Bacchus vester, Cadmæa propago,
Nec Ioue plena vtero Semele concepit: at ingens
Tartarus hunc genuit puerum, de matre Megæra.
Non deus est: sed, nempe deum contemptor & osor.
Nam diuina parum curant qui vina sequuntur:
Nec bene tractabit vinosus sacra sacerdos. (lores
Quid memorare opus est, quot morbos, quotque do
Dispergat nimius potus per membra, cibusque
Immodicus? scatet hinc, tanquam de fonte perenni.
Febris, & vlcus atrox, scabies, porrigo, podagra,
Articulosque premens, manibusque infesta chiragra:
Hinc lippi stillant oculi, resolutaque Baccho
Membra tremunt, dentesque cadunt: olet halitus oris:
Hinc stomachus languens, atque intestata venit mors
Sæua quidem plures letho gula tradit acerbo,
Quam gladius. quidquod cæsus citò deperit? & mox
Metgitur in ventrè fundus, domus, atque supellex?
Et modò qui fuerat diues, fit pauper, egensque?
Vt viuas, comedat non viuas propter edendum.
Iam dixi quæ sit mulier: nunc accipe, quis sit
Ille puer, qui stat iuxta hanc, & vertice nutat,

58 MARCEL. PALINGENII

Nec vigilare valet. puer hic est filius eius,
 Quem labor ex ipsa genuit: Somnusq; vocatur.
 Nutrit hunc Lethe, multòque papauere paut:
 Germanus Mortis: sed non æternus, ut illa.
 Hic hominum pellit curas, & fessa diurno
 Membra labore leuat, reuocatq; in corpora vires:
 Quo fine non potis est quisquam producere vitã.
 Infert multa tamen damna, & caligine quadam
 Obducit mentem, morbesque inducit, & ipsum
 Eneruat corpus, quoties sine lege modoque
 Sumitur, & nimium torpentes occupat artus.
 Parcus erit, si parca gula est: nam venter inanis
 Excubat, aut minima contentus nocte quiescit:
 Et leuius dormit, melioraque somnia gignit.
 Est tamen afflictis magnum solamen, & omni
 Optandum voto interdum, præcordia quando
 Angit amor, vel morbus atrox, vel casus acerbus:
 Tunc melior gemmis, tunc fuluo est gratior auro,
 Ut mors, sic somnus miseros felicibus æquat.
 At dextra cui Parca colo net candida fila,
 Qui facere & qui nosse cupit quãplurima, & altũ
 In terris virtute aliqua sibi quærere nomen:
 Hunc vigilare opus est. nã non præclara geruntur
 Stertendo, & molles detrectat gloria plumas.
 Tu verò hunc vita, quantum potes, & vigilato.
 Ekeu quàm longam tribuent tibi fata quietem,
 Quũ semel adueniet nox illa nouissima, postquã
 Non redit vlla dies: gelidosque reliquerit artus.
 Spiritus iste leuis, volucrique similis auræ:
 Tunc tibi perpetuo claudentur lumina somno.
 Hæc nobis dum Diua refert, Thaumantias alto
Ecce.

Ecce venit demissa polo, cui mille colores
Hinc atque hinc sole aduerso rotantia præbent
Nubila, purpureis quæ sic est fata labellis:
Diua Panomphæo salue charissima regi.
Cunctarumque Arete (me iudice) prima dearum:
Huc veni, quoniam turba omnis cælicolûm te
Visere iam pridem gestit: iam deferre terras
Infames, & regna malis habitata colonis.
Non sedes hîc tuta bonis, hîc omnia regnant
Crimina: relligio nulla est, pietasue, fidesue:
Hîc contempta iacet virtus, inscitia sceptrum
Obtinet, & fraudes cuncti exercentur in omnes.
Quare agedû cœptos sermones rumpe, morasq;
Tolle omnes, cursuque pari volitemus ad astra.
Tunc me respiciens Arete, inquit: Nô tibi possum
Vrvellem, dictis exponere singula: sed mox
Crastina cûm roseo rediens Pallantias ore,
Expulerit tenebras iam lumine matutinas,
Ad te aliquem mittam, gaude, quo cætera disces.
Iamque vale. his dictis, petierunt æthera saltu,
Excepitq; ambas Zephyrus sursumque vehēbat,
Donec lata vtraque in liquidas euauit auras.
Ceu quû Scylla patrē fugiens scelerata sequentē
Paulatim sese attollit: subit ille proteruo
Insistens animo, ducitque per aëra gyros,
Defecti cupiens facinus punire capilli:
Hæc verò densas inter se condere nubes
Nititur, atque oculos frustratur cæca tuentum:
Illuc & Nisus penetrat, neuterque videtur.
Phæbus Atlantæo iam merferat æquore currum,
Et vesper stabulis educens astra reclusis,

Ambro-

60 MARCEL. PALINGENII

Ambrosiæ in campos ad pabula nota redibat.
Digredior mœrens, eadem qua duxerat olim
Me senior, repetoque domum, promissaq; solis
Gaudia venturi, satis anxius expectabam.

LIBER III.
CANCER,

SOL, qui perpetua mundum vertigine lustras
Alme parens rerum, cæli decus, & stellarum
Princeps, æterni fons luminis, vndique cernens
Omnia, puniceo dum Persida linqvis ab ortu:
Et pergens, tandem extremo tua lumina condis
Hesperæ fluctu, Calpemq; nouissimus vris,
Atque eadem rursus repetis vestigia semper.
Per te cuncta patêt, noctis quibus vmbra colorê
Abstulerat, tenebris tua non patientibus ora,
Mundi oculus: qui transuerso dum limite curris
Per duodena means animantium idola, quaternis
Dispensas annum spatijs, & tempora mutas,
Et cum temporibus quicquid generatur in orbe.
O sanctum iubar, ô diuûm pulcherrime, salue:
Te colimus, tibi sincero de pectore laudes
Fundimus, at tu hodie læto nos respice vultu,
Et lætum concede diem, redeasque benignus:
Nubila diffugiant, aer sit vbique serenus,
Aduentuque tuo ponti vada falsa quiescant,
Et sit iter tutum cupidis per cæcula nautis:
Non segeti, non arboribus, non vitibus imber,
Insa-

Infanus hæc oblit turbo, lapidosæue grando:
Sed blandas Pyrois afflet mortalibus auras,
Accipiantque tuo reditu, Deus omnia pacem.
Salve præsidium & sacris tutela poetis:
Tu vatum mentes diuino numine reple,
Ipforumque moues ad dulcia carmina linguas:
Tu dignos lauroque facis, fama que perenni.
Salve igitur, dexterque mihi sis quæso canenti,
Et faueas cæptis, & nostros dirige cursus,
Donec ad optatum veniat mea cymbula portum,
Hæc ego Castalias flexo dum poplite ad vndas
Orarem supplex, nympharum adstante corona.
Audiit excelsa Delphorum Phœbus ab arce:
Audiit (& visum est templi nutare cacumen,
Eq; adytis ingens effulsit splendor, & ingens
Vox audita, meas quæ sic peruenit ad aures:
Infelix iuuenis, quem adeo fata impia vexant,
Qui tam crudeles viuendo transigis annos:
Esto animo forti, & dura: patientia vincit
Omnia: in aduersis rebus sunt prospera semper
Magnanimo speranda viro: tunc celsior exit,
Quum premis virtus. videt ut fortuna frequenter,
Quos pessum dederat, mutata extollat eosdem?
Alternetque vices? nihil est durabile semper
Sub cælo, redeunt post tristitia nubila soles
Iucundi: postquam ventis maria alta fuerunt
Exagitat adiu tandem pacata residunt:
Et remeat brumæ post frigora floriferum ver.
Ergo animum firma, & duris ne defice rebus,
Teque ipsum serua fati melioribus olim
Adueniet tempus cursum variantibus astris,

62 MARCEL. PALINGENII

(Si non ante diem Parcæ tua fila secabunt)
 Quâdo tuû, quod nûc mersum iacet atq; sepultû.
 Mille per ora virûm fiat memorabile nomen
 Ipse adero, temperque nouem mea turba sorores
 Astabunt comites quocunque accesseris: & te
 De plebe eripient, clarumque in sæcula reddent.
 Ista mihi responsa dedit cortina precanti.
 Ast ego vix possum dijs credere talia de me:
 Vsq; adeò sum peruerso sub fidere natus,
 Vsq; adeò assiduis cœlum me casibus vrget.
 Inde tamen decedo hilaris, perque auia solus
 Errabam, & pariter voluebam talia mecum,
 O si fortè aliquis mihi nûc hominûmve deûmve
 Occurrat, quem diua Arete, vt promiserat, ad me
 Doctorem mittat, quo discere cætera possim:
 O si ipsa æthereo potius descendat ab axe,
 Meque suis iterum doceat pulcherrima verbis.
 Vallis erat montes inter porrecta propinquos,
 Atque iter angustus limes præbebat eunti:
 Progredior, videoque duos in gramine læto
 Pastores, pariter quadam sub rupe sedentes:
 Qui positis peris iuxtà, & quos ferre solebant
 Nodosa è corno baculis, certare canendo
 Inter se accensi laudis mercede volebant.
 Sed iudex deerat, cuius sententia litem
 Solueret, & palmam victori ferret honestam.
 Vt me viderunt, extemplo accersit vterque,
 Et rogat, vt vellem secum residere sub illis
 Cantibus, & tanti certaminis arbiter esse.
 Tunc vnus postquam sumpta præludit auena,
 Talia sublati in cælum cœpit ocellis,

O flos

O flos Dardaniæ, puer, ô dilecte Tonanti,
 Pocula qui superis spumanti nectare misces:
 Cede polo, iam cede polo, formosior alter
 In terris nunc est, qui pocula sacra ministret:
 Iuppiter hunc rapiens, te spreto ad sidera tollet:
 Invidia rumpete miser, moriere dolore.
 Sed potius ne cede polo, tu vina propines
 Cælicolis, maneat mecum mea cura Philetus:
 Quo sine nec mihi dulce aliquid nec vivere gratū
 Hunc quoties pernicis equi per denia tergo (est
 Inuectum, capreas arcu cernōsue petentem
 Naiades aspiciunt, cæco stimulantur amore,
 Multaque cum multis capiunt dare basia donis,
 Certatimque ferunt vario de flore corollas,
 Et calathos pomis plenos, & dulcibus vuīs.
 O si non adeo puer implacabilis esset,
 O si se facilem misero præberet amanti,
 Me foret in toto nullus felicior orbe:
 Sed spernit nostrasque preces, nostrumque dolorē,
 Et fugit, ut neruo Assyrio transmissa sagita.
 Ne fuge me, ne sperne precor formose Philete:
 Non ego sum Læstrigonio de sanguine, amari
 Sed dignus fortasse tibi, si me bene noris.
 Nam quanuis hirtæ in nostro sint corpore setæ.
 Et barba à mento impexis cadat horrida villis,
 Non sum deformis tamē, & sua gratia barbæ est,
 Et fetis, suntque ista viris pugnacibus apta,
 Robustosque decent: sint leuia membra cynædis.
 Quid? quod diuitijs pastorū haud vincor ab ullo?
 Quandoquidē mihi non desunt armēta, gregesque;
 Mille meæ viridi pascuntur gramine vaccæ,

Mille

64 MARCEL. PALINGENII

Mille mei per densa sues querceta vagantur,
 Enixas habeo pecudes, fœtasque capellas:
 Lactis acetosi nunquam mihi copia defit:
 Est vetus. estque recens plena mihi caseus arca.
 Sume tibi quodcunque velis nãq; omnia nostra
 Sũt tua, sumq; tuus: quãquã hoc ingrate recusas.
 Si me diligeres, mecumque aliquando venires,
 Colligerem tibi poma, altis hærentia ramis,
 Quæ referunt, cerasque novas, maturaque fraga,
 Impleremque tibi corylis nucibusque canistrum.
 Ah quoties quoties medijs te amplectere vlnis,
 Imprimerem roseis mille ac mille oscula labris.
 Ne dubita, mellite puer, mecumque venito:
 Stabimus ad nitidum fontem, gratumque soporẽ
 Amplexu iuncti pariter capiemus in vmbra,
 Allecti strepitu ramorum & murmure riuì,
 Dum feruente die crepitant per rura cicadæ.
 Heu mihi, me spernis, spernis quoq; mûera nostra
 Nec mœstis lacrymis, nec blanda voce moueris,
 Sæuior Hyrcana sublato tigride fœtu,
 Surdior ex Pario quæ fiunt marmore signis,
 Durior Alpina caute, Arabioque adamante.
 Quo tibi forma tua est, si sis crudelis, & omnes
 Despicias, atque mori miseros compellis amâtes?
 Sic pulchros inter flores latet horridus anguis,
 Sic & in Hyblæo miscetur melle venenum.
 Pone tuos fastus: inimica superbia diuis.
 Nec te decipiat fugitiuæ gratia formæ:
 Forma brevis flos est primo spectabilis ortu,
 Mox languens fugiente die, dum florida durat
 Actas, dumque curis tenero fulgescit in ore,

Ne

Ne puer incassum felicia tempora perde.
Vtere concessis tibi dum potes, vtere donis.
Omnis quippe suo res commendatur ab usu.
Tempus erit, quum tetra genis horrescere barba
Incipiet, faciem crispantibus vndique rugis,
Caniciesq; premet laudatos fœda capillos.
Tunc frustra amissum lugebis stulte decorem.
Sæpius, & tecum dices: Quò pristina cessit
Gratia? quò roseus niveaq; albedine mistus
Migravit color? ah nostræ spes irrita formæ,
Mutatosq; gemes vultus, deformiaq; ora,
Ipsam te quoties speculo referente videbis.
Sed quid ego in ventos vanas effundo querelas?
Quid studeo sterili committere semen arenæ?
Me miserum, frustra (sic vultis fata) laboro:
Sic vultis fata, ô nimium contraria nobis,
Præcipuè quum dirus amor mea pectora vexat:
Fatum in amore valet, plusquam gaza omnis, &
Nobilitas: etiam fato est obnoxia virtus. (omnis
Fato despicitur princeps, & servus amatur.
Sis tamen ipse licet presso truculentior hydro,
Mèq; minus fronde aut vluva liceare palustri,
Te semper mea vita sequar, te semper amabo.
Corde Philetus erit nostro nostro ore Philetus.
His tacuit dictis, mox talia subdidit alter:
Polline candidior Mellina, & virgine calce.
Et pelagi irati spumis, & lacte recocto:
Maturis cerasis eadem rubicundior, atq;
Moris, quæ nondum nigro sunt tincta colore?
Pulchrior arboribus, verno quum tēpore florens:
Dulcior arenti ficu mustoq; recenti.

66 MARCEL. PALINGENII

Non habuit credo tales Cytheræa papillas:
 Non tales oculos, nec tam speciosa labella.
 Quid laudem femur, aut femori confinia mēbra?
 Has tractare iuvat potius, quàm dicere partes.
 Non modò mortales inter laudata, sed ipsis
 Dijs etiam Mellina placet. vidi ipse sequentem
 Hanc Satyrū, & tandē captam sub subere pressit:
 Clamabat, volui demens accurrere, opemque
 Ferre, sed hirsuti metuebam cornua diui,
 Riualemque ausus non sum tentare ferocem.
 Ah quoties nutu blandi me inuitat ocelli,
 Accersitq; vltro, & niueis mea colla lacertis
 Haud aliter nectit, solet quàm nectere ramos.
 Admotos hedera, aut vitis! lasciuaq; mordet
 Cervicem, leuiterque manu mea percutit ora
 Ludendo: iuratque mihi, me præter, amare
 Se nullum. sed non adeò sum stultus, vt ista
 Vera putem: quoniam nil est mendacius ipsa
 Femina: & insuetis quo te magis improba palpat
 Blanditijs, hoc esse magis tibi scito cauendum.
 Dixerat ista canens, atque addere plura volebat:
 Ecce autem veniunt per saxa crepidinis, inter
 Pendentes frutices, angusto calle, latenter
 Septem fortè lupi, stimulante cupidine pastus:
 Inuaduntq; greges, nunc has, nunc morsibus illas
 Dilaniāt pecudes, mersantq; in sanguine rictus.
 Contrà, conatur magnis latratibus hostes
 Pelleret turba canum, ferro circumdata collum.
 Ingenis fit strepitus, valles resonare boatu:
 Consurgunt trepidi, posito certamine cantus.
 Pastores, baculis nodofo è robore sumptis,

Et

Et funda, accurruntque simul, solusque remansit.
 Tunc alia discedo via, speransque timensque,
 Atque animi dubius, mecum diuersa volutans,
 Progredior, quantum spatij ter plumbea massa
 Impete tormenti exiliens metitur aheni:
 Illimem fontem scatebris gliscentibus, inter
 Frondosas platanos reperi, quem mollia circum
 Gramina cingebant, scabroque sedilia topho:
 Ut puto, nympharum sedes: quum torrida feruet
 Aestas, & mundum rabiosus Sirius vrit.
 Haud procul hinc aberat, plenos onerata ramos
 Sorba: ego confestim, quoniam matura videbam,
 Accessi, & nonnulla manu decerpta comedi.
 Inde sitim cupiens haustis extinguere lymphis,
 Ad fontem propero, & fonti prona ora reclino.
 Dumque bibo, in nitidis splendebat calculus vn-
 Interea iuuenem quendam demittit Olympo (dis.
 Diua Arete, nostri non immemor. Ille volatu
 Præcipiti secatur æthereas velociter auras.
 Dum volat, accipitres cursu præuertitur ipsos,
 Prendere quum prædâ pennis stridentibus ardēt.
 Actutumque ad me venit, qui fortè iacebam
 Graminea in ripa, fessus, dicitque salutem.
 Illicet assurgo & iuuenem reuerenter adoro,
 Ille autem superans humanam corpore formam,
 Diuæ Aretes, inquit sum filius: ipse Timalphes
 Nominor: huc genitrix misit me, ut singula demum
 Quæ restant dicenda, suo nunc ordine pandam.
 Sedimus ergo ambo, dehinc fari talia cœpit:
 Audisti quæ sit mulier de parte sinistra.
 Quis puer ipsius: nanque hoc tibi mater aperte

68 MARCEL. PALINGENII

Ostendit. quare nunc restat dicere quæ sit
 Altera, quæ dextram puero comitata tenebat.
 Hanc Venerê appellant homines, dicuntq; creatâ
 De pelagi spumis, tunc quum Saturnus in æquor
 Creditur ingratus testes iecisse paternos.
 Sic perhibet Græci, gens multū accōmoda nugis,
 Garrulitate potens, fingendiq; apta magistra.
 Vranius tamen hanc genuit de Lōpade nympha,
 Vranius retam genitor, quo vastior Atlas
 Nō fuit, Encladusve ferox, tūidusve Typhoeus.
 Nec quotquot tellus produxit fœta gigantes.
 Huic natura novē capita addidit, inde supremum
 Absq; oculis, versū est Tartessi ad littora semper.
 Cætera ad auroram spectant, plus mille secundo
 Lumina sunt reliquis vnum: actatur ad arces
 Dextera Riphæas, boreæque cubilia tractat.
 Sed qua parte Notus mittit sua flabra, sinistram
 Extendit, mundumque manu metitur vtraque:
 Contingens pedibus manes, & vertice cœli im,
 Omnigeni pecoris pastor dirissimus idem,
 Quod latè in terras omnes diffundit alendum.
 Non esset pecori numerus, nisi filius eius
 Páphagus, horribicū rabie atq; trigutture mōstrū
 Assidue cum vxore sua (quæ nomine fertur
 Atropos) armenta atq; greges sine fine vorarent.
 Hanc Venerê idcirco Vranius tulit, atq; deorum
 Cuidam Pædogeni æterno sociavit amore,
 Confortemq; tori fecit: quo fœdere iussit
 Instaurare aliam prolem, & supplere creando.
 Hæc est illa Venus, sine qua cultore careret
 Maximus, & densis horreret sentibus orbis.

Hanc

Hanc Deus instituit, naturæ ut damna rependat
Quod verò Deus instituit, damnabile non est.
Quid de illis igitur dicam, qui cœlibe vita
Contenti, dulces non curant gignere natos,
Sed steriles obeunt radicibus, & moriendo
Post cineres non vlla sui monumenta relinquunt?
Hi peccant certè, & si verum dicere fas est,
Nascitur indignè per quem non nascitur alter.
Indignè viuit, per quem non viuit & alter.
Qui tamen aut morbo, aut alia ratione tenentur,
Quò minus hac possint vti, pressuè maligna
Paupertate, timent mendicam educere prolem:
Aut qui cœlestem sapienter ducere vitam
In terris malunt, quorum rarissima turba est.
Abstineant nam tunc fas est, veniamq; merentur:
Sed multi nolunt uxorem ducere, multas
Ut passim incestent, diuersaq; pabula carpant:
Quoque magis fallant vulgus, se addicere sacris
Haud dubitat, & templa colūt, diuūmq; ministri
Censentur: varias leges habitusque capessunt
Insuetos, raso sperantes vertice cœlum:
Insani fugiunt mundum, immundūq; sequuntur
Et cū se ventri dedant molliq; quieti,
(Quæ duo nequitia sunt nutrimenta) pudici
Credantur, cæcis condant sua furta latebris,
Et satagunt nigram viuis obtendere noctem.
Nemo quidem castè consuevit viuere, saluis
Inguinibus: nisi quem iam debilitata senectus
Aut lāguor grauis, aut animi dolor impediens
Aut regit ætherei sapientia plena pudoris.
Omne superuacuum natura è corpore pellit.

70 MARCEL. PALINGENII

Hinc est quod Venerē nocturna insomnia soluit,
 Gaudiaque informant, veros imitantia lusus.
 Multi autem, quia sunt cauti, casti esse putantur.
 • Esto tamen, quod Vestales, ipsasque Sibyllas
 Virginitate sua vincant, cedō, dignior vtra,
 Vtra est nobilior, sterilis ne, an fertilis arbor?
 An quæ est terra ferax, an quæ nil gignit arena?
 O vanas hominum curas, o futile votum?
 Discite naturæ sanctas non temnere leges:
 Quæ vult, ut genitus generet: quæ gaudia fecit
 Tam bona concubitus, non ut te absterreat, imò
 Ut magis alliciat. naturæ obistere cui vis?
 Nempe Venus nulli culpæ est obnoxia, si sit
 Legitima, atque modum seruet, si debita fiat.
 Ast nimia enervat vires, effeminat artus,
 Ingenium obtundit, breuiat quoque tempora vitæ.
 Iam nunc de Veneris puero nos dicere oportet.
 Hic est ille hominū domitor, domitorque Deorū,
 Qui face, qui pharetra totum perterritat orbem:
 Cui quanuis puero & cæco tamen omnia parēt,
 Quæ terras pelagusque colūt, quæque æthera summū.
 Heu quantos ignes, & quanta incendia passim
 Excitat iste puer, quantum o pharetrate Cupido
 Arbitrij tibi concessum est. tibi nulla resistunt
 Robora: tu pecudes, tu homines, tu numina vin-
 Sæpe tuis fixum telis gemuisse Tonantem (cis.
 Nouimus, & varias compulsum assumere formas,
 Fulmine deposito, & cæli regione relicta,
 Non dedignatum miseras insistere terras:
 Nunc aquilam fieri, nunc torua frōte iuuenicum,
 Nunc se pastorem, nunc se simulare colubrum,
 In-

Interdumque ignis speciem, Satyrique figuram
 Aut auri induere, aut candenti corpore oloris.
 Ennofigæus item liquido mutatus Enipeo,
 Dum tua tela miser sentit, Salmonida pressit.
 Sæpe etiam voluit delphin, ariesque videri,
 Aut equus & toto flammæ extinguerè ponto,
 Quas tu condideras in pectora cæca, nequiuit.
 Fabula longa nimis, cunctos ex ordine diuos,
 Et factum accipitrem Phœbum, factumque leonem,
 Dicere, vel stygij furias memorate tyranni.
 Talia non opus est referendo absumere tempus
 Quippe ego si cunctos heroas & heroïnas,
 Quotquot dirus amor lethali vulnere fixit,
 Enumerare velim: crescet mihi longior ordo
 Historiæ, atque prius condens sua lumina Titan
 Abluet Hesperio fumantes gurgite currus.
 Ergo operæ pretium puto omittere talia, cum sint
 A multis tam dicta alijs: nunc vera sequamur.
 Nô puero huic Bacch⁹ pater est, vt Græcia fingit:
 (Non etenim, si sic, abstemius vllus amaret)
 Sed fatum: quoniam fato iunguntur amores.
 Nimirum fatis mortalia cuncta reguntur:
 Fatum dat mores, fortunam, & terminat annos.
 Plus fatum quàm forma valet: sit maxima flâmæ
 Causa cupidinæ licet hæc, & corda tenaci
 Præcipuè iuuenum soleat vincire catena,
 Plus quoque quàm nummi: quamuis corruerit
 Inclusam Danaën turri Saturnius alta: (aure
 Consaetudo etiam, & facilis concessa manendia
 Sæpe simul, nulloque simul spectante, loquendi
 Libertas: quæ prona via est & lubrica, per quam

72 MARCEL. PALINGENII

Ipse amor ingreditur, per quã Venus ipsa paratur.
 Haud multum certè, fato renuente, iuuabunt.
 Fato iunguntur, fato soluuntur amores.
 Hinc vilis, deformis, inops, quandoq; fruetur,
 Quod neq; formosus poterit, nec diues habere,
 Hinc pulchra & generosa viro contènitur vxor:
 Interdum & pluris pellex triualis habetur:
 Hinc vxor pulchrum & generosum sæpe maritū
 Odit, & immundi penem calonis adorat:
 Aut aliquē externū, quē vix bene nouerit, ardet.
 Deniq; ni tribuatur amor pro lege deorum
 Cuiq; suus, nisi sit diuisus limite cortē, (ri:
 Nō dubiū est quin possit ab omnibus vnus ama-
 Non dubium est, possit quin omnes vnus amare,
 Et passim, quancunq; velit sibi quisque, potiri.
 Sed veluti pisces piscator non capit omnes,
 Non omnes volucres auceps, non omnia lustra
 Venator spoliat: sed quod sua cuique dedit fors,
 Hoc habet, hoc potitur: sic dispensantur amores
 Arbitrio superū: dominæ sic sæpè placebit
 Ipse suæ seruus: sic pulchram sæpe puellam
 Entero celosus, grandæuus, lippus habebit.
 Ac veluti infausto qui fidere mercibus implet
 Mercator nauim, nocituraq; cæcula tentat,
 Naufragio, aut diris prædonibus expoliatur:
 Sic quisquis cælo aduerso, fatoq; sinistro,
 Vritur, incassum tempus terit, atque laborem.
 Imò ignominiam & crudelia vulnera sæpe
 Accipit: interdum letho mercatur amorem.
 At cui fata fauent, & cui fortuna secunda est,
 Pace frui poterit quod vult, & tutus amare.

Verùm hæc quàm paucis concessa est gratia, pauci
Tam faciles habuere Deos, tantumq; benignos,
Excepto, si quis cautè sua gaudia celet,
Vsq; adeò, vt nulli fidat, nulliq; recludat.
Quippe homini nūc nulla fides, nūc omnia plena
Insidijs, socio nunc quisque imponere tentat.
Quod si arcana suo quisquam commisit amico,
Hunc metuat, ne quando fides frāgatur, oportet:
Ne quando infensus mutata mente reuelet,
Quod prius in cordis penetralibus occultabat.
Ergo si liber vis esse, & viuere tutus,
Non vlli credas quod tu clām feceris: & sic
Semper amicū habeas, dū durat fœdus, vt ipsum
Posse putes hostem fieri, quod sæpe videtur.
Nam qui semper ament, nostro sunt tempore rari.
Inuidia est etiam multum metuenda, secundis
Quæ semper rebus dirum miscere venenum
Nititur: inuidiam moneo timeatis amantes.
Propterea quid ames, nemo sciat: occule amorē
Qui sapis, atq; tuus fac ne ignis luceat extrā.
Inuidia horrendum monstrum, scruissima pestis,
Exitiale malum, quo non violentius vllum:
Virtutem insequitur, lacerat benefacta, bonosq;
Odit, & alterius iusto indignatur honore.
Quamquam nemo satis propriū celabit amorem,
Si fata impedian, inimicaq; sidera nolint.
Quippe humana parum prodest prudētia, quādo
Decernunt aliter superi: frustra que laborat,
Qui rem cunq; parat dijs aduersantibus vllam.
Non tamen idcirco non omni est arte cauendum,
Non omni vtendum studio pro viribus, atq;

74 MARCEL. PALINGENII

Consilio, nam qui fecit quod debuit, & spe
 Fraudatus tamen est, meritò laudatur, & omnem
 Inuidiam in superos trāsferat: quos sepe videmus.
 Stultitiā, atq; bonos pessundare sepe videmus.
 Felix, cui fauor à cœlesti traditur arce.
 Quē Deus ipse fouet, qui dextro est sidere natus.
 Huic etenim iucundus amor contingit, & absq;
 Felle frui, longa poterit dulcedine lætus.
 Nempe amor est dulcis: nempe est res blanda, io-
 Plena & delicijs, ni fato fiat amarus. (coq;
 Cuius qui nunquam est expertus tela, vocari
 Iure potest sensus expers. nam bellua quæ non
 Igne cupidineo flagrat? certè omnia: quanuis
 Vilia & exigua, has norunt animalia curas:
 Sic statuente Deo. quare qui quærit amorem,
 Rem quærit diuinam. etenim nisi cuncta perenni
 Ipse deū atq; hominū rex prosequeretur amore,
 Deficeret mundus, pariterq; elementa perirent,
 Quilibet id seruat quod amat, gaudetq; tueri.
 At quod non amat, id nemo seruare laborat.
 Idcirco rerum series æterna manebit:
 Quippe Dei est æternus amor, qui cuncta tuetur.
 Et licet orta cadant, species nulla atterit ætas:
 Diligit has etenim per se Deus optimus, at non
 Sic ea quæ rapida debentur corpora morti,
 Narque perire finit nemo quod diligit, illud
 Si seruare potest, sed quis neget omnipotentem
 Esse Deum? seruare potest, sed non amat ipse
 Corpora: corrumpi idcirco finit, at species non.
 Quid figulus curat, si frangitur ista vel illa
 Olla? rotam pedibus voluens, cretaq; resumpta,
 Ipsa

Ipse novas iterum fingit, spernitque priores.
Præterea cælum, tellus, aërque, fretumque.
Atque ignis, demum totius machina mundi
Hoc stat & hoc durat tot iam per sæcula nexu.
Nam nisi tantus amor firma compage teneret
Omnia, pugnarent vinculis elementa solutis:
Non cælum terris lucem, radiosque calentes,
Nec generandarum præberet semina rerum:
Aëra finitimum consumeret improbus ignis
Nec tempestivas pluuias demitteret aër.
Nuda foret tellus, æquorq; extingueret ignem,
Aut igni potius piscosum arefceret æquor:
Vt quondã, quũ flammiuomus Clymeneia proles
Non bene rexit equos, metuens cœlestia mōstra,
Infelixque sui renuens præcepta parentis,
Corruit in voto, sensitque incendia mundus,
Donec fulmineo præceps deiectus ab ictu,
Eridani medijs flammis extinxit in vndis.
Gignit amor pacem: pax est dignissima rerum,
Omnia pace vigent, & pacis tempore florent:
Paci summus honos, paci est quoq; summa volu-
Tunc tuti viuunt homines, tutusq; viator (ptas,
Carpit iter, nec fit sæuorum præda latronum:
Tunc apium cura & pecoris, tunc arua coluntur
Assiduè, & largas pariunt pro tempore fruges:
Copia tunc Cereris, tunc lac, tunc Bacchus abũdat,
Palladiusq; liquor: tunc passim luditur, & tunc
Inflata ad thyałos inuitat tibia. foli
Oderunt pacem stulti, & certamina quærunt,
Talia fluxerunt Saturno tempora rege:
O felix ætas ipso preciosior auro!

76 MARCEL. PALINGENII

At nunc (proh dolor) infano discordia motu
 Omnia conturbat, terret, repletque tumultu.
 Nunc iuvat esse trucem, & leges discindere ferros
 Iustitia est, potuisse magis. nunc mille colabros,
 Mille faces quatiunt, toto & baccantur in orbe
 Eumenides, populosq; agitant, regesq; superbos.
 Quid iuvat, ô miseri, pugnâdo laceffere mortem?
 Nunquam sera venit, sed dira superbia tanti
 Causa mali, & vrsana fames, atq; ardor habendi:
 Heu cur vsque adeò viliſſima terra superbis,
 Cuius fœda breui corrodent viscera vermes?
 Quid tantum quæris? te semper forſitan eſſe
 Victurum credis? miser, ah miser aspice, quàm sit
 Incertus, velox, angustus terminus æni.
 Sufficiet brevis vna tibi, paruumque sepulcrum.
 Quòd si amor humanos animos astringeret ista
 Non fierent: sed quisque suo inferuiret amico,
 Quisque sibi charum qua posset parte, iuaret.
 Certè nec melius quicquàm, nec dulcius eſt, quàm
 Sincerè à multis, dum vita hæc durat, amari.
 Rebus in aduerſis magnum munimen amici:
 Solantur, firmanz animum, prodeſſe laborantz
 Quaq; valent, miſeras curas & damna leuare
 Conantur, tecumq; dolent, tecumq; queruntur.
 Haud facilè ille perit quicumq; eſt diues amicis.
 At quum te vultu ſpectat fortuna ſereno,
 Et verſat meliore rota, tua comoda tecum
 Percipiunt, gaudent tecum, conuiuia tecum
 Plena iocis celebrant, augent tua facta fauendo.
 Quare qui tutam & lætam vult ducere vitam,
 Quàm multos ſtudeat ſemper ſibi iungere amicos.

Plu-

Pluribus hoc autem fiet rationibus: ipsas
 Qua potero expediā, sed primū scire necesse est,
 Esse voluntatis motum hūc, quē vulgus amorem
 Appellat: nam velle bonū est, quod fertur amare.
 Semper habere bonum desiderat ipsa voluntas,
 Et vitare malum, solis que monetur ab istis.
 Hæc duo sunt igitur causæ & fundamina amoris.
 Omnia sed bona sunt triplici discrimine secta:
 Quædam iucunda, & quædam dicuntur honestæ:
 Utilemque aliud genus, & natura bonorum est.
 Sicque malū triplex: damnosum: turpe, molestum.
 Quisque amat, hæc animo fugiēs, aut illa requirēs.
 Est igitur diuersus amor, diuersus ut est fons
 Vnde oritur, laude aut probro nō dignus eodem,
 Hæc tria non solum inter se differre putandum,
 Per genus: ast etiam species habet vnumquodque
 Per se multiplices, delectans, vtile, honestum.
 Quæ cum sint varix, varij redduntur amores.
 Utile enim est quicquid prodest, nō est tamē vnū,
 Sicut multa etiam bona corporis, atque animi sunt
 Quatuor ad corpus spectant bona: robur, & ipsa
 Forma, valetudo, leuitas. quocunque dat ista,
 Vel res sit, vel homo, prodest, atque vtile fertur.
 Ast animi duo sunt bona, mos, doctrinaque: sicut
 Sunt animi geminæ virtutes, ipsa voluntas,
 Cuius sunt mores: & mens, cui noscere verum
 Est proprium. mētis bona sunt cōplura, nouemque
 Doctrinæ hanc ornant: quas vatū carmina Musas
 Appellare solent, ter ternis orbibus aptæ.
 Sicque voluntatis bona plura, quatuor horum
 Præcipua existunt: prudentia, iustitia atque

Græc.

78 MARCEL. PALINGENII

Grandia quæ aggreditur fortis discrimina virtus,
 Nec non quæ franis nos temperat, atq; modestos
 Efficit. ex istis, tanquam de fontibus, omnes
 Emanant alix: quas quisquis discere quærit,
 Voluat Aristotelis libros, vel scripta Platonis
 Inspiciat: duo sunt hæc magni lumina mundi.
 Ergo, quicquid erit tribuat quod talia nobis,
 Utile dicetur, veluti medicina, medensque
 Corporibus, velutiq; animis, liber atq; magister.
 Utiliora tamen sunt & meliora putanda
 Quæ prosunt animo: quia corpore dignior ipse est,
 Ut seruo dominus, rate nauta, aurigaque curru.
 Sed mediata aliquid prodest, aut immediata:
 Ut sator & nummi: cocus & cibus esurienti.
 Idque ipsum dico de delectantibus: hæc nam
 Per multas species, per multaq; membra secantur.
 Quorum animos quædam delectat, corpora quædam:
 Suntq; voluptates animi quam corporis, omnes
 Sincerae magis, & stabiles, & nobiliores,
 Cum dijs communes nobis, at cætera sentus
 Gaudia, sunt etiam brutis concessa: sequuntur
 Hæc pecudes propriè. nanq; his dulcedine mētis
 Posse frui vetitum est. neq; cunctis sensibus ipsæ
 Lætantur, solo gestu tactuque mouentur:
 Quippe nec harmoniâ, sed nec diapasmata curant.
 Nunquid Apellæas tabulas, aut æra Corinthi
 Mitantur, vel clamosi spectacula circi?
 Si quid odorantur tamen, aut si vocibus vllis,
 Vel si nonnunquam aspectu gaudere videmur:
 Id gustus sit vel tactus ratione: velut quum
 Massylus visa in campis leo fortè iuuenca

Exul

Exultat, tollitque iūbas, caudamque retorquet,
Prædæ auidus: vel quū sonipes per prata vagantē
Vidit equam, Veneris stimulante cupidine fertur,
Et resupinato dumeta per auiā collo,
Subsultim graditur, cælumq; hinnitibus implet.
Cumq; cibi & Veneris, pecudū sit sola voluptas,
Et propria: idcirco est etiam vilissima, vixque
Conueniens seruis. hebetat nam mentis acumen
Immoderata, solet multum quoq; ledere corpus.
Ergo quicumque est huic deditus, insipiens fit,
Et seruire magis quā alijs dominari aptus.
Non est turpe tamen moderatē talibus uti.
At bona si quæ sint cognoscere quæris honesta:
Quod nuper dixi reminiscere. nanque animi sunt,
Doctrina & mores, veluti paulò antè relatum est,
Sed quod nunc dicam, solerti mente notato,
Quæ bona delectant, quā longo tēpore durant,
Tam longo existunt iucunda, & postea nil sunt.
Exemplo tibi sit, Veneris cantusque voluptas.
Ast quicquid præbet bona corporis, vtile fertur.
Ipsa autem bona sunt iucunda, velut valetudo
Iam data delectat, medicina sed utilis ipsa est.
Id quoq; quod confert animi bona, iure vocatur
Vtile: verū animi bona postquam tradita iā sunt
Fiunt iucunda, & simul efficiuntur honesta.
Quicquid enim virtutem affert, est vtile: at ipsa
Tradita iam virtus, iucunda & honesta putanda.
Quippe honor est soli virtuti debita merces.
Quicumq; ergo cupit multum dum vinit amari,
Aut studeat delectare, aut prodesse, vel in se
Virtutes habeat: quas compelluntur & ipsi

Comen-

80 MARCEL. PALINGENII

Comendare mali, & quannis odere, verentur.
 Sed prius illorum debet perpendere mores,
 Quis placuisse volet. namque est non una voluntas
 Omnibus. hinc homines studia in diversa feruntur.
 Usque adeo tribuit difformia semina nobis
 Gignendo natura parens: quod displicet illi,
 Hic amat: hic laudat, quicquid damnatur ab illo:
 Ergo non eadem sunt cunctis grata, nec omnes
 Utile idem cupiunt, eadem nec honesta requirunt.
 Quare opus est novisse prius quod cuique magis sit
 Acceptum, placeatque magis: ne fiat inane
 Officium, cassusque labor, ne litus aretur,
 Si forte aut iniucunda aut odiosa ferantur.
 Hoc autem non difficile est cognoscere: sermo
 Haud dubie ostendit mores, animumque latentem.
 Id quod amat, crebro loquitur quisque atque libere
 Audit: multa domi poterunt quoque signa videri.
 Nam cum vomeribus stimulos, iuga, rastra, ligones
 Agricola servare solent: arma horrida miles
 Parietibus suspensa tenet: sed quisquis abundat
 Codicibus, poterit merito studiosus haberi.
 Sic de alijs dico, nimirum arcana resignat
 Lingua manusque animi. quare quaecunque placebunt
 Efficere hæc studeat, quisquis sibi querit amicos.
 Obsequio generatur amor: sed maxima lucrum
 Pars hominum sequitur, nummos & munera cuncti
 Affectant, donis multi acquiruntur amici.
 Verum talis amor non est durabilis, & quum
 Deficit utilitas, fugit illico (præcipue si
 Ulterior non vlla manet spes utile habendi,)

Servilis, fidusque parum: tamen inveniuntur

Quil-

Quidam sed rati, acceptorum qui meritorum
 Assiduè memores, non cessant semper amare.
 Esto quòd ingrati cessent: non proinde bonus *via*,
 Qui rarus veluti phœnix reperitur in orbe,
 Multis prodesse, ac pro viribus auxiliari
 Debet desinere. est etenim *via* sola merendo
 In cœlum, perq̃, hanc Alcides maximus olim
 Incessit, multiq̃ue alij, quorum inclyta fama
 Durat adhuc, nullū posthac moritura per ævum.
 Nempe Deo est similis vir dapilis atq; benignus.
 Pars magna est etiam, quæ delectabile quærit.
 Hinc & amant, quicunq; sibi iucunda ministrant:
 Præsertim pueri, iuuenes, nec non locupletes,
 Gaudia sectantur, sectantur ludicra semper.
 Sed nec talis amor verus, vel firmus haberi
 Debet: namq; fugit, quum deficit ipsa voluptas,
 Si modò non redeat, vel non reditura putetur.
 Est tamen interdum valde utilis, atq; per ipsum
 Diuitias multi, multi acceperere fauorem.
 Delectare igitur studeat qui quærit amari,
 Dū neq; quod iustū est, neq; transgrediatur ho-
 At prodesse modis & delectare duobus (nestum
 Quisq̃ue potest, verbis ac rebus: tutius autem
 Et leuius multò est, verbis quàm rebus amorem
 Quærere. proinde opus est, quo id fiat noscere pa-
 Utile si doceas quēquā, moneasve loquēdo (cto.
 Efficies, monstrando etiam quid prolit & oblit,
 Quo nocitura modo vitentur, & ipsa parentur
 Commoda, in aduersis pro ipsorum orādo salute
 Vel commendando, vel pro ipsis grata petendo,
 Quos in amore voles tibi iungere, si cupis autem

82 MARCEL. PALINGENII

Delectare aliquem verbis, laudato decenter
 Ipsum resque suas: vel si quid gesserit vnquam
 Egregiè, ne te pigeat laudando probare,
 Nam sapiens æquè ac stultus laudatier optat.
 Interdum lepidis, risumque mouentibus, aures
 Mulceto dictis, referendo si qua iocosa est
 Fabula, vel si qua est vetus aut noua digna relatu
 Historia, & demum si quid scis posse placere:
 Non contradicas, imò assentire loquenti,
 Sint non vera licet. quòd si pudet illa fateri.
 Tu saltem taceas: nam dissimulare tacendo,
 Maxima plerunq; est prudentia. viuere nescit
 Vt bene vulgus ait, qui nescit dissimulare,
 Nonnunquam, mihi crede, nocet, defendere verū.
 Temporis atq; loci proinde est seruanda, homi-
 Conditio semper, nequid te lædere possit. (nūq;
 Ast aliqui absentem malunt laudare, putantque
 Id melius: faciunt astutè. talis enim laus
 Grator, atque minus ficta & suspecta videtur.
 Quippe solent multi præsentem extollere dictis
 Semper adulantes, vt veri habeantur amici:
 Ast vbi terga abiens vertit, mordaciter vrgent
 Absentem, & rident. non valde est fidere tutum
 Laudanti coram, mos est hic mancipiorum.
 Non deerunt autem, referant qui singula, plures,
 Aut vnus saltem, fueris quæcunque locutus,
 Vel bona vel mala sint: multus delator vbiq; est.
 Hic te laudauit, dicet, vel vituperauit:
 Sed tamen, vt paucis liceat concludere verum,
 Non magis est gratum cunctis, & amabile quic-
 Moribus ingenuis, integroq; ordine vitæ. (quā.
 Hoc

Hoc plus diuitijs, plus cognitione probatur.
Nāq; malus, quanquā doctrina & rebus abundet
Neutique diligitur: vitijs odiosius est nil.
Si bonus atq; probus fueris, vel amabere, vel te
Non odio saltem (velut arbitror) vllus habebit,
Est autem vetus autorum sententia, mores
Quod similes, simile & studiū, sunt fomes amoris:
Sic vanus vanum, studiosus sic studiosum
Diligit, & socios adeunt animalia cætus,
Hoc non inficior: nam quo iungentur amore
Hi quibus est mens diuersa & diuersa voluntas?
Cum sit amicorū cupere & contemnere idipsum?
Sed sceleratorum citò fœdera dissoluuntur,
Stultorumq; breui commercia tempore durant:
Nam propria vtilitas quā quisq; requirit iniquus
Per fas atq; nefas, & sæua cupido nocendi,
Quam malus omnis habet, pariterq; superbia &
Stultorum fidæ comites, accendere bilem, (ira,
Belia mouere solent. amor est durabilis ille
Duntaxat, cuicumque dedit fundamina virtus,
Quem genuit probitas: amor hic pia pectora tā-
Sincerosq; animos æterno glutine firmat, (tūm,
Et naturali pluriū faciendus amore est,
Quo genitū & generans, & ab vno sanguine creti,
Mutuò se obseruant & amant. nam sæpe parentes
Oderunt nati, oderunt sua pignora patres.
Germano insidias germanus sæpe parauit:
At nunquam verus Pyladæ insidiatur Orestes:
Nec Pylades mortem curat, modò pro sit Orestis.
Sed dubium est, fierine vllō conamine possit,
Vt nos omnis amet populus, iusti que, mali que,

84 MARCEL. PALINGENII

Nempe amor in plures diuisus debilior fit,
 Fortior in paucos, vnita potentior est vis
 Quælibet, at partes in plures secta peribit.
 Rectè igitur dicunt, raros tibi quære sodales:
 Difficile est etenim cum multis viuere posse,
 Et conuersari assiduè: quæ maximè amicos
 Res decet: à multisq; fides negat ipsa teneri,
 Cum paucis habitat potius, non ergo fideles
 Esse tibi multos credas: nec dilige vulgus,
 Nec te vulgus amet: comes est discordia vulgi.
 Cum paucis pax læta manet, turba omnis abesto:
 Nanq; à turbando nomen sibi turba recepit.
 Paucos atq; bonos tibi delige, cū quibus æuum
 Ducere securus valeas, & lite remota.
 Vt non ergo potes multos vehementer amare:
 Sic tu non potes à multis vehementer amari.
 Nam qui non amat, is nullo fit dignus amore.
 Est alius ciuilis amor, communis, & omni
 Præstandus populo, quo quisq; bonusq; malus.
 Diligier debet, quū nulla ex parte nocemus (quæ
 Factis aut dictis cuiquam, quum taliter ipsi
 Viuimus, vt nemo meritò nos carpere possit:
 Quū sumus erga omnes blandi, vultuq; benigne
 Quemque salutamus, laudamus, honorificamus.
 Sed tamen in primis est vtile conuersari
 Rarò, vel nunquam cum multis, si tibi cordi est
 Vitare insanas lites, pacemq; tueri.
 Præsertim quos esse malos nosti, aufuge: nanq;
 Haud facile est tribulos & spinas inter euntem
 Illæsos habuisse pedes illæsaq; crura.
 Nec cures si te non diligit improbus: at si

Non

Non odit, satis esse puta. non oderit autem
Si longè steteris: absenti non nocet anguis;
Vel conuersari tibi si quandoq; libebit
Cū populo, & stolidè interdū te adiūgere turbæ,
In primis studeas moderamina ponere linguæ,
Et eaue quid dicas semperq; libentius audi.
Rarò autem loquere: est mentis grauitate carētis
Indicium sermo nimius, peccatque frequenter
Multiloquus: verūm parcè, cantèq; loquentes
Landantur: decus est ingens prudentis in ore.
Præsentem, absentemve aliquem ne læde loquē-
Hoc sit præcipuū monitum, sit regula prima: (do
Atq; ea ne dicas quæ nil referre videntur:
Nec verba incassum & nulla ratione profundas.
Nam te ridebunt homines, fatuumq; vocabunt.
Verūm siue rogas aliquem, seu fortè roganti
Responsurus eris, prius ipsam consule mentem.
Quam vox exiliat: quæ postquam est edita, retro
Haud remeare potest. verbum semel ore soluto
Emissum longè, nequit ad sua claustra reuerti.
Gratia magna etiam est, sapientum dicta referre,
Atq; loquendo aliquos vatū interponere versus,
Interdum exempla historijs inuenta probatis.
Talia nanq; solent sermoni inserta decere
Apprimè, modò sint non ab re. idcirco frequēter
Nunc hos, nunc illos opus est euoluere libros
Atque, vt apes, varios passim decerpere flores.
Iram pelle procul, tecumque superbia non sit:
Nam tales homines non possunt prorsus amari,
Verūm te mitem, blandumque ostende: placebis
Omnibus hoc pacto, at si te quis læserit, ipsum

86 MARCEL. PALINGENII.

Ingenio studeas mage quàm superare furore.
 Ingenio vires cedunt, prudentia victrix
 Cuncta domat: rabidæ tigres, tumidiq̃ue leones
 Mansuescunt arte, arte rates vasta æquora tranāt,
 Arte gerit turrim barrus, iuga taurus, & arte
 Asper equus tolerare equitem frænoscq̃; iubetur.
 Viribus ingenium moderatur cuncta ministris.
 Infirmi & timidi est nimirum, multa minari:
 Verbaq̃ue fœmineæ vires sunt facta virorum.
 Dissimulat prudens fortis tacet. ast vbi venit
 Opportuna dies, facienda viriliter audet.
 Ergo prius canear nequis tibi iure molestus
 Esse queat, quòd si iniustè lædêris ab vllò,
 Ipsum quando potes tu contrà vlciscere iustè.
 Sin tibi non licet hoc, inclusum corde dolorem
 Dissimula, atque tace, ne deteriora subinde
 Damna feras: stultū est hostem irritare potètem,
 Atque malum maius tumidis sibi quærere verbis.
 Expectat tempus sapiens, iramq̃ue coerces:
 Sæpe etiam vtiliter cedit, placidisq̃ue furentem
 Demulcet dictis, & dulcibus allicit hostem
 Blanditijs, donec deceptum in retia mittat.
 Callidus indomitum pullum sic vincit equiso,
 Sic insueta boui sensim iuga ponit arator,
 Sic trahitis Cybeles torui ferraca leones,
 Sicq̃ue feræ tigres Bacchi paretis habenis.
 Nimirum magna est prudentia, vincere blandè,
 Atque animi ad tempus pressum celare dolorem,
 Hoc aliud quoq̃; seruandū est: quocūq̃; manebis
 In cœtu, laxes ne turpiter ora cachinnis:
 Sed quum opus est parco, moderatoq̃; vttere risu.

Nem-

Nempe est inualidæ mentis, capitisque minuti
Indicium ridere nimis, contrà esse seuerum
Semper inhumani est animi. tuge cautus vtrunq;
Atq; tene medium: medio sedes inclyta virtus.
Non volo te scuram: sed, si potes, esto facetus.
Iam videor dixisse satis, iam iussa peregi,
Propter quæ imperio matris descendimus ad te.
Nunc tēpus remeare monet, locaq; infima mūdi
Deferere, & superas volitando reuifere sedes:
Vnde ego tellurem soleo spectare frequenter,
Admirans adeò paruam minimamque videri,
Exiguique instar pomi pendere rotundam
Aëris in medio, fultam molimine nullo,
Atque suo tantum libratam pondere. cerno
Inde etiam Oceanum totas circundare terras:
Perque ipsas flexo, velut anguis, serpere cursu
Nerea cæruleum, modici sub imagine riui.
Inde Padus, Tanais, Ganges, Histerque videntur
Agrorum fœssa, quoties implentur ab imbri.
Quumque tua aspicio, quamuis ingentia, Nile,
Ostia, tam longè, septem reor esse canales.
Sæpe etiam video telis pugnare coruscis
Agmina, purpureoq; vndantes sanguine campos:
Et stolidos reges, bona dum fugitiua sequuntur,
Seque putant non posse mori, diuersa mouere
Prælia, & infontes populos opponere morti,
Tradereque inuitis spectacula tristia diuis.
Inde etiam mutare locum freta, flumina, fontes,
Aspicio: fieri valles ex montibus altis,
Inque altos montes imas consurgere valles.
Temporis anfractu longo. & nemora alta secam

88 MARCEL. PALINGENII.

Vomeribus, cultisq; prius succrescere sylvas,
Oppida transferri huc illuc, & cuncta novari.
Felix, cui talem speculam contingit habere,
Vnde Asiam mollem videat, Libyenque ferocem,
Europamque armis & fertilitate superbam:
Inque ipsis varias gentes, quos Carcinus vrit
Aethiopas, primoque Indos sub sole iacentes:
Gætulos, Nomadasq; agiles, Cilicasque rapaces.
Sauromatas, Partosque arcu pugnare peritos,
Thuriferos Arabas, Thraces, validosq; Arimaspas.
Hispanos, Italos, Gallos, rigidosq; Britannos:
Totq; alios populos, quos supra quum redijt sol,
Aut quum decessit, radijs illuminat infrà.
Nónne illuc velles conscendere posse, liceret
Hoc si mortali cuiquam, nisi membra grauarent
Te tua? sed robis tantum conceditur istud:
Cælicolis, quibus est concretum ex æthere puro,
Non elementorum primorum pondere corpus:
Vnde feras, donec tandem sit morte solutus
Spiritus interea valeas, iam separator abs te.
Protinus his dictis, me respondere parantem.
Deseruit: nec non ventis velocior ipsis,
Digrediens iterum cœlestia templa petiuit.

LIBER. V.

LEO.

Non ego diuitias Arabum, rubræve lapillos
Æquoris insignes cupio nec quicquid Iberus
Amæ

Amne Tagus rutilante vehit, populóſve ſuperbos
Sceptra domitare manu: non fata dedere
Talia, nec doleo nobis non fata dediffe.
Nam bonus atq; malus, nullo discrimine diues
Eſſe poteſt, auroq; potens. plerunque videmus
Expertes animi indignos diademate crines
Cingere, farragoq; amplè veſtirier oſtro.
Illa mihi vellem mundi concederet autor,
Quæ nec habere valent pravi, neq; mēris egētes,
Quæ verū efficiunt hominē diuiſq; propinquum.
Iuppiter omnipotens, abs te ſapientia quare
Aut nulli, aut adeò paucis donatur? vbique
Formoſos reperire licet, robuſtus vbique
Nāſcitur, & diues: contrā rariffima tellus,
Qui ſapiat quenquam, tam vaſto gignit in orbe,
Num melius fortasſe putas & dignius, eſſe
Stultorum regem ac dominū? nempe illa poteſtas
Nobilior, ſub qua poſiti ſunt nobiliores.
Dignius eſt certè caſtris aut urbibus amplis,
Quàm ſtabulis aut armentis, gregibúſve præeſſe.
Forſitan hoc facis, vt tibi ſint mortalia ludo
Facta, & habes hominem pro ſcurra, nēpe videtur
Vita hominū nil eſſe aliud quàm fabula quædam,
Vtq; mouet nobis imitatrix ſimia riſum:
Sic nos cælicolis, quoties ceruice ſuperba
Ventofí gradimur, quoties titubante cerebro
Diuitias nimium, nimium affectamus honores,
Spiramusq; acres piperofis naribus auras,
Grandia iactantes, & grandia multa minantes.
Qui minus, quæ ſcena datur, quàm ſceptra tenentē
Atq; coronatum bubonem, aſinumq; verendum

90 MARCEL. PALINGENII

Aspiciunt alto in solio sublime sedentem,
 Spernentemque alios omnes, sit cætera tãquam
 Turba hominũ sine mēte pecus, dominumq; vo-
 Dici & adorari, & pedibus sibi basia figi? (lentē
 Nec videt insans quid sit, quàm friuolus, & quã
 Turgenti bullæ similis, pappoque volanti.
 Non ego sum talis, nec prorsus talia curo.
 At vos ætherei ciues, quibus esse beatis
 Contingit solis, quibus est æterna voluptas:
 Humanas si fortè preces attenditis, & si
 Non penitus miseros homines auertitis, oro
 Egregiam puramque mihi concedite mentem,
 A falso verum discernere quæ sciat aptè.
 Quæ bona cognoscat vera & contraria veris:
 Ne stultus fugienda sequar, fugiãmve sequenda,
 Nam si mortali cuiquam licet esse beato,
 Arbitror hoc pacto fieri me posse beatum.
 Sed fallor, mecumque omnes qui talia credunt.
 Nemo etenim felix est, aut fuit, aut erit vnquam:
 Non si possideat totum ditissimus orbem,
 Non si plus sapiat quàm quivis natus in orbe.
 Sed dubitat fortasse aliquis, nisi pagina præsens
 Id firma ratione probet: quare aspice libri
 Huĩus materiam, quicunq; hoc discere quæris,
 Qua melius poterunt te carmina nostra docebũt.
 Pangite Pierides vestro sacra ostia vati,
 Et satiate avidum scatebris Parnassidos vnda
 Secretos referate aditus, ostendite verum:
 Vos etenim nostis quicquid fuit, aut erit, aut est
 Principio expediam, quis felix atque beatus
 Debeat à nobis haud falso nomine dici:

Post

Post hoc progrediar, quò me deducet Apollo.

Dico igitur, solus felix est iure vocandus

Is, quicumq; bonum summum iam possidet, at nō

Omnes hoc norunt verè, cūm quilibet illud (lus

Quod sibi plus placeat, melius putet: hordea mu-

Aut asinus, pluris quàm lauti obsonia rhombi,

Quā leporis ctunes, quàm turdos æstimat assos:

Sic & auarus opes, sic ambitiosus honores,

Sic Venerem mollis super omnia laudat & optat.

Heu mihi quā. pauci possunt dignoscere verū!

Quā densa errorum caligine nostra premuntur

Iudicia: id propter, quod paucis integra mens est.

Quisq; ut habet mores, ita iudicat, atq; ita fatur.

Sed bona sunt quædā per se, quæ tempore nullo

Esse mala, & nullo quæ tempore lædere possunt.

Sunt etiā quædā nō per se, quæ modò profunt,

Nōnunquā officiūt hæc sunt bona corporis, atq;

Externa. vsus enim causa est ut sint bona, vel non.

Ut si quis patriam nativo robore seruet,

Esse bonum robur dicetur: sed noceat si

Indignis, ciuesq; suos hoc robore perdat:

Esse malum rursus robur censebitur ipsum.

Sic diutius & honoribus, imperijsq;

Et cunctis alijs dico, quin talia propter

Sæpe perit, quanquam utatur possessor honestè.

Sic obsant sua mella apibus, sic inguina fibro.

Hæc eadem fugiunt rapidi ceu fluminis vnda,

Nec stant certa diu, dubioq; errore vagantur.

Sūma bona idcirco nō sunt: nec quisquis abūdat

Talibus, esse potest verè, dicine beatus.

Imo etiam si quis plenè vult vera fateri,

Non

92 MARCEL. PALINGENII

Non bona sunt, quæcūq; valēt prodesse & obesse:
 Nam sic esse bonum poterit censere venenum,
 Cū sæpe ex ipso fiat medicina salubris:
 Et nil esse malum toto inuenietur in orbe,
 Cū res nulla adeò sit praua & noxia, quæ non
 Possit prodesse interdum, atque afferre salutem.
 Illa aut bona quæ sunt per se & semper, habentem
 Felicem efficiunt: sed quæ sint talia, non est
 Omnibus explicitum. quare hæc quærenda sagaci
 Sedulitate mihi sunt, aspirante Minerua.
 Atqui aliquis dicet, non res hæc ardua scitu est:
 Nam cū fortunæ non sint & corporis ergo
 Sunt animi bona, quæ nos reddunt sola beatos.
 Dictum hoc est aliquid, sed nondum missa sagitta
 Perfectè potuit signum tetigisse petitem:
 Vnde prius quædam communia dicere oportet,
 Quæ monstrent iter, obscura vt funalia nocte.
 Omne quod est, opus est, aut est operatio quædā,
 Aut operās: sed opus quendā finem esse fatemur.
 Principiū est operās, mediū est operatio: quod sit
 Horum nobilius, meliūsve, requirere refert.
 Omne mouens moto, quātum sunt talia, semper
 Dignius est: pater hoc, mouet autem finis agentē,
 Nam quis agit, nisi finem animo conceperit ante?
 Ergo est nobilior: nec non operatio fine
 Vilior, hac eadem poterit ratione probari.
 Proinde bonū summū finē quædā esse putādū est
 Optimus est autem non omnis finis: at ille
 Duntaxat, quisquis, cunctorū est vltimus, ad quē
 Omnes procedunt alij recto ordine fines,
 Omnia ceu currunt in vastum flumina pontum.

Quip.

Quippe ad perfectum imperfectū tendere par est,
Et fieri propter melius quod deterius sit:
Non aliter bonus ac rectus seruabitur ordo.
Ergo id quod rerum cunctarum est vltima finis,
Eximiū esse bonū, & summū, primūq; necesse est,
Præterea rerum quas ingens continet orbis,
Absq; anima quædam sunt, & viuentia quædam.
Ast ea quæ viuunt, alijs sunt nobiliora. (rum est.
Viuere proinde opus est, quicquid laus prima bono.
Illorum quoq; quæ viuunt, quædam ratione
Prorsus egent, ijsdemq; vti sermone negatū est.
Ast alijs sermone vti ac ratione tributum est.
Nobiliora ideo sunt hæc, sunt & meliora.
Ergo bonum summum perfecto more loquens,
Perfectæ rationis erit. compluribus autem
Ex his quæ possunt vti ratione, loqui que,
Plena voluptatis vita est, sed plena laboris
Est alijs etiam compluribus: at meliora
Sunt quæcunque hilari vita dulci que fruuntur.
Ergo boni summi latissima vita putanda est.
Illorum verò quæ viuunt dulciter, annos
Post paucos pereūt quædā, sed longa quibusdā
Fila trahunt Parca. quibus est diuturnior ætas,
Pluris erunt. quare longissima sæcula viuit
Illud, quodcunq; est cunctorū summa bonorum.
Hoc autem vocitare Deum, vocitare Tonantem,
Atq; Iouem, mortale genus solet, ille tremendo
Cum strepitu vibrat fractis de nubibus ignem:
Ille ciet nigros imbres, & fortia mittit
Flamina, quæ vastis cum fluctibus Amphitriten
Funditus euersam clamosa ad litora pellant,

Ac

94 MARCEL. PALINGENII

Acterram quatiant imis inclusa cauernis,
 Vnde arces quandoq; ruunt, atq; oppida tota.
 Sed fortasse aliquis dubitat, si Iuppiter iste
 (Quē summū esse bonū iam dixi) est finis: eūdem
 quoddam opus esse patet, veluti diuisimus antè:
 Nec nō principiū, mediū q; habuisse fatendū est,
 Id vero nemo sapiens existimat: imò
 Semper erit semperq; fuit, nec terminus illi
 Esse potest: hic cuncta facit nec factus ab vllō est:
 Nil fuit ante ipsum, post ipsum prorsus erit nil.
 At nos huic dubio sic respondemus: agentem
 Primum, cunctarum rerum, totius & orbis,
 Dicimus esse Deum: finemq; putamus eundem
 Cunctarum pariter rerum, totius & orbis:
 Non tamē idcirco esse opus ipsum credere fas est,
 Quandoquidē non est opus omnis finis, agensq;
 Non hanc præcipuē quærit: sed cogitat vltra
 Quidam aliud melius, xeluti qui fabricat arcam
 Non hanc præcipuē vt facit fabricando laborat:
 Ast vt eam vendat, vel quicquam seruet in ipsa.
 Quanto est posterior, tanto est præstantior omnis
 Finis, & ad melius quæ sunt peiora feruntur.
 Sic Deus est finis postremus & vltimus, in quem
 Omnia contēdunt, propter quē mūdus, & omnis
 Res mūdi est: siquidē propter se ipse omnia fecit,
 Non propter nos, vt soliti sunt dicere quidam,
 Clamando in templis doctores stultitiarum,
 Et deceptores vulgi, errorumq; magistri,
 Insanos homines ex stultis efficientes.
 Nam quæ nobilitas, aut quæ sapientia nostra est,
 Quæ nostra est probitas, propter q̄ cōdere mūdū
 Debuerit

Debuerit tātus princeps? nos vndiq; pleni
Criminibus, stultiq; sumus: vix vnus in orbe est,
Quem vel auaritiæ pestis, vel fœda libido
Non premat, aut quē non vêtosa superbia vexet,
Quē non præcipitē trahat ira, aut cæca voluptas.
Ergo quibus meritis nostris motū esse putamus
Tam magnū artificē. vt pro nobis cuncta crearet.
Frugiferas terras, fluidum mare, stelliferumque
Aetherea? sed forsan dices, non ipse benignus
Diligit immeritos: stultū est hoc credere. nā quis
Diligit immeritos, nisi demens? præterea, quæ
Sunt tam dissimilis naturæ, quomodo possunt
Sese diligere? est etenim Deus omnia vincens
Sæcula, cui nullus finis, nulla extat origo:
Cunctarum tamen est rerum finisque & origo,
Optimus omnipotens, immēsus: quo melius nil,
Et quo nil maius, nil excellentius vsquam
Esse potest: qui re nulla indiget, & tamen ipso
Omnia egent: qui cuncta videt, nec cernitur vlli:
Omne bonum in sese retinens, experisq; malorū.
Contrà nos miseri fœdo de semine nati
Ad planctū & lacrymas, ad mille pericula, semper
Aut his aut illis morbis affligimur, æuum
Degentes breue & incertum, plenumq; laboris:
He u quibus errorū tenebris versamur: & omnes
Quàm sumus exiguæ mentis, quā sæpe malignis
Casibus impliciti, nunc hæc, nunc illa dolemus,
Innumeris tantum vitijs & fraude potentes.
Qui postquam passi fuimus mala plurima tandem
Angustam & miseram & sceleratā relinquere vitam
Cogimur, & putri deponere membra sepulchro.
Mox

Mox carne absumpta fieri sine nomine pulvis.
Ergo inter nos atque Deum distantia maior,
Quàm si collatus fuerit pulex elephanto.
Quis tam distantes nodus coniunget amoris?
Nunquid amore potest elephas cum pulice iungi?
Nempe inter similes amor & concordia: contra
Inter dissimiles odium & discordia regnant,
Vel saltem nec magna fides, nec gratia magna est.
Hinc aliqui, quos esse iubet lex nostra propheta-
Hætericosq; vocant collegia tecta cucullis, (nos,
Nos esse insanos aiunt, crassique cerebri,
Speramus quoniam cælum & consortia diuûm,
Aeternumque æuum felici ducere cursu,
Innumerasque alias nugas, quas stultus hebesq;
Promittit nobis animus, & garrula lingua:
Quæ facit vt cedant animalia cætera nobis.
Nam si sermo homini non esset munere diuûm
Concessus, geminæq; manus, quibus omnia fiunt,
Nullum animal foret in terris miserû magis, atq;
Infelix homine. his nostra est natura duobus
Nobilior, meliorq;: hinc tota superbia nostra est:
Hinc artes veniunt, nam præsens voce monetur,
Quid faciat caneatve: absenti scripta loquuntur,
Pandere si possent animalia cætera tando,
Vt nos, arcano clausos in pectore motus,
Mutuaque inter se dictare & reddere verba,
Ac varios aptis digitis conscribere libros:
Interdum nobis sapientior esset asellus,
Plusq;, aliæ interdum pecudes rationis haberent.
Progeniemq; suam auderent præponere cunctis:
Diceret & nobis asinus se nobiliorem,

Lingua manusq; igitur faciunt succumbere nobis
Omnia, non ratio: hæc aiunt illi. insuper addunt,
Si truncis manibus, mutisque parentibus orti,
In silvis homines degant, agrisque remotis,
Sintque ipsi pariter manibus linguaque carentes,
Ut pecudes aliæ: humanum quid quæso valebit
Ingenium? quænam ratio apparebit in illis?
Nonne aliæ ut pecudes inculto corpore viuent?
Quid sapiet melius quam cætera turba ferarum?
Spiritus in cunctis animalibus vnus & idem est:
Dissimilis tamen ac varius proinde esse videtur,
Corpora quod non sunt cunctis animalibus æqua,
Et varijs membris varia est concessa facultas.
Sic plures fabri licet inueniantur eadem
Prorsus in arte pares, atque æquo examine docti,
Si ferramentis careat pars altera, multum
Dissimiles, multum inter se differre videntur.
Nil etenim poterunt agere hi quibus omnia desunt,
Quæ faciunt ad opus, nec secum saxa ferasque
Oægrius vates ducet, si barbitos absit:
Nec Paris armatus Pelidæ cedit inermi.
Talibus ergo illi nos turpiter argumentis
Sollicitant: verum hæc aliàs fortasse requiram,
Quæ de anima humana fuerit quandoque loquendum,
Quippe hanc diuinam, immortalemque esse docebo.
Quæ duo de brutis non est concedere tutum.
Nunc ad iter primum redeo: Deus ipse supremum est,
Eximiumque bonum propriè, verèque vocandus:
Quem qui habet, is debet felix dici atque beatus.
Sed quis habere potest ipsum? nam quicquid habe-
Vilius est illo quod habet, possessaque res est (tur

Possessore suo semper minor, ocyus omnem
Oceanum parua poteris concludere concha,
(O mortale lutum, ventisque oblecta lucerna)
Quàm rātum Dominum pacto complectier vllō.
Omnia solus habet Deus ipse, & solus habet se:
Ipse igitur solus felix, solusque beatus. (habere
Quoddam aliud tamen est summū bonū, & illud
Omne potest animal: sed non est omnibus vnum:
Nam diuersa ipsis multum natura tributa est.
Conuenit hoc illis, alijs aliud magis. ergo
Esse potest felix genus vnū quodq; animantum:
Si non simpliciter, perfecteque, vt Deus ipse,
Ast aliquo saltem pacto, paucisque diebus,
Dum possit quod conueniat sibi maximè, habere
Semper, & aduersi nihil vnquam perpetiatur.
Sex missis alijs, de homine est nunc dicere tēpus:
Qui tūc est felix, quum possidet omnia quæ sunt
Naturæ ipsius bona conuenientia, quumque
Nil damni tota in vita, nil sentit acerbū.
Hoc etenim esse bonū summum, cōcedere fas est,
Quod bona cūcta in se cōplectitur, & mala pellic
Omnia, cui nil triste datur, nil dulce negatur.
Nam virtus sola, aut felicem sola voluptas,
Non facit, vt quidam scribunt de gente Pelasga.
Quādo quidē bona multa simul meliora putātur,
Quām pauca, vt grano frumēti magnus aceruus.
Non vnum, licet eximium, primumq; beatos (dū:
Reddit: at omne bonū simul omni ex parte rotū-
sic etiam solus princeps non efficit urbem
Sic etiam non est ex solo pollice dextra.
Cum nobis igitur duo sint, corpusque animusq;
Qui

Qui verè est felix, parte est perfectus vtraque.
Est agilis, pulcher, robustus, sanus, & idem
Est sapiens, fortis, prudens, doctusque, bonusque,
Perfectosque tenet sensus, perfecta que mentis
Munera, pauperiem nescit, casusque, malignos:
Et si non implet longævæ tempora vitæ:
Non est dicendus felix, licet omnia sint huic
Commoda. nãq; bonũ paruo quod tẽpore durat,
Est propè nil, veluti quidam dixere priores:
Ver non vna dies, non vna reducit hirundo.
At postquam vitæ iam meta nouissima venit,
Mors huic contingit facilis, minimoque dolore
Solvitur, & stygias lærus descendit ad vndas,
Nec viuendo illi aut moriendo gloria defit.
Sed nũquid cũcta hæc habet ex mortalibus vllus?
Credo equidem nullum talem reperirier vsquam
Aut perquàm rarum, cui nil oprabile defit,
Cui nil triste vnquam toto contingat in æuo,
Qui felix viuat, felici morte recedat.
Hic Phœnix ille est, quẽ fingere Græculus audet,
Græculus insani capitis, qui posse putauit
Ex vno speciem fieri, putremque fauillam
Cignere auem, cuiquam non vlllo tempore visam.
Sed modò mira canat, nil curat dicere verum
Gens hæc, & tota est monstris ac dedita nugis:
Qua duce nostri etiam delirauere Latini,
Est igitur felix, vt Phœnix rarus: at omnes
Heu sumus haud dubiè miseri, tamẽ hic magis illo
Quãdoquidẽ non est cũctis status vnus, & æqua
Conditio: quicumque tenet bona plura, minusque;
Aduersũ patitur, felix censetur: at ille

90 MARCEL. PALINGENII

Plurima quem versant incōmoda cui bona pauca
 Contingunt, miseri nomen sibi vendicat aptè,
 Quare cum nemo sit felix, dicere oportet
 Quomodo possimus saltem miseri minus esse
 In terris, quæ sit viuendi forma modusque
 Nobilior meliorque, & vitæ blandior vltus:
 Si non felices, saltem minus infelices
 Quo fieri pacto liceat nobis, igitur quod
 Fermè omnes credunt, verum non arbitror esse,
 Pontifices summos, & mundi scēptra tenentes,
 Vivere quàm reliqui mortales dulcius æuū.
 Nanq; in diuitijs, veluti in cunctis quoq; rebus,
 Extremū quodcunq; malū est, mediūq; salubre:
 Oñe nocet nimīū, ppter quod quisquis habet plū
 Quā satis est, nō est melior quā quisquis eget plū
 Quām satis est, paribusq; malis vexatur vterque:
 Vt pinguis crassusque nimis, qui sesquipedali
 Ventre tumet, non est leuior, citiusve mouetur,
 Quā cui sicca curis miseris tantū ossibus hæret,
 Huic desunt macie atq; exhausto corpore vires,
 Ille autem nimio fit carnis pondere tardus.
 Vtq; ingens pelagus surgit maioribus vndis,
 Excelsosque æquat montes dum tattara Ditis
 Imā aperit fluctus inter, tamen atra silenti
 Gurgite sæuit hyems, taciteq; profundius æquor
 Sed magis, à dira ventorum peste mouetur:
 Contrā cum strepitu magno, multoque fragore
 Parnus arenoso versatur littore Nereus:
 Sic qui summa tenent rerum fastigia reges,
 Sollicitudinibus maioribus atque tumultu
 Iactantur grauiore quidem: sed vulnera vulgo

Tan-

Tanta latent, tacitiq; gemunt, celantq; dolorem,
Adde aliud quoq; quod cruciat comes improbus
Assiduè metus atq; timor, suspectaq; eisdē (ipso
Omnia sunt, hinc insidias, hinc dira venena
Concipiunt, soli nec possunt ire, nec audent,
Nec sine fas illis prægustatore comesse.
O bona libertas, pretio preciosior omni
O summū primūq; decus: qua prorsus ademptū
Nil gratum, nil dulce viris, & viuere mors est!
Ast pauper nocte atque die securus vbiq;
Et quò fert animus graditur, siue ire per urbem,
Et varios lustrare locos, & cernere ludos,
Aut monumenta cupit: siue extra mœna mauult,
Per cultos hortos, per florida prata vagari,
Aut desiderio ruris torquetur amœni,
Nil prohibet, solus vadit, non indiget vllō
Seruorum strepitu, & comitantum nube clientū,
Et quoties stimulis agitur famis & sitis, ore
Haud dubio, tutusque dapes ac pocula sumit.
Vilibus exiguisque cibis vescuntur in altis
Liberæ aues melius siluis: & diuicius escam
Quæsitam in campis, multoque labore paratam
Accipiunt, quàm si canea teneantur eburnea,
Aut in gemmato atque aurato carcere clausæ
Pinguescant epulis regalibus, vberi' usque.
Sæpe igitur miser atq; infelix est etiam rex,
Nec quenquam mihi crede, facit diadema beatū,
Sed stulti extefius dulce admirantur: at illud
Quod latet interius non contemplantur, amari.
Illum autem vitam meliori ducere cursu
Arbitror, est cuicunque magis fortuna modesta

Cum non est census nimius, nec sordidus, & cui
 Nō cōducta domus, sed honesta hābitat: agerq;
 Quātus sufficiat domino bene, cultus alūde, (est
 Qui det hero segetes, & vinum sufficienter,
 Fertilis, atque alias fruges producat inemptas.
 Fœnerat ò quantum tellus bene culta! colonus
 Sedulus ac prudens, non multis rebus egebit.
 Plurima seu serobibus lōgo ordine figitur arbor,
 Diuersi generis, minimo quæ maxima sumptu
 Emolumenta ferat: varium seu forte legumen
 Mandatum sulcis, cumulo maiore refertur:
 Seu magis hortorum delectat cura, laborque
 Ex quorum reditu conuiuia lauta parantur,
 Nec regum mensis cedentia luxuriosis:
 Ni seruire gulæ quis mauult quàm rationi,
 Ergo est optandus potius census mediocris,
 Quem vel fors tribuat, vel testamenta, vel vxor,
 Aut artis labor assiduæ: aut industria mentis
 Sollicitæ, mercædo aliquid quod tempore possit
 Vendi alio aut alibi pluris: vel multiplicando
 Per sobolē pecus, & gregib. stabulâq; armētis,
 Implendo, aut Paphijs sublimia tecta columbis,
 Melliferisve apibus præsepia multa parando,
 Aut statuendo oleis nigris brumale tapetum,
 Aut etiam Cereri saxa opportuna terendæ.
 His alijsque modis multis solertia lucrum
 Illis ostendit, qui non torpere veterno
 Soluti, quos dulce malum, blādumq; venenū
 Desidia, atq; animi languor non reddit inertes.
 Præcipuè tamen hoc fortunæ munus opusq; est.
 Hæc etenim quos vult facilè euehit, ac locupletat.

Hæc

Hæc domina est rerum, & donatrix diuitiarum.
Insuper optandum, nulli seruire: decet nil
Libertate magis generosum pectus: at ille
Natura est seruus, natura ignobilis, imò
Infelix prorsus, prorsus miser, alterius qui
Esse potest, vltroque aliena facessere iussa:
Et quicumque aliqua lucri spe ductus, iniquum
Fert placida ceruicæ iugum, non iugera tanti
Plurima sunt, nō omne aurū, nō quicquid arenis
Indus Erythræis cupidus legit: vt patienter
Vel stomacho alterius comedas, capiāsve quiescas
Ad somnum alterius, dominoq; iubente feraris
Nunc huc, nunc illuc, veluti pila missus ab illo:
Interdumque hominis te longè deterioris,
Indocti, insani, vinosi, luxuriosi,
Imperio parère velis, turpissima res est
Nimirum, possis cum liber viuere paruo,
Quærere seruitio maioris præmia census:
Ac libertatem, sine qua laudabile nil est,
Vendere, & imperium domini tolerare superbi,
Degeneres animi, procerum quid quæritis aulas,
Dedecus vt vobis, illis tribuatis honorem?
Væ vobis, qui ceu pecudes pastoris egetis,
Tam viles, vt non valeatis viuere per vos,
Qui seruus quocunq; modo est, nulla esse beatus
Parte potest: asini est, clitellam ferre libenter.
Ingenuis igitur quicumque parentibus ortus,
Nobilibusve magis, quantum sibi sufficit aptè,
Possidet, iniuste queritur de numine diuū.
Sed forsan multi dubitent, an cœlibe vita
Coniugium melius: nanq; vxor sæpe superba est.

104 MARCEL. PALINGENII

Litigiosa, ferox, demens, & adultera sæpe,
 Adde quod & grauis est natorum sollicitudo:
 Nunc morbo ancipiti languent, nunc lumina vitæ
 Intempestiuo sublato funere linquunt:
 Filia iam grandis poscit cum dote maritum
 Vel mæcha est, maculatq; domû: vel filius est fur,
 Scottator, vacui capitis, rixosus & effrons.
 Ille etiam penitus liber non esse videtur
 Cuicumque est vxor: mores mutare necesse est,
 Et iuuenilem animum compescere, linquere lites
 Stare domi, non ire procul, longinqua videre
 Oppida, nec tota per vicos nocte vagari,
 Has illas pulsando fores, & scorta petendo.
 Ast opus est grauius tunc viuere, sollicitæque
 Rem curare, minor ne fiat, sed mage crescat:
 Ne premat extremam paupertas dura senectam,
 Hæc quanuis ita sint, melius tamen arbitror esse
 Quærere legitimas tædas, sanctosq; hymenæos,
 Naturamq; sequi, quæ nobis prouida monstrat
 Exemplo volucrum, pecudum, pariterq; ferarum,
 Quod mas ad prolē iūgi cum femina habendam,
 Atque manere simul debet sobolemque creatam,
 Enutrire simul iusto placidoque labore:
 Ne genus intereat, sed cuncta in sæcula duret,
 Quandoquidē ad Venerē cōpellimur exercendā
 Nō modò nos, verū omne animal, terræq; maris-
 Naturæ imperio: facias peiora necesse est, (que
 Si non feminei sorbetis ab ore baratri,
 Præterea tandem sterilis morieris, & hæres
 Parta labore tuo & sudore alienus habebit:
 Cūq; senex fueris, aut morbo oppressus iniquo,
 Quis

Quis tibi succurreret? vel quis tua damna leuabit?
Nunquid cognatus, vel frater? nunquid amicus?
Hi te sandapila mallent efferre repostum,
Resque tua auidi, expectant sibi morte referri:
Te captant viuum, vt possint spoliare sepultum:
Nummos quisque tuos, non te reueretur, amatq;
O scelus, o rabies, & habendi infanda cupido!
O miseranda lues totum diffusa per orbem!
Vtile nunc omnes spreta virtute sequuntur.
Quis iustum curat? quis non contemnit honestū,
Sic modo spes lucri? dominatur legibus aurum,
Auri maiores vires quàm sanguinis, auro
Venalis pudor atq; fides, cultusque deorum est.
Ast vxor patrem, ac matrem, propriosque penates
Deserit, vt maneat tecum noctesque diesque,
Et pariat fœcunda tuo de semine prolem,
Constituatq; nouam tecū gentemq; domumq;
Sitq; tibi auxilio, & simul obsequiosa laboret:
Ambobus commune bonū est, cōmune periclū:
Alterutri quicquid damno est, vtrique nocebit.
Alterutri quicquid lucro est, vtrique placebit.
Si te debilitat morbus, vel grandior ætas,
Fatur, & hortatur, solatur, & auxiliatur,
Subuenit, assistit, vigilat, vigilando ministrat:
Hoc etiam faciunt nati, charumq; parentem
Qua possunt ratione fouent. cōmunis enim sunt
Amborum commixta caro, communis imago.
Quumq; dies venit, postquam tibi nulla dies est.
Non totus moreris, viuusq; videris in illis,
Sed malunt quidam incertos de pellice natos
Sumere, proptereaque vxorem ducere nolunt:

106 MARCEL. PALINGENII

Hec ego non laudo, nec sanæ indico mentis.
 Nanque vxor te dote iuuat, nil dat tibi pellex:
 Vxoris sunt affines, sunt pellicis hostes:
 Illam tutus habes, & honestè, hanc turpiter atq;
 Sollicitè, fida est illa, hæc infida timentque
 Dissidium, rapit occultè, sibi congregat, vnde
 Si fuerit dimissa, queat post viuere, demum
 Si tibi sit pellex, tibi erit non tuba supellex.
 Quid quodd legitimos certosq; ex coniuge natos,
 Infames dubiosque nothos de pellice gignis?
 Ergo vxor ducenda: prius ramen aspice quæ sit.
 Præcipuè matris mores aduerte, patrisque:
 Nam similes fiunt nati plerunque parentum:
 Qualis quæque arbor, tales solet edere fructus:
 Consule vicinas clàm, vel tibi si qua fidelis
 Est mulier, mitte vt videat, sed dissimulanter,
 An sit formosa, an vitiato corpore & ægro,
 An sit iners, nec nere sciat, nec texere telam,
 Nec suere. hæc etenim mulier, quæcunq; pudica,
 Exercet, ne ignaua domi, neu languida cesset.
 Otium enim fomes vitiorum est, otia mentem
 Ad mala multa trahunt, otij comes ipsa libido est
 Otia felices euertunt funditus vrbes.
 Quod nisi lanarum studio Lucretia quondam
 Dedita, si telæ non Penelopea fuisset,
 Sed pigræ medijs sedissent edibus ambæ,
 Huic de mille procis placuisset forsitan vnus.
 Illi non tantum laudis mors casta dedisset.
 At melius si fortè potes, tute ista videbis.
 Nãq; alijs nõ certa fides: fermè omnib9 est mos,
 Fallere: mentiri, potius quàm dicere verum,
Cuique

Cuique placet: raros poteris reperire fideles.
Si non vis falli, si vis tibi crescere cuncta
In melius, studeas res ipse agnoscere præsens.
Et curare tuas, tuaque impiger omnia cerne.
Ergo iterum atq; iterum videas (si fortè licebit)
Quæ sit quam tibi vis vincolo sociare iugali,
Ne frustra doleas, ne facti pœniteat te.
Si tamen (ut fieri contingit) coniuge praua
Mœres, deceptus fato, & Iunone sinistra:
Hanc blâdè prius admoneas, placidisq; frequenter
Castiges verbis, interdum munere placa
Iratam, illecebrisque doma: nunc brachia collo
Inijce, nunc etiam inuitæ blanda oscula fige,
Quoque potes conare modo sedare furorem,
Dulciter: hoc si non prodest, tunc utere amaro,
Succense, inclania, & vultu conuicia toruo
Adde, minisque simul terre: quod si minus ista
Sufficiunt, nec verba timet, tu verbera misce,
Tergaque tunc duro resonent pulsata bacillo.
Si tibi suspecta est vxor, dubijque pudoris,
Non habeas pulchros famulos, pulchrósve socras
Cum quibus illa domi versetur: decipieris (les,
Si quenquam fidum credes. est nemo fidelis
In Venere: illa dolis incautos fallere gaudet.
Fraude paratur amor. Veneri gratissima fraus est.
Sed tua præcipuè non intret limina quisquam
Frater, vel monachus, vel, quauis lege sacerdos:
Hos fuge: pestis enim nulla hac immanior. hi sūt
Fœx hominum, fons stultitiæ, sentina malorum.
Agnorum sub pelle lupi, mercede colentes,
Non pietate Deum, falsa sub imagine recti

Deci-

108 MARCEL. PALINGENII

Deeipiunt stolidos, ac religionis in vmbra
 Mille actus yctitos, & mille piacula condunt,
 Raptores, mœchi, puerorum corruptores
 Luxuriæ atq; gulæ famuli: cœlestia vendunt.
 Heu quas non nugas, quæ non miracula fingunt,
 Ut vulgus fallant, optataque præmia carpant?
 Inde superstitionis, & ludibria plurima manant:
 Quæ dii, si sapiunt, rident, renuuntque videre.
 Non pretio, sed amore, Deum vir iustus adorat.
 Deme autem lucrum, superos, & sacra negabunt.
 Ergo sibi, non cœlicolis, hæc turba ministrat:
 Utilitas facit esse deos: qua nempe remota,
 Templâ ruent nec erunt aræ, nec Iupiter ullus.
 Hos impostores igitur, vulpesque dolosas,
 Pelle procul: quantumq; licet, tua ianua vitet.
 Pelle procul, ne te probitas simulata maritum
 Caprarum efficiat. nec si tibi compater ullus
 Contingit, nimium confidas: namque sub isto
 Nomine peccandi procliuior est via multis.
 Hoc etiam serua, ne sæpius egrediatur
 Sola domum, neu tecta adeat vicina: frequenter
 Vicini latitare domo consuevit adulter.
 Illi da comites castas, vitæque probatæ:
 Infames vetulas, & lenas cautus auaras
 Secum stare veta, longæque arcebis ab illa.
 Nec tu aliam venerem atq; aliena cubilia quæras
 Ne te concubitus delectet pellicis. est nil
 Quo doleat magis, ac vehementius excrucietur,
 Quod magis vlcisci cupiat, quam fœdera lecti
 Instabili temerata fide: tunc ardet & odit.
 Fallere tunc vellet simili ratione maritum:

Si que

Si que potest fallit, bilis tunc maxima feruet,
Tunc furit, ut Thyias nimio stimulata Lyæo.
Credem mihi, rara est quæ non sit adultera, quando
Legitimo fraudata thoro sua gaudia perdit:
Saltè animo, si non cõcessum est corpore, peccat,
Labitur in vitium vitio irritata voluntas.
Si deprehensa tamen fuerit, tunc legibus uti
Ne pudeat, legum tibi sit reuerentia semper
Præcipua: est etenim nostræ lex regula vitæ.
Ne temerè iratus maiorem crimine pœnam
Infigas, lædasque Deum, vulgi que sequaris
Ingenium & mores: qui non ratione mouetur,
Sed veluti pecudes furijs atque impete fertur.
Nec ducta vxore idcirco non liber haberis,
Quod tibi non licet esse malo, neq, nocte vagari,
Nec multis alijs rationibus insanite.
Non hæc libertas, sed praua licentia dici
Debet: qui sic est liber, seruire videtur.
Talis libertas non est cupienda, frequenter
In mala præcipitè quâ plurima mittit habentem.
Est melius, nō posse malum committere, quàm si
Vndique peccandi pateat via. quot perierunt
Ob talem libertatem? quot sæpe fuerunt
Incolumes, quoniam franos habuere tenaces?
Si verò nati morbo vexantur ab vllò,
Quid facias? cur te crucies? succurre medelis.
Quæ si nil prosunt, & mors tibi surripit illos,
Aequo animo sufferre velis: non solus in isto
Gurgite iactaris, comitum tibi maxima turba est,
Quæ mala cum multis patimur, leuiora videntur.
Nascimur hac omnes lege ut moriamur: ab ortu

Exitus

110 MARCEL. PALINGENII

Exitus ipse fluit: cunctis mensura diernm
 Certa datur, stygias cuius vel serius undas
 Quisq; petet. quanquā mors vltima meta malorū
 Nec forti metuenda viro. quid munere vitæ (est,
 Defunctos tantis opus est deflere querelis?
 Est ne adeò miserum moriendo relinquere mūdi
 Stultitiam & sese innumeris auferre periclis.
 Proq; tot ærumnis, tranquillā acquirere pacem?
 Aut mors est æterna quies, aut ianua vitæ
 Esto etenim doleas quantumuis tempore, tandē
 Cessabūt lacrymæ & gemitus: quēcunq; dolorem
 Finit longa dies, dissoluunt tempora curas.
 Si tibi lasciui, aut alia ratione pudendi
 Contingunt nati, tu tñ culpandus, & huius
 Causa mali es demens pater, & quatiende flagel-
 Qui pueros neglexisti, nec moribus, ætas (lis,
 Dum mollis poterat flecti, faciliq; labore
 Institui, nondum vitiorum astricta catenis,
 Curasti imbuere, & virtutibus exornare:
 Neglectis animis, aluisti corpora tantum
 Ut pecudes faciunt: hinc est vitica, filixq;,
 Et caprificus iners, quib9 vrbs nūc omnis abūdat.
 Quisq; illos mores, quos primis hausit ab annis
 Cūm senuit retinere solet: peccabit adultus,
 Si puer hoc fecit, tenera est dum virga recensq;,
 Flectitur huc illuc, vt vis: quæ post vbi creuit
 Iam robusta arbor, flectenti cedere nescit,
 Et quem parua locum tenuit, non deserit vltra,
 Sic puer ad vitæ partem est quamcunq; paratus
 Dum tener est animus: qui postquam duruit quo,
 Quam prius ire viam assuevit, mutare recusat.

Nimirum

Nimirum quicquid primis inoleuit ab annis,
Non facile aufertur: naturam parturit vsus,
Ipsaque non multo est natura potentior vsu.
Optandum tamen vt tribuant bona semina diui
Inclusis vtero: nam qualis quilibet illic
Concipitur, talis viuendo est: qui malus inde
Exierit, raro poterit iustusque bonusque
Esse, licet doceat sanctos academia mores,
Et licet hinc atq; hinc habeantur mille magistri.
Naturam frænare potes, sed vincere nunquam.
Cultura est etenim natura potentior omni.
Non nihil ipsa tamen longo mollitur ab vsu.
Sic cultu assiduo steriles compescimus agros,
Sicque feri discunt homini parére leones.
Omnis ab assiduo nimirum ars nascitur vsu.
Ergo dum mollis, dumque est tractabilis ætas,
Instrue filiolos virtutibus, & doce honestas
Maturare vias, nec eos permitte vagari
Huc illuc, quocunq; volunt, res perniciofa est
Libertas pueris: tu si sapias, admooue frænos,
Et cohibe: namq; in vitium mortalia quæque
Naturæ instinctu, nisi sint adiuta labore,
Sponte ruunt: nil perfectum natura sine arte
Ferre solet. quoniam non vult Deus ipse veterno
Nos torpere graui, sed curis atque labore
Excitat, & segnes tanquam calcatribus vrget.
Est locus ætherei prærupto in vertice montis,
Delicijs plenus, quo non felicior alter
Creditur esse vsquâ, cui cedunt Thesfala Tempe,
Elysijsque lares, & fortunata viteta:
Hic habitat vicina polo, contermina que astris
Inna-

112 MARCEL. PALINGENII

Innumerisq; bonis fruitur sanctissima virtus:
 Sed salebrosa via est, angusta, atq; ardua, densis
 Sentibus hinc atq; hinc horrens, quo tēdere viles
 Ignauique animi, & terrena face grauati
 Haud possunt, sursumq; velit mēs ignea paucos,
 Quos Deus ad celi sedes elegit habendas,
 Difficiles aditus virtus habet: at vitiorum —
 Prona via est, illuc vtrò descendimus omnes.
 Quocirca quicumq; bonam, nullaque pigendam
 Parte cupit prolem, multum instituendo laboret.
 Non etenim fieri egregiū ac memorabile quicquā
 Absque labore potest. vis est immensa laboris
 Assidui, longusque labor dura omnia vincit.
 Curandum in primis, vobis dico patribus, ne
 Filioli vestri cum prauis conuersentur.
 Consuetudo potest quoscunq; inducere mores,
 Corruptunt etiam sanctos commercia praua:
 Vitent præcipuē iuuenes: nam prona iuuentus
 In quodcūq; malū est: sēperq; obscena loquūtur
 Inter se iuuenes, & semper turpia versant.
 Luxuriæ tota est hæc ætas dedita: quare
 Ne iuuenem celebrent cœtus, omnino caueto,
 Tu, cuicumq; bonam mens est educere prolem:
 Corripe nunc verbis duris, nunc vttere virga,
 Si sit opus, mōstraq; viam, qua incedere oportet:
 Nec faueas illis, patriumque iratus amorem
 Dissimula semper: nil perniciosius est quàm
 Blandiri pueris: animos ad crimina sumunt.
 Tunc nil non audent, quum tu quæcūq; loquūtur
 Vera putas, asinusque bipes oracula credis,
 Ac nimis indulges, vesano captus amore.

Dam-

Damnosus fauor est pueris, soloque amore,
Non ratione scelus fugiunt: peccantque libenter
Ac promptè, si non duris cohibentur habenis.
Vt saepe in vitium nullo impellente labascunt:
Sic rarò à vitijs nullo reuocante recedunt:
Quales quisque sibi natos eduxit, habebit.
Vltra hæc nitendum, vt viuamus corpore sano:
Quippe valetudo est censu præstantior omni.
Robustus fossor rege est felicior ægro.
Scire igitur causas debes prius: vnde fluant tot
Agmina morborum, humanum vexantia corpus.
Perceptis etenim causis, vitare malignos
Effectus poteris melius: causisque remotis
Effectus pereunt, quicunque sequuntur ab illis,
Ergo morborum quorundam causa & origo
Natura est, quoties sub iniquo fidere quisquam
Nascitur, atque in se cæli tormenta recedit:
Vel quum corrupto de semine gignitur, ipsi
Sunt causa ægrorum natorum saepe parentes,
Quum malè dispositi coeunt, nec sanguine puro.
Sunt aliæ plures causæ, requiesque, laborque
Et calor, & frigus, somnus, cibus, ac Venus: horum
Singula debilitant vires, atque artubus obsunt.
Vitumur his quoties nimium, nimiumve caremus.
Vitumque extremum damno est, vsus mediocris
Non nocet: imò etiam prodest, vitæque tueretur.
Immodici affectus animi quoque gignere morbos
Consueverunt, nimiusque timor, mærorque, dolorque
Læticia interdum nimia officit, interimitque
Si sit habenda fides scripturis historicorum.
Noxius est aer est noxius humor aqua

114 MARCEL. PALINGENII

Corporibus: quando vitium contraxit vterque.
 Hinc pestes subeunt, hinc viscera discruciantur,
 Communisq̃ lues dat plurima corpora morti.
 Affert nonnullos etiam contagio morbos,
 Et rixæ, & casus, & mille pericula vitæ.
 Hos igitur fontes, hæc fundamenta malorum
 Si sanus vis esse, omni ratione caueto.
 Si tamen ægrotas, quoniam ægrotare necesse est
 Nonnūquā, quid ages? non tu medicamina differ,
 Sed citò curā adhibe, tenuis dū morbus adhuc nō
 Assumpsit vires, nec inest penetralibus hostis.
 Ignis ab exigua nascens extinguitur vnda:
 Sed postquā creuit, volitantq̃ ad sidera flammæ,
 Vix putei, fontes, fluuij succurrere possunt.
 Ergo festina morbi cognoscere causam:
 Utque illi faciliè occurras, contraria sume.
 Opposita oppositis curantur: frigora si te
 Læserunt, calida opponas: si cura, laborque,
 Siue cibus nimius nocuit, contraria semper
 Exerce, hæc sese expellunt perimuntq̃; vicissim.
 Cōsule item, si opus est, medicū, vel clinicus ille,
 Vel sit chirurgus: chirurgi certior est ars:
 Nam quid agat certū est, & aperta luce videtur:
 Clinicus ipse aut, qui nūc physicus quoq; fertur,
 Dum lotium infelix spectans, inde omnia captat,
 Dum tentat pulsum venæ, dum sterco ra versat,
 Fallitur & fallit. sed non discriminis æqua
 Conditio: ille miser moritur, causamque canendi
 Linigeris caluis præbet, caluisque cucullis:
 Hic alius cōtrā sceleris mercede recepta,
 Causatur superos, ac faus imputat ipsi

Si-

Siquis obit, latusq; implet multo ære crumenam.
Heu mihi, penè omnes casu, non arte medentur:
Quippe aliquā quicumq; artē bene nouit, agendo
Aut nunquam, aut saltem rarò peccabit: at isti
De quibus est sermo, de centum vix erit vnus
Quem sanare queant, quē non fortasse trucidant:
Vnde istud nisi quòd. pars horum maxima nescit
Quid faciat, quid sit prorsus medicina: sed ipsi
Dū tantū incūbunt sophiæ, & dialēctica discunt
Vincla, quibus valeant indoctum necere vulgus,
Vix elementa artis medicæ & primordia libant.
Sic labyrinthæis ambagibus ad sua tecta
Instructi redeunt, atque enthymemata vibrant:
Hinc tumidi incedūt, hinc publica prēmia poscūt:
Id satis esse putant (nec decipiuntur): d hoc, vt
Carnifices hominum sub heu nesto nomine fiant,
O miseræ leges, quæ talia crimina fertis!
O cæci reges qui rem non cernitis istam!
Vos quibus imperiū est, qui mundi fræna tenetis,
Ne tantum tolerate nefas. hanc tollite pestem,
Consulte humano generi. quot nocte dieque
Horum carnificum culpa mittuntur ad orcum?
Vel perfectè artem discant, vel non medeantur.
Nam si aliæ peccant artes, tolerabile certè est:
Hæc verò nisi sit perfectæ, est plena pericli,
Et scuit, tãquam occulta atque domestica pestis.
Non multū est igitur tutum, his committere sese,
Quorum doctrina est, pretiosa in veste videri,
Gemmatoque auro digitos ornare cynædos.
Ast hoc quod dicam, vt valeas, seruare memôre:
Sit victus tibi cura tui, ne noxia sumas,

116 MARCEL. PALINGENII

Néue nimis comedas. solet hoc mortalibus esse
 Maxima pernicies, hinc plurimus ingemit ager.
 Præsertim hoc caueas, tãquam lethale venenum,
 Ne nouus in stomachũ cibus intret si bene nõdũ
 Consumptus fuerit prior, & digestus ad vnguem,
 Nec non quaque die, iusto exercero labore
 Corpus, vel pedibus gradiendo, vel quid agendo,
 Quo moti caleant artus: nam causa caloris
 Est motus, stomachumq; iuuat, roburq; reducit,
 Humoresque superuacuos putresque resoluit.
 Noli etiam iusta vitam fraudare quiete,
 Corporis instaurat somnus vires, animique:
 At vigilando nimis, corpus corrumpitur & mens,
 Præterea procul est mœror pellendus, & omnem
 Tristitiam de corde fuga: nam macerat artus,
 Deformatq; ipsum corpus, canosque capillos
 Ante diem reddit: contrà præcordia lata
 Aetatem efficiunt viridem, robustaque membra.
 Cætera tu videas quæ paulò diximus antè
 Postremò est aliud quiddam pretiosius atque
 Nobilius, per quod felices efficiuntur
 Mortales similesque Deũ, cæloq; fruuntur
 In terris positi: quanuis ea gratia paucis
 Tradita sit, pauci tanto dignentur honore.
 Si quæris quid sit, dicam. sapientia nempe est.
 Nempe bonum quodcunq; aliud sapientia vincit
 Hoc homini nequeunt diui dare munere maius
 Huic cedit, quicquid rubra reperitur arena.
 Huic cedit quicquid Tagus, & Pactolus & Hermus
 Aurifero gignunt (si verum dicitur) alueo.
 Huic par esse potest nullius gloria regni.

Hæc est semi deum genitrix, & maxima virtus.
Felix, o verè felix, verèque beatus,
Humano quantum generi conceditur, is quem
Maximus ille pater donavit munere tanto,
Sed fortasse aliquis quaerit sapientia quid sit.
Nil aliud certè est, nisi prima scientia, per quam
Mens pura, & nullo mortali pondere pressa,
Libera terrenis affectibus, atria cœli
Scandit, & ætherea cum dijs versatur in aula.
Omnia despiciens prorsus mortalia, tanquam
Fruola, & assiduè tendens velut ignis in altum,
Inferiora parum curans, sublimia semper
Cogitat & verè quæ sint bona, quæ mala novit,
Ac verum à falso rectè distinguit: & illa
Quæ cæci & miseri mortales maxima rentur,
Regna, voluptates, & opes, tumidosq; triûphos,
Pro quibus vsq; ad eò noctesq; diesq; laborant,
Pro nihilo pendens, curas miseratur inanes,
Ostendens rectè viuendi iter ac moriendi.
Præfulget sapiens alijs, ceu sideribus sol,
Fortunæ imperium tutus contemnit, & omnes
Calcat sub pedibus constanti pectore casus.
Quinetiam nullo mortis terrore mouetur,
Nec timet infernas pœnas sibi conscius: imò
Lætus obit, ridens pauidi fantasmata vulgi:
Nō dubitās miserū hoc, plenūq; laboribus ævum
Linquere, & æternā moriendo acquirere pacem.
Demum vno minor est sapiens Ioue. quatuor aut
Ipsi conueniunt: quoniam benè consulit, atque
Iudicat, errore amoto, rectèque gubernat,
Et contemplari diuina humanaque ad ipsum.

118 MARCEL. PALINGENII

Pertinet: extremū hoc quod dixi, maxima res est.
 Ultra quam nihil est melius quod possit haberi.
 Nemo tamen sapiens fiet prius, expulerit quam
 A se omne nefas, purgatus crimine ab omni.
 Quippe habitare negat fœdum sapientia pectus,
 Impurasq; odit, cū sit purissima, mentes,
 Nemo etiam fiet sapiens, nisi sit prius idem
 Prudens, multarumque peritus doctrinarum.
 Hos scito esse gradus, per quos sapiētia habetur.
 De qua plura qdē loquerer: sed claudere oportet
 Iam librum, sat cauda meo prolixa Leoni est:
 Quapropter nūc Musa tace, & requiesce parūper.

LIBER. VI. VIRGO.

Credo aliquos tetricæ mentis, nasiq; seueri,
 Qui solos se scire putant & noscere verum,
 Atque tibi solis diuū bonitate tributum
 Omnia iudicio perplexa expendere recto.
 Dicturos, nunquam me degustasse beatos
 Aoniæ fontes, & sacras Phocidos vndas,
 Nec prorsus lauro dignum, titulove poëtæ,
 Quod non inflatas nugas, mirandaque monstra
 Scribimus, ac nullas fingendo illudimus aures.
 Nam solas tribuunt fabellas vatibus: ac si
 Vera loqui, fœdumq; foret, vetitumq; poëtis.
 Horum ego iudiciū falsum & damnabile duco:
 Nilq; mihi melius, nil dulcius esse videtur,
 Quàm

Quàm verùm amplecti: vetulis puerisq; relinquo
 Has nugas: alij eructent fera bella Gigantum,
 Harpyasque truces, & Gorgonas, & Cyclopas,
 Et captos blando Sirenum carmine nautas,
 Adde his môstriferâ Circen, triplicēq; Chimærâ,
 Stelliferumq; humero cælum qui fulcit Atlanta,
 Mutatum saxo, & sulcantem Persea nubes,
 Tantalum & Tityon, miseriq; Promethea furti,
 Belidas, & quicquid delirans Græcia nostros
 Tempore iam longo docuit garrere Latinos.
 Non mihi sit tanti potasse Aganippidas undas,
 Belleropontæi quas protulit vngula monstri,
 Nec mihi sit tanti Phœbææ gloria lauri,
 Atque corymbiferis hederis ornare capillos,
 Ut sic delirem pudet ah, pudet esse poëtam,
 Si nugis opus est puerilibus inservire,
 Et incunda sequi spreto mendacia vero.
 Tradita (crede mihi) est multis facundia, paucis
 Consilium: multi sublimia carmina condunt,
 Sunt & Romano & Græco sermone diferti, (nil.
 Et cum multa sciant sapiunt tamē aut modicē, aut
 Verba nitent phaleris: at nullas verba medullas
 Intus habent, sola exterius spectatur imago,
 Et pictura levis: verùm quis succus in illa est?
 Quam mens inde capit frugem? qui talia legit,
 Quid didicit tādē? quid seit nisi somnia, nugas?
 Quæ nihil ad vitam faciunt, nihil vtile ponunt.
 Quæ scire & nescire, pari discrimine refert.
 Ergo seu vulgus me iudicet esse poëtam,
 Seu neget, haud ideo mendacia vana sequemur,
 Sed verum: quoniam verum est perfectio mētis.

120 MARCEL. PALINGENII

Quod quicūq; magis nouit, magis est similis dijs,
 Atque magis felix: licet hunc inscitia vulgi
 Non merito extollat plausu, meritoque fauore,
 Excipiat, licet huic non grandia nomina donet,
 Quare iam Musæ adfundo, Criticique valento.
 Ecce viam ingredior, qua plurima taxus vtrinq;
 Atque cupressus iter funesta protegit umbra.
 Iam video tristes campos, pallentia regna
 Persephones, quos obicuris perlabitur undis
 Lethæusque ambit torrens, latè arua papauer
 Lurida somniferum vestit, ripasque silentes.
 Quò me Calliope ducis? quæ monstra videre,
 Quas voces audire iubes? bubonibus omnis
 Circū silua tonat, mœstos dat noctua cantus,
 Non desunt vlulis misera strygibusq; querelæ.
 Quò me musa rapis? lacrymoso en murmure col-
 Et valles resonāt, respondet plāctibus Echo, (les,
 Quis dolor hic tantus? quæ rāti est causa doloris?
 Heu quæ gens illa est, ater quam vestit amictus,
 Syrmata pulla trahens? quæ sic velamine nigro
 Flens adoperta caput, clamoribus æthera cōplet?
 Heu mihi, quās cædes, quā multa cadauera cerno
 Passim strata solo? quis funera tanta peregit?
 Quis dedit hanc latè stragem? quot corpora regū,
 Pontificumq; iacēt? agnosco insignia, nunquid
 Mors est illa procul? quæ visu & falce cruenta
 Horribilis, furihunda venit? præcedere mille
 Agmina morbotum, patiterque pericula mille
 Aspicio, ô nimium sauis armata ministris!
 Nescio quid magno veniens clamore profatur.
 Audio quid pient, referemque audita libenter.

Mors

Mors ego sum, quæ fœni instar vinentia quæque
In terris hac falce mero: mihi Iuppiter orbis
Iura dedit, iussitque simul me parcere nulli,
Sed magnos humilesque pari prosternere lege:
Vnde manus, viresque meas euadere nemo,
Et nemo vitare potest: ego grandia regum
Cella premo, sternoque animos fastusque superbos
Pontificum: nobis nulla est non debita ceruix,
Siue quis arctoas fugiens penetrauerit oras,
Riphæasque ultra rupes concesserit, iram
Sentiet hic nostram, nostros hic sentiet ictus:
Siue quis ad manes imos descenderit, austri
Qua plaga pressa iacet: qua sunt incognita nobis
Sidera. me inueniet tamen, inuentaque peribit.
Falx hæc occasum, falx hæc popularur & ortum,
Non ego diuitias vereor, nec stemmata priscis
Credita imaginibus. solio detraxit ab alto
Quot mea dextra viros, & nigra in tartara misit
Præcipites? Priamum memini, quum cæsus ad aras
Victima nostra fuit Macedum dux ille superbus,
Qui tot regna suis pugnando euerterat armis,
Par animo cuius totus non extitit orbis.
In Babylone cadit telo confossus ab isto.
Qui memorê heroas Latinos, Martisque nepotes.
Terrarum dominos quorum clarissima virtus
Imperium Oceano, famam coniunxerat astris?
Nonne omnes potui cæsos demittere ad orcum?
Priuauique manus sceptris, diademate cines,
Os verbis, & luce oculos membra omnia motu,
Corporaque obscuro clausi exanimata sepulchro
Me timeat Indus, Arabs, Maurus, Scythæ: denique

h s

(quisquis

122 MARCEL. PALINGENII

Europamq; Asiamq; colit, Libycosq; calores.
 Nullum ego discrimen facio generisq; lociq;
 Tempora nec seruo, nec mores curo, nec annos:
 Improbus atq; probus, sapiens, stultusq; peribit.
 Infantes, iuvenes, longaq; ætate grauatōs,
 Formosos, turpes, æqua ratione trucidō. (tentē,
 Hūc quoq; quē video procul hinc mea regna pe-
 Quum sua fata sinent, mittam pallētib; vmbis,
 Edidit hæc Stygiō diua implacabilis ore.
 Tunc me cōcussit timor ingēs, membraq; sanguis
 Vndique dilapsus venis, extrema reliquit,
 Inque imum pectus coijt, succurrere cordi.
 Præcipuē, quum tartareos dea saua ministros
 Præsentem in turbam, quæ latos plurima circum
 Errabat campos, tantæ secuta ruina,
 Mitteret: irrumpunt illi, prenduntq; tenentq;
 Quisq; suum: sternuntur humi languentia passim
 Corpora, multipliciq; gemunt vexata dolore.
 Mox ipsa adueniens, nonnullos falce necabat:
 Nonnullos etiam, quorum subtegmina nondum
 Finierat Lachesis, iusto illis debita fato,
 Præteriens, cædi seruabat diua futura.
 Tunc ego sic mecum attonitus, rotusq; tremiscēs
 O curas, ô vota hominum, vanosq; labores!
 O spem fallacem, ô cæcæ solaria mentis!
 O fluxum decus humanum, ô variabile tempus
 Quàm brevis, incerta, & multorū plena malorū,
 Et quantis nostra est obnoxia vita periclis?
 Quæ iucunda quidem facie, dulcisq; videtur,
 Sed quantū intus habet fellis, quātumq; veneni?
 Quid sumus, ô miseri, nisi pulvis motus ab aura:

Et

Et fragili vitro similes, vmbraeque fugaci?
Atq; ros, quæ mane nitent, mox vespere lænēt?
Nunc viui atq; hilares, paulò post vermibus esca:
Nunc pulchri & validi, paulò post turpe cadauer.
Heu mihi quid prodest congesta pecunia nobis?
Quid gēma, argentū, atq; aurū, pretiosaq; vestis?
Quid populos, magnasq; vrbes ditione tenere?
Marmoreosque habitare lares, vultuq; superbo
Omnes despicere, atq; parem se credere diuis?
Si mors cuncta rapit, si tāquam puluis & vmbra
Deficimus miseri, si tam citò fastus & omnis
Gloria nostra perit, nullum reditura per æuum?
Hæc ego cū loquerer summisso murmure mecū,
Pallentem vultu aspiciens, gelidūque timore
Incertoque gradu titubantem Orphea mater:
Quid te (inquit) tanta obsessum formidine cerno?
Esto audax, animi vilis timor argumentum est:
Nec decet ille viros, cedo, quæ te causa timere
Mortē adeo cogit? tunc sic ego, Diua, necesse est:
Naturæ impulsu quippe hanc animalia quæ non
Horrescunt, fugiunt: hæc vitam tollit, & omnes
Diuitias ac delicias, corpusque resoluit
In nihilum, remanetque nihil, nisi puluis & ossa,
Quæ pariter puluis longo post tempore fiunt.
Deniq; cuncta bōa hæc adimit, sūmūq; malorū est.
Ergo tam dirum & tam formidabile monstrum
Quem non terrebit, nisi cui sit ferrea fibra?
Tunc Ioue nata mihi subridens, sic ait, Erras,
Nimirum veri specie deceptus & vmbra,
Non cuius facile est ipsum cognoscere verum.
Hic ille est ramus, medium quem maxima silua

Arbo-

124 MARCEL. PALINGENII

Arboribus densis cinctum, atque erroribus atris
 Obductum celat: nec multis aurea virga
 Conspicitur, nisi cui puræ ostendere columbæ.
 At mihi quæ fata sum felici semine cælis,
 Verum nosse licet: verum tibi dicere possum,
 Si me audire voles. ego tunc, Dea, nil magis opto.
 Respondi. illa autē, Nos hinc diuertere oportet
 Paulisper, sequere: & secum me duxit in altum
 Non adeò procul inde locum, quo lumina solis
 Cernere erat, radijs ferientibus ardua mōtis.
 Incundumque iubar tenebras disiecerat atras.
 Sedimus ad fontem quendam, lauriq; sub vmbra.
 Tunc mea dux tandem pulchro sic incipit ore,
 Simia cælicolūm, risusque iocusque deorum est
 Tunc homo, quum temerè ingenio cōfidit & au-
 Abdita naturæ scrutari, arcanaque diuūm, (det
 Cū reuera eius crassa imbecillaque sit mens.
 Si posita ante pedes nescit, quo iure videbit
 Quæ Deus & natura sinu oculuere profundo?
 Omnia se tamen arbitratur noscere ad vnguem,
 Garrulus, infelix, cæcus, temerarius, amens,
 Vsq; adeò sibi palpatur, se seque licetur.
 Stultitiæ fons est, & origo philautia vestræ.
 Caligoque ingens, quæ vos cognoscere verum
 Posse vetat: tolle hanc, oculi meliora videbunt:
 Et quæ nunc bona prima putas, fortasse negabis
 Esse bona: & quæ nūc credis mala maxima, forsan
 Non mala sunt dices, pulsus à corde tenebris.
 Ergo scias, mortale genus nihil esse, nisi vitem
 Aeolijs plenum ventis: quem iugiter vrget
 Huc illuc, lapidi insistens fortuna rotundo.

Bui,

Cui, si quid saperet, vita mors gratior esset:
Cum viuendo malis homines sine fine premantur:
Exiguūque bonis, sed nec sine felle fruuntur
Quod verum credes, puto, si bona, si mala vitæ
Mortalis referam, quanta breuitate licebit:
Collatisque ipsis tunc vita humana patebit
Quæ sit, & en tantum mors debeat ipsa timeri.
Principio de diuitijs, quas omnis vbiq;
Gens sequitur, laudat, quærit, miratur & optat,
Dicere constitui, & quid sint ostendere nitari.
Tunc ego, Diua (inquam) si vis huic parce labori:
Quandoquidē prius hoc olim referente Minerua
Edidici, nunc perge aliud, nec nota recense.
Deque voluptate vbertim quoque retulit olim
Nobis diua Ariete, missusq; à matre Timalphes.
Quare id trāsi etiā quæso, & quodcūq; aliud vis
Expedias, tunc Diua inquit, De nobilitate (rur.
Dicā igitur, quoniam bona prima hæc inter habe-
Quilibet hanc hodie sibi vult, sibi dicit inesse.
Pius licet inde absit, quàm distet Iberus ab Indo,
Sed quid nobilitas, aut quanti est: vera fateri
Conabor: quanquam quid prodest vera fateri,
Credere si renuunt? fugiunt animalia quædam.
Oderuntque diem, tenebris ac nocte vagantur:
Sic homines multi, lumen cognoscere veri
Nec possunt nec amant. adeò natura, Deusque
Distinxit mortale genus, recteque videnti
Vna hominum species animalia cætera monstrat:
Vsq; adeò mores varij mortalibus, & mens
Dissimilis: multi tenebras umbrasq; sequuntur
Nec verum spectare queunt, solemque nitentem,
Infr-

Infirmis oculis, quem fixo lumine pauci
 Aspiciunt, quibus est animus diuiniior, ergo
 Nobilitas, veluti vulgus purat insecius, aut est
 Copia nummorum, & collectio diuitiarum:
 Aut sanguis, quoties generoso è stēmate quisquā
 Natus, anos, atanosque suos, gentiliaque arma
 Iactat, & eximios laudat virtute parentes.
 Iudicium tamen hoc vulgi mendaciter errat,
 Ut plerunque solet. communis opinio multis,
 Paucorum ratio est. si nobilis ille putari
 Debet quicumque est diues: sic nobilis esse
 Cerdo potest, lanus, tonsor, piscator, equiso,
 Pastorque, & pistor, coriarius, atque bubulcus,
 Et leno, & latro, & quiuis de plebe lutosa.
 Nanque ex his multi rebus nummisque potentes
 Et sunt, & possunt fieri, fortuna frequenter
 Extollit miseros: eadem detrudit ad imum
 Sæpe illos quos antè rotæ commiserat altæ.
 Nobilis ergo fuit tantum quum mœnia victor
 Aeneadum intravit Marius, plaudente senatu
 Ac populo, insignis lauro, niueisque quadrigis;
 Sed postquam eiectus Syllanis viribus, exul
 Minturnis latuit, latuit quoque carcere fœdo
 Vel quum mendicus panem per Punica rura
 (Pro superum leges, & non bene nota potestas)
 Quætebat panem duris fofforibus aptum,
 Non erat infelix tunc nobilis: abstulerat tunc
 Nobilitas, fugiens longè: mox ipsa reuertit.
 Quum Marius redijt, mutato fidere, Romam.
 Nimirum stulta hæc sententia, si fit ab auro
 Nobilitas, certè de terra nascitur aurum,

De fraude & furto, de fœnore: nascitur ergo
De fraude, & furto, de fœnore, nobilitas. ò
Iudicium vulgi insanum! ò sine pectore turba
Nobilitare hominem non vlla pecunia, nullæ
Diuitiæ possunt: pretio nam dignior omni est
Nobilitas: hæc non emititur, nec venditur auro.
At genus ille suum iactat, laudesque suorum
Inculcat, cum sit turpissimus: atque recenset
Gesta patris, monumenta atavi, patrumque trophæa
Et quanquã innumeris, demens, ignarus, abundet
Criminibus, virtutis inops, tamen esse putatur
Nobilis, est alio quoniam de sanguine natus.
Cur aliena tibi tribuis? laudemque tuorum
Esse tuam censes? cum tu sis dedecus illis,
Degener, infamis? mentito nomine cygnum
Graculus appellat sese: cornicula plumas
Pauonis furata, cupit pauo ipsa videri:
Sed natura vetat, quæ nobilitatis origo est.
Hinc animi viles, hinc & cœlestia corda
Proueniunt: hæc largitur sua semina cunctis.
Nempe animû propter, nō propter corpus haberi
Nobilis, & dici debes: nam corpora multa
Seruorû, pulchra & magna & robusta videntur:
Nobilitas quidam est animi proprius decor, atque
Vis quædam natua, cupit qua grandia semper,
Vilia contemnit, qua sursum tendere vt ignis
Nititur, & summas penetrat velut ardea nubes,
Infima despiciens, hanc vim qui munere cæli
Accipit, ille bonus fiet, patiensque laborum,
Consilioque potens, curis vigilatibus, vt quid
Dignum laude gerat, vt sit laudabilis ipse.

Sed

128 MARCEL. PALINGENII

Sed tantum natura bonum non omnibus, imò
 Per paucis donat quorum fama incluta longo
 Tempore, post cineres populorū in pectore viuit
 Attamen (ō mores, ō mira insania) quis non
 Vult dici & credi nunc nobilis? ō nebulorum
 Turba audax, ō vile pecus: te nomina clara
 Delectant, tibi fama placet, tibi gloria. cur non
 Et labor & virtus etiam placet, vt merito sis
 Nobilis? an maior sapiens iustusque vocari,
 Nomine mentito, quam vero? cur tibi nummus
 Falsus, cur panis falsus, cur cætera falsa
 Non sunt grata, velut mendax ac furile nomen
 Nobilitatis amas? ō larua, ō simia disce,
 Disce prius frænare animum, compescere cæcos.
 Affectus, ratione vri, vitare nefanda,
 Iusta sequi: te nosce prius, duosque labores
 Amplecti ne te pigeat, vilemque fugato
 Desidiam, vt possis culmen virtutis adire.
 Tunc iure ac merito dicēris nobilis: hæc est,
 Hæc est nobilitas vera: hæc sunt illa deorum
 Munera, ab indoctis non intellecta. per istam
 Incessere viam Phrigia de gente Quirites,
 Hac duce Romanum imperium se sustulit astris,
 Hac abeunte iterū, in præceps descendit ab astris
 Nam simul ac segnes consurrexere nepotes.
 Iam parto imperio, iam prosperioribus annis,
 Delicias ludosque leues, luxumque secuti,
 Degenerare suis cœpere à patribus, vnde
 Nobilitas tales homines exorsa recessit
 Protinus ad superos, donec crescente nepotum
 Luxuria & vitio, deleta superbia Romæ est.

Non

Non igitur genus est, non sanguis, non statuarum
Mutarum series, non auri copia, quæ te
Nobilitet: Virtus, virtus hac nobilis Hector,
Aleidesque fuit. hac quoque nobilis ille,
Ilias æternum cui præbuit inclyta nomen:
Hac procures alij, quorum tot fama per annos
Durat adhuc: quid te iactas natalibus ortum
Egregijs? te præcipui genuere parentes:
Quid tum, si nihili es, si turpis, turpiter omnem
Inceitas maculasque domum? tibi dedecus est hoc,
Non honor: ac veluti stolidum si gignat asellum
Magnanimus fortisque leo, si simia barro
Nascatur, monstrum es, claraque iniuria genti.
Non sic nobilitas per testamenta relinqui,
Aut virtus, potis est: velut ædes, rura, supellex.
Hanc natura tuis tribuit maioribus, at non
Omnibus: antiqua repetas ab origine gentem,
Inuenies fortasse tuo de sanguine multos
Cerdones aut agricolas, vnumque videbis
Ex humili natum fortuna, nobilitatis
Principium fecisse alijs: quæ tempore creuit
Paulatim, sed post quoque tempore victa senescet.
Omnia fert tempus, pariter rapit omnia tempus.
Quis nunc Pompeij de stirpe, aut Cæsaris esse
Noscitur? aut eius, domitis cognomen ab Aphricis
Cui virtus inuicta dedit? quis credere tantam
Progeniem perijsse potest? domus alta deorsum
Sæpe cadit, penitusque ruit: sursumque leuatur
Sæpe humilis: nulla est hominū fortuna perennis;
Sic cælum variare solet mortalia quæque.
At dices, quale est semen, talis quoque fructus

Inde venire solet: si sum de semine claro,
Clarus ero. non sic: proceri sæpe parentes
Exiguum genuêre hominem, turpemque decori,
Robusti infirmum, sapientes insipientem:
Nec mens, ut corpus, patrio de semine manat.
Non patris est animû pueris præbere, sed ipsum
Largiri natura solet. quid nobile semen
Egregiumque feret, faueat nisi debita cæli
Temperies? verum est vulgo quod dicitur, annus
Producit segetes, non cultus. semina quanuis
Optima, si terræ fuerint mandata sinistris
Sideribus, parient lolium, vel iacta peribunt.
Ergo sufficiens non est pater ipse creandis
Nobilibus natis, adsit nisi gratia cæli.
Hinc est, quod multos humili de plebe videmus
Illustres nasci? qui magnum nomen adepti
Virtute ac meritis, se postmodo nobilitarunt.
Quis fuit ille Maro? quis Tullius ille quis ille
Tâ sapiens sanctusque Cato? quis Horatius? omnes
De medio plebis geniti. quis doctus Homerus?
Cuius nec patriam certam, certosque parentes
Scimus adhuc. dic queso patrem Demosthenis, atque
Euripidis matrem. dic Socratis, illius inquam,
Socratis, in cuius gremio Plato maximus hausit
Diuinos latices, qui solus Apolline teste.
Est visus sapere. hunc genuit, qui marmora fodit:
Nascentes pueros mater capiebat ab aluo.
Nonnullos etiam reges, de plebe creatos
Noimus. haud raro quoque cōsul & induperator,
De populi fæce ad summum peruenit honorem.
Quid quod equi, pariterque canes, ac cætera bruta

Dege-

Degenerare suo per sæpe videntur ab ortu?
Nempe diu res nulla manet, nèpe omnia semper
Deteriora solent fieri, in peiusque ferri,
Naturæ imperio, & fatorum lege perenni:
Deinde iterum ex alio fœtu instaurata renasci.
Hoc variare, decus mundi est: hæc gloria summi
Artificis, facere ex minimis ingentia, nec non
Ex summis minima, & rerum mutare tenorem
Iugiter, ac faciem, sapienter cuncta nouando.
Non tamen inficior, claros habuisse parentes
Esse bonum, & claro nasci de sanguine: nanque
Hoc verè pulchrū atq; bonum est, profuntq; pa-
Auxilio, exemplis, hortatibus, efficiuntq; (rentes
Sæpe sui similes natos, nisi fata repugnent,
Et natura potens nimium: quam vincere si quis
Nititur, ille etiam congestis montibus, altum
Aethera conscendet, pulio Ioue: qualiter olim
Iama Gigantos quum senūt Phlægra tumultus,
Enceladū memorat, summi iuga maxima Olympi
Imposuisse Ossa, premeret cum Pelion Ossa.
Sed tamen hoc non esse satis concludimus. ergo
Quauis à populo dicaris nobilis omni,
Sisq; licet mollis, nitida cute, corpore lauto,
Egregijs vescare cibis, ac veste superbus
Conspicua incedas, referas gentemq; domumq;:
Nobilis haud ideo es, sed fortunatus, & vtri
Aurato similis, similisque ex marmore signo.
Quis tamen hoc curat? satis est de nobilitate
Ac virtute, ipsum nomen: maluntque videri,
Quàm sic esse homines, pro dij, nūc nomina tantū
Magnifica, & claros titulos sibi quilibet optat,

132 MARCEL. PALINGENII

Arrogat, affectat, sequitur, rapit: ut meritò iam
 Et se asinus pardum vocet, & formica leonem.
 Quis non vult sapiens, generosus, iustus haberi,
 Et probus & doctus? contentus cortice solo
 Atque umbris rerum: ut tali velamine mores
 Occulat infandos? lis est de nomine, non re.
 Hoc habeas igitur nomen, sic nobilis esto,
 Ut Romæ Patquillus homo est: ut sæpe vocatur
 Nobilis aut latro, aut meretrix, aut nobile mar-
 Esto tamē qđ sis & nomine nobilis, & re: (mor:
 Quid tum? laudabor, dices, decorabor honore.
 Nūquid parua tibi hæc, & non cupienda vidētur
 Præmia? quandoquidem virtus ex nobilitate
 nascitur, ex virtute autem laus surgit, honorque,
 non volo, nec fas est virtutem carpere: sed si
 Interius videas meliori lumine verum,
 Cognosces quanto virtus tam digna labore
 Afficiat miseros homines: quàm reddat amaram
 (Stoicus id quamvis nolit concedere) vitam.
 Moralem primū videamus, difficilis pars
 nimirum hæc, quam si querit quis ritè tenere,
 Heu quantos opus est subeat toleretq; labores:
 naturæ bellum indicat, confligat oportet:
 Quandoquidem mortale genus natura creauit
 Infirmum, pronumq; malo, aduersabile, recto.
 Prò superi, in vitium facili decurrere lapsu
 Quisq; solet, cur hæc homini mala semina quodā
 Indita sunt: nūquid fuit hæc tua culpa Prometheus?
 An malus hos dæmō humana in pectora morbos
 Intulit (ut fama est,) scelerisq; iniecit amorem?
 Heu quàm difficilis, salebroſa, & plena laboris

Sem-

Semita, quæ ad mores ducit, vitamq; deorū! (ille
Quis bonus est? non spōte vllus. quis nō malus?
Qui legis, regisve metu, peccare recusat:
Vel qui fortē nequit, qđ vult, cōmittere crimen,
Nimirum haud facile est naturæ obſistere, ſequē,
Vincere, & inſanos compēſcere pectoris æſtus.
Quapropter pugna aſſidua, iuglque labore
Eſt opus, à puero, vt vitijſ ponantur habenæ.
Aſſuetudo etenim naturæ frangere vires
Sæpe ſolet, ſi ſit multos firmata per annos.
Ergo militia eſt hominum vita: hoſtibus omnis
Plenus ager, multi latitant vbicunque latrones,
Quis tot vitabit laqueos? tot retia cautus
Eſſugiet? nam cū fortuna eſt proſpera cuiquam,
Actutum ſubit & ſtimulat veſana libido,
Tum ſua caſtra mouet ventofa ſuperbia, tunc &
Deſidia atque gula, & petulans audacia ſurgit:
Contrā illum dolor atq; metus, dirumq; venenū
Occupat inuidiæ atque iræ, quæ ſorte ſiniſtra
Subit, & indignam quærit propellere quouis
Pauperiem pacto: tunc fraudibus atque rapinis
Et furtis ſtudet, vt ſua damna rependere poſſit.
Eheu, mortales inter Scyllam atque Charybdim
Iactantur miſeri, & vitijſ læduntur vtrinque.
Dumque mala hæc vitare volunt, labuntur in illa.
Si cupiunt fortes fieri discrimina oportet
Multa pati, & multos coguntur ferre labores,
Si virtutem illam, quæ humanos temperat actus:
Affectant, opus eſt expellere gaudia, trifti
Conſilio, gratamque parum deducere vitam.
Si iuſtus vult eſſe aliquis, non vtile quærat,

134 MARCEL. PALINGENII

Iustitia est multis laudata, domestica paucis.
 Quod si fortè placet cuiquam prudentia, semper
 Ut caueat, nulli credat, fidatque necesse est:
 Quādoquidē sunt cuncta dolis & plena periculis.
 Denique qui bonus est, & mitis, sapius ille
 Læditur: ille minus tutus, plus insidiarum
 Sustinet: hic siquidē mūdus dom̃g ampla malorū.
 Et scelerum patria est: probitas hīc exulat, vnde
 Imbelles lepores, damæ mites, capreæque,
 Idque genus sine felle animalia quæq; petuntur
 Sapius, & pereunt: rarus venator ad vrsos
 Accedit, tutos conseruat silua leones.
 I nunc, & mitis, simplex, innoxius esto,
 Ut citius fias audiorum præda luporum.
 Heu mundus totus quædam est natia tyrannis.
 Debilibus robusta nocent, & grandia paruis,
 Ales fulminiger timidos infestat oīes,
 Accipiter laniat turdos, mollesque columbas:
 Versicolor coluber ranas, miserasque lacertas
 Deuorat: in siluis fera fortior, ore minorem (reu,
 Dilacerat: tua mōstra tenes quoque maxime Ne.
 Quæ rapido infirmos absumunt gutture pisces.
 Non mare, non tellus, non aēr tutus, vbiq;
 Hostis ad est; prodestq; parum non esse nocētem.
 Ergo vide quā sit pars hæc virtutis amanda,
 Quæ facit esse bonos: nam tanto parta labore,
 Hostibus in medijs tandem vos reddit inermes.
 At dices, probitas defendi legibus, atque
 Principibus solet: ō vtinam fieret, sed vbiq;
 Vincuntur nummis leges, magnoque fauore:
 Placantur donis Reges, & voce precantur:

Dam-

Damnât iura illos quibus aut exhausta crumena,
Aut nullus fauor est: alij quocunq; premantur
Indie io, in fontes abeunt vt paruula musca
In renui tela, quam pendens textit arachne,
Voluitur ac remanet: si grandior horridiorque
Impulerit, frangit casses: & tuta recedit:
Sic leges (veluti Scythica de gente canebat
Barbarus ille sophus) miseros necuntq; tenentq;
Transmittunt laxis foribus, renuuntq; potentes.
Altera virtutis pars, quæ studiosa requirit
Naturæ causas, & vix penetrabile verum,
Quàm sit difficilis, quàm magni plena laboris,
Experti norunt, primo coguntur ab æuo
Sub præceptoris ferula, formidine multa,
Verberibus cædi, & lacrymis dictata referte:
Inclusi tanquam in cauea cohibentur, vt ire
Non liceat quoquam, nisi permittente tyranno,
Quanquam ventris onus iubeat, vesicæve turgescens
Et pueris cognata fames, & ludere gratum.
Tempora sed calidæ postquam accessere iuuentæ,
Maiori studio est opus. hic Antenoris urbem,
Adriaci tentans rabiosam gurgitis iram,
Pænenopée petit Tyrthena per æquora currēs,
At Perusina alius, Romanæve mœnia quatit:
Vt præcul à patria tellure, incommoda multa,
Et mala multa ferat, Veneris, somni que, cibi que
Patrus, & assiduus studio, libris que legendis.
Haud aliter quisquam fiet, nisi nomine, doctus.
Sunt etenim docti re pau ci, nomine multi,
Gaudia nêpe nocēt, nocet illecebrosa voluptas.
Apprimè his, cupiūt qui discere plurima, & altâ

136 MARCEL. PALINGENII

Doctrinae columen conscendere. nanq; reflectit,
 Ac remouent animos à duro tramite, per quem
 Itur ad auricomæ sacraria celsa Mineræ.
 Nempe labore opus est longo assiduoq; volenti
 nobile per populos vrbesq; acquirere nomen.
 Hinc verò multos cruciat dyspepsia, multos,
 Dum nimium mimiūq; legunt, ophthalmia vexat
 Præ studio stomachus crudescit, visus hebescit,
 Et pallor venit, & macies, & acerba senectus.
 nec mirum: quoniam scire & cognoscere verum,
 Est præter naturam hominis, propriūq; deorum.
 Ac veluti infirmo radiantem lumine solem
 noctua ferre nequit: sic mens humana deorsum
 Imbecilla ruit, quoties contendit in altum
 Surgere, & audaci cælum penetrare volatu.
 Quod propriū est superū, mortales turpiter audet,
 Desipiuntq; magis, quanto magis illa requirant,
 Quorum cognitio nil prorsus spectat ad ipsos.
 ni fortè auxilium ac lumen descendat ab alto.
 At dij felices, mundum, quis, quantus, & vnde,
 Atq; ipsum mūdi dominū, speciesq; animantum,
 Et rerum innumeras norunt, causasq; latentes,
 Semina, & occultas vires, quibus omnia constāt.
 Hæc vita est, hæc est ipsoꝝ tota voluptas:
 non cibus, aut somnus, nō morbus, cura, laborve
 non lucri spes, non damni metus impedit illos,
 Quin semper valeant optatum inquirere verum.
 Ergo cælicolū sapere est, prudentia tantum
 Conuenit & confert mortalibus, vt sibi possint
 Consulere, & vitare sciant incommoda, nec non
 Cōmoda congerere, & tranquillā ducere vitam.

Quid

Quid faciat, quid nō homini prudentia monstrat.
Huic studeat quicunq; cupit bene vivere, & inter
Tot spinas rerum gradiens non lædere plantas.
Quis non esse putet stultum, qui rebus omiſſis
Vtilibus proprijsq;e, aliena & inania quærit?
Dumq;e suas nescit vires, maioraq;e tentat,
Dum nimis alta petit, præceps, velut Icarus, vndis
Mergitur æquoreis: cupiens æquare bibendo
Rana bonem, rupta nūquam bibit amplius aluo.
Dum studet insanus Phaëthon cælestia fræna
Mortali tractare manu, nōne infima preſſit
Stagna Padi, currumq;e; cadens vitamq;e; reliquit?
Sese metitur prudens & continet intra
naturæ fines: nec plus quàm debeat, audet,
Excepto, si illum Deus impellitq;e; iuvatq;e;.
Curent mortales quæ sunt mortalia: omittant,
Quæ superũm, ne si contendant altius æquo
Scandere, præcipitent potius, moueantq;e; cachin-
Ut si fortè velit summa de rupe volare (num-
Bos grauis, aut asinus citharam pulsare canorã.
Esto autem quisquam doctrina præditus omni,
Vſqueadeò vt multos norit componere libros:
Quid quæſo inde boni accipiet? tantumq;e; laborẽ
Præmia quanta manet? dices, laus, gloria, fama,
Inq;e; animis hominum diturna in sæcula viuet.
Atqui ego qd sit honor, quid laus, qd fama velim
Clarius & melius perpendere, plurima nãq;e; (te
Apparent aliter quàm sint, oculosq;e; tuentum
Atq;e; animos fallunt specie, velamine & vmbra.
Hinc bona, q̃ mala sunt: & quã sunt turpia, pul-
Cesentur: scatet hinc fons omnis stultitiae. (chra

138 MARCEL. PALINGENII

Sæpe sub argento latet æs, ferrumque sub auro,
 Et sub sincero clauduntur cortice putres
 Castaneæ, multosque lupos sub pelle videbis
 Agnorum, nonne aulæis cariota teguntur
 Ligna, vel antiquus paries, rimisque pudendus?
 Est acies mentis potior, quæ perspicit intus
 Quicquid in abstruso est: quicumque hac vititur, ille
 Veruserit rerum index, & mira videbit. (laus
 Quæro igitur, quid fama iunat? quid gloria? quid
 Oppressos somno, aut viuendi munere cassos?
 Nil plus quam sordū cytharæ, aut spectacula cæ-
 At respondebis, viuentes & vigilantes (cum.
 His gaudent, nec non pro talibus omne periculum
 Vltro adeunt, vltroque animas cū sanguine fundūt.
 Nimirum, ambitio multos ad fortia, tanquam
 Calcar agit, multosque trahit virtutis ad arcem,
 Torpentes vrgens stimulis compellit, vt armis
 Grande aliquid faciant: vel si non viribus audēt,
 Ingenio saltem exhibeant memorabile quicquā.
 Ipsa tamen vitium est: vnde ambitiosus haberi
 Nemo velit. quicumque etenim ambitione tenetur,
 Creditur esse leuis, ventosus, turpis: vt olim
 Romulidæ orabant iacto post terga pudore
 Plebeios, quoties suffragia venabantur,
 Cerdonumque animos precibus seruilibus atque
 Turpibus obsequijs captabant, muneribusque,
 Vt proprijs rebus curarent publica omissis,
 Perque forum medium multis comitantibus irent,
 Inflatī vt vento folles, ac fronte superba.
 Propter se virtus petitur, non propter honorem?
 Ipsa licet propriè ac vere mereatur honorem:

Quid

Quid? quod vulgus iners nescit virtute moueri?
Hanc potius ridet, faueat fortuna necesse est,
Diuitiæq; adunt: tunc laus, honor, & decus omne
Adueniet, virtus sine censu languet vbiq;
Quanquam nil refert, si gallo sordet iaspis:
Nec minus idcirco est preciosa & nobilis: vnde
Vir bonus, & veræ compos virtutis, abundè
Contentus, vulgi laudes contemnit & odit.
Nec fumum quærit, nec inani pascitur aura,
Insignis facies fucis non indiget. aurum
Quod per se pulchrû est, nudû monstratur: at ille
Qui non est, aliqua saltem cupit arte videri,
Personamque sibi inducit velut histrio. quare
Si rectè aspicias, vita hæc est fabula quadam.
Scena autem mundus versatilis: histrio & actor,
Quilibet est hominum. mortales nam propè cuncti
Sunt personati, & falsa sub imagine, vulgi
Præstringunt oculos: ita dijs risumque iocumque
Stultitijs nugisque suis per sæcula præbent:
Ergo honor & fama, & mortalis gloria, lausque,
Somnia sunt, prorsus nil conducentia: quando
Sorte magis quam virtute acquiruntur: at esto
Quod tantû dignis tribuantur. dic mihi nunquid
Corporibus prosunt? certè nil. dic, animisve?
Tantandè: hos inflant potius, tumidosq;, leuesq;
Nec non sollicitos reddunt. se subdere multis,
Et seruire solet multis, ambire, precari,
Munera largiri, quisquis sectatur honores.
Vita igitur talis misera est, & plena tumultus,
Subiacet inuidiæ, & magnis quandoq; periclis.
Virtutem veram qui possidet, ille quietus,

Ille

Ille satis felix: permittat cætera diuis. (est:
 Sufficiens honor est homini, quū dignus honore
 Qui datur indigno, non est honor: est onus, imo
 Ludibrium, veluti in scena quum ludius est rex.
 Iā mala quæ humanū patitur genus, adnumerabo.
 Principiū postquam ē lacebris malè olentib. alui
 Eductus tandem est, materno sanguine foetus,
 Vagit, & auspicio lacrymarum nascitur infans:
 Ut puto, quā mala sit vita hæc, quā plena periclis
 natura monstrante videt. sic per mare longum
 Mercator facturus iter, terretur, & alto (tos,
 Pectore dat gemitus, metuēs scopulos, freta, vñ
 naufragium, occursum piratarum, omnia demum
 Terribilis quæcunq; tenet discrimina pontus.
 Vix natus, iam vincla subit, tenerosque coercet
 Fascia longa artus: præsagia dita futuri
 Seruitij. quis enim liber? sunt legibus omnes
 Subiecti: nec non & regibus, & vitijs, &
 Iudicijs hominum: seruit quoque quilibet ultro
 Spe pretij, faciēdo aliquid; vel fortē coact⁹. (quò
 Omne animal postquā natū est, subitò ambulat, &
 Cunq; libet graditur: non sic homo: tēpore longo
 non pedibus, non ore valet, non mente: sed instas
 Vocalis statuz, solis vagitibus omnem
 nocte dieq; domum vexat, turbatq; quietem.
 Pōst vbi iam valido se poplite sustinet, & iam
 Ritē loqui didicit, tunc seruire incipit, atque
 Iussa pati, sentitque minas ictusque magistri,
 Sæpe patris matrisq; manu, fratrisq; frequenter
 Pulsatur: facient quid vitricus atque nouerca?
 Fit iuuenis crescunt vires: iam spernit habenas,

Occlu-

Occluditq; aures monitis: furere incipit, ardens
Luxuria atque ira: & temerarius omnia nullo
Consilio aggreditur, dictis melioribus obstat,
Deteriora fouens: non vlla pericula curat,
Dummodo id efficiat suadet quod cæca libido:
Rixatur, nec iura timet, cerebrosus & exlex.
Nempe agitur furij siuuenum pars maxima: pauci
Quos frænât metus, aut pudor, aut prudētia, re-
Tramite sinceram ducunt sine labe iuentā. (Et
Succedit grauior, melior, prudentior ætas,
Cumque ipsa curæ adueniunt, datiq; labores:
Tunc homo mille modis, stultoq; enititur omni
Rem facere, & nunquā sibi multa negotia desunt.
Nunc peregrè it, nunc ille domi, nūc rure laborat,
Vt sese, vxorem, natos, famulosque gubernet,
Ac seruet, solus pro cunctis sollicitus, nec
Iucundis fruitur dapibus, nec nocte quieta.
Ambitio hunc etiam impellens, ad publica mittit
Munia: dumq; inhiat vano malè sanus honori,
Inuidiæ atq; odij patitur mala plurima, deinceps
Obrepat canis rugosa senectæ capillis,
Secum multa trahens incommoda corporis, atq;
Mentis: nam vires abeunt, speciesq;, colorque:
Nec non deficiunt sensus: audire, videre
Languescunt, gustusque minor fit: deniq; semper
Aut hoc, aut illo morbo vexantur: inermi
Manduntur vix ore cibi, vix crura bacillo
Sustentata meant: animus quoq; vulnera sentit,
Desipit, & longo torpet confectus ab æuo.
Ergo suis subiecta malis est quælibet ætas.
Plurima sunt etiam mala, quæ cōmuniter omnis

Ætas.

Aetas ferre solet: nunc frigus lædit acutum,
 Hybernæq; nives, nec non furibundus ab arcto
 Riphæisq; iugis Boreas, quum stiria pender
 Horrida culminibus, glacie cum flamina torpēt.
 Nunc æstas nimis insana caloribus vrit,
 Quum tenet ardentē Nemees Hyperiona monstrū
 Aruaque flarescunt, & tellus arida aperto
 Ore vocat pluvias? nullus morientibus herbis
 Humor adest, lamæ sicca, siccaque paludes
 Torrentur, candet cælestibus ignibus aër.
 Nunc sitis atque fames, nunc & penuria rerum
 Vtilium cruciat: quis possit carmine morbos
 Innumeros, quibus est obnoxia vita, referre?
 Quot febres, quot lāguores, quot ubiq; dolores
 A capite ad plantas? humanum corpus ut extra,
 Sic intus patitur: per singula membra venenum
 Infudit natura homini, caput & manus, & pes,
 Et latus, & stomachus, graviter torquētur, & au-
 Atq; oculi & fauces, renes: qd cætera dicā? (res
 Quidcupio numerare grues quot Strymonis vnda
 Excipiat? vel quot Phrygius Mæander olores?
 Mens etiam plerunque sua de sede recedit:
 Vel philtris, vel carminibus, vel turbine morbi,
 Vel quum cecidit cacodæmona pectore quisquā
 Baiulat insano, vel quum furit improbus Euan:
 Quanq̃ & avaritia, ambitio, dolor, ira, voluptas,
 Non minus ac vinū humanos cōfundere sensus,
 Atque animis tenebras soleant inducere: quare
 (Dicere si verum volumus) pars maxima vivit
 Ebria vāsanis affectibus. inveniuntur
 Heu pauci, qui non titubent, qui lumine sano

Aspi-

Aspiciant quid agant, ac se ratione gubernent,
Hinc non inscitè quidam, numerum infinitum
Stultorum dixit: nam quis non indiget albo
Helleboro, & tota Anticyra? vix Græcia septem
Inter stultorum tot millia connumerat qui
Credantur vero sapientis nomine digni.
Humani generis mater nutrixq; profectò
Stultitia est: sine qua mortalia cuncta perirent,
Nilq; agerent homines interris: hac dace fiunt
Bella, & quæ bellis sunt opportuna tot arma,
Tot clypei tot signa suis distincta figuris?
Hac rursus monstrante, ioci, thysi, choriq;
Inuenti, tot deliciae, tot ludicra, totq;
Ornatus: nōne hinc etiam vis tanta librorum,
Tantus nugarum torrens fuit? omnia saltem
Plurima facta hominum veniunt ab origine tali.
Iam verò tristes casus, & tristia fata,
Sunt quibus expositi mortales, dicere ad vnguem
Nemo quidem posset, quamvis facūdus in vndis
Mergitur hic auidisq; miser fit piscibus esca:
Ille cadit, præcepq; ruēs perit, aut malè languet
Perfractis membris? altus nunc, grādine, & imbri
Obcruitur: multos inopino fulminis ictu
Interisse liquet: quosdam delapsa ruina
Contrivit: nōne absumunt incendia multos?
Nōne aliquos aut herba nocēs, fungūve malignus
Incautos perimunt? nonnullos gutture fixus
In medio cibus elisit: quot bellua morfu
Exanimat? mulūve malus, vel nō equus æquus
Dum furit atq; ferit ferratis calcibus? aut bos
Indomitus, quōries cornu bacchatur acuto?

Quid

144 MARCEL. PALINGENII

Quid referā, quot damna homini persæpe venire
 Culpa hominū soleāt: adeo ut fera nulla magis sit
 Formidanda illi quā semine natus eodem.
 Hinc tot prædones, tot fures, sacrilegi tot,
 Tot delatores, tot falso in crimine testes,
 Tot mæchi, tot carnifices, mortalia turbant
 Otia, ceu latos turbat lea visa iuencos.
 Ille nocet lingua, hic ferro, pars maxima fraude:
 Ille palam rapit, hic clam: sunt & qui simulato
 Nomine amicitia, vel nomine religionis
 Imponant multis, quos crudelitate fide que
 Insulsa faciles falli novêre: ferè omnes
 (Prò genus infandum) damnis gaudent alienis,
 Non frater fratri, nec amicus fidus amico,
 Nec patri natus, verè hic sunt tartara, sunt hic
 Cerberus, & furia, & chaos, & styx: deniq; quic-
 Horribile, & fœdū nigri tenet aula tyrāni, (quid
 Sola quies somni pacem mortalibus affert,
 Dū viuunt: nihil hac (nisi tetra insomnia turbent)
 Dulcius esse potest: nam curas atque labores
 Eximit, & blandis miseros amplectitur alis,
 Hanc homini tamen invidit natura quietem.
 Inssit enim ut dirus pulex, cimexque, culexque,
 Morsibus inficerent huius tam dulcīa pacis
 Gaudia: ne desint vnquam mala nocte dieque.
 Lōgè igitur melior mors est quā mortis imago,
 Nam quicumque fretum vitæ gaudente carina
 Tranauit semel, & tutum tenet anchora portum,
 Ille hilaris ventos ridet tumidaque procellas,
 Leucotheamque caput sertis redimitus adorat,
 Atq; Athamanteum donis onerat Melicertam,

Secu-

Securus celebrans varios in littore ludos.
Mors omnes finit pœnas, mors omnia soluit
Vincula, morte fugit met⁹ omnis & omne pericla
Vtque dolor nullus, te nulla vrgebat egestas,
Quum patrios nondū lumbos ingressus, eras nil:
Sic postquam extrema fueris iam morte solutus,
Te nullus dolor, & te nulla vrgebit egestas.
Quis damnoſa ſibi, quis pernicioſa fuiſſe
Tempora crediderit, quæ tunc fluxere, fuit quum
Ipſe nihil, nondum materna conditus aluo?
Quis queritur nocuiſſe ſibi menſes ſue diēſve,
Quos nunquā vidit, vel quos nūquā ipſe videbit?
Vel quis noctē illam vt parū, mīſeramq; grauēq;
Vituperet, qua nil ſenſit? ſomnoque profundo
Obrutus, vt lignum iacuit, gelidumque cadauer?
Quid mors? etern⁹ ſōn⁹. ſomn⁹? brevis eſt mors.
Sed multis placet immortales eſſe animas, &
Viuerē defunctos perhibent, membriſq; relictis
Nudatos, veluti proprio de cortice tracta
Cochlea nudari ſolet, ad Plutonia regna
Tendere præcipites, ac tartara nigra ſubire:
Myrtiferūq; nemus fingunt, vbi vulgus amantum
Ingemit, atque addunt feruentes ignibus amnes,
Monſtraque viperinū manantia gutture virus,
Diſtinctaſque locis ſedes: vbi vagiat infans,
Atque vbi verberibus ſæuis facibuſq; cruentis
Enmenides agitent fontes: vbi rura beatis
Debita perpetuis vireant pulcherrima ramis.
Aſt aliter dicunt alij, & poſt funera credunt
Eſſe quidem manes, ſed qui vixere decenter
Ac rectē, in cœlum ſublatoſ iungier aſtris:

146 MARCEL. PALINGENII

Contra qui pecudum ritu terrena secuti
 Neglexere deos, pecudum quoq; corpora iusto
 Iudicio induere, & mutato carcere pœnas
 Soluere tantis per scelerum, dum prorsus ab omni
 Crimine purgati æthereas referantur ad oras.
 Quæ si vera forent, etiam metuenda foret mors,
 Aut saltem bene viuendum, vitijque carendum:
 Nanq; pijs iustisq; daret bona præmina, contra
 Iniustis meritis pœnas meritumque dolorem.
 Atqui morte obita superentne, an sint potius nil,
 Etcum corporibus pereant animæ quoq; (tanq̃
 Sole niues verno) aut nubes Aquilone soluta.
 Dicete nō nostrum est: videor satis esse loquuta?
 Germanam scitare meam, quam nomine Graij
 Appellant Sophian: (nanq; hæc doctissima tales
 Assiduè versat curas, semperque requirit
 Occultas rerum causas, & amabile verum.)
 Hac igitur monstrante potes naturam animarum
 Noscere (ni fallor) si te tenet ista cupido.
 Mihi satis id fuerit tibi dicere, quod metuenda
 Mors non est, saltem iustis, qui pectore puro
 Vixerunt: quoniam vel dulci pace fruuntur,
 Eterno addicti somno, vel præmia habebunt
 Debita virtuti, & felices efficientur.
 Quare agedū sanctos mores amplectere, & omnē
 Pelle animo noxam pro viribus: hoc tibi pacto
 Mors levis ac facilis fiet, nulloque timore
 Depositum reddes naturæ, & lætus obibis.
 Quin hæc tecū animo versa, sic cogita, & in quo,
 Quid mihi mors oberit? quo me lux vltima dāno
 Afficiet? nullo nimirum, quid mihi demiet?

Diui

Diuitias? sed diuitijs tunc neutiquam egebo,
Nec re vlla prorsus. cur non ditissimus ergo
Censeri potero? nempe est Iocupletus ille,
Non qui plura tenet, sed qui minus indiget. aurū.
Argentum, gemmas, palatia, prædia, vestes,
Atque alia id genus, omnino aspernabor, vti nil
Apta mihi: nec me torquebit adempta voluptas,
Vt neq; torquentur pecudes, quod mollia vincta
Non habeant, vel mellitas croceatq; placentas.
Quæ non optantur, quid tum si non habeantur?
Sed dulces natos, & dulces relinquere amicos
Cur adeò miserum est? nõne esset deterius si
Me superante illi morentur? perpetuo que
In mœrore manerem? vt scribunt Nestora acerbo
Antilochi fato: vt Euandrum funere nati,
Quē Rutulus ferro strauit, Phrygia arma iuuatē,
Aeterno in luctu vitam duxisse molestant.
Præcedam? at paruo pòst tēpore nostra sequetur,
Quum volet ipse Deus, vestigia, mēq; reuolent.
Si modò sunt aliquid manes, vt credere par est,
Vt Christi præcepta docent, multiq; sophorum
Quicquid erit, non propterea mihi dura videri
Mors debet, quod diuitias & dulcia vitæ
Gaudia surripiat. nanq; hæc sunt tradita nobis
Mutuò: & vsuram rerum natura benigna,
Non res concessit miseris mortalibus: ergo
Quum nil sit nostrum, moriendo aliena relinquit,
Nilq; meum amittam. quid tū si aliena relinquo?
Quid doleam, si quæ sua sunt natura reposit?
Nudus ego huc veni, simul hinc ego nudus abibo.
Mundus enim quoddā hospitium est, vbi turba ani
mantium

148 MARCEL. PALINGENI

Dinerferum ingens habitat: quæ tempore ceras
 His fruitur dapibus, quas conuiuator habendas
 Vbertim, & gratis permittit: Sumite, dicens,
 Sumite: non meritis vestris, sed munere nostro.
 Hæc bona tradidimus vobis obsonia, donec
 Mî fuerit visum vos hinc dimittere, donec
 Eia agedum, dicam, nostris decedite mensis.
 Vescimini, & genio læti indulgete. sed hora
 Vltima quum veniet qua vos hinc ire iubebo,
 Parete æquo animo, & venturæ ceditæ turbæ,
 Conuiuatque alios iisdem gaudere sinatis.
 Ergo quis, nisi sit demens, ingratus, iniquus,
 Talibus auditis alieno excedere recto
 Nolit, & inuito domino reſeabit? at ille,
 Pessime vade foras, clamabit, & eijciet vi.
 Tunc malè cōfusus, lacrymās, querulūq; recedat.
 Cur ego sortiferæ si me vocet arbiter vrnæ,
 Mordicus inuitam vitam retinebo? vel ægrè
 Migrabo vt multi? neque enim fas: imo libenter
 Destituā mundū hunc fœdū, innumerisq; refertū
 Fraudibus atque dolis, incestibus atq; rapinis,
 Est vbi nulla fides, pietas vbi nulla, nec vlla
 Iustitia & pax & requies, vbi crimina regnant
 Omnia, vbi frater fratri insidiatur, vbi optat
 Interitum patris natus, mulierque mariti,
 Atque vir vxoris: nemo est, vel rarus vbiq;
 Qui non furetur (modò possit) non rapiatque,
 Qui non sit fallax, qui non ficto ore loquatur:
 Vt meritò possit mundus spelunca latronum
 Dici. en reges sub honesto nomine, nec non
 Pontifices, spoliant populos. en depeculantur

Certa-

Certatim ciues, laniantes viscera matrum.
Quid tot stupra loquar? sunt cuncta libidine plena
Et passim prostant, & clam fodiuntur ephēbi.
Quis non mœchatur? mystæ, vafrique cuculli,
Quos castos decet esse, palam cum pellicibus, vel
Furtim cum pueris, matronis, virginibusque
Nocte dieque subant: sunt qui consanguinearum
Inguinibus gaudēt, ineunt pecudes quoque multi:
Et rura, & siluæ infames, vrbs quæque lupanar.
Adde tot instantes casus, tam multa pericla,
Quæ impendēt semper mortalibus. adde labores
Assiduos, & tot ridenda superstitionum
Agmina, quibus opus est ceruicem subdere: quando
(Proh pudor) ignari sophiæ, crassique cerebri,
Doctrinæ osores (quibus est sola alea cura,
Aut nutrire canes & equos volucresque rapaces,
Continuisque iocis puerilem ducere vitam)
Sceptra tenent, præ sunt populis, vrbesque gubernant,
Hinc tanta errorum seabies, tot stultitiarum
Colluuiēs, hinc & tot millia flagitiorum.
Talia si tecum reputas, animoque reuoluis,
Non metues mundū hunc tā stultū, tāque malignū
Linquere. sed potius recte fecisse Calanum,
Atque alios dices, qui se sponte necarunt,
Et sponte hanc scelerū caueā, stabulumque ferarū
Deseruere, manu cessantia fata vocantes,
Nec voluere vltra moribundum pascere corpus.
Et miseret carni tanto seruire labore,
Quod nisi religio obstaret, legesque Platonis,
Et Deus, hortaret te vltiō dimittere vitam,
Et sortem insanam sceleratas linquere terras.

150 MARCEL. PALINGENII

Non vinū, vt vinum appetitur, sed tale bonumq;
 Sic vita, vt vita, est nihili, nisi sit bona: quod si
 Est misera, vt vinum corruptum despiciatur.
 Esse quidē, per se nec amandum, nec fugiendū est:
 Quippe habet hoc quāuis vilissima recula, ver-
 Musca, lapis, cortex nihil est optabile. dēpta (mis.
 Conditione boni. nisi sit tale esse, bonumque,
 Non video cur optari, cur possit amari.
 Quare qui mortem metuit, valde insipiens est,
 Quum mala tot tantosque pati sine fine labores
 Corporis atq; animi malit, quā vel cruciatum
 Omnem cū carne exuere, & requiescere semper,
 Aeternaque frui ac tranquilla pace, vel ipsis
 Depositis membris, nulla re proffus egentem
 Viuere, nec sentire aliquem iam posse dolorem,
 Atq; vnā cum dijs totum percurrere mundum.
 Singula spectando, & ventos superare volando:
 Ni fuerit pingui vitiorum fæce grauatus.
 Cogaturque imas terrarum habitare latebras.
 Postquam sic fata est Musarum maxima, surgit,
 Et me Phœbea renuentem fronde coronat:
 Deinde abiens p inane amplū, sese abdedit astris,

LIBER. VII. LIBRA.

M^Vs A agedum surge, & melioribus vttere
 pennis:
 Alta pete, atq; humiles iamdudum despice curas:
 Rebus

Rebus in excelsis decus est & gloria maior,
Contemplare deos, totumque per æthera curte,
Est ubi ver æternum, ubi pax æterna, ubi semper
Lucidus apparer Titan, nullisque tenebris
Læditur alma dies. non illic nubifer Auster,
Vas anisve Aquilo: Zephyri sed blandior aura
Spirat, & ambrosiæ lætissima gramina mulcet.
Hæc spatiate igitur: tamen inde relapsa vicissim
A centro ad centrum vario discurre volatu.
Ac veluti speculam quærit, quicumque videre
Optat multa procul: sic te super astra necesse est
Scandere, ad usque Iouis solium: hæc sublimis ab arce
Subiectum claro spectabis lumine mundum.
Principium primum, immensum, admirabile, summum,
Ex quo cuncta fluunt, tanquam de fonte perenni,
Unum est duntaxat, nec rectè plura putantur:
Nam si plura forent rerum primordia, vel nil
Inter se prorsus differrent, sic erit unum,
Vel magis differrent, & sic fateamur oportet,
Esse aliquod maius, melius, præstantius, inæc
Cætera principia, vnde alijs tribuatur origo,
Arbitrio cuius moveantur cætera. nam si
Plura mouent pariter, si vires omnibus æquæ,
Si par imperium est, non est tamè æqua voluntas,
Parque illis animus, crudelia prælia fient
Iugiter, atque omnem impediet discordia motum,
Ut si fortè ratem parili conamine plures
Impellant venti, nunc huc nunc flatibus: Illic
Ambiguus agitata hæret, cui pareat, aut quem
Audiat. vnde loco semper versatur eodem.

152 MARCEL. PALINGENII

At si animus cunctis idem est, eademq; voluntas
 Principijs, frustra ponentur plura, sed vnum
 Sufficiet. nam si non sufficit, atque aliorum
 Indiget auxilio, si non nisi iuncta mouere
 Possunt, haud dubiè imperfectum erit vnūquodq;,
 Nec poterunt verè primordia prima vocari.
 Nam perfectum imperfecto prius esse necesse est,
 Nec non composito simplex, & pluribus vnum,
 Et mixto purum: quod prudens nemo negabit.
 Est operæpretium tamen hoc ratione probare.
 Causa suo effectu prior est, authorq; opere ipso,
 Perfectum verò, quia partes continet omnes.
 Nilque illi deficit, longè est robustius, atque
 Fortius. ergo facit, mouet, imperat, vnde putatur
 Iure quidem causa atq; author: sed debile contrà
 Est imperfectum, quia partes non habet omnes,
 Huicq; aliquid deficit: proin vincitur, atq; mouetur
 Perfecti iussu, parer, non imperat: ergo
 Iure quidem effectus dici, atq; opus esse meretur,
 Posteriusque ipso perfecto debet haberi.
 Quòd si principium primum, quo cuncta creatur,
 Imperfectum esset: miserum foret vsq;, & ab illo
 Nil posset fieri perfectum: sicut ab arte
 Quæ non perfecta est, perfectum non opus exit.
 Quare non possunt plura esse exordia rerum,
 Ait vnum: quia perfectum non amplius vno est,
 A quo sic rerum æternus deducitur ordo,
 Vt monade à prima in aumeri numeri generatur.
 Est etiam, purum ac simplex: nam posteriora
 His sunt còposita & mista. an còponere quisquā
 Aut miscere potest, si nō prius inueniantur
 Ex quibus id fiat: prius hæc extare necesse est

Singula per se, & inde simul coniuncta manere.

Itaque principium primum (ceu diximus) vñ est,
Ac simplex, nec nō purum: quod viuere si non
Credimus, erramus. quoniam nisi viueret, vnde
Effet vita alijs, quum uiuant cuncta per ipsum?
Viuit nimirū, atq; sapit: quia conderenunq̃ (scē,
Tot bona, tā varia et pulchra, et tāto ordine pos-
Ni sapiens foret, & cognosceret omnia ad vnguē.
Nec dubitandū etiam, sed corde atq; ore fatendū,
Hoc ipsum esse bonum. nūquid bonitate carebit
Illud cūctorum quod origo & causa bonorū est?
Num fonte ex dulci, riuī effunduntur amari?
Num dulces riuī ex fonte effunduntur amaro?
Aut opus est nihil esse bonū: aut bonū ille putād,
Qui rerum fons est, & mundi maximus autor.
Hunc homines variē appellant: nos ore Latino
Qui loqmur, plerūq; Deumq;, Iouemq; vocamus.
Qui quum sit primū ens, & ab ipso cætera fiant,
Idcirco est per se viuens, sapiensque, bonusque,
A nullo accipiens quod habet, verū omnia ab illo
Accipiunt. igitur quod habent, amittere possunt,
Si modò nil conferre velit dator ille supremus.
Vt riuī possunt atrescere, si neget vndas
Fons solitas: tamen haud ideo fons deficit ipse.
Nam per se producit aquas, neq; pender ab vllō:
Sic Deus est per se, idcirco non deficit vāquam:
Nec si cuncta simul pereant, ideo ipse peribit.
Quicqd enim per se est, semper durare necesse est.
Quum nullo indigeat, quum solo pendeat à se:
Quum vi non possit, quum nolit sponte perire.
Demum ipse est totum: sunt autem cætera partes.

154 MARCEL. PALINGENII

Tale tamen totum non est, quod constituatur
 Partibus ex ipsis: quum sit super omnia simplex.
 Sed virtute (inquam) totum est, quia cōdidit orbem.
 Tam vastū, & quicquid tam vastus continet orbis.
 Omnia quæ viuunt, & quæ viuentia non sunt.
 Omnia quæ apparēt, & quæ apparentia nō sunt,
 Ipse facit solus, solus quoque facta tuerur.
 Hac ratione igitur totum est, totumq; vocatur.
 Ut semen tota est arbor: quia viribus eius
 Quāquā sit minimū, tamē ingens nascitur arbor,
 Quæ validis ramis spatiofas explicat umbras.
 Multi autem dubitant an corpus corporeūve
 Sit Deus. esse etenim nil præter corpora credunt.
 Atq; ea corporeo quæ sensu percipiuntur.
 Quare nos utrum hoc sit verum, dispiciamus.
 Omne quod est corpus, quantum et quale esse necesse
 Atq; duo hæc propter, nimirū sensile corpus (est,
 Redditur: his demptis, quid sensu percipietur?
 Quod verò quantum & quale est, componitur. atq;
 Simplex est Deus ipse, velut iam diximus. ergo
 Neutiq; corpus habet, prædictis adde quod omne
 Corpus materia saltem, formaque coactum est.
 Præterea non finitæ virtutis oportet
 Esse Deum, æternus quum sit, ne desinat orbis.
 Nullum infinitam virtutem corpus habebit:
 Quodlibet est etenim finitum, nempe rotundum.
 Corporibus cunctis maius, meliusq; suis est
 Limitibus cinctū: sic quod quater angulos, aut per
 Format, sic alias quod habet quascūq; figuras.
 Ergo infinita non est virtutis, & istud
 Monstro sit: partes hoc diuide corpus in æquas.

Sitque

Sitq; A, dimidium, sit B, pars altera: quæro
An possit tãtum A, quantum B, & utrinq; potestas
Infinita sit: hoc pacto pars altera frustra est,
Altera sufficiet. quod si pars vtraque vires
Finitas habet, & totum tale esse necesse est.
Finitis etenim constare ex partibus ipsum
Infinitum, audet qui dicere, desipit. ergo
Corporis est expers, qui corpora cuncta creauit.
Fortè aliquis respondebit, Deus infinitum
Est corpus, nos verò istud posse esse, negamus.
Omne etenim spatiũ completeret, nec locus vllus
Restaret vacuus qui claudere cætera posset:
Sic nec mūdus erit, nec nos, nec deniq; quicquā.
Præterea corpus viuens quum nobilius sit
Ac melius quàm quod vita caret, haud dubitandũ
Nobiliorem esse ac meliorem corpore vitam:
Propter quam corpus melius sit nobiliusq;ue,
Quæro igitur nunquid vita est substantia? vel quid
Accidit? hoc si sit, substantia vilior esset,
Nec non deterior quàm quod substantia nō est:
Quod certè absurdum, clamabit turba sophorum.
At si vita ipsa est substantia, corpore nullo
Indiget adiuncto sibi: solaq;ue purius atque
Commodius per se quàm corpore iuncta manebit.
Nam quare adsciscat corpus sibi, viuere liber
Quum valeat mundi sator, & sine corporis vsu?
Nempe superuacua est moles, & carceris instar
Continet inclusas vires, animamq;ue coërcet,
Impediens, ne quò vult pergere libera possit.
Ille igitur summus princeps, bonus, omnipotēsq;
Aeternus, sapiens, prorsus sine corpore viuit.

Sed

156 MARCEL. PALINGENII

Sed quare hoc multi nolunt concedere? dicam,
 Nempe quia in crasso demersū corpore, crasso
 Obducti sensu, nil præter corpora norunt,
 Vt si fortè oculis vitrum quocunque colore
 Infectum obijcias, quicquid spectabis, eundem
 Qui vitro, credas deceptus habere colorem.
 Scire tamen debemus, & omni errore fugato
 Credere, nec dubiè, esse alia & quāplurima verè
 Entia, vel nullo viuentia corpore: vel quæ
 Corpus habent tenue inprimis, vt cernere nostri
 Haud possint oculi, nec noster tangere sensus,
 Atque ideo nobis meliora & nobiliora:
 Quod forsan tali poterit ratione patere.
 Omne graue & crassum quanto plus cōtinet in se
 Terrenæ fæcis, tanto fit vilius illo
 Quod tenue atque leue, & subtilis materiai
 Massa est cōpositū: docet hoc quodcūq; metallū.
 Nam simul ac validis Vulcani viribus arsit,
 Liquitur, & partes illius deteriores,
 In quibus est terræ plus, & grauitatis, habentur
 Pro nihilo, in scoriamq; abeunt: leuiora magisq;
 Pura, nitent, meliore sono, meliore figura.
 Sic panis melior: qui purior & leuior fit
 Ex simila: hunc domini comedūt, sed crassior esca
 Dat famulis: rursus grauiori & deteriori
 Custodes pecoris pascuntur rure melossi. (tur
 Sic aqua, sic vinū, atq; oleū, & liquor omnis habet
 Nobilior tanto, quanto est subtilior atque
 Lucidior leuiorq;: cibus quoq; crassior, & cui
 Plus grauiratis inest, infordes versus ab aluo
 Pellitur: ast alius terreni ponderis expertus,

Fit

Et caro, fit sanguis, fitque vile nutrimentum.
Cur lapides viles, crassoque, graniq; & opaco
Corpore sunt, gemma pretiosaq; marmora lucet?
Nempe quia his minus est terrenæ facis: at illis
Materies concreta magis densataque tellus
Dat pōdus, lucemque adimit, pretiumq; decoris.
Sūt speciosa igitur min9, & pretiosa, tenēt quæ
Plus terræ: vnde etiam possunt minus entia dici:
Vt minus est aurū scotia, & qđ vilius auro est,
Nanq; elementornū certē est vilissima tellus.
Et quasi fæx quædam: idcirco faber optimus illā
Inferiore loco fixit, multumque remoto:
Vt quantum posset, distaret ab æthere puro:
Densavitq; globum, vt minor & contractior esset,
Cælicolumque minus turbaret lumina, quando
Immensi spectare velint penetralia mundi.
Ergo vbi tā pulchrū absoluit De9 amphitheatrū,
Ornavitque ipsum stellatibus vndique gemmis,
Quicquid vbiq; fuit scobis, immundæq; relictum
Passim materiæ, ventos abstergere iussit.
Illi confestim domini mādāta faceffunt, (patētes
Hinc Aquilo, inde Notus, Zephyrusq; Eurusque
Certatim verrunt campos, glomerantq; redactas
In medium sordes, varijque afflatibus vrgent:
Sic facta est tellus, quæ prorsus ab æthere toto
Expulsa, ad centrum sese miseranda recepit:
Non locus alter erat distantior, inferiorque,
Ad quem confugiens tandem requiescere posset.
Nōne etiam reliquis infirmior est elementis,
Debiliorque? etenim si discindatur ab æstu,
Aut ferro, aut alia quavis ratione, redire

In te-

158 MARCEL. PALINGENII

In sese nequit, ac diductas iungere partes.
 Ast aqua si fuerit diuisa, recurret in vnum
 Extemplò, & rursus veluti prius integra fiet:
 Sic aër: sic ipse ignis quum dilaniantur.
 Quamprimuni coeūt, disiectaq; mēbra reducūt,
 Et remanet factò de vulnere nulla cicatrix.
 Vnde hoc? nimirū quia sunt meliora, magisque
 Perfecta, & propria possunt virtute moueri:
 Terra autem per se stabili grauitate quiescit,
 Immo alijs causa est vt sint immota, locumque
 Ne mutare queant, siquidem plus est vbi terræ,
 Plus grauitatis inest, minus illic mobilitatis.
 At quæ sunt leuiores, eadem sunt mobilia,
 Et vitæ propiora quidem, nam causa mouendi
 Corporib. vitæ est: patet hinc, quòd mortua motu
 Cuncta carent, sed quum viuencia sint meliora
 (Quandoquidem nihil est vitæ pretiosius ipsa)
 Haud dubiè, lenius, quodcunq; est, mobiliusq;
 Illud idem melius dicendum nobiliusque.
 Ergo errant profus qui credunt entia tantum,
 Quæ apparent oculis, vel tactu percipiuntur,
 Et quæ crassa magis quid enim subtilius ipso
 Aëre quidve potest tangi minus atque videri?
 Vnde ipsum multi vacuum, & nihil esse putant.
 Apprimè est tenuis: quid nū? verumtamen est ens,
 Et verum corpus, primis de quatuor vnum
 Nobilius terra, & terram humectantibus vndis,
 Tradita proinde fuit sedes sublimior illi.
 Nam quæ sunt cælo & stellis propiora beatissimis,
 Debent nobiliora etiam, & meliora putari.
 Nōne omnes venti tenues, vt lumina fallant?

quis

Quis tamen esse neget ventos? qui fœrea postquã
Carceris Aeolij fregère repagula, montes
Ingèntes quatunt: validoq; à stirpe renulsas
Deiciunt ornos, pontumq; à sedibus imis
Euertunt: cogunt nubes, soluntq; coactas,
Terribilesque cient tonitrus, & fulmina tridunt:
Quum tantas habeant vires, non entia dices,
Cernere qd̃ nequeas, vel pr̃sors stringere palmis?
Nimirum stultum est committere sensibus omne
Iudiciũ, fallunt oculi persæpe videntem,
Pr̃q; alio monstrant allud, demergito in vndas
Perspicuas baculum rectum, apparebit in illis
Incuruus: curret propè litrus adacta phaselus,
Currere tunc litrus credas, cessare phaselum,
Fallaces igitur sensus, ætate frequenter,
Aut morbo, aut alijs causis mutantur & errant:
Nec sunt cuiq; pares quod pulchrum iudicat ille.
Cõtrà hic turpe putat: dulce ille, hic ducit amarũ:
Ille alget, calet hic, variantur corpore sensus,
Inque alia sunt carne alij partesque sequuntur
Interdum per quas operantur: vt ebrius vnã
Esse duas credit flammã, & fixa moueri,
Quippè meroturbati oculi, turbant quoq; visum,
Aer pr̃terea solet ipsos vertere sensus: (nũc,
Nãq; modò est clarus, modò turbidus, humidus est
Nunc siæcus, est densus: nunc rarus: ita ipsos
Illudit variè sensus: hinc sanguineus sol
Apparet minor hinc vel maior luna videtur
Hinc clamante aliquo sinuosa resultat imago,
Decipiens solidas iteratis vocibus aures.
His alijsque modis possunt errare: sed ipsa

Cetior

160 MARCEL. PALINGENII

Certior est ratio, duce qua mens inuenit inter
 Mille latens nugas & inania somnia, verum.
 Hæc amat, hanc sequitur, totis huic viribus hæret,
 Qui sapit, ingenioq; valet, cui viuida mens est,
 Aethereusque animus: sed crassa obtusaq; turba
 Non videt hæc lippis oculis: hinc plurimus error
 Vanaque credulitas, & opinio cæca tenaxque
 Prudentum rectrix ratio est, at opinio vulgi.
 Nos igitur rationis iter, quæ possumus, omni
 Conatu ac studio quæramus & iugrediamur.
 Ipsa etenim ratio sol est, qui tramite certo
 It semper, per quam à brutis distare putamur:
 Obscuram, incertamq; imitatur opinio lunam.
 Quid demum ratio dicat? viuentia multa
 Esse quidem, nostros fugiant quæ tenuia sensus.
 Nam nisi fecisset meliora & nobiliora,
 Quàm mortale genus, fabricator maximus ille,
 Nempe videretur non magno dignus honore.
 Nèpe imperfectū imperiū atq; ignobile haberet.
 Infra etenim naturam hominis, pecudesq; feraq;
 Existunt, viles omnes ac mente carentes,
 Et miseræ, & ventri tantum somnoque vacantes
 Quod si nullum animal melius natura creasset,
 Quid nā aliud foret hic mūdus quàm turpe ferarū
 Ac pecudum stabulum, spinisq; fimoq; refertum?
 Quid nā aliud foret ipse Deus quàm pastor hernsq;
 Multorumq; gregum, multorumq; armentorum?
 Atqui hominē fecit: nimirum maxima laus hæc.
 Nimirum satis hoc: hoc, fieri melius nil
 Debuit aut potuit? iam iam perfectior orbis
 Esse nequit: fuit hæc leuis infinita potestas:

sed

Sed videamus utrum sit fas hoc credere. non est,
Non est hoc (inquam) fas credere, nec ratio vult.
nam qd homo est? animal certè stultū atq; mali-
Præq; alijs miserū, si se cognoscat ad vnguē. (gnū.
Quis non sponte malus? vitiōrū lubrica & ampla
Est via, quā properant omnes, vltroq; feruntur,
Nec phibere valēt monitor, lex, pœna, metūsvē,
Contrā, virtutis salebrofa, angusta, nimisq;ue
Ardua, quā pauci tendunt, ijdemq;ue coacti.
Quis sapit? an mulier? an quid puer? aut cerdonū
Tota cohors? cheu stultorum maxima turba est,
Cæcis versamur tenebris, & ducimur omnes
Affectu: aut nulli aut pauci, quos rector Olympi
Præcipuē sibi delegit, ratione reguntur.
Quis contemplati valet: aut vnde otia nobis
Sunt, ut possimus latitans inquirere verum?
Distrahimur varijs curis: pars plurima vitæ
Conteritur somno, reliquum morbi atq; labores
Assidui impediunt, paupertasve improba turbat,
Desidia interdum, interdum furiosa voluptas.
Hinc stulti sumus, hinc nobis sapientia deficit.
Nanque ea continuo studio longoq;ue paratur,
Pacatumq; animus poseit mentemq; quietam.
Quam verò genus humanum miserum sit, abūde
(Ni fallor) sexto libro monstrauimus antè.
Eheu pœnarum scelerumq;ue & stulticiarum
Hic locus est: hæc est tenebrofi regia Ditis,
In qua nemo quidē nō multa incōmoda suffert.
Turba tamē stupida & crassa hoc nō cogitat, imò
Inter continuos, detestandosq;ue labores,
Sæpe canit demens, & ridet, nec miseram se

Agnoscit, patitur pœnas, & biterque iocatur,
 Et subito obliuiscitur omnia: dummodo parua
 Dulcedo subeat: lethæ hæc mentibus inferre
 Prouida sed tales voluit nos esse, sagax quo
 Natura: vtiliter certè. nam si saperemus,
 Quis ferret misere tot tantaque ædia vitæ?
 Tristitiam, curasque graues sapientia gignit.
 Ipsa etiam natura hominem ipse lætat inani,
 Qua sine quisque sibi mortem concisceret vltro
 Ergo stultitia & spes, sunt duo pharmaca nobis
 Tradita, prudentis naturæ consilio, ne
 Tot tantisque malis affecti deficiamus. (ipse,
 Quod si hodie haud vllū est animal præstantius
 Mundi author quid erit? stultorumque & miserorum
 Et sceleratorum dominus, princeps, pater, & rex.
 O bellū imperiū, ô summum ac mirabile regnū!
 O bellos comites! quid quæris Iuppiter vlti?
 Iam non es solus: tã pulchrum condere mundū,
 Scilicet hos propter decuit te, seruiat istis
 Cœlum, sol, luna, astra, aër, tellus, mare, quid ni?
 Sed mox in nihilum redeant, pereantque; velut nix
 Adueniente æstu, aut hyberno tempore frondes.
 Quanti sunt quæ tam imbecillo corpore cōstant?
 Quanti sunt quæ tam imperfecto tempore durāt?
 Nunquid credibile est terram pontumque; habitari
 Duntaxat: quæ sunt cœlo collata ferè nil.
 Quid tellus pontusque; simul? pūctum propè dicas,
 Si mundi spatium immensum ac mirabile acuto
 Perpendas animo: quin ipsis quodlibet astrum
 Est maius, veluti perhibent qui talia norunt.
 Ergo tam exiguus, locus, & tam vilis habebit

Tot pisces, homines, pecudes, volucresq; ferasq;:
Cætera erunt vacua, & proprio cultore carebūt?
Atque aër desertus erit, desertus olympus?
Delirat quisquis putat hoc, hebetisq; cerebri est:
Immò illic longè plura & longè meliora
Vivere credendum est, longeq; beatus atq; hīs.
Denique si verum volumus sine fraude fateri,
Est hominum sedes, brutorumque infima tellus:
Ast aër ultra nubes, cælumque beatum,
Pax vbi perpetua, & nitidi lux clara diei
Assiduè regnant, domus est & regia diuū.
Quos licet haud possit mortalis cernere visus
(Est etenim tenuis nūquid natura deorum)
Sunt tamē innumeri, bibulæ quot corpora arenæ
Littoribus cunctis, cunctis quot gramina campis.
Qui credit cælum tam immensū, tamq; decorum
Desertum omnino ac solum, vacuumq; colonis,
Quum teneat vilis tam multa animalia tellus:
Delirat, crassa mentis caligine pressus,
Nec minus ac pecudes terrena in fæce sepultus.
Nec mirum puto si fortunatæ inueniuntur
Insulæ in Oceano, loca cunctis plena bonis &
Delicijs, veluti quidam scripsere, vbi vitam
Nunquam vllus dolor aut casus cōtaminat vllus.
Sed cælum, Oceani nomen, quia concolor illi est,
Et velox apprimè, ideo fortasse recepit:
Omnis stella autem censebitur insula: quid ni?
Nōne domos etiam multas ita sæpe vocamus,
Quòd sola à reliquis sint omni ex parte remota?
At si aliter dicunt quàm nos exponi nus, errant.
Non etenim in nostro Oceano sunt talia: Reges

164 MARCEL. PALINGENII

Hæc loca non finerent armis intacta, suoque
 Imperio vellent adiungere, si quis ad illa
 Accessus foret, & cuperent consistere in illis.
 Sed quid non fingit nugarum Græcia mater?
 Nempe suos aër cœlumque ad sidera ciues
 Indigenasque tenent? quod qui negat, ille beatis
 Invidet, atque Dei maiestatem insipienter
 Blasphemat, nunquid non est blasphemia, cœlum
 Dicere desertum, & anillis gaudere colonis?
 Atque Deum nobis tantum brutisque præesse,
 Tam paucis, & tam miseris animalibus, & tam
 Ridiculis? certè scinit, potuit, voluitque
 Omnipotens genitor, nobis meliora creare,
 Quæ vivant meliore loco: ut sua gloria maior,
 Maius, & imperium foret, & perfectior orbis,
 Nam quo plura facit, quo nobilitata, relucet
 Hoc magis & mundi decus, & diuina potestas.
 Sed dubiū est an fiat puræ & sine corpore formæ:
 An varia (ut nos) membrorum compagine cōstent.
 Nimirum dictat ratio, quod in aëre & igni
 Corpus habent quæcunq; manent animalia: nā si
 Non sunt corporea, ergo aër desertus & ignis
 Prorsus erit. vacuusque locus diceretur vterque.
 Quippe locum præter corpus, nihil occupat: illi
 Cui non est corpus, non est locus, idque loco nil
 Indiget: ut satis ostendunt præcepta Sophorum,
 Sed nunquid morti debentur? credere par est,
 Viuere longa quidem & felicia sæcula, tandem
 Desinere, atque mori. nam si corrumpitur aër
 Atque ignis, cur non pereant viuientia in illis?
 Nempe loci naturam haurit, sequiturque locatum,

Fortè

Fortè aliquis, quali specie, qualive figura
Sint hæc scire velit: par est quoq; credere talem
Esse illis faciem, qualem nec terra nec vnda
Ferre solet, nostra meliorem ac nobiliorem?
Qualem nec fas est, nec cernere possumus ipsi,
At quibus in stellis vita est, & in æthere puro,
Cælicolæ, nunquam pereunt: quia nulla senectus
Astra terit, nulla vnquã ætas labefactat olympum,
Credendumquæ ipsis maiora & lucidiora,
Et formosa magis, magis & valida & leuia esse
Corpora, quã reliquis quæcûq; sub æthere viuunt.
Atq; elementa colunt, & tempore mensurantur.
Sed qd agunt? gaudent sensu ac ratione vicissim.
Nunc hoc, nunc illa videntes mirisq; fruntur
Delicijs, quas humanum nec fingere posset
Ingenium, nec mortalis percurrere lingua,
Illic est verus mundus, vera entia: veræ
Diuitiæ, veri mores, & gaudia vera:
At hie sunt vmbra tan u n, simulachraq; rerum
Friuola, quæ paruo momento vt cæta liquecunt,
Illius mundi quædam est hic noster imago: (illo,
Quantû piæ ab hoc, tãtum hic quoq; distat ab
Extra ipsum verò cælum & supra omnia corpora
Esse alium mundum meliorem incorporeumq;
Qui non percipitur sensu, sed mente videtur,
Nonnulli credunt: nec res est dissona vero.
Nam, si nobilior sensu, & præstantior est mens,
Cur habeat propriû mundum, ppria entia sensus
Quæ verè existant, quæ percipiantur ab ipso:
At mens sola manens, propriq non gaudeat orbe,
Nilq; habeat per se existens? sed somnia tantum

166 MARCEL. PALINGENII

Apprendat, tenuesque umbras, & inania spectra
 Quæ non existunt per se, vera entia non sunt.
 Aut igitur mens est nihil, aut natura creauit
 Menti consimilem mundum, qui continet in se
 Res veras, stabiles, puras, immateriales,
 Quæ per se existunt melius quàm sensibiles res,
 Hic ille archetypus mundus, perfectior isto
 Sensibili, quanto sensu perfectior est mens,
 In quo sol deus est summus, dii quæ astra minores.
 Ergo plura etiam quum sit perfectior, in se
 Continet, ac diuersa magis quàm materialis
 Corporeusque orbis. sed nil corrumpitur illi,
 Nil motum, nil tempus habet: sunt omnia fixa,
 Aeterna, absque loco, & nullis obnoxia damnis,
 Illic sunt causæ, & cunctarum semina rerum.
 Sensibilis mundus mundo defluxit ab illo
 Mentali archetypo, & quædam est illius imago,
 Omnia sed perfecta illic, atque vndique tota:
 Hic sunt particula rerum, quæ multiplicantur
 Materie vitio, sic plures efficiuntur
 Cerui: nanque illic virtus est vna creatrix
 Ceruorum: vulpes facit hæc, facit illa leones.
 Sic de alijs dico, quæ noster continet orbis:
 Quæ numero plura, at specie clauduntur in vna,
 Omnia proueniunt suntque à virtutibus illis.
 Haud aliter fabri magna exercentur in vrbe,
 Quisque suo incumbens operi diuersa laborat.
 Quare ex particulis hic mundus constat, at ille
 Ex totis, viuis per se, distantibus à se.
 Singula nonnulli credunt quoque sidera posse
 Dici orbis, terramque appellant sidus opacum,
 Cui

Cui minimus diuūm præsit: quia nubibus infra
Imperium teneat, producatque omnia solus (aër
Corpora quæ æquor habet tellurique; atq, infimus
Vmbrarū dominus, simulacraque; viua gubernans,
Cui data sit rerum cura & moderamen earum:
Quæ quia non durant, sed tempore corrumpuntur
Exiguo, propè nil possunt, vmbraque vocari.
Hic reor est Pluton, à quo tenebrosa teneri
Regna canunt vates: namque infra nubila nox est,
Suprà autem lux clara nitet, splendorque; perennis:
Huic igitur, tanquam minimo, Dens ille deorum
Rex genitorque dedit vilissima regna, aliosque,
Vt quisque est melior, melioribus addidit astus,
Imperiumque suum natis diuisit habendum.
Sed tamen hæc hominū nulli certa esse putamus.
Nam secreta Dei quis nouit? quis fuit vnquam
In cælo, redijtque iterum, potuitque referre?
Non tanti est mortale genus, mens nostra labascit
In rebus summis, nec spectat noctua solem.
Quisque suo ingenio fretus, noua fingere gaudet:
Præsertim vates, quibus est fiducia maior.
Traditur his, quacunque velint, impunè vagari:
Nam ferijs agitantur Iacchi, & Apollinis æstros
Quanquam nil prohibet furiosos dicere verum;
Et verum dixit quondam furiosa Sibylla.
Sit satis hoc (veluti promissimus) ostendisse
Multa esse, & nobis longè meliora videri
Quæ nequeūt, viuunt tamē, & ratione fruuntur.
Imò aliqui in primis docti scripsere sophorum,
Tales esse animas quoque nostras, corporibusque
Exutas non posse mori, æternaque fatentur.

168 MARCEL. PALINGENII

Sic Plato, sic Samius voluit, sic sensit & ille
 Diuinus verè Plotinus, sicque poëta
 Non pauci cecinere. igitur par esse videtur,
 Atque operæ pretium (quoniam dignissima scitu
 Res est) hanc etiam meditando euoluere partem:
 Quid melius quàm se cognoscere? corpora quod sint
 Norunt vel pueri: puluis de puluere: verum
 Difficile est naturā animi cognoscere ad vnguē,
 Quare hanc, Pierio confusus numine, totis
 Viribus ingenij & solerti indagine, posthac
 Quærere conabor, faciliq; ostendere versu.
 Quo facto, Libram egressus, tua Scorpio adibo
 Signa, vbi fatorum vires ac iura requiram,
 Si modò non obstant scribenti fata poëta.
 Sed quia in ambignis rebus bene percipiendis
 Progressus bonus est ac debitus ordo, vt ab illis
 Quæ manifesta magis, magis & certa, incipiamus,
 Hoc nos facturi sumus hac in parte: etenim si
 Principia obscuris fuerint abstrusa tenebris,
 Quæcunq; ex illis veniunt, incerta sequentur.
 Friuola si fuerint fundamenta, tempore patuo
 Deficiet quicquid super his fabricare volumus.
 Effectus verò certi magis ac manifesti
 Sunt nobis quàm causæ: igitur sumamus ab illis
 Principiū, & foribus rem perspiciamus apertis,
 Iamque ideo à motu (quia per se sponte moueri
 Possunt, quæ vitam retinent: quia deniq; motus
 Vix æquum vitæ iudicium est) prius incipiemus.
 Nepe ipsam corpus, nec non mēbra ipsa quiescūt
 Per se, & putrescunt: calor est fortasse mouendi
 Causa, aut calfactus sanguis. sed viua frequenter
 Stant

Stant immota, insit licet his sanguis que calorq;
Quando canq; volunt requiescere. proinde volū-
Ipsi motus fons & causa esse videtur. (tas
Sæpe volūt tamen, & nequeunt animata moueri:
Ergo vtrunq; simul motum creat: imperat vnum,
Exequitur reliquum: iubet hoc, iussa efficit illud.
Velle quidem nihil est, si de sit posse, sed vnde
Vult animal mutare locum? quia nempe volūtas
Mente bonū mōstrāte videt, deinde ipsa mouetur
Virtute obiecti, & trahitur, velut ignis ab esca,
Vt lapide Idæo ferrum, paleæque minutæ
Heliadum lacrymis. miro sic ordine mundum
Instituit pater omnipotens, vt plurima nexu
Iungantur facili, & coeant: sed plurima contrā
Discordent inter sese, purgentque vicissim.
Vnde aliqui merito esse aiunt primordia rerum,
Litem & amicitia, perq; hæc fieri omnia credunt,
Ergo bonū mouet, à quo deinceps mota volūtas
Membra agit, corpusq; vrgēs huc mittit et illuc,
Non tamen esse bonum cūctis animantibus vnū
Credamus. neque enim cūctis est vna cupido.
Diuersis diuersa placent, sua gaudia cuique
Distribuit natura: aliud puer optat amatque,
Quàm maturæ ætas. nam qualia corpora, tales
Sunt plerunq; animi, & talis plerunq; voluntas.
Propterea nunc hoc volumus, nūc illud amamus.
Et quæ grata prius fuerant, mox despiciuntur:
Nimirum, quoniam corpus mutabile, nunc hos
nunc illos habitus diuerso tempore sumit,
naturamq; animi secum trahit, hinc sitis, hinc &
Macra fames, Venerisq; oritur genitiua cupido.

170 MARCEL. PALINGENII

Atqui ipsum corpus mutant complura, vel ætas,
 Vel tempus, vel casus, item potus, cibus, aër,
 Sideraque interdum, vt quidam scripsere periti.
 Non igitur solum obiectum, sed corporis ipsa
 Conditio, nos velle facit diuersa, mouetque.
 Sed ratione aliqui potius ducuntur, & illa
 Procedunt monstrante viam, & virtute trahuntur:
 Qui perquam rari existunt. nam lumina mentis
 Haud secus obducunt affectus corporei, quam
 Phœbeum iubar inspissantes aëra fumi.
 His demum causis corpus mortale mouetur.
 Vis autem motiua animæ, cui mota voluntas
 Imperat, imperium exequitur, membrisque quietis
 (Indupedita modò hæc non sunt) infunditur, hor
 Illorsum impellens, sed cur lassata labore (sum
 Languescant? sic crura dolent, sic brachia torpēt,
 Hinc credo, quoniam sanguis feruore solutus
 (Feruēt enim motu nimio) subducitur, atque
 Deficit exhalans paulatim: non aliter quam
 Aegrorum extenuāt quū pallida corpora febres.
 Sanguis enim, aut aliq̃ vice sanguinis humor, in ipsis
 Diffusus membris, animam vehit, atq; alit ipsum
 Corpus: quo vegetante, mouēs vis cōcitāt artus.
 Spiritus est etiam quidam tenuisque, levisque
 Quem generat calor, ac sanguis resolutus ab ipso
 Ceu solet à radijs solis resoluta creare
 Vndaleues agilesque auras. hic spiritus intra
 Viscera conclusus passim fluitansque cauernis
 Corporeis, animæ præstō est, animæq; ministrat,
 Quum vult ipsa aliquid fieri, corpusq; moueri.
 Verūm hi q̃ somno oppressi sunt, quomodo motū
 Exer-

Exercent? nam sæpe aliquis per somnia surgens
Arma capit, vel sternit equū, vel scribit, vt aiunt:
Vel citharam digitis pulsat sopitus inertem:
Scire opus est, rerum in nobis simulacra manere,
Quas visu aut alio sensu percipimus: hinc est
Quòd quasi præsentē, absentē spectare videmur,
Quòd iam præteritas voces audire putamus,
Has igitur species, cerebri penetralibus altis
Inclusas turbat stomacho quī surgit ab imo
Euolat atque vapor: tunc mens delusa, mouetur
Atque mouet corpus, fuerit si fortis imago.
Sed caudam colubri abscissam caudamq; lacertæ
Motantem sese, nunquid mouet ipsa voluntas?
An potius vis illa animæ, quam nomine Craij
Phanthasiam dicunt? ceu quos vel dira phrenitis,
Vel Bacchi liquor immodicus, vel somnia vexât?
An ratione alia id contingit? forsitan intra
Nodosas caudæ partes, vegetabilis ille
Spiritus inclusus, toto conamine quærit (quet,
Qua data porta fugam, & sinuosa volumina tor-
Perque vias tenues sensim eluctatur in auras.
Vel pars illa animæ qua corpus sentit, in illo
Stat diuisa loco, & motum ciet. arbitror autem
Iudicio quæcunque carent, non posse dolorem
Aut aliquid sentire. etenim vis maxima sensus
Cognitione fluit: qui plus cognoscit, habetque
Iudicium maius, patitur magis, & magis idem
Gaudet: sed stupidi atq; hebetes min9 omni acurât
Læduntur minus, & metuūt min9, & minus algere
Atque calere, vix dignoscunt aduersa secundis.
Non igitur quoniam doleat, cauda illa mouetur:
Nil

172 MARCEL. PALINGENII

Nil etenim sentit: quia vis quæ iudicat, illic
 non est, sed capitis parte in meliore remansit,
 Vnde prior mihi causa magis vera esse videtur.
 Sic igitur motus fit, quo viuientia sese
 Propropiunt, tamen hoc prædictis addimus vnum.
 Quod quâdoq; bonû præsens, quâ possit haberi,
 non mouet aut petitur: quia non cognoscitur. ergo
 Cognitio, motus etiam causa esse videtur:
 Imò præcipua est. quis enim cupit illa petitiue
 Quæ prorsus nescit? cæca est per se ipsa volûtas,
 nec quicquâ sibi velle potest sine lumine mentis:
 A quo, si fuerit minus illustrata, sinistrum
 Carpit iter, specieque boni decepta labascit.
 Verum hæc de motu satis, hinc videamus vt ipsum
 Viuentis corpus grandescat, quomodo fiat
 Crementum, & certo cur tandem limite sistat.
 Aethereus quidam est ignis, qui animantia quæq;
 Viuificat clausus membris ac pectore cæco:
 Hunc humor genitiuus alit, cœu flamma lucernæ
 Occaso iam sole, leui nutritur oliuo. (artus
 Hic stomacho immixtas epulas coquit, inde per
 Sparguntur partes subtiles: vnde medullæ,
 Ossa, caro, nerui, sanguis gignuntur, & omne
 Paulatim augescit corpus: velut imbribus herbæ
 Ac plantæ crescunt, solis virtute iuuant.
 Si multus fuerit validusque hic ignis, & humor
 Cōueniens adsit, quantum calor ipse requirit:
 Fit magnum augmentum, tandem finitur, & ultra
 non tendit, quum sit virtus finita caloris:
 Quo demum languente, solet descrescere corpus.
 Hoc patet in senibus: fiunt hi nanque minores,

Incun-

Incauti quæ, cauo spectantes lumine matrem.
Deficit ignis enim, & languet calor ille animalis:
Deficit humor item natiuus, quo sine vita
Stare nequit: veluti non lucet flamma lucernæ,
Si desint alimenta illi, redeunt quæ tenebræ.
Iam verò motus animi dicamus, & vnde
Proueniant res abstrusa est, tamen excutiemus,
Qua mens nostra tenuis poterit pertingere verum,
Ac de ira primum, audaces facit ira, pericli
Contemptrix, auget robur, viresque ministrat:
Qua suadente, hostem impauidi, Martemque; cruentum
Aggredimur, raptisque, in prælia currimus armis.
Causa est nimirum sanguis qui accenditur, & cor
Flammæ uotum, fellisque; liquor diffusus amari.
Ira etenim sedes fel creditur, ipsa quæ bilis
Materiam præbet stimulis, cæcoque furori.
Hinc, quæ felle carent animalia, neutique possunt
Irasci, pacemque colunt, ac bella recusant.
Hinc quibus est sanguis feruentior, atque; calor
Vis maior, tumidam citius labuntur in iram,
Sic iuuenes, sic & quorum mera vina replerunt
Plus æquo fibras, facile excandescere notum est.
Ergo anima indignas, bilem cum sanguine miscet
Deinde manus ad bella armat, mox vulnera fiunt.
Nam prius ipsam animam lædens iniuria turbat:
Quæ turbata, dehinc corpus mouet: unde videtur
Errare hi quicunque animam non posse moueri
Contendunt: nam si nunquam moueatur, oportet
Stare loco, atque; gradu corpus quoque; semper eodem.
Motus enim varius varium simul indicat esse
Motorem. sol mutatur, mutantur & umbræ.

Cur

174 MARCEL. PALINGENII

Cur nunc has reddunt, nunc illas organa voces?
 nempe quia huc illuc volitat manus, & diuersos
 Dum tactus agitat, varium dat fistula cantum:
 Sic anima affectus prius accipit ipsa latenter.
 Quos ubi vult fieri notos, tunc vtitur huius
 Aut huius membri officio, impertitur & illi
 Id quod habent latitās in se, vt videatur & exte:
 Haud aliter quā quum fido rex dicit amico,
 Atq; aperit secreta animi, quæ postmodo cunctis
 Diuulget populis, & diuulgata pateſcant,
 Sic etiā fit amor: nā quū mens dulce quid optat,
 Vsa ministerio cordis: tunc pandit amorem.
 Corde amor, ira, timor, votū, spes, cura, voluptas,
 Tanq̃ arce in quadā, cū anima versantur, & inde
 Membrorū officio excurrunt per corporis vrbē.
 At de istis aliās forsitan dicemus abundē,
 Si Deus annuerit nobis, facilesque camœnæ.
 Sufficiat nunc, affectus fieri prius omnes
 In natura animi, causis venientibus extra:
 Deinde hos vel mēbri vel sanguinis aut humoris
 Cuiuscunq; opera effundi, in lucemq; propelli.
 Inūcta etenim cū sint corpusq; animusq;, necesse
 Cōmunes motus, communia vulnera vtriusq; est)
 Accidere, inque vicem sese mutare, quod vni
 Infertur, quāprimum aliud quoq; sentit, habentq;
 Sympathiam, tanto se fœdere complectuntur.
 Posthęc de sensu, quoniam properamus ad ipsam
 Chelarum finem, breuiter mea Musa loquamur.
 Quinq; dedit sensus natura animantibus illis
 Quæ sunt perfecta: ast aliis non tradidit omnes,
 Atque ideo possunt meritò imperfecta vocari,

Qua-

Quales lumbrici, & talpæ, conchæq; marinæ,
Cochlæaq; & spinis circumuallatus echinus.
• Hos inter sensus præstantior esse putatur
Visus: quandoquidem menti certissimus hic est
Nuntius, ostendens illi quæ plurima terris
Naturæ ingenio ac mira virtute creantur,
Tot flores, herbas, fructus, animalia, plantas,
Tam multas lapidum species, tam multa metalla:
Ostendens etiam quos pascit in æquore Proteus
Squammi feros populos, & mōstra natantia pōto:
Quodq; his est maius, cœlestia templa deorum,
Stellatumque globos, & sancti lumina Solis:
Mitto ea quæ faciunt homines, quæ lingua referre
Nulla potest: ergo hic sensus pulcherrimus atq;
Optimus est, in quo sedes bene creditur esse,
Præcipuumq; animi hospitium: quotiesq; videre,
Aut affari aliquem volumus, tunc lumina nostra
Elus in aduersos oculos intendimus, ac si
Totus homo atq; animus totus cōsisteret illic,
Nempe oculos, animi speculum quicūq; vocarit,
Verus erit: nam blandus amor lucescit in illis,
Apparentque odium, feritas, clementia, mœror,
Lætitia, improbitas, pietas, prudentia, nec non
Stultitia, ambitio, timor, ira, audacia, culpa.
Sed visus, quo fit pacto? diuersa sophorum
Iudicia exquirant alij, nos proderet paucis
Conemur quicquid vero quadrare putamus,
Scire opus est vnâ esse animâ, minimamq; videri
Vt nequeat. tamē innumeris propè viribus aptam
Quas illi natura dedit, summusque creator.
Hæc auget, nutrit, generat, mouet, afficit, audit,
Gustat,

176 MARCEL. PALINGENII

Gustat, odoratur, tangit, videt, & cognoscit?
 Quæ vis præcipua est & maxima, cælitibusque
 Cognata ac propria: has igitur per corporis artus
 Diffundit vires, quæ certis partibus hærent,
 Perque oculos lucem admittit, variosque colores
 Percipit, atque omnes dijudicat ipsa figuras
 Pupillæ officio, & totum considerat orbem.
 Sic quoque per nates diuersos prendit odores.
 Perque aures haurit voces, strepitusque, sonosque:
 Per gustum hæc eadem sentit genus omne saporis:
 Per tactum à calidis discernit frigida, duraque
 A minimè duris, à læuibus aspera, demum
 Sunt quinque ipsius comites, fidi que ministri:
 Per quos cognoscit res omnes: que is sine proflus
 Inscia, lethæo torpebit pressa sopore.
 Ergo oculi quum sint vitrei, densoque nitore
 Perspicui, apprehendunt rerum simulacra, tenentque;
 Non secus ac speculum soleat, præsentia quando
 Luminis interfit: cuius virtute creantur
 Sensificæ species, fuerit nisi pupula læsa.
 Has species menti (capitis nanque arce suprema
 Mens habitat, solioque sedet regaliter alto)
 Ostendunt oculi: tunc prudens illa, sagaxque;
 Cognoscit rem, cuius adest formalis imago.
 Hæc eadem, vocum discrimina mille, sonosque
 Innumeros, mira vi percipit, ingreditur quum
 Incolumes aures aër elisus ab ipsis
 Corporibus. nanque est aër tenuissimus, atque
 Mobilis in primis: qui quum se corpora pulsat,
 Deprensus medio ætutum dissultat ab ictu,
 Interrumpitque canas penetrans violenter in aures.

Iauua

Ianua clausa licet fuerit clausæque fenestræ:
Vsq; adeò tenuis est, & penetrabilis aër.
Quinetiam pisces piscantum gurgite ab alto
Horrescunt strepitus, pauidique in retia currunt
Quippe aër penetrare potest in viscera Nerei,
Inde tument fluctus, inde importuna, minaxque
Sæuit hyës, qua vrgète vouët pia munera, nautæ,
Dura igitur quoties collidunt corpora sese,
Aut quoties aër pulsus vehementer, in illa
Concaua præsertim per stricta foramina transit,
Diuersæ ac variæ fiunt vocesque sonique.
Vt varia est rerum natura, & forma locorum,
In quibus ipse aër gignit vocesque sonosque
Sic tuba longè alium reddit quàm tibiæ cantum:
Sic Pelusiæ discordant nabilia sistris,
Ac veluti iactu lapidis percussa mouetur
Vnda in multiplices orbes, sic percitus aër
Diffundit spiras longè lateque rotantes:
Atque ideo multis vox insonat auribus vna,
Vt multis etiã speculis vna hæret imago.
Ast odor vt nares intret dicamus: ab ipsis
Rebus pertenuis fumi egrediuntur, & auras
Insiciant latè: veluti quum thura videmus
Panchæa, aut prunis cinyreta dona cremari.
Fit gustus linguæ officio, cuiusque palati:
Nanque his percipitur rerum gustabilis humor.
Qui penetrâs tangit sensum, ingeneratque sapor.
Tactum autè, sanguisq; & spiritus efficiunt, qui
Passim per corpus fluitant, animantibus iste
Sensus inest cunctis, cunctis quoque gustus inesse
Credatur: ast homini meliorque, et maior uterque est.

178 MARCEL. PALINGENII

Hinc etiā est homini quā alijs prudētia maior,
 Sunt qui aliter credant fieri prædicta, negantque
 Acceptas oculis species causam esse videndi:
 Aëre nec medio esse opus aiunt, vt videantur
 Res, aut auditi possint: namq; omnipotens rex
 Tot vires animæ concessit, quot genera ipse
 Effinxit rerum, vt posset comprehendere cuncta.
 Quæq; suū agnoscit genus aptè, ac percipit ultro.
 At contemplatur mens omnia, & omnia cuncto
 Iudicio expendit, quæcunque à sensibus haussit,
 Et verum atque bonum diuino examine librat.
 Mens igitur sol est animæ, sunt sidera sensus.
 Sic perhibēt quidam, sed nos properamus, & ista
 Linquimus excutienda alijs, finemq; propinquū
 Appetimus quia iam chelarum extrema tenem⁹.
 Colligitur tamen ex dictis, ac perspicitur, quod
 Est anima æthereum quiddā, sine corpore iuens,
 Omnia viuificans, cognoscens omnia, diuū
 Quatenus ille hominumq; pater permisit: ab illo
 Tradita cuique rei est certa & finita potestas.
 Illi autem soli vis est sine fine, potestque
 Omnia quæ fieri possunt, à lege solutus.
 Nam si anima & sentit, & cuncta intelligit: ergo
 Non est corporea, aut corpus, quia corpora nulla
 Non terra, vnda, aër, ignis, neq; condita ab istis,
 Has per se vires retinent: non est dubitandum
 Esse animam semen quoddam cæleste, lousque
 Progeniem æternam, cui tantum cognitionis
 Cessit, vt immensum valeat cōprehendere mūdum,
 Quid si atomi, quas nonnulli finxere sophorum,
 Sunt animæ potius quā corpora? corpora nāq;
 Omnia

Omnia sunt quanta, & possunt vtruncq; secari:
Nempe anima est indiuidua atque immaterialis,
Et veluti centrū quoddā, ad quod plurima tendit
Linea. per sensus quia cuncta feruntur ad illam
Vndiq; ceu fluij concurrunt vndiq; in aquor.
Quare illos miror qui dicunt tempore eodem
Ipsam animā extingui, et corpus pariterq; perire.
Nam licet hoc esset, debet tamen vsque taceri:
Non sunt hæc di-tenda palam, prodendaq; vulgo,
Quippe hominum plerique mali, pleriq; scelesti:
Qui si animam credant nihil esse à funere, nilque
Posse pati, postquam semel est egressa, nil vllam
Defunctis pœnam infligi, formidine adepta
In scelus omne ruent, confundent fasq; nefasq;.
Præterea multi, qui sperant posse beati
Post mortem fieri, & versari cū Ioue semper,
Atque ideo sese dedunt virtutibus vltro,
Ac bene de multis qua possunt parte merentur
Si post fata dari sibi præmia nulla putarint,
Illico torpebunt, & tot benefacta penbunt:
Tot spatiosa etiam templa & speciosa, tot aræ
Insignes auro & peregrino marmore, demum
Religio & pietas & timor, cultusque deorum
Ad nihilum veniēt, si homines nil morte relinquū
Crediderint, animasq; in ventos prorsus abire.
Semiferum vulgus frænandum est religione,
Pœnarumq; metu: nam fallax atq; malignum
Illius ingenium est semper, nec sponte mouetur
Ad rectum: virtus inuisa molestaque vulgo est.
Religio generis decus est & gloria nostri.
Quæ nos conciliat superis, & iungit olympo.

180 MARCEL. PALINGENII

Nemo igitur bonus & prudens audebit aperte
 Dicere, mortalē esse animā, & corrūpere vulgus.
 Nunc tamen est multa nobis ratione probādum,
 Hanc esse immunem lethi, æternamq; manere.
 Ut Christi cultor testatur, bruciphagusque
 Iudæus credit, præputia nostra petosus:
 Quæ Deus haud faceret, si non facienda putaret:
 Ac gens fermè omnis concordī prædicat ore.
 Principio, quicquid simile est magis omnipotenti
 Cunctorum domino, diuturnius esse fatendū est,
 Perfectumq; magis: nam quod durabile non est,
 Sed citò dilapsū perit, imperfectius esse
 Quis neget: atque ideo durant cælestia semper,
 Quòd diuina magis sunt & perfecta sed ista
 Proxima quæ teris, quæ cælo amota videntur,
 Quum sint imperfecta, breui fugiuntq; caduntq;
 Ergo animus noster, quum vita & cognitione
 Diuinæ similis naturæ appareat, intra
 Corporeos fines claudetur? nec magis ipse
 Quàm caro durabit, neq; viuet longius æuum?
 Præterea corrumpi animus nequit, hac ratione,
 Quòd simplex & materia seclusus ab omni est,
 Huc accedit item quòd corpore debilitato
 Vis animi crescit: quare imbecilla senectus
 Consilio superat iuuenes, mentisque vigore.
 Ingenio plerunque caret, qui robore præstat.
 Rarè vtrumq; Deus cuiquam largitur, ut idem
 Sit sapiens, & sit robusto corpore pollens.
 Quare si, longo fractis iam viribus æuo,
 Fortior est animus, non ipse à corpore pender,
 Sed per se est aliud quiddam, & post funera viuit

Nónne etiã quum pes dolet, húc mēs ipsa dolorē
Indicat? haud dubiũ est. sed quomodo mētis ad
Peruenit iste dolor? nũ sursũ tēdit ab imo, (arcē
Paulatim ascendens vt fumus? non: quia multæ
Partes, non solũ (si sic) pes ipse doleret,
Nec pedis, at potius pattis quæ proxima menti,
Tunc sentiretur dolor. vnde probatur apertè,
Corpoream non esse animam, & sic morte carere,
Quum medijs nullius egens distantia tangat. (quã
Adde his, quod quoties reminisci aut fingere q̃c-
Egregiè volumus, vel quicquam intelligere aptè:
Tunc animum reuocare opus est à sensibus. vnde
Nonnulli vt melius meditentur, lumina claudūt,
Aut sese à turba abducunt, loca sola petentes:
Vel quum nox piceo terras velamine texit,
Et iam lethæo torpent animalia somno,
Peruigilant, tacitiq̃ue toto extincta q̃ue lucerna.
In tenebris acuunt contractam à corpore mentē.
Nempe animũ turbant sensus: populantur eundē
Affectus, reddūtq̃; hebetē, inuoluuntq̃; tenebris:
Non secus ac nitidum prætexunt nubila solem.
Ergo si proprijs residens penetralibus, intra
Ipse suas latebras, fugiens à sensibus, atq̃ue
Corporeis crucibus, melius sapit esse profecto
Quum poterit liber, moribunda à carne solutus,
Cuncta animus meliore modo cognoscet, & ipsi
Hærebit vero magis ac perfectius absque
Corpore, & æternum viuens durabit in ænum.
Deniq̃; quũ sit homo medius bruta inter & ipsos
Cælicolas, commune aliquid retinebit vtriusq̃ue.
Corpus brutorum est, animi natura deorum.

Altera pars moritur, nescit pars altera lethum.
 Non igitur proflus delet mors omnia: nanque
 Lethiferis animus lædi nequit ipse sagittis.
 Prædictis etiam possum connectere, quod si
 nil superat nostri post fata, videbitur esse
 Iniustus Deus, atque malis præbere fauorem.
 Quippe hi dum viuunt, lætis plerumque fruuntur,
 His neque diuitiæ desunt, neque grata voluptas:
 Hos decorat præclarus honos, & gratiavulgi.
 Contrà sæpe bonos vexat fortuna, malignis
 Casibus inuoluens: nunc paupertate premuntur,
 Nunc morbis, aliquo semper tristantur amaro.
 Quare animus busto superest, scelerumque suorum
 Dat pœnas: vel si bonus est, bona præmia sumit.
 His alijsque modis multis ostendere possem
 Immortalem animi naturam, incorporeamque,
 Sed satis est: iam me finis vocat. haud equidè sum
 Nescius, harmoniam dici quoque, non tamen aptè,
 Ipsam animam: ac veluti mistis ex vocibus exit
 Harmonia, & varijs fiunt bona pharmaca rebus
 Compositis simul, vnde oritur vis ipsa medendi:
 Sic elementorum certa ratione modoque
 Iunctorum, & cœli pariter virtute creati
 Quidam animam rentur: quæ partim corporis intra
 Septa manet, partim causas sortitur ab extrâ:
 Vt visus, virtute oculi, externoque creatur
 Lumine. nam cœlû causa est, qua hîc omnia fiunt:
 Quo sine nec tellus quicquâ, nec gigneret equor.
 Nimirum hæc falsa est, & peccat opinio. namque
 Si sic, non posset corpus consurgere contrâ,
 Et carni vnde oritur capitale inducere bellum

Ipsa anima, & vario motu in contraria ferti:
Sed semper foret vna eadēq; vt quolibet est vis,
Quæ solet ex mistis diuino numine nasci:
Vt patet in genere herbarum, gemmisq; beatiss.
Quidam etiam censent, animam nihil esse soluto
Corpore, quod somnus, qui mortis fertur imago,
Et sensum & mentem nobis auferre videtur:
Vel quia diuersis causis ægrescere cernunt.
Ac multis varijsque modis, ne munere possit
Ipsa suo fungi, mentem lædi que premi que
Aspiciunt, nec non cum corpore crescere, & vnā
Deficere: vt patet in pueris, senibusque, virisque.
Ignarus puer est, prudens vir, desipit ætas
Ultima, corrumpit corpusq; animumq; senectus:
Quinetiam dicunt, Si anima est diuina, potest que
Viuerē seiuncta à membris mortalibus, vt quid
Se miseræ carni insinuat? cuius vitio tot
Perpetitur mala, & admittit tot flagitia? ergo
Stulta est, si sponte hoc faciat: si inuita nefandas
Corporis ingreditur latebras, quis cogit an ipse
Iuppiter? ergo Deus nequaquā hanc diligit: imō
Carcere quam clausit tam turpi, odisse videtur.
Et quum nec corpus, nec quantia existat, ab ipso
Corpore non credunt vlla vi posse teneri.
Præterea per se (nisi discat sollicitè) quum
Nil sciat, ac subeant percrebra obliuia mentis:
Per se animū nihil esse putāt post corporis vsum.
Discere tunc etenim poterit nil, sensibus ipsi
Corruptis morte, vnde omnis doctrina paratur.
Quidam aiunt vnā esse animā dūtaxat in orbe,
Quæ vitam tribuat cunctis viuētib; vt sol

184 MARCEL. PALINGENII

Vnicus, est oculis animantium causa videndi,
 Aeternamque putant illam, licet extinguuntur
 Corpora: ut extinctis oculis æternus adest sol,
 Has non difficile est nugas ratione potenti
 Vincere: sed vereor ne sim prolixior æquo.
 Non deerit qui rectè istis respondeat olim
 Quæsitis, nodosque omnes dissoluat ad vnguem.
 Vir macte ingenio: viuet tua gloria mecum,
 Nostraq; (quod dubitas) laudabunt scripta minores:
 Aude opus egregium, & cælestia differe terris,
 Vnum hoc adijciam, quod quiuis nosse valebit:
 Aeternam esse animam, & diuino semine natam,
 Si sensus atque affectus compresserit omnes:
 Si spernens prorsus mortalia gaudia, sese
 Abdicet à curis terrenis, assiduoque
 Conetur studio ad superos extollere mentem,
 Tunc etenim sapiens fiet, poteritque futura
 Cernere, vel vigilans, vel somno oppressus inerti
 Hoc pacto cecinere olim ventura Prophetæ.
 Sobrius ergo animus propior fit ad æthera, quâto
 A terris magis, atque à carnis amore recedit.
 At pecudum ritu sequitur pars maxima sensum,
 Nec bona cognoscit, nisi quæ sunt corporis: hinc est
 Quod plerique putant animam succumbere morti.
 Quandoquidē nequeunt infuso lumine quicquā
 Diuinum spectare, atra caligine preffi,
 Sed de anima sint ista satis: redeamus ad ipsum
 Authorem mundi, quem concludamus ab omni
 Corpore seiunctum: & sine corpore millia multa
 Esse, quot in siluis frondes gignantur opacis:
 Vel si corpus habet, tenue est, nec prorsus ab vilo
 Per-

Percipitur sensu, sed sola mente videtur.
 Atque hæc in primis sunt entia vera, sui que
 Iuris: nulla etenim carnis contage laborant,
 Tu verò hîc iam Musa tace: mox quum volet ille
 Qui mea labra mouet, mecum scrutabere causas
 Rerum quas fieri sub lunari orbe videmus,
 Contingant fato, an nulla ratione ferantur.
 Interea dum sol Nemeæi terga leonis
 Torret, & insana sub opaca fronde cicadæ
 Ingeminât raucos strepitus, quæramus in vmbra
 Aut lauri aut myrti suauem spirantis odorem,
 Propter aquæ crepitantis iter, Pimplæa, quietem.
 Ipsa quies animum reficit, reuocatque vigorem.
 Mox vbi regressæ fuerint post otia vires,
 Rursus ad altifonos (adsis modò diua, tuo que
 Numine me foueas) tentabo accedere cantus.
 Et si fortè mihi vultu fortuna benigno
 Auxilium tulerit, longos miserata labores,
 Pauperiemque procul, curasque fugarit amaras:
 Totus ero tecum, tuaque intra limina semper
 Versabor, sola hæc fuerint solatia nobis:
 Tunc Aganippæis vbertim explebimur vndis,
 Insuetumque melos Cirræa in rupe canemus.

LIBER. VIII.

SCORPIVS.

VR tam diuerso mortalia tramite pergant,
 Hæc in honore æuum ducant feliciter, illa

186 MARCEL. PALINGENII

In tenebris iaceant, multo vexata labore:
 Pleri pulchra doce. tibi enim fas nosse deorum
 Consilia, & rerum causas aperire latentes.
 Sunt qui cuncta putent cæco contingere casu,
 nec mundum ratione regi: quod plurima cernūt
 Indignis decorata bonis, & plurima contra
 Indignis agitata malis discrimine nullo
 Prudentes iustosque premi, regnare scelestos,
 Virtuti vitium præferri, & templa cremari
 Fulminibus, prodesse etiam sua crimina multis.
 Talia quum fieri videant, pars maxima credunt
 Aut non esse deos, aut illos spernere quicquid
 In terris fiat, soli que incumbere cælo.
 Hinc temerè, incertoque; aiunt ferri omnia casu,
 Ast aliqui tibi dant regimen, Fortuna, vocantque;
 Te dominam rerum mortalia sceptrā tenentem,
 Instabili que rota versantem cuncta protervè,
 Erexit que aras tibi quondam ignara vetustas,
 Et cecidit votiva tuis sæpe hostia sacris.
 Non desunt quoque; qui committant omnia fati.
 Et credant certis fatorum legibus orbem
 Disponi atque regi, æterno stabili que putantes
 Ordine, ceu choreas & pompas, cuncta moveri.
 Cuique suas partes tribui, ac si fabula agatur,
 Quas implere opus est dum totum transigat ævis,
 Vtilis est certè, & pulcherrima, difficilisque
 Quæstio, nec nostris prætermittenda Camænis,
 Nunc igitur primum dicamus, quod sine causa
 Esse potest nihil, aut fieri, sed causa necesse est
 Ut suo ab effectu distet, diuersa que res sit?
 Quandoquidem nil se gignit, nil provenit à se.

Nilque

Nilque fui causa esse potest. ergo infinitus
In causis processus erit? minimè: sed oportet
Nimitū esse aliquid primū, à quo maximus ordo
Causarum incipiat, qui à summo tendit ad imum,
Hanc igitur seriem causarum diximus esse
Fatum: quod Deus ipse semel quasi fatus, ut ista
Omnia sic fierent, decreuit lege perenni.
Sed quo quæque magis causa est cōtermina primæ
Et vicina, hoc est alijs mage digna, potensque,
Subiecta sique; sibi mouet, ac dominatur eisdem.
Ens primum causa est, & non effectus: at imum
Effectus tantum debet, non causa vocari.
Quæ media existunt, his nomen adhæret vtrūque;
Quod si causarum non esset nexus & ordo
Perpetuus, si alia ex alia non pendeat, (ac si
A summo iunctis nodis ducatur Olympo
Longa catena, usque; ad nigri regna infima Ditis,
Quod dictu absurdū est) plura vno prima dabuntur
Principia, & causæ primæ multæ inuenientur.
Tunc discordabunt inter se, ac magna ciebunt
Prælia tot reges, quia regni summa potestas
Non patitur plures: sic mundus non erit vnus,
Nec pulcher: nāque est ordo pulcherrima rerum,
Sed diset fortasse aliquis, descendere ab vno
Principio rerum summo plures simul, inter
Sese distinctas causas, ut solis ab orbe
Plures emanant radij discrimine quodam
Disiuncti, quorum non hic dependet ab illo,
Sed pariter cuncti à fonte egrediuntur eodem:
Sic non esse opus ut pugnent, seseque vicissim
Impediant: siquidem via non est omnibus vna.

Non

188 MARCEL. PALINGENII

Nō modus hic malus est: non hæc sentētia multū
 Displicet. at forsan vera est: tamen aspiciamus
 Interius, procul exeussis à mente tenebris;
 Quippe humana nequit mēs lucem attingere veri
 Tam citò, tam facile, & falli solet ipsa frequēter,
 Hinc tam diuersæ sectæ, & contraria dicta.
 Hic ait, ille negat: propria est ita opinio nobis,
 Vt diuis ratio: certi mortalibus est nil,
 Ergo si plures causæ sunt immediatè
 A prima (vt dictū est) quæro an sit quælibet æquè
 Perfecta, haud vllus tunc ordo patebit in illis.
 Nāq; vbi nil primū, & nullus gradus, aut discriminē
 Cernitur, ordo illic poterit quoq; nullus haberi.
 In quouis genere inuenies primum, mediumq;ue,
 Nec nō postremum. genus est absq; ordine nullū.
 At si non æquè perfecta est quælibet, ergo
 Imperfectum aliquid Deus efficit? hoc mihi dictū
 Difficile est: alijs possum concedere causis.
 Quare vnus primæ causæ tribuatur, & idem
 Optimus, atque omni perfectus parte putetur
 Effectus: reliquas autem, quo quæque recedit
 A prima magis, hoc plures, minus at perfectos
 Crediderim facere: vt plures quoq; gignere fru-
 Arbor non bona consuevit, sed deteriores, (Aus
 Semper plura bonis mala sunt, & tristia lætis.
 Verū inter causas quo quæq; potentior, atque
 Altior est, hoc & vitæ & rationis habet plus,
 Simpliciorq; eadem, magis & substantia pura est.
 Inferior contrā quæcunque est, debiliorq;ue,
 Possidet illa minus vitæ, minus & rationis,
 Sed concreta magis, magis à substantia abhorrens.

Quod

Quod patet in terris: vbi paruo tempore durant
Omnia, vbi ratio apparet vix vlla, vbi purum
Nil est, sed multis ex rebus omnia constant.
Mista & composita in terris sunt cuncta, videri
Vt nusquam possit substantia: quin nihil ipsa
Penditur hinc, solis honor obtingentibus illi est:
Conditur illa intus, cæcis abstrusa latebris.
Hinc est quod pluris bona corporis ac fortunæ
Fiunt quàm virtus animi: substantia nanque est
Fermè hominis virtus: at in hoc substantia mûdo
Exulat. illi etenim patria & domus, & sua sedes
Cælû: vbi habet fidos comites, verumq; bonûq;
Hoc igitur pacto ex causis contexitur orbis,
(Vt dictum est) seruans æterno fœdere cuncta:
Nec talem, nisi fortè Deus, soluisse catenam
Vlla potest vis, aut series immensa dierum.
Ex his quicquid erit, vel nunc est, vel fuit olim,
Exoritur causis: vires quibus omnibus ipse
Rex superûm, certis ætatis, & tempore certo
Constituit, certisque modis procedere iussit.
Atqui non nescire opus est, concurrere plures
Interdum causas, vt quicquam fiat ab illis.
Contingit tamè haud temerè hic cōcursus, & ista
Mistio causarum, sed fatorum ordine certo
Cuncta meant, certis subiecit legibus omnia
Omnipotens ille astringeri faber amphitheatri,
Mensuramq; dedit rebus, quascunq; creauit,
Quare non verum est quod nonnulli asseruere,
Esse nihil certi in rebus, contingere casu
Omnia, nec curare Deum mortalia quenquam.
Errant nimirum quibus hæc sententia adhæsit:

Quan-

190 MARCEL. PALINGENII

Quandoquidem casus nihil est, nisi opinio quædā
 Futilis, haud multum distans ab imagine somni:
 Quicquid Aristoteles, vel quiuis dicat, eorum
 Dicta nihil moror, à vero quum fortè recedunt.
 Sæpe granes, magnosq; viros, fama; verendos
 Errare & labi contingit, plurima secum,
 Ingenia in tenebras consuerunt nominis alti
 Authores, vbi conuinent, deducere easdem.
 Tantum exempla valēt, adeo est imitabilis error.
 Nemo putet sibi me addictū. mihi flectere mentē
 Sola solet ratio, ratio dux fida sophorum est.
 Hanc scrutator amet veri, in primisq; sequatur.
 Quod verò casus nil sit, me credere cogit
 Ipsa rara atq; potens ratio: nam si omnia certis
 (Vt dictum est) causis, certo ordine, tēpore certo
 Supremi iussu rectoris progrediuntur,
 Quo sit perfectus mundus, ne noxius error
 Tantum soluat opus, quam sedem casus habebit:
 Ambiguus, varius, Vertumne, Protea vincens?
 Vt vacuum, sic & casum natura recusat.
 Incertum in mundo nihil est, sunt omnia certa:
 Ipse Deus, natura, æther, elementa, & ab illis
 Quicquid vel factum est, vel fit, vel fiet in æuum
 At si quid foret incertum, non omnia certē
 Mens sciret diuina, aliquis cadet error in illam:
 Quod dictu absurdū est. nā qui facit omnia, nouit
 Omnia, nilq; potest ipsum vlla ex parte latere.
 Quāquam aliqui dicunt, quod si mortalia nosset
 Aetherei mens illa patris, vile sceret: atqui
 Errāt nāq; malus nemo est, quia nō bona nouit,
 Nec vilis, quia non pretiosa intelligit: albus

Non

Nō fit, pinde aliquis quōd rē bene percipit albā:
Nec sol deterior, quoties illustrat iniquos:
Nec quia fortē lutum radijs ferit, est ideo ipse
Fœdus: non sordet lumen quum sordida tangit:
Sic non vilescit quum vilia fortē capit mens:
Imo decet nouisse malum, at fecisse nefandū est.
Ergo Deus nil ignorat, scitque omnia quæ sunt,
Quæq; fuere olim, & quæ mox vêtura supersunt:
Quæ nisi certa forent, sciri non posse fatēdum est,
De certis etenim tantum ipsa scientia habetur,
Quin etiam vates, referunt si quando futura,
Prædicunt certosque dies, & nomina rerum
Certa canunt: quod non fieret, nisi quæq; futura
Certa foret, veluti quæ sunt, quæ & præterierunt,
At tamen hîc fieri casu non aulla videntur:
Vt si imbrex deiecta alto, de culmine recti,
Vi boreæ quenquam feriat, vel si quis opertos
Thesuros reperit, puteum dum defodit altè:
Talia nimirum casu contingere vulgus
Autumat: ast eadem non est sententia nobis.
Nam licet eueniant præter spem talia multa,
In certis nobis atque imprudentibus: ergo
Propterea in rebus debemus ponere casum?
Nostrium scire quidē, aut nescire, nihil variat res,
Non est proinde ignis calidus, nix alba, nitēs sol.
Quod scimus sic esse. imo magis ordine verso,
Nascitur ex ipsis humana scientia rebus:
Atque ideo scimus sic esse quod ipsa ita res est,
Et mens nostra potest falli, non res. ego de re
Nūc loquor, & quæro an casus dominetur in illā,
Nec mihi nunc curæ est fieri rem neque sciamus.

• In nobis igitur tantum, non rebus in ipsis
 Est casus: quoniam fieri casu illa putamus,
 Quorum causa latet nos, ipsis cognita diuis.
 Omnia certa igitur. nam motu semper eodem
 Versatur cœlum, atque eadem nascuntur eisdem
 Seminibus semper, semperq; elementa tenorem.
 Ipsa suum seruant: & partes annus easdem
 Semper habet: siquidem post ver, feruentior æstas
 Extemplo subit, hanc pomis comitatus & uis
 Autumnus sequitur, postquam sua frigora secum
 Ducit hyems. gelidisq; Aquilonib. omnia torpēt.
 Non herbæ mutant vires: animalia semper
 Ex iisdem constant membris, & moribus iisdem.
 Nec fieri aut errore, aut casu monstrat putandum.
 Quum certas habeant causas, ut tristitia monstrēt:
 Vnde illis nomen, quare & portenta vocantur.
 Sponte sua hæc natura facit: quæ sæpe iocatur
 Informes edens partus, ludicra creando:
 Ut pictor, qui causa animi quandoq; figuras
 (Sit licet ipse opifex bonus, egregiusq; magister)
 Gibbosas, naso ingenti, labroq; tumentis,
 Pingit, digna satis vano spectacula vulgo.
 Ergo cuncta modo quum fiant semper eodem,
 Rarus & instabilis casus, nil iuris in orbe
 Prorsus habet quæ summa Dei sapientia torquet:
 Ut facile agnosceret, qui quàm miro ordine, quàmq;
 Perpetuo, quàm cōcinnè & bene machina mūdi
 Condita sit, secū reputet, quàm mēbra animantum
 Sint proprijs aptisq; locis disposita, suisque
 Usilia officijs & conuenientia pulchrè:
 Quàm nihil incassum faciat natura, Deusq;

Qui

Qui secum hæc reputat, non casu, sed ratione,
Consilio insuque Dei fieri omnia dicet.
Sed nunquid fortuna regit mortalia, sicut
Non pauci credūt? pulchrum & laudabile scitu est
Hoc quoq;: quare animi vires huc flectere oportet
Ipsa tamen fortuna prius cognoscere qd sit, (ter,
Est operæpretium, prisci coluere, putantes
Esse deam quandam, terris, cæloque potentem:
Atque illi struxere aras, & vota tulere.
Ast ego non reor esse deam, nec cœlicolarum
Fœmina vel mas est quisquam, nam sexus ab illis
Prorsus abest: nec gignuntur, nec morte teruntur,
Vt quidam cecinere olim: fortasse putantes
Esse deos nostri similes. ô pectora cæca!
O capita Anticyræ succis curanda meracis!
Creditis esse deos, vt nos? thalamosque dearum
Ingressos, blando compressu gignere prolem?
Ergo deum quandam potius dicamus, & imum
Degeneremque, ideo terræ pelagiq; tenentem
Vilia regna, vbi tot sunt crimina, totq; dolores,
Tot pestes, vbi nil tutum: namque insidiarum
Omnia sunt plena & fraudum. Deus iste vocatur
A Christo & Paulo princeps mundi huius. eundem
Laurigeri appellât Ditem ac Plutona poëtæ,
Qui stultis fauet atque malis, in fontibus asper.
Hæc domus, hæc sedes, hæc tali digna tyranno
Regia, quem vulgò Fortunam dicimus, atqui
Omne malum est infra lunam: nox atra, procellæ
Terribiles, frigus, calor, importuna senectus.
Pauperies malefuada, labor, dolor, improbitas,
Supra autem lunam, lucis sunt omnia plena,

194 MARCEL. PALINGENII

Necnō lātitiæ, & pacis, non tēpus, & error,
 Et mors, & senium est illic, & inutile quicquam.
 Felix, ô nimium felix, cui sedibus illis
 Tam pulchris, & tam iucundis, tamque beatis
 Viuere concessum est supremi munere Regis.
 Cæterum opinātur quidam, plenum esse deorum
 Mundum hunc, & multos ipsorum degere vitam,
 Aëris in campis latis, quos dæmonas Argi
 Indigitant, curāq; hominū gerere atq; animātura
 Quotquot alit tellus, & naufraga Amphitrite:
 Arbitrioq; suo bona vel mala tradere, honores.
 Gaudia, diuitias, atque his contraria: quare
 Grande operæpretium est, illis utcunq; placere:
 Quod fieri & sacris & carmine & arte magorum
 Censent nonnulli: ac nobis (modò ritè vocentur)
 Apparere aiunt, nostrisq; adistere votis:
 Nilque homini melius contingere posse, nihilq;
 Dulcius in vita quam conuersariet istis
 Cum dijs, præsentēs affari, audire loquentes:
 Quod certè paucis mortalibus arbitror esse
 Concessum: iustis tamen, & qui desidiosæ
 Illecebras carnis, lasciuæque gaudia temnunt,
 Terrenasq; abigunt curas, cœlestia tantum
 Mirantes, tantumque piū rectumq; colentes
 Quanquā etiā sunt qui credāt, hos dæmonas inter
 Esse malos quosdam, atque malis parere, coactos
 Carminibus magicis, fierique hoc plurima pacto
 Turpia, nil moror hoc, nec nūc locus: vltima solis
 Sidera, squamosis radiantia fratribus, istud
 Forsitan expedient, vbi de dijs plurima dicam,
 Si Deus ipse volet, qui nunc mihi carmina dicitur.

Missa

Missa ergo hæc faciamus. ego vix credere possum
Esse Deum quenquã prauum, sapientia nũquam
Peccatum parit: at contra est scientia mater
Erroris, culpæ, & sceleris: mihi nemo videtur
Spõte malus: vult nanq; bonum sibi quæq; vo-
Semper, iudicio nisi falso decipiatur. (luntas
At dæmon sapit, id nomen si conuenit illi.
Verũm vtcunq; sit, aut terras fortuna gubernet,
Dæmones aut ipsi humanas moderẽtur habenas,
Nil extra fatum est, metiturq; omnia summas,
Mens regis, cuius sine numine fit nihil vsquam.
Sed dubium ex dictis oritur, nodusq; profectò
Difficilis, quale Alcides vix, aut Macedũ rex
Solueret: hoc multorũ animi turbantur & hæret.
Nam si cuncta iubet fatũ, & fieri illa necesse est,
Liberã non nobis, non dijs est ipsa voluntas:
Tollitur arbitrium prorsus, nec præmia virtus,
Nec pœnas vitium (quod dictũ est turpe) meretur,
De dijs non locus est nũc dicere, sed speculemur
De nobis quid sit: deũ; his quæ subdita nostro
Sunt generi, & possunt humana luce videri.
Dico igitur quòd in his quæ sub ditione locantur
Fortunæ, nihil est sine fati numine nobis.
Diuitiæ siquidem, solatia, gaudia, honores,
Imperia ex alto veniunt: nec nostra voluntas
Hæc tribuit. quis enim nollet sibi talia? sed nil
Velle iuuat, potiusq; nocet, si fata repugnant:
Quàm multi fatis inuitis tendere sursum
Conantur, magis atq; magis, sed ad ima recurrũt
Semper, & augeſcunt fato aduersante ruinæ!
Contrà illi quibus astra fauent, vllò absq; labore

196 MARCEL. PALINGENII

Nec sperata quidem, sed sponte oblata, frequenter
 Commoda percipiunt: quorum Rhamnusia rete,
 Dum stertunt, multo distentum pisce reducit.
 En aliquos claro de patre ac diuite nasci
 Cernimus, atque frui primo cum lacte repertis
 Delitijs, & nutrirî in fastigia rerum,
 Ut præ sint alijs, indigni sæpe, regantque
 Ipsi oculis capti luscios, viuâtque licenter.
 Ast aliqui obscuris miserisq; parentibus orti,
 In pœnâ & lacrymas magnum cassumq; laborem
 Assiduè tolerant, nullaque expellere possunt
 Sedulitate famem, semper in sordibus hærent.
 Quis neget hæc fatis contingere damna sinisteris?
 Sunt formosi, agiles, robusti corpore, multi:
 Multi etiam turpes, ægri, imbellesq; creantur:
 Vnde istud? nunquid meritis aut crimine nostro,
 Aut nostro arbitrio fieri dicemus? ab ipso
 Nimirum hæc veniunt mortalibus omnia fato.
 Deniq; ius rerû nostrarû & corporis huius, (tis,
 Fatû habere est penes hoc etenim genus horaq; mor
 Hic laqueo, hic ferro, hic flammis, hic frigore, hic
 Ille fame, ille erbo morit: multiq; dolore, (vndis.
 Aut morbo, aut casu intereunt, seniove fatiscunt.
 Certa dies lethi est cunctis, discrimina nulla
 Aetatis nec fas viuendo excedere metas,
 Præscripsit tetrici quas enique potentia fusi.
 Sic periit scirpo magni laudator Achillis:
 Sic olim, dum Trinacrijs spatiat in oris
 Aeschylus, occubuit valido testudinis ictu.
 Sic passæ, Anacreon, te granum perdidit vix.
 Hæc quot habet mors sæua vias, artesq; nocēdit

Que

Quo magis esse pcul credis, magis imminet: vnde
 Certius est quàm mors, quàm mors incertius est
 Nonnulli tamen astringunt qui noscere vires, (nil.
 Et magni secreta poli perungere possunt:
 Fatidici vates etiam, qui numine pleni
 Nescio quo, ventura vident, prædicere mortis
 Sæpe solent genus atq; diem, quia certa futuri
 Natura est veluti præsentis præteritiq;
 Certa (inquam) in causa prima, causisq; secundis,
 Quæ nexu longo à prima extenduntur ad imam.
 Ast animi quæ sunt bona vel mala, nunq; ab ipso
 Proueniunt fato? ingenium ac doctrina videntur
 Hinc manare: etenim poterit quis discere, si non
 Polleat ingenio, ac vires natura ministret.
 Si fortuna obstat, vel prauo in corpore languor?
 Hic rhetor, sophus ille, alius mysteria diuinum,
 Sidereasve plagas querit: sunt & quibus vnda
 Castaliæ vili cum paupertate bibatur.
 Et placeat cognata fami dulcissima fama:
 Hæc studia vnde fluunt? à rerum præside fato.
 Hinc omnes artes, & munia diffunduntur.
 Diuersis etenim gaudet natura ministris,
 Vt fieri diuersa queant, ornantia terras:
 Nec patitur cunctos ad eandem currere metam.
 Sed varias iubet ire vias, variosque labores
 Suscipere, vt vario cultu sit pulchrior orbis.
 An verò mores fatum, vel nostra voluntas
 In nobis pariat, permagni inquirere refert:
 Nec parvus labor est hæc in re tangere verum,
 Arbitrij certè remanet quota portio nostri:
 Actum est de nobis, libertas prorsus adempta est

198 MARCEL. PALINGENII

Humano generi, si fati summa potestas
 Esse malos cogat nos, inuitique trahamur
 In scelus, & nulla liceat ratione reniti. (tem:
 Quare operæpretiū est, huc totā intendere men-
 Et quantum Deus ipse finit verum excutiamus.
 Principiō arbitrium quid sit nos dicere oportet.
 Arbitriū est, homini data libera & ampla potestas
 Ab Ioue, quæ libeant iusta aut iniusta sequendi:
 Non ideo tamen ut peccet virtute relicta:
 Sed contrā, ut vitium vitans incumbat honesto:
 Nam malefacta nocent, laudē benefacta merētur
 Quærēdum vltērius, nūquid sit in omnibus æquē
 Arbitrium? nunquid quocūq; in tempore duret?
 Non certē in pueris, nec in illis esse videtur
 Quos animi vehemēs nimium vel corporis angit
 Morbus, vel quorū sopor occupat altus ocellos:
 Quādoquidē somnus mortis perhibetur imago.
 Quare si verum subtili indagine quæras,
 Inuenies paucos inter tot millia, qui se
 Arbitrio moueant, & libertate fruuntur.
 Aetatis culpam mitto, puerilibus annis
 Ignosco, & veniā damus his quoq; lumina quorū
 Letheus pressit sopor, aut quos feruida torret
 Febris, vel morbi stimulat vis durius æquo.
 Magna quidem turba hæc: sed longē maior eorū
 Longē & deterior, quorum mens oblita fœdis
 Criminibus, morbitq; animi labefacta recedit
 A ratione procul, rectoque à tramite vitæ.
 Nūquid habent isti arbitriū? aut dicēda voluntas
 Libera in his? nempe ambiguū est multiq; nega-
 Vnde aduertendū, quod liber solus haberi (runt.
 Debet

Debet qui recta regitur ratione, nec vlllo
Vincitur affectu: nec ventorum impete vasto
Fertur in vndifragos scopulos, sed fortiter obstat,
Intrepidusque hæret clauo, portumque capeffit.
Rectè igitur quidam, liber solus sapiens est,
Dixere: hic etenim solus ratione magistra
Castigat motus animi, sensumque rebellem:
Cætera turba nequit facere hoc, cur? an Deus illis
Non dedit arbitrium? ratio est vbiq; profecto
Est ibi & arbitriū, semperq; hæc iuncta cohærent.
Atque adeo pecudes. quoniam ratione carere
Creduntur, nullum arbitrium dicuntur habere.
Ast hominum cuius ratio data fertur: in ipsis
Omnibus idcirco arbitrium quoq; creditur esse.
Est autem ratio lumen quoddam: atq; animi vis,
Qua curuum à recto secernimus, atq; ab honesto
Turpe, oculisq; solet mentis quandoq; vocari:
Qualem oculum fortasse tibi Polypheme fuisse
Significant vates, quo lactea membra videbas
Dilectæ liquido ludentis in æquore nymphæ.
Sed malus (heu) malus hunc, vrenti stipite Vlysses
(Quis poterit cauisse malos?) extinxit, & ora,
Ora prius formosa, suo spoliauit honore.
Qualè oculū Lynceus habuit quoq; nubila solus
Qui penetrans visu noctem vincebat opacam.
Hunc igitur cunctis oculum mortalibus æquè
Distribuit figuli sapientia summa Promethæi.
Sed pauci vtuntur, pauci quos æquus amauit
Iuppiter: hinc tâta errorum scelerumq; scatebra.
Nam si omnes rationis iter sequeretur ad vnguē,
Pax foret in terris æterna, & Martius ens

200 MARCEL. PALINGENII.

Non tantas passim clades, tantosque cieret
 (Heu) fletus, starentque suis cum moenibus vrbes:
 Armaque tartareis primum conflata caminis.
 Et primum Stygijs inuenta sororibus agros
 Excolerent, rigidi mutata ligonis in usum:
 Tunc & apes, & ruris opes, pecudesque beatis
 Agricolis largè affluerent, ac seclæ redirent
 Aurea, & vna domus diuosque hominesque teneret,
 Sequæ oculis nostris paterentur numina cerni.
 Cur autem pauci vtantur ratione, sequentes
 Auita, & arbitrium nullum videantur habere,
 Viuentes pecudum ritu, pro viribus edam.
 Est quiddam in nobis diuinum, mensque vocatur,
 Ac ratio: id capite in summo natura locauit,
 Atque illi voluit famulos assistere sensus,
 Quorum opera cælum, terras mare, & omnia posset
 Percipere, immenso quæ cõprehenduntur ab orbe,
 Est aliud quiddam mortale in pectore clausum,
 Cuius ope augemur, vegetamurque, igne ministro:
 (Sic placitum est superis) hoc mētē hostiliter vrget,
 Detrahit, infestat, turbat: multumque facelles
 Huic etiam parti non deest, ignaua voluptas,
 Ira, dolor, metus, atque timor, simul ardor habendi
 Improbis, ambitioque nocens, caput obstita fumo,
 His igitur famulis, hoc milite, prælia menti
 Infert. hi sunt qui summo conantur Olympo
 Deturbare Iouem, insignes feritate Gigantes,
 Iapetusque, Gygesque, ferox, tumidusque, Typhoeus.
 Hortatorque mali Enceladus, Briareusque, timēdus,
 Scilicet ingestis curarum molibus, angunt
 Diuinum in summo positum, nisi fulminis instar
 Gratia

Gratia præsto adsit, cælo delapsa supremo.
Nam semel amissis vbi præceps currus habenis
Effudit sese, ac vehemens trahit impetus illum,
Nequicquam retinere volens auriga laborat:
Principijs obstare opus est: quum parua fauilla
Languet adhuc: postquâ creuere incendia, iamq;
Flamma furens tecto erûpit, cæloq; propinquat,
Præsertim Boreæ si flabra ruentis ab arcto
Immineant, (heu) frustra vndas vicina clamer.
Quum semel ex alta saxum rupe exilit ingens,
Quis retinere queat? secum trahit omnia saltu
Perfringens rapido cognatas montibus ornos,
At prius exiguo poterat molimine sisti.
Sic motus animi, si totis viribus ipsam
Innadunt mentem, vix (heu) vix tendere contra
Infelix audet ratio, clauoque relicto
Per fluctus agitur, latè baccantibus Enris,
Datq; manus plerunq; hosti, & captiua tenetur.
Ergo dum noua sunt vitiorum semina, cautus
Opprime quamprimû, & causas auerte, priusquâ
Præcipites: tunc arbitrium, tunc libera mens est.
Victor Idumæis tunc exornabere palmis.
At si iam cœpta est pugna, & iam concutit arcem
Hostis atrox: validô labefactans ariete muros:
Crede mihi, nisi quis Deus adsit numine dextro,
Succumbit ratio, & tantos non sustinet ictus.
Nonne vides, menti quantum liquor obsit lacchi?
Quas sæpe imtrahat furias, si plus satis intret
In stomachû merus? arbitrium dic est vbi postquâ
Ebrietas caput inuasit, fumisque repleuit?
Sobrius arbitrium tenet, ac ieiunus, agitque

202 MARCEL. PALINGENII

Id quodcunque iubet ratio: contrà, ebrius illa
 Quæ nolet nescitque facit, mox pœnitet, in se
 Quum redijt, multoque dolet sua facta pudore,
 Ebria sic mens affectu fit, nec minus ac si
 Ascendat temeti vapor, inuertatque cerebrum,
 Turbatur misera, & nebulis inuoluitur atris,
 Quocirca est solus liber, solusque profectò
 Possidet arbitrium, ratio quem sola gubernat:
 Qui affectus omnes superat, fingitque premendo.
 Hoc poterit facere, à primis qui insueuerit annis.
 Virtuti, atque bonas iam pridem inuaserit artes.
 Usque adeò valet usus, & est nil fortius usu,
 Cætera turba agitur pecudum ritu: vnde poëtam
 Iure puto dixisse. Trahit sua quemque voluptas.
 Arbitrium multis oppressum atque indupeditum est.
 Ergo qui verè liber cupit esse, resistat,
 Quamprimùm incipiunt, affectibus, & rationi
 Illos subijciat, semperque vtatur habenis.
 Namque caro aduersus mentem consurgit, & illam
 Continuo exercet bello: leuis astra petit mens:
 At grauis astra caro refugit, terrenaque tantum
 Appetit: est etenim terra in terramque redibit.
 Sic duo tam diuersa Deus compegit in vnum.
 Esto autem quod sis sapiens, solaque regaris,
 (Vt dixi) ratione, habeas & liberum ad vnguem
 Arbitrium: nunquid vi tunc agitabere fati?
 Imò magis fato tunc subijcieris, & illi
 Parebis: siquidem fatum est diuina voluntas,
 Cum qua vir sapiens concordat semper, & eius
 Iussa facit: contrà insipiens atque improbus horret
 Ac refugit præcepta Dei ceruice superba,

At dices, Ergo est liber, nec vincula fati
Vlla tenet? non: sed dominis peioribus atque
Infandis seruit, sceleri scelerisque furori
Stultitiæ. quanquam hoc etiam diuina voluntas,
Sed quæ permittit, non quæ iubet (est quæ duplex)
Efficit, vnde patet, cuncta esse obnoxia fato:
Seu bona seu mala sint. nãq; hæc permittit: at illa
Vult fieri fatum, & fati Deus optimus author.
Talibus admoniti quidam rationibus, aiunt,
Viuite mortales læti, dum stamina vestra
Nec Lachesis, tristesque animo depellite curas,
Neu vos sollicitent præsentia, néue futura:
Lege etenim stabili fiunt toto ordine cuncta
Procedūt: cur vos dolor aut metus vrget inanis?
Sors sua cuiq; data est, scriptaq; in pectore gestat
Quisq; suo, ignorans quæ sit. verum explicat illa
Paulatim ipsa dies, atque experiundo patescit.
Quid gemitu aut lacrymis opus est? cælestia retro
Corpora non remeant nō est mutabile quicquid
Instituit semel ipse Deus: nanq; optimus ordo,
Et series perfecta, suum si fortè tenorem
Deserat, aut peior fiet (quod neutique fas est)
Aut melior, sed perfecto perfectius est nil.
Est aliud dubium magnum ac mirabile: nam si
Omnia sunt (veluti modò dixi) obnoxia fato,
Cur deus hæc premit et cruciat? cōtrà illa benigne
Prospicit vultu? cur non est omnibus æqua
Conditio? cur hæc viuunt felicius illis:
Cur his blanda parens, illis natura non erca est?
Hunc igitur par est etiam dissoluere nodum,
Multi hoc aut culpa, aut meritis cōtingere nostris
Dixit

204 MARCEL. PALINGENII

Dixerunt: iussuque Dei mala fontibus esse
 Et bona conferri iustis. ego non ita credo:
 Nec verū est, nam quid mernere expertia mentis
 Bruta? quid arboribus culpæ vel criminis hære?
 Sors tamen est illis multum diuersa, nec vno
 Versantur casu pecudes. namq; improbus illam
 Fur rapit, hanc lanius laniat, pars ore luporum
 Interit: aut morbo, aut vndis, aut frigore vitam
 Exuit ante diem, quædam periere senecta:
 Durior his ætas agitur, incundior illis.
 Sors diuersa etiam arboribus contingit, ab Euro
 Frangitur hæc, aut eruitur radicitus: illa
 Cæditur in varias artes, aut pabula flammæ:
 Quædam fulmineo in præceps detruditur ictu,
 Piscibus atque feris, & rebus denique cunctis,
 Arbitrio fati sors est sua cuique tributa.
 Bruta tamē nūquam possunt peccare, nec arbor.
 Præterea plerunque bonis aduersa videmus
 Accidere, & iustos agitari sorte sinistra:
 Contrā fortunam plerunque fauere scelestis
 Cernimus, ac magnos illis concedere honores.
 Non igitur meritis respondent munera fati.
 Quare aliam potius causam indagare necesse est,
 Fortē aliquis dicet, causa est diuina voluntas:
 Nilque vltra quæret, non est satis istud, oportet
 Scrutari interius dubij penetralia veri.
 Non etenim quū sit Deus optimus & sapiēs, vult
 Quicquā quod careat ratione: sed optima semper
 Eligit, atque iubet fieri diuina voluntas,
 Quo circa est aliter dicendum, quod causarum
 Quælibet à prima quo distat longius, hoc fit

illi dissimilis magis, & magis vndique discors.
Ergo quum Deus & simplex sit semper, & idem,
Vltima causarum quæ distat maximè ab illo,
Et minimè simplex erit, & diuersa, suosque
Effectus semper varios pro viribus edet.
Hæc est quæ terras regit, & terrena gubernat.
Idcirco in terris certi nil esse videtur:
Quandoquidem variat semper fortuna tenorem,
Diuerso gaudens mortalia voluere casu.
Cur tamè hunc potius quàm illū iuber esse beatū?
Et cur hunc potius quàm illū pessundat & vrget?
Cur onera huic, illi gratos largitur honores?
Horum difficile est veram cognoscere causam.
Nec minus ac si quis cupiat cognoscere, quare
Ignis sit calidus, nix alba, absinthia amara: (bos
Quare hæc herba obsit, iuuet illa: & quælibet ar-
Curtales habeat frondes? animalia cur hæc
Callida sint, alia obtuso malè prouida sensu?
Cur paleas electra trahant, & pondera ferri
Magnes, cur nequeat facere hoc adamante propin-
Talia multa Deus tenebris inuoluit opacis, (quo.
Constituitque suos fines mortalibus, vltra
Quos frustra humanum ingenium sensusque laborat.
Si figulus massam argillæ distinxit, & illam
Distinctam in partes varias vult fingere, quare
Hanc partem potius quàm illam transformat in ollam.
Aut patinam aut scaphium? cur ex hac fabricat urnam,
Ex illa vrceolum? nunquid ratione mouetur?
Aut nulla est prorsus ratio, sed sola voluntas?
Arbitrioque suo (vtrlibet) sic omnia fecit?
Difficile est nimium artificis pernoscere mentem.

Sic

206 MARCEL. PALINGENII

Sic qui scire velit, cur hunc fortuna, vel illum
 Aut premat, aut sursum tollat, nimis ardua querit:
 Terrarum siquidem est illi concessa potestas
 Maxima, & huic illam præfecit Iuppiter orbi,
 Ut possit quodcumque libet facere: ordine fati
 Servato tamen auscultant nanque omnia fato.
 Cur igitur quæcumque illi fecisse libebit,
 Non faciet iure? aut quæ lex iure arguet illam?
 Num serui debent dominis imponere leges?
 Nos certè huic serui sumus, hinc dū vivimus: et nos
 Iste potest quocumque velit compellere dæmon.
 Non tamen in nostras animas dominatur habetve
 Imperium, quando est animæ cœlestis origo.
 Hanc solam excepit Deus à ditione tyranni,
 Cætera permisit quæ sunt terraque marique
 Illius arbitrio, & fieri sinit omnia ab illo,
 Qualiacumque liber, iusta atq; iniusta licenter,
 Fortè aliquis dicet, Deus ergo est causa malorum,
 Iniustusque potest dici. nam qui facit, & qui
 Non prohibet fieri peccatum dummodo possit.
 Committunt ambo scelus æquè, & peccat uterq;
 Supplicioque pari dignum lex censet utrumque.
 Quare si Deus in terris mala tot patitur: si
 Quum possit prohibere, tamen non illa coërcet:
 Esse mali causa, & sceleri assentire videtur.
 Huic etiam parti sum respondere paratus,
 Si modò diuini radius mihi luminis adsit.
 Est igitur primùm solerti mente notandum,
 Quod causarum aliæ sunt viles atque minutæ,
 Sunt aliæ egregiæ & præstantes nobilitate,
 Præpositæq; alijs: veluti quum exercitus ingens
Præfe-

Præfectos habet atq; duces, pars cætera grex est,
Has (inquam) causas primores egregiasque
Præposuit mundo, mira ratione modoque
Maximus ille pater rerum, & dominus dominantium,
Immensam qui lucem habitat super extrema mundi
Mœnia, & astriferos nutu circumuehit orbes.
His tribuens causis vires & munera, easdem
Limitibus certis, velut aggere, circumsepsit,
Ne liceat cuiquam tales transcendere fines.
Et quia disposuit sapienter cuncta, necesse est
Cuncta suum æterno cursu seruare tenorem.
Nam quæcunq; semel rectè sunt facta, sine villo
Errore, hand villo mutari tempore debent.
Est igitur prorsus rerum immutabilis ordo,
Quandoquidem rectè summus Deus omnia fecit.
Quare si dæmon qui terris præsidet, errat,
Aut malus est, hoc fit quia causa est vltima, longè
A prima distans, longèque à luce remota:
Atque ideo magis est cæcis vicina tenebris,
Duntaxat veri simulacro & cortice gaudens:
Quam Deus idcirco patitur, quia debitus ordo
Exigit hoc rerum, & magni perfectio mundi.
Nam veluti lucis spatium determinat umbra,
Dantque sibi finem contraria cuncta vicissim:
Sic causarum etiam seriem numerumque bonarum,
Desinere in causam prauam miseramque necesse est.
Quæ miseris præsit regnis, & praua gubernet,
Hinc igitur veniunt discordia, iurgia, rixæ,
Prælia, bella, doli, fraudes, incendia, cades,
Furta, latrocinia, insidia, penuria, pestis,
Diri terrarum motus, diræque procellæ,

Tam

208 MARCEL. PALINGENII

Tam multi morbi, tam multa & crebra pericla:
 Et demum quodcunque mali contingit vbiq;
 A causa hac misera & terrarum principe manat.
 Hei mihi quàm verè dixit ter maximus Hermes.
 Congeries mundus cunctorum est iste malorum,
 nimirum quoniam dæmon qui præsidet orbi
 Terrarum malus est, sæuaq; tyrannide gaudet.
 Ac veluti fons est cunctorum, prima bonorum
 Causa, ita cunctorum fons est postrema malorum.
 Quare si in terris dominantur Sardanapali:
 Si diadema tenent asini sub imagine regum:
 Si tutela omnium curæ est commissa luporum:
 Si in templis habitant meretrices atque cinædi:
 Si Christi pia sacra hodie manus impia tractat:
 Si cupidus vedit cælum & phlegethonta sacerdos:
 Denique si impune & passim tot turpia fiant:
 Non est culpa Dei summi, sed dæmonis huius,
 Quem nos Fortunā, quem etiā Plutona vocamus,
 Sarcotheus posset tamen apto nomine dici:
 Quippe illi carnis ius arbitriumq; tributum est.
 Huic igitur seruit, quicumque est carnis amator
 Immodicus, corpusque suum plus diligit æquo.
 Corpora sunt huius, propter qd corpora semper
 In vitium tendunt, animisq; inimica repugnant,
 Cælestis quoniam vis est & origo animorum,
 Corpora sunt autem terrena, aduersa que cælo.
 Ergo hic Sarcotheus, mundo qui præsidet imò,
 Cælestes homines carnalia despicientes
 Gaudia, virtuti addictos, animumque colentes,
 Odit, persequitur, stimulat, premit, impedit, angit,
 Ut solet insanus princeps, sæuusque tyrannus

Infectus

Infestus semper sapientibus esse bonisque.
Suspecta est etenim pravis odiosaque virtus.
Hostes quæque suos odere, timentque; cauentque.
Atque ideo malus hic dæmon incommoda multa
Obijci his quorum mens est sublimior, & qui
Cœlicolũ sedes, naturæque abdita quærunt.
Nollet enim agnoscere: nam si bene cognitus esset,
Illum omnes scelerum patrem, nostrique; cruentum
Carnificem generis detestarentur, & omnes
Odissent merito, ac maledictis insequerentur,
Crudelem, insanum, deceptoremque vocantes.
Proinde latet ritu loliginis, & sapientes
Exosus refugit, ne cognoscatur ab illis:
Non metuit talpas, ac lyncea lumina vitat.
Sic fures etiam faciunt, omnesque scelesti
Oderunt lucem, ac tenebris latentur opacis,
Ut sua non possint furta & malefacta videri,
Inde fit ut quoties aduersi quid patiuntur
Mortales, rerum ignari, & caligine mentis
Oppressi, (nanque errorum ignorantia ferme est
Cunctorum causa) irati queruli que putantes
A summo sese vexari authore bonorum,
Deuoeant sanctum illius ac venerabile nomen.
Tunc malus exultat dæmon, furtimque cachinnat,
Et gaudet se nesciri, & sua facta latere:
Et nocuisse tamen, sed non nocuisse videri.
Summi nanque Dei est inimicus, & æmulus: à quo
Eiectus cœlo, pressus claususque tenetur
Lunam inter terrasque graues, & regnat ibidem.
Quocirca, ô miseri mortales, discite tandem
Quæ vestri sit causa mali, tot tristia vobis

210 MARCEL. PALINGENII

Vnde fluant, & carnificem cognoscite vestrum.
 Nêpe hic Sarcotheus, nêpe hic est qui cruciat vos
 Dulcia qui vestris damnis sibi gaudia quærit:
 Haud aliter quàm quum proles Mauortia terris
 Iam domitis, ineunda sibi spectacula cæde
 Quætebat miserorum hominum, vel cede ferarum:
 Iple senator, eques, populus, diuersa manebant
 Per loca diffusi, vt lex præcipiebat Othonis.
 Ecce theatralem ingressus gladitor arenam,
 Aut alius sua membra feris lanianda daturus,
 Velleo, vel tigris, vel quæuis bellua ludis
 Opportuna aderat, delectatura Quiritès
 Morte sua, & fuso per vulnera crebra cruore:
 Sæpe alijs dolor alterius solet esse voluptas.
 Quare pessimè agunt qui verbis turpibus audent
 Irritare Deum summum, qui causa bonorum
 Cunctorum est: à quo per se proprieque mali nil
 Esse potest vnquam, nisi contingenter: vti sol
 Producit tenebras quoties descendit ad imos
 Antipodas, frigusque absente creatur ab igni:
 Non tamen obscurus sol est, neq; frigidus ignis,
 Vnde satis miror quosdam doctos alioqui
 Afferere, offendi atq; irasci, & sumere pœnas
 De nobis, illud summum verumque bonumque,
 Hinc bellum atque famem & pestem prodire putâtes.
 Offendi si posset enim mortalibus actis,
 Quid quæso in mundo foret infelicius illo?
 Quaque die atque horæ momento plurima sũt
 Crimina, vbiq; hominũ blasphemia turpis in ore
 Sentitur certè poterit requiescere nunquam,
 Nunquam latus erit: neq; erit Deus ipse beatus,
 Si

Si quoties peccant homines, offenditur, & si
Iniustus hominum factis dictisque mouetur.
Nimirum Deus offendi laediue nequit, si
Verum perspicimus nam adeo perfecta potensque;
Ipsius est natura Dei, tantumque remota
Sordibus à nostris, ut nos distemus ab illo
Longius atque magis quam à nobis distet asellus,
Quam musca aut pulex, & quicquid vilius his est.
Quomodo tam miseri & viles offendere tantum
Tamque potes nume, vel laedere possumus unquam?
Nonne impassibilis Deus est, penitusque doloris
Expers: atque ideo æternus, semperque beatus?
Num decet irasci regem, si morio verbis
Indignis illum petat: an contemnere præstat?
Nunquid cum puero decus est pugnare Giganti?
Præterea quum sit sapiens, videatque futura
Omnia, dic quæso, num debuit ille creare
Quæ sibi post nocitura forent, unde ipse doleret;
Nonne illum decuit, qui toti consulit orbi,
Consuluisse sibi? vel dic, si offenditur, an vult
Offendi? si vult, iam non offenditur, imò
Gaudet: si non vult, cur hoc permittit? an ipse
Non est omnipotens? certè est, omnesque fatentur.
Deberet prohibere igitur, quod non facit: unde
Vult ratio ut credam, nihil illum posse molesti
Sentire omnino, & tranquillam ducere vitam.
At dices, si non offensa irascitur vlla.
Curramus prout in vitiū, in scelus omne ruamus.
Non sic: sed nostris aures nunc arripe dictis,
Recludamque tibi iam iam penetralia veri:
Quando aliquis peccat, tunc sese abducit ab ipso

212 MARCEL. PALINGENII

Fonte boni: rectum, lucem, pacemq; relinquens.
 Vnde fit vt peccans vltro in sua damna feratur.
 Quandoquidem talis natura est oppositorum,
 Vt quanto refugis magis atque recedis ab vno,
 Ad reliquū tanto accedas magis atq; propinques:
 Sic fugiens peccando Deum, sese admouet ipsi
 Sarcotheo: cuius postquam iuga saua recepit.
 Afficitur varijs pœnis, iussuque tyranni
 Nunc hoc nunc illo torquetur saepe dolore.
 Non impunè igitur cuiquam peccare licebit.
 Quamuis nullorum possit Deus esse malorum
 Causa, (vt iā dictū est,) per se, pprieq; sed vltro
 Qui peccat ruit in pœnam, & tua damna requirit,
 Carnificique miser cruciandum se exhibet vltro
 At dubia hinc duo consurgunt satis ardua. nam si
 Peccare est nobis nostrorum causa malorum,
 Cur saepe iniustus, sceleratus, & impius, omnem
 Lætus agit vitam, & laudato funere finit?
 Contrā vir bonus atq; pius, mala plurima viuens
 Sustinet, & tandem miseranda morte recedit?
 Præterea suprā ostensum est, planeq; probatum,
 Non culpa aut meritis nostris contingere nobis
 Vel bona vel mala, sed cuiusdam numine diui,
 Qui mare, qui terras, quiq; aëra possidet imum,
 Quo modo nunc igitur mihi met contraria dico?
 Et mea nunc discors secum sententia pugnat?
 Quisquis es ô Lector, poteris dignoscere verum,
 Atque tuo tenebras animo procul ire videbis,
 Si præbere autem nostris dignabere dictis
 Ergo duplex scito esse bonum, vulgi ac sapientū:
 Sicq; malum duplex, atqui sententia vulgi

Dete-

Deterior semper: nam crassi hebetisq; cerebri est,
Iudicioque caret: propter quod corporis & quæ
Fortunæ bona sunt, sola hæc miratur & optat:
Ast animi bona vel nescit, vel frivola credit.
Contrà autem sapiens, animi bona sola requirit,
Cætera despiciens, quare famus antè secuti
Iudicium vulgi, & vulgi de more locuti:
Nunc verò à vulgo sententia nostra recedit,
Deq; bono atq; malo sapiētum dicta probamus:
Sic non dissideo mecum, aut contraria dico.
Tali igitur pacto asserimus, bona nulla scelestis,
Et iustis mala nulla quidem contingere posse.
Quod clarè ostendam, & clara ratione patebit.
Primū hoc scire opus est, vitiū quodcūq; scelusq;
Esse animi quendam morbum: nec corpore solo
Ægrotant homines, animus quoq; vulnera sentit,
Nec leuiora quidem quàm corpus: quilibet ergo
Improbis, est æger: quippe illi est ægra voluntas,
Iudiciumq; ægrum, propter quod noxia præfert
Vtilibus, miser, & præponit turpia honestis.
Quòd si non ægra est illi mens atque voluntas,
Improbis esse nequit: sed erit iustusque piusque:
Hoc etenim solo discrimine distat vterque.
Ac veluti totum corpus malè languet, vbi villo
Hæc duo læduntur morbo, cor atq; cerebrum:
Sic (heu) sic animus totus malè languet, vbi villo
Hæc duo læduntur vicio, mens atque voluntas.
Vtq; cibus suavis stomacho languente videtur
Insuavis, prodestq; nihil, neq; competit ægris:
Sic animo languente, boni nihil esse scelestis,
Nil prodesse potest, quod sic verum esse docebat

214 MARCEL. PALINGENII

Est aliquis legum iurisque vtriusque peritus,
 Sed vaser, iniustus, cupidus, contemptor honesti:
 Quid sua quæso illi prodest doctrina? boni quid
 Inde habet? heu miseros fallit, spoliaturque clientes,
 Atque alios multos lædit: doctrina scelesti
 Est gladio insani similis. nam semper abuti
 Improbus ipse solet rebus quas possidet. unde
 Fert alijs damnum, nomen sibi turpe, odiumque:
 Quasque, ferit spinas, pedibus sæpe excipit ægris:
 Vel saltem metuit quos lædendo efficit hostes.
 Ergo bona illius dicenda scientia, multis
 Quæ nocet, ut sæuus coluber, neque parcat habenti?
 Sic de alijs dico doctrinis quas habet ipse
 Improbus: esse bonæ similiratione negantur.
 Sed malus est dives, gemmis auroque refertus:
 Diuitiæ ne bonæ illius? non. dic mihi, quare?
 Ecce ego iam dico, quia turpiter vititur illis.
 Scorta alit, ignauamque gulam, lenasque dolosas
 Conducit, pretio pueros corrumpit: avaros
 Aggreditur donis, si qua est paupercula virgo:
 Utque, sibi indulgens quodcumque libido suavit,
 Efficiat, leges hominum pariterque deorum
 Iusque piūque nihil curat. quod si sit avarus
 Heu quid non audet sceleris? lupus iste cruento
 Ore furens, nulli non insidiatur ouili:
 It præceps, quocumque rapit scelerata cupido,
 Intolerabilius nil est quam dives avarus,
 Quam stultus locuples, quam fortunatus iniquus,
 Aut igitur pecudum ritu carnalia tantum
 Gaudia sectatur, sibi noxius atque crumenæ,
 Aut parvo nimium parcens, sit Tantalus alter:

Con-

Congregat, & nescit cui congregeturq; solet sus
Non sibi, sed multis alijs sese ipse saginat,
Qui mox diripiant longo cumulata labore.
Vnde patet non esse bonas quascunq; scelestus.
Diuitias habet. at si sit robustus & acer,
Quid faciet? crebro rixabitur, & violentus
Nunc hunc nunc illum lædet, plerunq; sequetur
Miliciam, aut latro fiet, quod more ferarum
Crudelis, cæde atque alieno sanguine gaude :
Arma & bella ferox, sceleris, non laudis amore,
Diliget: vnde suis damnum feret atq; pudorem.
Corporeæ vires, mente ac probitate carentes,
Hæc quæ sæpe nocet homini, quàm tēpore paruo
Durant, quàm raro ad primam venere senectam.
Sed quid opus multis percurrere singula verbis?
Hæc possunt exempla satis bene pandere verum.
Nunc operæpretium est solerti inquirere cura
An iustis sanctisque mali contingere quicquam
Possit, vt à multis dici credique videmus.
Ardua res certè: ramen hanc audacter adibo,
Fretus ope Aonidum, & Cyrrhæi numine vatis.
Principio quisquis bonus est, sit sanus oportet
Mente animoq; , licet grauis ægro in corpore lan-
szuiat, et vario vexentur membra dolore: (guor
Ne rectum illi iudicium, neu recta voluntas
Deficiat, nanque his sine vir bonus esse, piusque
Nemo potest: duo virtutis fundamina sunt hæc,
Talis homo quæcunq; tenet, rectè vtitur illis
Atque ideo bona sunt, doctrina, pecunia, vires
Illius, & demum quæ possidet omnia: nanque
Maxima pars rerum bona vel mala fertur ab vsu.

216 MARCEL. PALINGENII

Et si cura hominum dijs immortalibus vlla est,
 Præcipuè hi debent iustosque piosque tueri:
 Quòd si non facerent, diui ratione carerent,
 nec sacris essent digni, nec thure, nec aris.
 Quare non video qua lædi parte bonus vir,
 Quidue mali vel mente pati vel corpore possit:
 Quum Deus hunc amet & foueat, dextraq; potèti
 Propugnet, tutumq; omni discrimine reddat.
 Nam quis non iuuet, aut quis non tueatur amicū,
 Quandocunque potest, si verè diligit illum?
 Sed tamen interdum iustus miser esse videtur,
 Pauperiemq; pati, & morbos casusq; finistros:
 Quum non sit verè iustus, sed hypocrita, quales
 Inuenies passim multos, qui pelle sub agni
 Vipereum celant virus, moresque luporum,
 Et stolidos ficta virtutis imagine fallunt.
 Proinde Deus, cui corda patent, arcanaq; mentis,
 Hunc non custodit, nec amat: nos pectore crasso
 Et cerebro insulso, decepti ab imagine recti,
 Tūc iustū mala multa pati, et miserū esse putam⁹.
 Heu quàm sæpe hominū falsa et stulta inueniuntur
 Iudicia, & quàm mens humana est nescia veri!
 Quisq; sibi placet, & sapiens sibi quisq; videtur.
 Hinc risum excutim⁹ superis, hinc plurim⁹ error.
 Esto tamen, iustus morbos patiat, agatque
 Despectam in tenebris & paupertate pudenda.
 Eiectus patria, vel clausus carcere, vitam,
 Atque alijs etiam vexetur casibus, esto:
 Propterea ne malum patitur non, quippe ferendo
 Talia, sic melior, sic clarior: omnia iusto
 In melius cadunt, iussu Iouis. utque medentes

Sæpe

Sæpe aloën agris adhibent, succosq; molestos,
Quò fiant validi, & pulso languore resurgant:
Sic plerunque Deus iustos exercet, ut ipsos
Excitet, atque magis virtuti incumbere cogat.
Utq; homines reddit stultos, prauosq; voluptas,
Sic dolor ad mentem reuocat, vitiumq; coercet,
Criminibus frænum, calcar virtutibus addit.
Nónne vides, igni fieri pretiosius aurum?
Vberiusque solum præduri dente ligonis?
Et putrescere aquam quæ non fluit? aspice ferrû,
Pulchrius est vsu, cessans rubigine sordet.
Multa igitur sunt quæ aduersis agitata nitescunt:
Præsertim virtus, quæ in rebus clarior atris
Perspicitur, velut in tenebris magis enitet ignis.
Quare aut nil prorsus patitur bonus et pius, aut si
Quid patitur, parit hæc illi patientia lucrum,
Ferrûq; illi, sit amara licet, medicina salutem,
Et ne quis fortasse putet me fingere nugas,
Res eadem quæ vni prodest, quandoq; venenum
Est alij. sic nonnullis sunt noxia vina,
Atq; caro, sic nonnullis absinthia prosunt.
Sic calor ipse niuem, ceram, glaciemq; resoluit:
Argillam contrà durat. sic talia multa
Diuersos pariunt diuerso in corpore fætu s.
Et quoties iisdem verbis hic ridet, at ille
Contrà tristatur, vel mota bile tumescit?
Non ead: in cunctis eadem sunt: Bacchus acescit
Egregius, si tu vitiosa in dolia mittas.
Nimirum sanis sunt omnia sana: sed agris
Quæ bona sunt quâdoq; nocet, lethûq; minatur.
Sic ergo (ad nostrum ut redeâ) mala corporis, atq;

218 MARCEL. PALINGENII

Spicula fortunæ, sunt pernicioſa ſceleſtis:
 Expediunt vero iuſtis? profuntque nocendo.
 Sufficiant hæc dicta tenus: iam claudere librum
 Muſa iubet, Chironque vocat, qui ſcribere mores
 Humanos cupit, & ſacraria pandere vitæ.
 Quocirca eſt operæpretium, me linquere cantus
 Aonios, tacitumque ſacris requieſcere ſiluis,
 Pieridumque tholo citharam ſuſpendere, donec
 Tēpora prætereant hæc, peſſima tēpora multum
 Deploranda: quibus procerum diſcordia totam
 Nititur Italiam bello vaſtare ſuperbo,
 Vnde ſuos queritur direptos Romana penates:
 Narnia, Ticinum, Melfis ſenſere ruina:
 Vnde & Parthenope Sirenis clara ſepulchro,
 Nunc ſua Gallorum manibus pomaria cernens
 Vaſtari, heu triſtis gemit ad Sebethidas vndaſ.
 Quid memorem viſæ cælo miracula flammæ
 Vincentis ſplendore diem? triſtesque locuſtas
 In morem nebulæ nitidum prætexere ſolem,
 Et teneras auido ſegetes abrodere morſu?
 Quàm multas miſerāda fames, miſerādaque peſtis.
 Cinibus exuerit, vacuaſque reliquerit vrbes?
 Quot loca diluvijs propè deſolata videntur?
 Heu mihi quàm iuſtas de nobis numina pœnas
 Sumunt! nā ſceleris quæ nō cōmittimus? aut quid
 Iuſtitia eſt uſquam? quis amor cultusque deorum?
 Relligio, aucupium facta eſt: cæleſtia venum
 Omnia nunc dantur, violantur ſacra profanis
 Lenonum manibus: tamē hæc ſpectātque, tacentque
 Magnifici reges, & Chriſti proriſus honorem
 Nil curant, ſic nos miſeros idola gubernant?

Ergo

Ergo ibo interea, & Parnassim rupibus altis,
 Donec Musa iterum iubeat me exire, latebo.

LIBER. IX. SAGITTARIIVS.

LVCESCIT iam Musa: satis requievimus
 antris
 Castalijs: agetum plectro citharaq; resumpta,
 Effice concordēs nernos, solitoq; fauore
 Antiquum cane Diua melos, bona carmina mēti
 Sint tibi, quæ quondam blandus dictabat Apollo
 Laurifera in silua, Permessi ad fluminis vndam,
 Nos vocat ecce alius labor, haud inglorius: alta
 De specula, & summo Parnassi vertice, mores
 Spectemus varios hominum, vitamq; notemus,
 Iam medium mea cymba fretū tranauerat, & iam
 Canebant gelidis siluarum summa pruinis:
 Quum mihi nescio quis Deus adstitit, & procul
 Expulit affulgens diuino lumine noctem. (atrām
 Tunc scopulum quendā aspexi, qui vertice nubes
 Exuperans, latè cælum spectabat apertum:
 Difficilis primo accessu: nanque aspera circum
 Saxa arctam fecere viam, plenamq; laboris,
 Imaque cinxerunt siluestres vndique dumī:
 Mitior in medio: quantumque accedit ad arces
 Aethereas propius, tanto clementius idem
 Præbet iter surgens, scopuloq; Theorea nomen:
 Illuc me Genius duxit meus, vique cacumen
 Veni-

220 MARCEL. PALINGENII

Venimus ad superuū, plana & plena omnia vidi
 Delicijs miris: quas si mea lingua referre
 Nunc velit, antipodas citius sol ibit ad imos,
 Et nox humenti terras velabit amictu.
 Dum motor, & miror latos latoſque ſagaci
 Mente locos, vox ecce polo delapſa ſupremo,
 Fleſte (inquit) ſtellate genu, regemq; precare
 Cœlicolū ſupplex, cuius ſine numine fruſtra
 Cårpere delicias ſcopuli conaberis huius.
 Ergo humilis venerare Deū, fauor omnis ab alto
 Deſluit in terras: nihil eſt mortalibus ægris
 Vtilius quàm cœleſtem, ſancteque pieque
 Orando ſibi quærere opem, & cognoſcere diuos.
 Talibus auditis, facie, manibusque ſupinis,
 Et genibus flexis, effudi has pectore voces,
 Magne pater diuum, mundi ſuprema poteſtas,
 Quo nihil eſſe poteſt, nec fingi maius, ab omni
 Corporea ſtās mole procul, tamen omnia fingēs
 Corpora, vel prorſus mutari neſcia, vel quæ
 Temporis anfractu longo labefacta fatiſcunt:
 Principium ſine principio, fons vnde bonorum
 Effluit omne genus, naturæ rector & author:
 Omnia comprehendens, at non comprēſus ab vilo,
 Maieſtas imenſa, bonum, ſapientia, vita
 Ordo, decus, finis, mēs, verū, lux, via, virtus: (dās
 Nuſquā habitans, & vbiq; habitās: immobilis: &
 Aſſiduè motum cunētis: à quo omnia, & in quem
 Omnia, per quem etiam ſunt omnia: ſemper eadē
 Conditione manens, nullo mutabilis æuo:
 Maxima cauſarum, quæ certa lege reuoluens
 Sideream molem, fatorum iura gubernas:

Rex

Rex regum, cui mille adstant, & mille ministrant
 Agmina diuorum, latentum, hymnosq; canentem,
 Lucis in immensa campis, extra extrema mundi
 Mœnia, ubi est veris sedes aptissima rebus:
 Te colo, te veneror, te tunc reverenter adoro,
 Atque precor supplex ut me spectare benigno
 Digneris vultu, vocemque audire precantis.
 Mitte tuæ lucis radios mihi, pelle tenebras
 Oppressq; (heu) nimium moribundo in corpore mētis
 Da rectam repetire viam, ne noxiis error
 Vanaque credulitas & opinio cæca trahat me
 Præcipitem in salebras rerum & contagia vitæ.
 Nam sine te ingenium mortale, humanaq; virtus,
 Dum se tollere humo sperat, velut Icarus olim
 Disiuncta compage ruit, pennisque solutis:
 nec potis est sine te occulti penetralia veri
 Cernere: nec qua parte salus aut arte peratur.
 Largire ergo mihi, Rex ô dignissime regum,
 Ut te cognoscā, & placeā tibi: deinde sciam me,
 Quid sim: qua in terris causa productus, & vnde
 Huc veni, ac tandem quò vita functus abibo:
 Quid mihi dum viuo sit agendum sitq; cauendū:
 Ut quum finierit Lachesis mea fila diesq; (chro,
 Vltimus abdiderit membra hæc exhausta sepul-
 Mors fiat mihi grata quies portusque salutis.
 His dictis iterum nostras vox impulit aures,
 Placasti æthereum numen, votisque litasti:
 Esto animo Stellate bono, tibi posse manere
 Hoc das in scopulo, & cœlestes carpere fructus.
 Confestim his dictis tacuit, nilq; addidit ultra.
 Ast ego sensi animo magnum accessisse vigorem,
 Atque oculis lumen, quo latius omnia cœpi

222 MARCEL, PALINGENII

Cernere, & antiquum superabam Lyncea visu,
 Mox me sensi etiam vento ad crySTALLINA cœli
 Conuexa extolli blandè, sursumque leuari,
 Alitis in morem vulcania tela ferentis,
 Discussura polum tonitru flammisque coruscis,
 Quandoctunque Iouem mortalia facta lacesunt.
 Iamq; propinquabam lunæ, portasque videbam
 Partim auro insignes, partim candore nitentes
 Argenti puri ingredior visu omnia lastrans.
 Ecce mihi occurrit venienti fortè Timalphes,
 Egregius iuuenis forma, & virtutis honore:
 Quem Ioue diua Arete quondâ est enixa parente,
 Hic me quamprimùm agnouit (nam matre iubete
 Multa diuque aliàs fuerat mecum ipse locutus)
 Utque salus dicta est nobis vltroque citroque,
 Admirans me multa rogat: mox ducit in urbem
 Ingentem, quantam terrarum non habet orbis:
 Mœnia surgebant solido ex adamante, sed ipsa
 Propugnacula erât flammati extructa pyropo,
 O quæ illis, quanta, & quâ pulchra palatia vidi,
 Templâ, theatra, fora, & magnarû strata viarum,
 Cuncta ex argento, atq; auro, gemmisq; beatiss!
 Longè plura etiam vidi pulcherrima ibidem.
 Singula, sed nequeo memorare, & singula quâuis
 Possem, dii nolunt memorari singula vulgo,
 Mirabar populû ingêtem, innumerôsque per urbem
 Vestibus indutos niueis incedere ciues,
 Serta quibus comptos cingebant florea crines,
 Latî omnes, manibus gestabant lilia, & hymnos
 Menarchi memores lunaria regna tenentis,
 Guttore dulcisono & concordî voce canebant:

Menarchū ingemināt, Menarchum carmine lau-
 Garrula Menarchū referebat sæpius Echo, (dāt.
 Arcadas hic domuit felici Marte Gigantes,
 Ut mihi tunc retulit fido sermone Timalphes.
 Nanq; ait, Arcadiam totam sine montibus olim
 Planitie ingenti campos habuisse parentes,
 Terribilesq; illud regnum tenuisse Gigantes,
 Mænalon & Pholoën, & amātem Iustia Lycæum,
 Gestantemq; humeris aprorū terga Erymāthum,
 Et flagrantem odijs in cœlicolas Cyllenem:
 Qui primante alios natiuo robore freti,
 Turpia sunt ausi conuicia dicere lunæ:
 Se prius esse illa genitos, & nobiliori
 Stemmate conspicuos, ideoq; in sede locādos
 Aetherea magis, & diuorum nomine dignos.
 Quinetiam insani struxere ad sidera turrim,
 Maiorem, Nemrothe, tua, ferroque recuruo
 Ter sunt conati de cœlo euellere diuam,
 Sanguineam vultu, mortaliaq; arma timentem:
 Ter Menarchus eos multa vi reppulit, & ter
 Expressos nigro Saturni è gramine succos,
 Iniecit miseris, viriſque per ossa concurrat.
 Obriguere illi extemplo, victique dolore
 Informes liquere animas, quas Tartarus imo
 Excepit fundo, cruciandas omne per æuum:
 Corpora sed valido penitus labefacta veneno,
 Membrorum molem in montes vertère superbos
 Mutataque suum nomen tenuere figura.
 Vnde huius facti memores tantiſque triumphis,
 Solenni pompa celebrant pia festa quotannis
 Lunicolæ, regemq; suum venerantur ouantes.

Progreſſi

224 MARCEL. PALINGENII

Progreſſi inde arcem petimus, quæ tota nitebat
 Aure, gemmarumque coloribus intertextis:
 Hanc nulli fas eſt mortali intrare, meus dux
 Inquit, proinde foris ſtetimus, ſpatiumque per am-
 ingentis plateæ, diuerſa è parte videmus (plura
 Aduentare animas: conſiſtereque ante tribunal
 E regione arcis poſitum, & mira arte paratum.
 Illic iura dabant animis, alteque ſedebant,
 Crimina cenſentes, nec non benefacta notantes,
 Quæ quiſque in terris viuendo geſſerat olim.
 Tres Iouis & Dæmonæ nati, Teſcopus, atque
 Dorophonus, ſemperque volēs ſibi recta Philorthus,
 Hi merita & culpas æquata lance videbant,
 Arbitrioque ſuo paucos aſcendere ad aſtra.
 Innumeros verò ad terram deſcendere ruruſus,
 Complures etiam in luna perſtare inbebant.
 Obſtupui tacito obrutu, tādēque locutus, (immiſi
 Dic bone dux mihi quæſo, inquam, ſi tartara in
 Sunt latebris terræ (ut perhibēt) cētroque propinquo.
 Atque animas illuc vectas poſt corporis uſum
 Aeacus & Minos & terrificus Rhadamanthus
 Iudicat, & meritas pœnas aut præmia confert,
 Cur eadem hîc fieri video, repetique peracta
 Iudicia, expendique iterum mortalia facta?
 Ille autem, Humanam mentem (reſpondit) opaco
 Carcere membrorum clauſam, ignorantia & error
 Opprimit, & longè oppreſſam per deuia ducit.
 Hinc hominū genus in nugæ & ſomnia pronū eſt.
 Et procul à vero, niſi quis Deus adſit, aberrat.
 Non mirum eſt igitur, ſi veſtri multa poëtæ
 Falſa canūt, quoniam paucis via cognita veri eſt.

Tu ta.

Tu tamen hæc memori mysteria pectore habeto,
 Omne quod est supra lunam, æternumq; bonūq;
 Esse scias, nec triste aliquid cœlestia tangit:
 Quicquid verò infra lunæ conuexa creauit
 Omniparens natura, malum est, mortisq; seueras
 Perpetitur leges, & edaci absumitur æuo.
 Hæc loca disiungit medius lunæ orbis, vtrique
 Mundo interiectus, cœli confinia seruans.
 Ergo vbi terrenos artus liquere, feruntur
 Huc omnes animæ, atq; ipsis commissa fatentur
 Iudicibus: quorum iussu, loca certa, suisque
 Moribus apta petunt, & habēt sua præmia in illis
 Quanto quæq; magis vitiorum fæce grauata est.
 Tanto etiam magis ad centri loca turbida tendit.
 Contrà quo melior quæq; est ac purior, hoc se
 Altius attollit, summoque propinquius orbi.
 At quibus æqua boni est animis mensura, maliq;
 Hic remanent, habitantque diu lunaria regna:
 Donec post multos longæui temporis annos,
 Aut lapsæ in vitium rursus terrena reuisant,
 Aut bene purgatæ æthereas mittantur ad arces.
 Hæc ait, ast ego runc, Cur tam paucæ ardua (diui)
 Astra petunt animæ, & summo potiūtur Olympo?
 Cur sic in vitium prona labuntur, & ipsam
 Virtutem fugiunt miseræ, luci que tenebras
 Præponūt? cur fœda magis quam pura sequuntur?
 Vnde illis tantus furor, & tam cæca voluntas?
 Tunc ita respondit nobis Aretenus heros,
 Et cupio, & fas est tibi me recludere multa,
 Iudice te, pulchra, & scitu dignissima, quando
 Non te huc aduenisse reor sine numine diuū.

226 MARCEL. PALINGENII

Et diui hæc te scire volunt, ad limina quorum
 Nemo venire potest viuis, nisi uictus ab illis.
 Ergo audi, & quæcunq; loquat fac mēte reponas,
 Sed prius hinc operæ pretium est secedere paulū,
 Iuimus, atq; alta in specula consedimus ambo,
 Vnde maris terræque orbem spectare licebat.
 Tunc has diuino deprompsit pectore voces:
 Esse malæ per se nequeunt, nec sponte suapte
 In vitium tendunt animæ, quarum æthere ab alto
 Est genus, & quarum diuino à semine origo est:
 Nec praua esse potest per se natura animarum,
 Quas Deus ipse creat, quo nil auctore mali fit:
 Sed sunt quædam aliæ causæ, quæ in tartara cæca
 Detrudunt miseras, & multo crimine fœdant:
 In primis verò corpus, nam carceris instar
 Est animæ, quàm dum membrorum nexibus arctat
 Implicat, æthereæ mentis suffocat acumen,
 Haud secus ac intus positam vas fictile flammam,
 Et nebulæ nitidum obducunt Hyperionis orbē,
 Tunc anima ipsa subit cunctarum obliuia rerum,
 Tunc bibit infernam lethen, rasæque tabellæ
 Efficitur similis, quam dextera nulla notauit,
 Ergo ita captiuâ, & moribūdo in carcere clausam.
 Mille quidē illudunt pestes, mille vndiq; monstra
 Oppugnant, quæq; arte valent euertere tentant.
 Qualis viminea dum fortè quiescit acanthis
 In cauea, mulcens vario sua fata canore:
 Ad quam prorepit summissa corpore fallax
 Aelurus, miseramque infestans vndique terret
 Venator murum ælurus, volucrumq; peremptor.
 Illa autem metuens rabiem prædonis in omnes
 Obuagat

Obuolitat partes; ac se fugitando tuetur.
 Interea alter adest hostis, similiq; furore
 Attonitam infestat, donec per latius æquo
 Vugibus immissis prensam extrahit interuallū,
 Et solito extractā mandens cum murmure glutit.
 Talis diuerso hinc illinc vrgetur ab hoste
 Infelix anima, & fugiens hæc retia, in illa
 Incidit, humano dum corpore clausa tenetur.
 Nescit enim quid agat, quò se retrahátve ferátve,
 Et decepta boni specie veluti ebria nutat.
 Vnde nisi auxilio monitoris, & arte docentis
 Paulatim in lucem è tenebris ducatur opacis,
 Deteriora petit semper, meliora refutans.
 Prima igitur labes animæ, & contagio prima,
 Præcipuumq; malum, quod culpa corporis illi
 Euenit, est veri atq; boni ignorantia, de qua
 Iudicium falsum exoritur: quæ maxima pestis
 Humano est generi, de qua duo monstra creantur,
 Stultitia atq; scelus: sed ab his mala cuncta duob;
 Proueniūt. quæcunq; homines patiūtur aguntve.
 Quippe oēs peccāt, vel quòd bona falsasequūtur,
 Stultitia monstrante viam: vel quod scelus illis
 Immitit stimulos, quibus in facta impia agūtur.
 Propterea rectè aut stultus dici, aut sceleratus
 Ille potest, quisquis peccat ratione relicta.
 Verùm in parte animæ quæ concupit, ipsa resedit
 Stultitia atque illic habitans tentoria fixit:
 In parte autem alia quæ irascitur, est scelus, armis
 Terribile atque dolis & lethiferis aconitis.
 Hi duo sunt reges magni, & magna agmina ducūs
 Atergo, humanumq; genus populatur vterq;

228 MARCEL. PALINGENII

Ambo etenim veri expertes, falsoque creati
 Iudicio, (ut dictum est) animas in carne sepultas,
 Naturæque suæ immemores, ac lucis egentes,
 In tria stagna crebi & mortis ducuntq; trahuntq;:
 Quorum vnum fertur limosum, illiq; Voluptas
 Pæsider: ast aliud spinosum dicitur, in quo
 Regnat auaritia, & lucrandi effræna cupido:
 At reliquo est nomen fumoso, cuius habet ius
 Imperiumque tenet sitibunda Superbia honoris.
 In tribus his stagnis animarum maxima toto
 Turba perit mundo, hæc illis immensa ruina est.
 Nam quæcunq; vndis merguntur talibus, illas
 Perdit amor carnis fugitiuorumque bonorum:
 Nec se vltra agnoscunt, cælique obliuia potant,
 Vsq; adeo vt vitam præterquam corporis vllam
 Esse negent, seseque aboleri in funere credant.
 O viles crassasque animas, & ab æthere prorsus
 Auertas, nil egregium & sublime putantes,
 Sed pecudum more in terras tantum aspicietes!
 Sunt & causæ aliæ propter quas efficiuntur
 Præuæ animæ, vnde malis multis iure afficiuntur.
 Namq; vbi densantur nubes, pluuiaque creantur,
 Et venti horrifono concursu fulgura gignunt,
 Illic prauorum sedes est dæmoniorum,
 Quorum opera fiunt pestes, insanaque bella.
 Et tempestates, terra pelagoque furentes
 Horum astu, suasu, hortatu, impulsuque, doloque,
 Turba ignara hominum ruit in turpissima quæq;
 Flagitia hinc recti, hinc obliuiscuntur honesti.
 Sed quoniam tentatores & dæmones istos
 Peruersos, paucis concessum est posse videre,

Pauci

SAGITTARIUS. 229

Pauci ideo credunt vsquam reperier illos:
 Imò aliud nihil esse putant quàm nomen inane.
 Plerique, ac veluti ægorum insomnia rident.
 Tu tamen hunc abs te errorem propelle, meisque
 Crede, fidemq; adhibe (nam sunt verissima) dictis.
 Utque scias melius nullas me fingere nugas,
 Iam iam oculis faxo proprijs rite omnia cernes.
 Sed prius hîc tentare opus est Thaumâtida votis,
 Quæ mandata solet Iunonis ferre per auras,
 Dissipet ut vento nubes cœlumque serenet,
 Impediat ne te spectantem turbidus aër.
 Ergo Iri suplex rali sum voce precatus,
 Iri decus cœli, vario spectanda colore,
 Quæ nube ingentem roranti porrigis arcum,
 Aduersoque sinu radiantis lumina Phœbi
 Excipis, absorptasq; ad nubila conuehis undas:
 Iri hominum stupor, & Iunonis nuntia magnæ,
 Thaumantis verè proles miranda venisti,
 Redde precor nobis pulsa caligine clarum (de
 Aethera, & Aeolio imbriferos pulcherrima clau-
 Carcere diua Notos proq; his permittite serenos
 Stellantis cœli Boream percurrere campos.
 Continuo his dictis septem de parte trionis
 Emicuit Boreas, & siccis flaribus omnem
 Aëra purgavit latè, purumque reliquit.
 Post hæc nescio quo irrorans mea lumina succo,
 Dux meus, Aspice, ait, iam mûdi arcana videbis.
 Pandite nunc vestros fontes, vestra antra, sorores.
 Quæ iuga lauriferi Parnassi excelsa tenetis,
 Et mihi (nanq; opus est) date centû in carmina lin-
 Ut possim aëreos reges populosq; referre, (guas,

230 MARCEL. PALINGENII

Ludificatotes hominum, scelerumq; magistros,
 Qui assiduè vexant mortalia cuncta, suisque
 Artibus humanas tradunt in tartara mentes,
 Hic ubi puniceo coniux Tithonia curru
 Oceano emergit primum, primumq; nitescit,
 Nocturnas abigens rubicunda luce tenebras,
 Ingentem vidi regem, ingentiq; sedentem
 In folio, crines flammanti stemmate cinctum,
 Pectus & os illi turgens, oculique micantes,
 Alta supercilia, erectus, similisque minanti
 Vultus erat, latæ nares, duo cornua lata
 Ipse niger totus: quando nigra corpora prauis
 Dæmonibus natura dedit, turpesque figuras,
 Dēs tamē albus erat, sannæ albæ vtrinque patentes,
 Alæ humeris magnæ, quales vespertilionum,
 Membranis contextæ amplis, pes amplus vterq;
 Sed qualem fluuiialis anas, qualemue sonorus
 Anser habere solet, referebat cauda leonem.
 Nudus erat, longis sed opertus corpora villis.
 Multa illi astabat turba, innumerisque satellites.
 Circū aderant longè lateq;, quot agmina Xerxem
 Non habuisse puto, peteret quā Marte Pelasgos,
 Infelix, vix inde fuga rediturus inermi.
 Quisq; suis yncum manibus, follemq; tenebat:
 Folle quidē ut capita inflarent, ventoq; replerent
 Illorum quibus aut magnas fortuna dedisset
 Diuitias, vel quos doctrina, robore, forma,
 Nobilitate, alijs multis præstare viderent:
 Vnco aut, ut quos implessent petulantibus auris
 Iam satis atq; super, tumosa in stagna tumentes
 Retraherent, prædam ravis colubisq; futuros,
 Atque

Atq; alijs habitant illo quæ gurgite monstros.
 Regi huic (quæ dixi) nomen fuit, estq; Typhurgo,
 (Sic etenim aiebat declarans cuncta meus dux.)
 Posthæc occiduas qua Titan vergit in undas
 Et prono curru extremis impendit Iberis,
 Sollicitam direxi aciem, similemque priori
 Prospexi regem sublimi in sede locatum,
 Aplesto cui nomen erat: populosque regebat
 Spirituum innumeros, solis quoscunq; cadentis
 Fert regio, atq; plagis quicunq; morantur in illis,
 Dissada quisq; manu dæmon gestabat & vncum.
 Tunc Iouis atq; Arctes natq; Viden', inq; ut ipsos
 Quisq; suum irritent angues, digitisq; laceessant?
 Ut morsu grauiore petant, grauiore veneno
 Inficiant terrenorum hominum vilissima corda?
 Nam qui pestiferi læduntur vulnere dentis,
 Amittunt mentem miseri, & cœlestia prorsus
 Despiciunt, tantaque siti vexantur, ut vnquam
 Expleri nequeant, frustra; bibendo laborent.
 Dumq; ita nequicquā semper sitiuntq; bibuntq;
 Immemores mortis, sortis, cœlique, sui que,
 Ecce adsunt diris armati dæmones vncis,
 Abripiuntque illos, & adhuc sitientia figunt
 Guttura, spinosi stagni mergenda sub undas,
 Illic innumeris pœnis plectuntur, & illic
 Plurima mōstra latent: præsertim plurima hirudo
 Morsibus assiduis quorum noctesque diesque
 Intolerabiliter cruciati, denique reddunt
 Quem viuendo alijs olim extraxere cruorem,
 Nec tales minuunt longissima sæcula pœnas.
 Ergo hic rex facit, & punit quos fecit auaros.

232 MARCEL. PALINGENII

Hic dictis conuerti oculos ad frigida mundi
 Sidera, quâ geminam noster polus aspicit arcton,
 Et sua semper agit circum sarraca Bootes.
 Illic regem alium video, innumerasq; malorum
 Spirituum turbas, Aquilonia regna colentes,
 Gestâtesq; hamos manibus. tunc dux meus inq;
 Rex hic qui gelidis Boreæ dominatur in oris,
 Luxuriæ atq; gulæ est princeps, idēq; Philocreus
 nomen habet, nō fraude alijs neq; virib9 impar:
 O quantum noxæ cæcis mortalibus affert!
 Nanq; hamis quos ipse vides, dulcem inferit escâ
 Infectam tamen occulto, Stygioque veneno,
 Hisque capi iubet insulsos, itagni; lutosi
 In vada nigra trahi captos, & gurgite mergi.
 Qui mox mutati in brutorum corpora, fiunt
 Porci, asini, tauri, vulpes, vrsique, lupique,
 Atq; alia, humanæ quæ sunt expertia mentis.
 Nec satis hoc, vespis, crabronibus, & scarabeis
 Torquentur miseri assidue, quæ plurima in illis
 Obmolitantur ipis animalia, ibique morantur.
 Talibus oblectant placantq; Philocrea pœnis,
 Gaudia qui carnis, sprete virtute, sequuntur.
 Hæc ait, ast ego, qui vertex declinior Austrum,
 Nubiferumq; notum gignit, genitumq; per oras
 Anguiferæ Libyes, spatia in contraria mittit,
 Prospiciens visu intento, quanta agmina cerno,
 Et quantos passim conuentus dæmoniorum,
 Hinc atq; hinc nigris alis per inane volantum.
 Rex erat in medio magnus, magnaque corona
 Insignis, qui torua acie, vultuque maligno
 Vibrabat itidens linguam patulò ore trisulcam,
 Vipe-

Vipereum in morem, & virus saniemq; vomebat:
 Qualem murenæ coluber stimulatus amore,
 Gaudia coniugij metuens temerare veneno,
 Effundit summo in scopulo, effusamq; reponit
 Cautibus in rigidis, mox saltu præcipitem se
 Deijcit in medias sinuosi fluminis vndas,
 Sibilaque ingeminans charam vestigat amicam:
 Næ sono audito, confestim occurrit amanti,
 Multiplicique ambo contingunt corpora nexu.
 Ast ubi iam Veneris tandem est expleta voluptas,
 Emergit latus coluber, pestemque relictam
 In scopulo repetit prudens, suaq; arma requirit:
 Quæ si amota videt, vel proculcata, dolore
 Afficitur tanto, ut mærens, vitamque perosus,
 Terque quaterque caput saxi illidat acutis,
 Donec morte animam & curas simul exuat omnes.
 Iste igitur rex talis erat, talesque videbam
 Esse suos populos: plerunque est regis imago
 Vulgus, & ad mores accedere principis optat.
 Dextra erat ipsorum fallaci armata dolone,
 Linidaque ora, attriti dentes, spumosaque labra
 Regem huc invidiæ esse patrem dominumq; Timalphes
 Aiebat referens, ipsumque Miasora dici,
 Quo instigante sui mortalia corda ministri
 Tartareis implent spumis: tunc improba pestis
 Diffundens sese, totos contaminat artus:
 Præsertimque oculos angit, ne prospera ferre
 Alterius possint, intabescantque videndo.
 Postremo infixis per terga dolonibus, ægras
 Extrudunt animas triplici quas gutture mandit
 Cerberus, & manfas aconita in tristia vertit:

234 MARCEL. PALINGENII

Corpora scorpiones sunt, & acumine caudæ,
 Quauis blanda illis videantur brachia, laedunt.
 Sed tu iam medias contemplare aëris oras,
 Sarcotheumq; vide, qui rex est primus, & idem
 Pessimus, hunc alii reges metuuntq; coluntque,
 Huic seruit quicquid tenet orbis dæmoniorum,
 A quo ceu quodam centro genus omne malorum
 Emicat: ut radij solis de corpore manant.
 Aspexi hūc igitur, sæuum horribilemq; , superbo
 Extantem folio, scelerataque sceptria tenentem.
 Sanguineæ cristæ huic surgunt, & cornua septem
 Erecta, & totidem ingentes referentia tures.
 Auribus atque oculis lucent & naribus ignes,
 Oraque fumosas euoluunt grandia flammæ.
 Heu quot habet secū comites, quatasq; phalāges.
 Instructas telis & bombiferis tormentis
 Iste tyrannus agit, tanquam perfringere cœlum
 Vellet, & ætherea superos depellere ab aula.
 Tunc mihi ductor ait, Fuit hic pulcherrim⁹ olim,
 Supremoque Ioui charissimus: at mala mentis
 Conditio, & lætis cognata superbia rebus.
 Attulit exitium misero. par nanque volebat
 Esse Deo, cupiens æqualem sedis honorem.
 Proinde relegari meruit: iussusq; Michaël
 Constituit certos illi inter nubila fines.
 Sæpe tamen priscae laudis, veterumq; bonorum
 Non oblitus adhuc, & spe delusus inani,
 Bella mouet superis, cælūque irrumperetentat.
 Hinc fragor, hinc tonitru⁹, metuēdaq; fulmina fiūt,
 Horrificique ignes nigranti nube coruscant.
 Terrentur pecudes, humanaque corda tremiscūt.
 Sed

Sed furit incassum, & vexat labor irritus illum,
Nec potis est ultra æthereos intrare penates:
Quique prius lucis lator, dicique solebat
Lucifer, est nunc noctis amans, gaudetq; vagari
Per noctem, lemures secū & phantasmata ducens:
Perq; diem interdum, quoties committere querit
Armatas nebulonum acies, & sternere cæsis
Corporibus campos: vel quum crudelia nautis
Fata parat, miserasque vndis operite carinas:
Aut quū grande aliud tētat scelus, ille etenim tūc
In lucem prodit, sed clām: mittitque latenter
Ad loca certa suos famulos, qui corda malorum
Instigant hominum, furisq; audacibus implent:
Et taciti inspirant mentem, non voce loquuntur.
Ast ego, Quæso (inquā) mi dux, iā dæmones istos
Mittamus, resque humanas tandem aspiciamus.
Nanq; hac de specula facile est terramq; fretumq;
Cernere: non leuiter nos hæc spectacula iuuabūt.
Cœpimus ergo ambo mortalia contemplari.
Mirabar primū vario distincta colore
Corpora: nā media gens est quæ proxima zonæ,
Nigra erat, & crassis labris, crispisque capillis,
Et nuda, aut simæ corto malè tecta capellæ.
Quæ verò gelidis Boreæ reperitur in oris,
Vincebat candore niues, & frigora longis
Vestibus, ac multo vix defendebat amictu.
Hanc illamq; inter gentem quicumq; morantur
Innumeri populi, nigro tinguntur & albo,
Sed magis atq; minus: quanta est distantia solis.
Talia dum stultè admiror: Quid friuola curas?
Quid vanos spectas humana in carne colores?

Dux

236 MARCEL. PALINGENII

Dux meus inquit: erit melius perpédere mores,
 Atq; animorum habitus varios, operumq; figuras
 Ex quibus agnosces, meq; ostendente videbis,
 Quæ sit vita hominû, & quâtû chaos erret in illa.
 Principio tibi finge manum, quæ pollice cœlum
 Aspiciat, passis digitis: & pollice in ipso
 Pone hominû genus illorû quib. optima mēs est:
 Qui res humanas spernunt, diuinaque tantûm
 Mirantur, quibus in primis sapientia cordi est,
 Qui contemplari naturam atque æthera gaudent,
 Innocui, mites, iustumque piumque colentes,
 Quos neque diuitiæ capiunt, neque turpia carnis
 Gaudia, nec tumidi splendor titillat honoris:
 Cœlestes homines, humano in corpore diui,
 Rari adeo: perfecta etenim sunt omnia rara.
 O vtinam talem te Iuppiter esse iuberet! (ter
 Proximus huic digito est index, vbi ponere oportet
 Prudētes homines: genus hoc est quippe secūdū,
 Estq; bonum, tamen in terras decline, regendis.
 Urbibus ac populis aptum, rebusque gerendis,
 Iusticiam, colit atque fidem, moresque pudicos:
 Non tamen exutum est terreno prorsus amore.
 Cui si quando Deus rerum permittit habenas,
 Imperijque decus, tunc aurea sæcula fiunt,
 Tunc floret virtus. terrasque Astra reuolit,
 Pax viget, & vitium duris cohibetur habenis.
 Post sequitur medius digitus, qui infamis habetur:
 In qua sede aliud genus est tibi constituendum.
 Illorum quibus est magnæ solertia mentis,
 Ingenijque vigor, nec non vis magna loquendi:
 Sed prauis sunt, iniusti, vitijque referti,

In terras

In terras curui, nunquam æthera suspicientes,
 Astuti in primis, falloque in pectore vulpem
 Gestantes, turbamque ignaram decipientes.
 Quumq; odio virtutem habeant, quum numina tenant,
 Se simulant iustos tamen ac virtutis amantes,
 Proq; albis nigra & pro nigris alba loquuntur.
 Omnia vel lucri faciunt vel laudis amore,
 Nec nisi presentem vitam sperantve timentve,
 Hi sunt qui semper prudentibus aduersantur,
 Armatique dolis, confidentesque fauori,
 (Quem sibi seruitio turpi vel munere blando
 Conciliare solent) sanctis conatibus obstant
 Prudentum, & nubem veris rationibus obdunt
 Quæ si non prosunt artes, tunc res agitur vi,
 Utuntur ferro, flammis atroque veneno:
 Lædere si nequeunt furtim grassantur aperte.
 Ergo his militibus, sese ac sua regna tuetur
 Ipse malus daemon, tali se robore fulcit,
 Tali præsidio terram sibi subijcit omnem.
 Nam longè plures sunt, & longè asperiores
 Astuti quam prudentes, ideoque reportant
 Palmam plerumq; & victa probitate triumphant.
 Quæ quum sceptrum tenet, & præfunt urbibus, ætas
 Ferrea regreditur, Mauortia bella resurgunt:
 Iustitiam & leges vincit furor, omnia demum
 Bacchantur vitia impunè, & iacet obruta virtus.
 Hoc hominum genere est nullum sceleratius inter
 Mortales, nec caliculis odiosius ullum est.
 Proxima stultorum est sedes, quartoque locari
 In digito debet. stultorum maxima turba est.
 Quis nescit? gaudet stultis natura creandis,

Vt maluis atque vriticis & vilibus herbis.
Hi sunt obtuso ingenio, crassoque cerebro.
Et nihili pendunt animi bona, solaque ventris:
Et Veneris pecudum ritu oblectamina quærunt,
Quos bipedes asinos ipsi mille artibus atque
Insidijs capiunt astuti, plurima eisdem
Persuadere solent iniusta & falsa, suoque
Eloquio quocunq; volunt ducuntq; trahuntque.
Credula quâdoquidem est stultorum, ceu puerorum
Turba, sed in vitium magis: hæret opinio semper
Illis deterior, quibus est quoque deterior mens.
Hinc est quod stulti astutorum quàm prudentum
Promptius auscultant dictis, & credere malunt:
Quippe ferunt praua astuti, & plerunq; dolosa
Consilia, & vitium pulchro sub cortice velant.
Sed licet in multis astuti ludificentur
Hos quos dixi asinos, tamen vna superstitionis
Est facilisq; via, & cunctis iam cognita seclis,
Qua astuti in primis vtuntur. nanque deorum
Addicunt sese templis, ac sacra ministrant:
Tunc implent vrgentq; metu insulsißima corda
Stultorum, terréntq; minis, nisi numina placent
Muneribus, redimâtq; datis sua crimina nummis:
Quos ipsi mox accipiunt, quibus & sua sæpe
Scorta sacerdotes casti, mulasque saginant.
Nempe sacerdotum qualis sit vita, modusque
Fallendi stultos, quis non videt? attamen ipsis
Hæc impune licent: tanta est clementia regum,
Duntaxat ludo, ventri, Venerique vacantum.
Hæc quoq; dii faciles tolerant paruiq; videntur
Pendere, qua sua sacra manu, quo pectore fiant:

Quo probro in terris, quove afficiantur honore.
Sed redeo ad stultos, quos quando extollit, & alto
Collocat in solio, cupiens Fortuna iocari:
O quot stultitijs tunc omnia plena videbis!
Quas memorate nimis longum foret: improbitas tunc
Exultat, virtusque; mouet contempta cachinnum.
Tum choreis, lautisque epulis, variisque; vacatur
Ludis atque iocis, tum scurrarum ac meretricum
Agmina cernuntur passim, tunc sola voluptas
Turpis & insipiens, tota dominatur in vrbe.
Qualis enim rex est, talis quoque subditus illi
Esse solet populus, studiisque tenetur eisdem.
Non est sola tamen stultis cognata voluptas:
Ira frequens etiam quatit illos, pronus in iram
Stultorum est animus, facile excandescit, & audet
Omne scelus, quoties concepta bile tumescit:
Tunc ferri sceleratus amor rixæque eruentæ
Surgunt, & gelidæ dant plurima corpora morti.
Ergo ferum genus hoc hominum est, valdeque; cauendum.
Ultimus est digitus minimus, quo sæpius aures
Scalpuntur, dicique ideo solet auricularis:
Hic locus est insanorum, qui mente videntur
Exuti, quibus est usus rationis ademptus,
Quorum si nunquam cesset furor, expedit illos
Oppetere, & tantum moriendo relinquere morbum.
Ergo hominum duo sunt genera, et non plura, bonorum
Cætera (nam mala sunt) vitato sedulus: aut si
Non vitare potes, saltem irritare caueto.
Nam furit atque ferit sæuissima bellua vulgus.
Postquam sic fata est proles Areteia: Nunquid
A vitis (inquam) possunt ad honesta vocari

Officia,

240 MARCEL. PALINGENII

Officia, astuti & stulti? an via nulla medendi est
Criminibus? vel si qua via est, edisserere quæ sit.
Tali autem mihi tunc respondit voce Timalphes:
Natura vt multos humano in corpore morbos
Ingenuit, sic multa animo mala contulit ægro,
Atque suos parti vtrique est largita labores.
Aspice quāto hominū genus amplectatur amore,
Opportuna tamen medicamina multa creauit:
Quod nisi fecisset, nimis iracunda fuisset.
Ergo eadem nocuit, quæ profuit: vtq; nocendo
Ingeniosa fuit, fuit ingeniosa medendo:
Vt dubites matérne, an sit dicenda nouerca.
Sed nunc mittamus morbos & pharmaca, q̃ sunt
Corporis, ista patent iam multis edita libris:
Deq; animo (vt meli⁹ quæ me paulò antè rogasti
Percipias) quantum res postulat ipsa loquamur.
Principiò vt iussu naturæ rustica tellus,
Vrticæ tribulosq; & vilia gramina gignit,
Ni cultura frequens adsit, multoque labore
Ingratas rastris ac vomere dissipet herbas:
Nec satis hoc, opus est etiam bona semina ibidem
Spargere, & assidua sparsis insistere cura:
Sic animus, dum corporeo stat carcere victus.
Horrescit densis vitiorum sensibus, & fit
Penè ferus, nisi prudenti cultore iuuetur,
Qui vitia expungat, virtutesq; inserat aptè,
Sed quæ sit cultura animi fortasse requiris.
Est sophia, est inquā sophia: hanc intellige, mores
Quæ docet, atq; probos homines facit, & viuēdi
Rectè monstrat iter mortalibus, vt pietatem
Iustitiāque colant, suadens, & crimina vitent.

Sola

SAGITTARIUS. 241

Sola hæc nimirum sophia & sapientia vera est:
 non ea cui passim medici vafrique cuculli
 Temporibus nostris incumbunt nocte dieque,
 Quærentes rerum abstrusas evoluerè causas,
 Naturæque intus latitantis pandere claustra,
 Materiam primam, vacuumque, ac mille Chimæras
 Inflatis buccis ructantes, ut videantur
 Docti, & rugosas distendant ære crumenas.
 O bellam sophiam, cuius studiosa iuuentus
 Aut inhiat lucro, aut sterili ambitione tumescit
 Sed nil candidior, sed nil moratior exit.
 Non hæc est cultrix animi, & sapientia dici
 Iure nequit: potiusque vocanda scientia, si non
 Ambiguos veri calles decepta relinquit.
 Ergo hanc qui didicit, scit, non sapit: atque sciētis
 Nomen habere potest forsitan, sed non sapientis.
 Hæc duo sunt etenim spatijs distincta reductis
 Suntque operum diuersorum. sapientia fructum
 Producit vitæ, fert ipsa scientia florem.
 Prodest illa, sed hæc ornat: considerat illa
 Quæ sunt intra hominē, hæc circa exteriora vagatur:
 Illa piū ac iustum, hæc doctū facit atque disertum.
 Proinde animi cultrix sola est sapientia, mores
 Quæ docet, ut dixi. hæc etenim vitia omnia vellit,
 Virtutesque ferit, quas cœlesti irrigat imbri.
 O humani generis lux, o via vera salutis,
 Præsidium, portus, solamen, regula vitæ,
 O pax & medicina animi, o venerabile asylum,
 Suauior ac potior sapientia nectare! quis te,
 Quis te nunc amat aut sequitur? tibi quis locus, aut
 Est honor in terris? quondam regnare solebas (quis

242 MARCEL. PALINGENI

In templis, in porticibusque, & gymnasijs, &
 Concilijs, regumq; aulis: nunc cognita nulli es,
 Sed pro te regnant nugæ, & mera somnia vatum,
 Quid nunc in ludis pueri, imprudensq; iuventus
 Discit? fabellas turpes, vel prorsus inanes.
 Ecce sedens altè præceptor, codice aperto
 Excreat: & postquam circumspexit hiantes,
 Arrestasque aures tironum, voce sonanti
 Aut tragicas larvas, aut comica scorta referre
 Incipit, aut veterum insanos effutit amores:
 Aut quid mōstrosū & sæuū & plorabile narrat.
 O caput elleboro dignum! sic pectora pura
 Imbuis? & rerum ignaros hac fruge saginas?
 Hoc sale conditur tenera ac petulantior ætas?
 Nōn pudet his nugis absumere turpiter æuum?
 Hinc tot vbiq; vides prauos, tot vbiq; scelestos:
 Hinc & tanta seges vitiorum crescit vbiq;
 Quando nulla animis cultura adhibetur honesta.
 O corruptores, nō cultores puerorum!
 Discite vos prius, inde aliis ostendite rectam
 Viuendi formam & sanctos inducite mores,
 Ne pecudum ritu vitam ducatis inertem.
 Tu verò Stellatæ audite nanque docebo,
 Et paucis, qua animus tibi sit ratione colendus.
 In primis vnum esse Deum meditare frequenter,
 Immēsum, æternū, sūmū, optimū, & omnipotētē,
 Qui cælum, & toto fulgentia sidera cælo,
 Cæteraque aut oculis apta, aut non apta videri,
 Ex nihilo, nuda solo, sine tempore fecit,
 Factaque perpetuo studio seruatque regitq;.
 Hunc venerare, time, cole, lauda, & sæpe precare,
Nocte

SAGITTARIUS. 243

Nocte dieq; oritur quū sol, quūq; occidit, & quū
 Aequali spatio meta disiunctus vtraque est.
 Nam prima est virtus, prima est sapientia, regem
 Cœlicolū patremq; hominū cognoscere, amare
 Sinceroque animo laudare, timere, precari.
 Hac sine virtutes alias nihil esse putato:
 Hoc verò solum penè est satis. ergo teneto
 Corde ac mēte Deum sæpe, & sæpe ore vocato:
 Hac pietate potest tibi nil contingere maius.
 Hæc ad virtutes alias est ianua: quippe
 Diuino nequeunt prorsus sine numine haberi
 Virtutes aliæ, & nequeunt vitia ipsa cauere.
 Præterea ciues cæli, angelicasque cohortes,
 Et summi regis famulos, sanctosq; ministros
 Diuinæ maiestatis iussa efficientes,
 Adstantesque illi feliciter omne per æuum
 Aetheris in campis puri semperque sereni,
 Sæpe pijs precibus supplexque orare memento.
 Vt tibi præstò adsint, & sæua pericula pellant,
 Dignenturque Deo te commendare. profectò
 Possunt, atque solent multum prodesse roganti
 Angelicæ mentes, humanaque vota secundant.
 Nec sis tu è numero illorū (caue quæso) putāt qui
 Nil melius naturā homine, ac nil dignius vsquam
 Finxisse, insani: quum tot terraque marique
 Viuere conspiciant animalia, in æthere credunt
 Stellarumque globis nullos habitare colonos,
 Et deserta pollicentur spatia ampla beati.
 O curuas animas, ô pectora plena tenebris!
 Percipere humani sensus non omnia possunt:
 Plurima sunt quæ oculos fallūt, sed mēte vidētur

244 MARCEL. PALINGENII

Vnde acies mentis potius ratio que sequenda est,
 Quæ docet esse deos, cælum que habitatier: ergo.
 Aut stellæ dij sunt, aut lucida templa deorum.
 His fundamentis iactis, amplectere deinde
 Iustitiam: & per te nulli vnquam iniuria fiat,
 Sed verbis alijsue modis fuge lædere quenquam.
 Quodque tibi nolles, alijs fecisse caueto:
 Quodque tibi velles, alijs præstare studeto.
 Hæc est naturæ lex optima: quam nisi ad vnguem
 Seruabis, non ipse Deo (mi crede) placebis,
 Postque obitum infelix non aurea sidera adibis.
 Alterius famam vel honorem tangere, vel rem
 Inuidia, aut ira, aut suadente cupidine, noli:
 Immò iuua, quos esse bonos intelligis, omni
 Sedulitate: malisque interdum gratificare,
 Quò tibi vel nunquā noceant, vel parcius obfina.
 Nec te à iusticia retrahant mala munera, amorve
 Aut odium. nāq; hæc tria sunt quæ lumina mētis
 Præstringunt, rectoq; homines à limite trūdūt.
 Sed memor esto Dei semper, mortisque futuræ.
 Post hæc illecebras omnes fuge corporis, atque
 Frana voluptati durissima pone: voluptas
 Improbæ perniciem iugentem mortalibus affert.
 Nil magis adaersum est virtuti, tendere sursum
 Nititur assiduè cognata ad sidera virtus:
 Contrà inimica polo, semper petit ima voluptas,
 Et pecudum in morem despectat cernua terram,
 Suffocans animi vires & corporis: vnde
 Ignaros facit, & morbos inducit amaros.
 Hæc illa est Circe, hæc Syren, hic hamus iniqui (ne
 Dæmonis: hoc laqueus innumeros capit, et phibet
 Post

Post mortem patrij redeant ad limina cœli,
 Callidus, & secum tenebris includit auernis.
 Has ergo insidias, hoc blandum & dulce venenū
 Hostis tartarei, quantum potes aufuge cautus:
 Ne te pœniteat frustra, quum serior ætas
 Sentiet ingenium, famam, rem, membra perisse
 Exiguo mellis gustu, & dulcedine inani.
 Tunc etenim, vt multi, dices, O tempora pulchra
 Quàm malè vos noui, quò fugistis? miserum me,
 Si mihi nunc reddat pueriles Iuppiter annos,
 Et liceat Samios iterum contingere ramos,
 Pergam illuc dextro quò tendit littera cornu,
 Sit licet angustus limes, perque ardua surgat.
 Est melius virtute nihil, quæ permanet omni
 Tempore, quæ laudem tribuit, largitur honorem,
 Censum auget, vitam seruat, post funera durat.
 At me infelicem decepit blanda voluptas,
 Quæ iam pridem abiit, meq; inter damna reliquit.
 Nāq; ego dum iuueni meretricia lustra frequēto,
 Dum ventri & somno, & ludo sum deditus amēs
 Discere nil volui studium librosque perosus,
 Contempsiq; bonas artes nunc (heu) video me
 Indoctum, infamem, sine nūmis, corpore fracto,
 Mente hebeti, sensu obtuso: vixi hætenus, vt quā
 Dum stertit, vigilare tamen se credit, & errat.
 Talia ab ignauis iactari verba frequenter
 Consuērunt, vbi iam morti vicina senectus
 Expendit sero malè ductam examine vitam.
 Maxima pars pecore amisso præsepia claudit:
 Tumq; sapit quum calua retro fortuna recessit:
 Et medicum quærit, quum spes est nulla salutis.

246 MARCEL. PALINGENII

O miseri, dum tempus adest, cognoscite tempus.
 Nam fugit hora leuis, nec scit fugitiua reuerti.
 Nil lacrymæ & gemitus defuncto corpore p'sunt;
 Vtilis est medicina, suo quæ tempore venit.
 Quare tunc opus est quum florere incipit ætas,
 Virtutem amplecti: tunc rectum carpere oportet
 Viuendi callem, & studiis incumbere honestis:
 Tune est vtendum ratione, animusque regendus
 Consilio, dum mollis adhuc, ne fortè malarum
 Melle voluptatum captus, petat auia præceps.
 Qui sapit, hic sapiat citò: nam sapientia sera
 Proxima stultitiæ est, feriç; importuna dolorem,
 Deploràs frustra graue & irreparabile damnum,
 Est tibi prætea sitis improba diuitiarum
 Omnino, & scelerata auri vitanda cupido:
 Nâq; vbi auaritia est, habitât fermè omnia ibidè
 Flagitia, impietas, periuria, furta, rapinæ,
 Fraudes atque doli, insidiæque & proditiones,
 Iurgia, & infandæ cædes: quid singula narrem?
 Denique sordidius nil est, nil peius auaro:
 Qui totus terræ immersus, ceu talpa, cupit nil,
 Nil amat agnoscitve aliud quàm munera terræ:
 Propter quæ solet omne scelus patrare, Deumq;
 Nullum alium, præter nummum, vâsanus adoras
 Nec videt infelix quàm sit fragilisque breuisque
 Vita hominû, & quàm mors, cōtracto semp ab arcu
 Executiar gelidas humana in corda sagittas,
 Nec iuueni parcat, nec docto, nec locupleti.
 Sed quodcūque caput nullo discrimine pulset:
 Sæpe etiam proprius tunc sit, quum longius esse
 Creditur, & subitos ferat improuisa tumultus.

At tu

At tu diuitias terrenas, & bona cæcæ
 Subiecta imperio fortis, nec pendere magni.
 Nec multum curare velis. nam propria cuiquam
 Non ea sunt quæ pro arbitrio largitur & aufert
 Instabilis Fortuna suo: vel morte recedunt,
 Diuersos dominos permutatura vicissim,
 Sunt alia inquirenda tibi bona, sunt potiores
 Diuitiæ cupiendæ, omni quæ tempore durant
 In quas nec morti, nec sorti est vlla potestas.
 Has cumulare tibi studeas noctesque diesque
 Nam verè tunc diues eris, vereque beatus.
 Cætera quæ vulgus demens miratur & optat,
 Si tibi sint nummi, fundus, domus & pecus, illis
 Vtere, (quis prohibet?) iustè tamè atq; modestè:
 Quumq; potes, miserere inopu, et ne despice ege.
 Hoc pacto acquires laudè, æternâq; salutè, (nos.
 Et pro terrenis cælestis munera habebis.
 non homo, sed lupo est, què nō clementia tægit,
 Qui non alterius miseranda sorte mouetur,
 Qui negat auxilium socio præstare roganti.
 At si pauper eris, patienter sustine. & a quo
 Pectore pauperiem tolera magis ille sinistris
 Casibus afficitur, plus curarum atque laborum
 Perpetitur, qui plura tenet, cui plura dedit fors:
 Deprimiturque adeò rerum grauitate suarum,
 Vt contemplari nunquam cælestia possit.
 Esse leuem & vacuum terrenæ fæcis oportet
 Illum qui æthereas animo vult tendere ad arces,
 Nam quo quisq; magis terrâ petit, hoc magis alto
 Abstrahitur cælo, supera que à luce recedit.
 Atque vbi quisque suos thesauros possidet, illis

248 MARCEL. PALINGENII

Assiduè cor habet, semper conuoluitur illic.
 Est igitur multis paupertas utilis, illos
 Exonerans, ut ad astra volent leuioribus alis.
 Sed tibi non minus est vitanda superbia mater
 Rixæ odijq; , vrbes studia in contraria, scindens,
 Excidiumq; ferens multis. hac peste laborans
 Olim Roma ruit ciuili oppressa furore,
 Hoc fuge tartareum monstrum, si quæris amicus
 Esse Dei, & tandem cælo post fata potiri.
 Nemo superbus amat superos, nec amat ab illis:
 Vult humiles Deus ac mites: habitatque libenter
 Mansuetos animos, procul ambitione remoros:
 Inflatos verò ac ventosos deprimit idem,
 Nec patitur secum puro consistere Olympo.
 Ergo vtres tumidi, quid vestra superbia vobis?
 Quid tituli illustres, præclaraq; nomina profunt?
 Quæ citò mors rapit, & lætheas mergit in vndas?
 Laudari à vulgo cupitis, vulgoque placere.
 Dicite, iudicij quid habet plebecula veri?
 Vos putat esse deos: quid tum? quum fitis aselli,
 Humana exterius tantùm apparente figura?
 Fallitis ignaros homines, non fallitis ipsos
 Cælicos: imò his risum stomachumq; mouetis.
 Nam vestros mores, occultaq; crimina norunt.
 Sed vos, ô cæci: diuos nihil esse putatis?
 Nec superesse animas, extincto corpore, vestras
 Creditis, atque ideo præsentis commoda vitæ
 Optatis tantùm, deridetisque futuram.
 Quam multæ pecudes humano in corporu viuūt!
 Hinc vestri erroris causa est, vestraque ruinæ:
 Quòd nil crassa acie nisi corpora crassa videtis

Nec

SAGITTARIUS, 249

Nec veras res, sed rerum cognoscitis umbras,
 Maxima pars fumo gaudet, fumoq; repletur.
 Stulti quid fumo est leuius? quid inanius? aut qd
 Ridiculū magis esse potest quā quærere honorē
 Immeritum, & causas veri contemnere honoris?
 Aspicimus prauos, indoctos, mentis egentes,
 Sublimi in folio positos, dominariis illis
 Qui se sunt longē meliores, & quibus ipsi
 Deberent seruire magis. nempe improba ludit
 Rebus in humanis Fortuna, & lege sine vlla
 Omnia confundit, plerunque ad sidera tollens
 Ignavos seruos, pistrino & carcere dignos.
 At si sana foret, solis sapientibus orbem,
 Vt decet, et par est, committeret ipsa regendum.
 Cuncta etenim rectē fierent, legesque vigerent:
 Sacraque tractarent puri innocuique ministri,
 Et dii se sinerent mortali luce videri:
 Sed personatis gaudet temeraria mimis.
 Fert tamen ista Deus summus, qui talia posset
 Corrigere: & cur nos etiam non ista feramus?
 Quid prodest verum firma ratione tueri,
 Et nil proficere, atq; odiū sibi quærere frustra?
 Spernitur, ac damnum patitur sapientia, cui non
 Respondent vires, quā nulla potentia fulcit.
 Vnde tacere quidem præstat: tu despice laudes
 Insulas vulgi, & fortunæ munera cæcæ:
 Atque Deo studeas omni virtute placere,
 Post cineres est verus honos, est gloria vera,
 Quæ datur astrifero in cælo, iustisque pijsque,
 Tunc mites humilesque suo lætantur honore,
 Ast Stygia mæsti lacrymant in valle superbi.

250 MARCEL. PALINGENII

Postremò compesce iram, parit ira furorem,
 Turpia verba furor: verbis ex turpibus exit
 Rixa ex hac oritur vulnus: de vulnere lethum,
 Ira adeò mentem confundit, vt ebria bile
 Feruenti, nequeat dignoscere quid sit agendum:
 Iudicijsque expers plerunque per auia tendat.
 Mox dolor atq; pudor facta incòsulta sequuntur.
 Ergo caue hanc, animãq; rege, & te vince, ferèdo
 Fortiter. egregia est etenim Patientia virtus.
 Qua quicumq; caret, careat probitate necesse est,
 Sitque ferus, semper rixas & iurgia semper
 Exercens: propria est nimirum rixa ferarum,
 Pax verò tranquilla decet mortalia corda.
 Vir bonus & sapiens quærit super omnia pacem,
 Vultque minora pati, metuens grauiora, cauètq;
 Ne paruo ex igni scelerata incendia surgant.
 Qui nil ferre potest, hominum commercia vitet,
 Et solus degat siluis aut montibus altis.
 Qui verò humanos cœtus vrbesque frequentat,
 Discat multa pati, frânisque coërceat iram,
 Dissimulans conceptam arcano in pectore bilem:
 nec facilè, atque leui de causa, abrumpere pacis
 Vincula velit, quantumq; potest ignoscat amicis,
 Vt possit quam alijs veniam dedit, ipse mereri.
 Pauca hæc de cultura animi dicenda putauì,
 Sufficiuntque satis, potuissèm his addere plura:
 Sed cui sunt hæc pauca, illi non cætera deerunt:
 Aduenientque vtrò quæcunq; videntur omissa.
 Nam comprehenduntur tacitè, & clauduntur in istis,
 Attamen interea sapientum incumbere libris
 Est operæpretium, & rerum perquirere causas,

Denique

Denique doctrinis varijs componere mentem:
 Quippe animus sine doctrina est ignauus hebesq;
 Hoc igitur pacto (vt dictum est) florescere poisunt
 Virtute ac meritis stulti astutiq;e, colentes
 Sese animumq;e suum, & cælesti sede potiri.
 Talia dum memorat ductor meus, ecce deorum
 Nuntius, Atlanisq;e nepos, Ioue missus ab ipso,
 Astitit, atq;e iubet supera ad conuexa Timalphem
 Ire citum. namque aiebat dudum esse vocatos
 Cælicolas omnes Iouis ad tecta aurea summi,
 Velleq;e de rebus grauib; nonnulla referre
 Momũ, vtrũ quosdã monachos in colle manẽtes
 Extra urbem, cuius prope mœnia labitur atq;e
 Intrat in Adriacas piscosus Ariminus vndas,
 Diuitijs deceat priuari & partibus illis
 Quas auferre solet cristatis villica gallis:
 Quum sint lasciui nimium, mimiumq;e superbi,
 Et spernant omnes, & turpia multa licenter
 Committant, senis exemplo qui præsidet illis.
 Proh pudor, hos tolerare potest ecclesia porcos,
 Duntaxat ventri, veneri, somnoq;e vacantes?
 Quo audito confestim abiens Areteius heros,
 Mercurio me commendat: qui ad tartara iturus,
 Plutoni secreta patris mandata ferebat.
 Hic comprehensum arctẽ tenuit me, & nubila vexit
 Per media in terras, quo Thuscus tẽpore Clemẽs
 Intra Felsineos habitans cum Cæsare muros,
 Florentinam urbem longa obsidione premebat,
 Ergo Atlantiades, quatiens talaribus auras,
 Peruenit tandem sancti ad prærupta Marini
 Saxa, & stelliferum ferientes æthera rupes.
 Inde

Inde breui lapsu, posuit me in pinguibus agris
Verruculi, mox infernas properauit ad oras.

LIBER. X.

CAPRICORNVS.

SALVE Atlantiade: Stygia de valle redisti
Tam citò? dic quæso, quidnam Plutonis in aula
Nunc agitur? Fit rixa ingens, ingensq; tumultus.
Cur hoc? Dicam equidè, quanquã festino reuerri
Ad superos: tanta est Turcarum, Christicolûmq;
Ac Iudæorum turba illic, vt locus illam
Non capiat, vacui nihil est, sunt omnia plena,
Vestibulum plenû, plena atria, regia plena, (vrbs,
Templa, domus, plateæ, fora, mœnia, deniq; tota
Et campi, & colles, & frondiferæ conualles,
Vsq; adeò vt sese impellant, trudentq; vicissim
Calcibus & pugnis & morsibus, aspra gerentes
Prælia: nam ferro nequeunt decernere manes
Nec fas est illis iterum succumbere morti.
Vix potui transire, & Ditis limina adire,
Per densas umbrarum acies, cuneosq; coactos,
Fit via vi: irrumpens aditus, arctissima laxo
Agmina, disijciens crebro huius verbere virgæ.
Tandem peruenio ad nigri penetralia Regis,
Quem video tristi efflantem suspiria vultu.
Postquam illi exposui patris mandata, iubentis
Solui Antichristum è cauea, retrasq; per omnes
Emitte, ut faciens miracula falsa, docensque

Iam

Iam summā aduenisse diem, mundiꝑ; ruinam.
 Omnia perturbet, pecudes, hominesq; deosque:
 Imperat hoc etenim factorum immobilis ordo:
 Quæso (inquam) Pluton, cur sic es tristis? at ille
 Nonne tibi indignū, iniustū, infandumq; videtur,
 Vos adeo latum cælum, immensumq; tenere,
 Quum sitis pauci, quumq; illuc vix hominū tres,
 Vel paulò plures, longo post tempore pergant:
 Et me tā angusto in regno & paruo esse locatum,
 Quò innumeri veniunt mortales qualibet hora?
 Omnes Iudæi, Turcæ omnes, non tamen omnes
 Christicolæ (fateor,) sed certò portio maior
 Huc huc descendunt, hæc ad viuaria currunt.
 Cur ad nostra magis mittuntur limina? vel cur
 Ille meus frater, qui possidet æthera, saltem
 Presbyteros, fratres, monachos, non accipit intra
 Septra poli, sedesq; suas, & continet illic? (cantant
 Non pudet, hos homines qui intemplis tam bene
 Quaque die, & sacris in turribus æra fatigant,
 Qui tot thura adolent, tot scortorum miserentur,
 Qui soluunt alios, sua crimina soluere nolunt,
 Qui vespillonum funguntur munere, & ornant
 Tempia Deūm statuis picturis, atq; sepulchris:
 Mittere ad infernas sedes, & plectere pœnis,
 Millia quot non fert sitiens Apulia muscas?
 Pontifices etiam summos nihil ille veretur:
 Imo iubet cunctis alijs peiora subire
 Supplicia: vnde Erebo miseri clauduntur in imo,
 Atque illic miris cruciatibus afficiuntur.
 Quare Cylleni quum sidera summa reuises,
 Dic fratri, dic (quæso) meo, me cuncta libenter

Factu.

254 MARCEL. PALINGENII

Facturum quæcunque iubet: sed consulat idem
 Regno etiam nostro, & nostras non despiciat res
 Aut trahat hinc aliquot manes, aut tartara laxet,
 His dictis. Faciam respondi, atque inde recessi.
 Nunc redeo ad superos, & me pperare necesse est,
 I felix, nostrique memor, tu Musa memento
 Versiculos dictare mihi: nam charta parata est,
 Et calamus, nec scribenti grata otia desunt:
 Incipe, meque doce, quali sophus ordine fiat.
 Principiò nasci fausto sub sidere oportet,
 Illum quicumque est sapiens felixque futurus:
 Distat enim multum, quali sub imagine, quali
 Sub facie cæli quisquam nascatur: ut aiunt,
 Qui astrorum motus, vites, & nomina norunt,
 Et geneses hominum obseruant, & fata recludit.
 O quam magna, & quā miranda potētia cæli est,
 Quo sine nil pareret tellus, nil gigneret æquor!
 Cælum est Oceanus, rerum pater astra, sorores
 Sunt nymphæ: omne bonū in terras delabit inde,
 Esse igitur sapiens & felix nemo potest, qui
 Nascitur aduerso cælo stellisque sinistris.
 Permagni refert etiam, quos quisque parentes
 Accipiat, quo sit pacto nutritus, & à quo
 Instructus. nam quos mores puer adbibit, & quas
 Artes à teneris didicit, retinebit adultus.
 Illa diu durant, animiſque tenaciter hærent,
 Quæcunque à primis nascentes hauimus annis.
 Ergo sit probus & doctus prudensque magister
 Qui puerū instituat, cogatque assuescere honestis.
 Utque peritus eques, nunc huc, nunc torqueat illuc
 Indomitum, franis simul & calcaribus utens.

Nec

CAPRICORNVS. 255

Nec tantum verbis moneat, sed valdius ipsum
 Exēplis moueat. quid enim benè dicere prodest,
 Si malefacta aliud monstrant, verbisq; repugnāt?
 In primis studeat lasciuis atque scelestis
 Arcere à socijs. commercia turpia sanctos
 Corruptunt mores: multi hoc periēre veneno.
 Vis tu nosse hominem qualis sit? perspice amicos
 Illius: associant similes natura, Deusque:
 Cum paribusq; pares habitant, viuuntq; libentes
 Valde igitur caueant cum præceptore parentes,
 Ne puer aut iuuenis lasciuus & improbus illum,
 Quem fore felicem ac sapientem gnauiter optāt,
 Moribus obscœnis cōtaminet: (heu facilè omnes
 Labimur in vitiū, & facilè ad peiōra mouemur!)
 Interea puer hic quem fingimus, vt sapiens sit,
 Græcis incumbat libris, pariterque Latinis:
 Et quantum potis est, euadat doctus, honestos
 Perlegat authores, & scripta inhonesta refutet.
 Indoctum raro esse probum contingit, & atras
 Errorum in tenebras mentem ignorantia trudit.
 Attamen à studio nimio, nimioque labore
 Abstineat: ne dum sapientia quæritur, amens
 Fiat vel morbum incurrat, seseque trucidet.
 Immodica officiunt, nec longo tempore durant.
 Interdum genio indulgens animumq, relaxans,
 Et vacet, & ludat nempe interiecta vigorem
 Fert requies, reparant tempestina otia vires.
 Sed quanquam dignæ scitu pulchræq; bonæq;
 Disciplinæ omnes videantur, sunt tamen istæ
 Præcipuæ, & quæ naturam & quæ sidera pandit.
 Hisce igitur totis incumbat viribus hæc
 Perdiscat

256 MARCEL. PALINGENII

Perdiscat sophus hic noster, iam grandior æuo,
 Inque harum studio grauiores conterat annos,
 Et simul (vt dictum est supra libroque priori)
 Culturam exercens animi iustusque piusque
 Fiat, & exornet duplici sua tēpora lauro. (probūq;
 Quam pulchrum est hominē pariter doctum esse
 Et scire & sapere! insipiens doctrina timenda est.
 Vt furiosus habens gladium, sic doctus iniquus.
 Verū non satis est animum curare, bonisque
 Moribus & doctrina æquē componere, quando
 Corporis est etiam ratio non segnis habenda.
 Corpus enim malè si valeat, parēre nequibit
 Præceptis animi, magna & præclara iubentis.
 Quare danda opera est vt victus sit bonus, vnde
 Gignatur sanguis purus, nam noxius humor
 Plerunq; ex prauis epulis per membra creatur.
 Ebrietas est vitanda, ingluiesq; ciborum: (brum
 Quippe caput stomachūq; grauatur, fumisq; cere-
 Inuoluunt, stupor hinc sequitur, somnusq; diurnus.
 Parcus edat: parcusq; bibat, vir doctus & æquus.
 Exercere etiam corpus mediocriter apto
 Tempore conducit multum, viresque reducit.
 Segnities robur frangit, longa otia nervos
 Debilitant, ignaua quies effeminat artus.
 Præterea calor immodicus, frigusq; cauendū est,
 Atque aer crassus nimium, regioque palustris:
 Præsertim sole æstiuo, quum Sirius agros
 Diffundit, viridiq; canunt sub fronde cicadæ.
 Denique conandum pro viribus, vt bene sanum
 Sit corpus, præcepta animi vt bene cūcta faceffat.
 Quod facile hand fieri poterit, si dura vetabit

Paupe-

Pauperies: opus est nummis vel morte relictis,
 Vel sorte inuentis, vel quauis arte paratis.
 Quippe inopem mala multa pati contingit vbiq;
 Nec sine diuitijs fas cuiquam ducere vitam
 Felicem. heu quàm sæpe gemit rerū indiga virtus
 Quàm contempta iacet si sacra pecunia desit!
 Ille autem diues verè proprièque vocatur
 Qui valet ingenio, eloquio, prudentia, & arte:
 Atq; vbiq; manet, victū sibi quærīt honestum.
 Et quanuis loca multa petat, diuersaque longè,
 Fert sua quaq; tamen secum bona, nec sibi desunt
 Commoda, quæ possint lætam producere vitam
 Nec metuit fures, nec sautorum arma latronum:
 Sequē iterum vestit citò, si quando expoliatur.
 Vera etenim virtus fortunæ cedere nescit.
 Quælibet vrbs, totusq; orbis patria esse videtur
 Egregiæ fortique viro, & bene vinit vbiq;
 At virtute carens, quanuis amplissima passim
 Prædia possideat, quamuis exuberet auro
 Non tamē ire potest quò vult, terrasq; per omnes
 Currere, diuersos hominum perpendere mores,
 Diuersos spectare locos, & viuere vbiq;
 Quippe domos agrosque suos & scrinia secum
 Ferre nequit, quocunq; meat, ne fortè latronum
 Hæc rapiat manus, aut fallax voret omnia pòtus.
 Mox mendicus agens aliena cibaria quarat.
 Sedibus ergo iisdem patriaque moratur eadem,
 Semp̃ vbi vinum & segetes sua prædia reddunt.
 Vtque relegatus metuit transcendere fines
 Quos sibi præcipit sua fors, & inettia mentis:
 Vnde videre nequit vasto quæ plurima in orbe

Fiunt pulchra, suis latebris ut carcere clausus.
 Proinde sophi veteres subtili indagine quendam
 Commentilapidem, sibi fida viatica cunctis.
 Permanfura locis nunquam interitura pararunt,
 Quo auxilio varias terras diuersaque regna
 Cernere, & à multis quàm plurima discere possunt.
 Quondam igitur tristes implorauere deorum.
 Numina maectatis de more bidentibus antè:
 Mercurium in primis, solem, lunamque præcati,
 Fuderunt tales puro de pectore voces:
 O mundi decus, ô diuûm pulcherrime Titan,
 O quæ nocturnas Latonia disijcis umbras,
 O Iouis & Maïæ instabilis fugitiuaq; proles,
 Cui datur in varias se transformare figuras:
 Adsitis placidi, & nostras audite querelas.
 En pauci, quorum mens est sublimis, & altum:
 Ingenium, quibus assidue sapientia cordi est:
 Dum causas rerum & naturæ arcana videre
 Nitimur, immensumq; animo metimur Olympû,
 Pauperie premimur, patimurq; incômoda multa,
 Deficimusq; fame: interea plèbs vilis & amens
 Cuncta sibi rapit, & nûmos sibi cõgregat omnes,
 Nec nostri quenquam miseret: si poscimus vllam
 Rem, digitû ostendunt mediû, & nos ludificantur.
 Vnde agros fodere, aut inmenta strigare coacti,
 Aut stabulis efferre fimum, vix quærere victum
 Possumus, & stultis miseri seruire iubemur.
 Quare vos diui saltem miserescite nostri,
 (Si qua cælitibus pietas & cura bonorum)
 Et facilem monstrate viam, qua viuere honestè,
 Et veri latebras inuestigare queamus.

Talibus.

CAPRICORNVS. 259

Talibus auditis, diui aduênere vocati.
 Responditq; prior Phœbus: Veneranda propago
 Semideûm cælo digni, superûmque fauore,
 Audite, atq; animis mea dicta recondite vestris:
 Hunc iuuenê Arcadiû, infidû, nimiumq; fugacem
 Prendite, & immersum Stygijs occidite lymphis.
 Pòst Hyales gremio impositû Deus excipiat, quẽ
 Lemnia terra colit, sublatumque in cruce figat:
 Tunc sepelite vtero in calido, & dissoluite putrẽ:
 Cuius stillantes artus, de corpore nostro
 Spiritus egrediens penetrabit: & ordine miro
 Paulatim extinctum nigris reuocabit ab umbris,
 Aurata indutum chlamide, argentoque nitentem:
 Proijcite hunc demû in prunas, renouabitur alter
 Vt phœnix? & quæ tanget, perfectâ relinquet
 Corpora, naturæ leges & fœdera vincens:
 Mutabit species, paupertatemque fugabit.
 Phœbus ab his tacuit: dictis Gyllenius ales
 Annuit, atq; eadem præsens Diana probauit:
 Mox abiire omnes, cœli ad conuexa volantes,
 Tunc mentis diuinæ homines oracula cæca
 Voluentes animo ancipiti vix tempore longo
 Experti multa, & non paruis sumptibus, illam
 Inuenere artem, qua non ars dignior vlla est,
 Fingendi lapidem æthereum: quem scire profanis
 Haud quã licet, & frustra plebs imppba quærit.
 Quẽ q. habet, ille pôt, vbi vult habitare decenter,
 Nec fortunæ iram metuit, nec brachia furum,
 Sed paucos tanto dignantur munere diui.
 Forsan & hoc aliquis roget, an deceat sapientem
 Connubio astringi, & generandæ incumbere pli,

260 MARCEL. PALINGENII

Atque maritali sese vincere capistro.
 Quâquâ aliq̃ laudât, tamen hoc (me iudice) sanctis
 Athereisq̃ue viris non conuenit: impedit vxor,
 Natorumq̃ue effræus amor, diuina sophorum
 Ingenia & mentes contemplari alta volentes.
 Gaudeat vxorum & natorum amplexibus ille,
 Qui tantum terrena sapit, crebroq̃; hymenæos
 Aduocet: at sapiens latetur cœlibe vita,
 Sit castus, purusq̃;, & mente & corpore. nam qui
 Exiguo & raro victu contentus, ab omni
 Abstinit Venere, orando assidueq̃ue pieq̃ue.
 Et contemplando, mentem ad cœlestia tollens,
 Ille Deum crebro visu & sermone fruetur.
 Et felix fiet, prospectabitq̃ue futura.
 Candida virginitas res est gratissima diuis:
 Huic sese ostendunt, huic multa arcana recludunt.
 Contrâ luxuriam immundam, lususq̃; pudendos
 Odere, ac fugiunt, detestanturq̃ue salaces.
 Nemo tamē virgō esse potest, nisi cui Deus adsit,
 Auxiliumq̃; ferat, donum hoc descendit Olympo,
 Humanis meritis, humanis viribus impar,
 Quò sine non poterit sapiens perfectus haberi.
 Pulchrum etiam scitu est, an conueniat sapienti
 Horrida Mauortis tractare ferociter arma,
 Hostiliq̃ue suam temerare in sanguine dextram.
 Et sibi pugnando immortale acquirere nomen.
 Quandoquidem multis virtus, laus, gloria, fama,
 Maior nulla quidem quàm bello parta videtur.
 O cæci, ô miferi, quid bellum pace putatis
 Dignius, aut melius? nēpe hoc nil turpius, & nil
 Quod magis humana procul à ratione recedat.

Nam

CAPRICORNVS. 261

Nam ratio & leges si semper vbiq̃ue vigerent,
 Nusquam bella forent, pax inuiolata maneret.
 Iura silent bello, bello lex opprimitur vis.
 Tunc furor & vitium laxis bacchantur habenis;
 Tunc prauī tollunt cristas, & cornua sumunt.
 Impunē occidunt, feriunt, rapiuntq̃ue, nec vlla
 Iudicis admoniti formidine cuncta profanant.
 Pax decet alma hominē, gaudet fera bellua bello.
 Arma amens amat, arma cupit, quicunq; laborem
 Odit iners & inops, qui viuere luxuriosē
 Vult, quanuis nequeat, non respondēte crumenā.
 Proinde animam vendit pretio, seseque periclis.
 Obijcit, vt raptis alienis victor ouansq̃ue
 Ad p̃prios referat p̃dā & spolia ampla penates.
 At quicunq; domi est diues, vel sufficienter
 Arte potest aliqua sese nutrire suosq̃ue
 Militiam refugit, pacemq̃ue libentius optat,
 Sit nisi mens insana illi, insulsumq̃ue cerebrum.
 At dices, etiam magni regesq̃ue ducesq̃ue
 Sæpe armis delectantur, Martemq̃ue sequuntur.
 Quid tum? nōne etiam magni regesq; ducesq;
 Delirant sæpe, & vitiorum peste laborant?
 Stultitijsq̃ue suis sæpe vrbes exitio dant?
 Et quā multa habeāt, cupiūt plura? omnis auarus,
 Et si possideat quantum Tagus excipit auri,
 Pauper inops & egens tamen est. hoc ergo furore
 Reges atque duces dira impelluntur in arma,
 Imperiumq̃ue sibi miserorum cæde lucrantur;
 Sed quanquā bellū turpe, exitiale, nefandum est:
 Non tamen vtilitatis habet nihil. omnia vafri
 Fallacesq̃ue homines, vsuræ & fraudibus apti.

262 MARCEL. PALINGENII

Agglomerāt cumulantq; sibi, quo tēpore pax est:
 At quum bella fremunt, miles malè par̃ta rapit vi,
 Tunc meritò vulpes vlciscitur ira luporum.
 Præmia tunc fortes astutis digna rependunt,
 Parq̃ue pari referunt, variat sic omnia tempus,
 Præterea reges mille artibus atque rapinis
 Quū pax est, spoliant populos, atq; vndiq, nūmos
 Corradunt: vnde omne aurū argentumq; voraret
 Fiscus, ni bellum erueret quod pace latebat,
 Distribuēs multis quantū congesserat vnus. (quæ
 Postremò est hominū turba haud mediocris, habet
 Nec rem, nec doctrinā, artē ṽe, fugitq; laborem,
 Dedita nequitia, prona in scelus, impia & audax:
 Tales ergo homines, imò ṽbras, tempore certo
 Mittit in arma Deus, crudeli morte necandos.
 Sic genus humanum purgat: multosq; per annos
 Qui remanent, viuunt hilares, hac p̃ste remota:
 Donec succrescant iterum mala gramina, rursus
 Euellenda acri bello, gladioq̃ue secanda,
 Tunc iterum immundas despumat Iuppiter ollas,
 Tunc iterum immissis furijs purgamina verrit.
 Hic est perpetuus mundi ordo ab origine prima,
 Has olim statuere vices fata ipsa, Prometheus
 Quum ferula æthereos in terram detulit ignes,
 Et quum Deucalion hominum tot millia nasci
 De lapidum iactu Pyrrha cum coniuge fecit.
 Ergo decet sapientem ṽri ratione, & amare
 In primis pacem: pacem complectier omni
 Conatu ac studio: nisi fortè aliquando coactus
 Pugnet pro patria, pro seque suisque tuendis.
 Tunc venia est dignus, tunc fit sine crimine bellū,
 Nam

CAPRICORNVS. 263

Nam ius fasq; sinunt vim vi propellere, fraudem
 Fraude, velut meritum merito pensare decorū est.
 Quærendum vltèrius, sapiens an debeat vllam
 Exercere artem, sibi qua succurrere egenti
 Possit, si quando infelix patrimonium casus
 Abstulerit, si quando ferox fortuna malignam
 Pauperiem intulerit rebus violenter ademptis,
 Ne mendicus eat, patiens frigusq; famemque
 Nimirum est aliquid, fieri quod possit honestè
 A sapiente, iuuet quo se, si cogat egestas.
 Sit bonus & doctus medicus, medicina parabit
 Sufficiens lucrum domino, morbosq; fugabit.
 Hanc olim Phœbus coluit, Phœbeius atque
 Filius, hac sese immortalis nomine dignos
 Effecere: hanc & didicit Chironis alumnus,
 Quamuis Aeacida, quamuis Nereide natus:
 Hac fuit illustris Pæon, clarusq; Machaon,
 Hippocratesq; sibi æternum quæsiuit honorem.
 Quid memorē cūctos quibus hæc ars cōtulit olim
 Et lucrū & laudē, & demum post funera famam?
 Egregius medicus, mendicus non erit vnquam.
 Adde huc, quod plena est occultæ cognitionis.
 Hæc florum, herbarum, lapidum secreta recludit
 Et quicquid tellus intra sua viscera celat
 Perspicit, ac vites naturæ prouida pandit,
 Corporis humani partes considerat omnes,
 Et reuocat multos regnum ad Plutonis ituros,
 Ergo quid hac potius sapientem scire decebit?
 Vt non solum animos possit sanare monendo,
 Verum etiam membris ægris prodesse medendo:
 Sic vtrāq; hominis partem tutabitur idem,

264 MARCEL. PALINGENII

Sic hominem totum sapiens seruabit ad vnguem.
 Ast tibi iam seros Lachesis nere incipit annos,
 Et iam canicies fœdat barbamque comamque,
 Tunc ipsum decet in primis requiescere, et vsquã
 Sistere, nec varias vltiã percurrere terras.
 Sed certam sedem, certos habitare penates,
 Atque ibi degendæ vitæ opportuna parare,
 Ne desint alimenta sibi veniente senectã.
 Interea tamen à turba secedere, paucis
 Contentus socijs debet, solusque frequenter
 Noctẽ diẽque Deum purgata mente precari,
 Et penitus sese diuinis contemplandis
 Dedere, & humanas animo propellere curas,
 Tunc aderunt diui secreta in valle moranti,
 Aut colle, aut nemore vmbroso, aut in vertice
 Exiguas ædes desertaq; tecta colenti: (montis.
 Non adeo tutum est cum multis viuere, & vrbes.
 Stultorum plenas habitare, interque latrones
 Sacrilegos, cupidos, rixosos, ambitiosos
 Versari: fugiat sapiens commercia vulgi.
 Quandoquidẽ inuisa est vulgo sapientia, propter
 Dissimiles nimium mores: contraria semper
 Se oppugnãt, semperq; sibi aduersantur et obstãt.
 Hinc periere sophi complures, quod voluere,
 Quando aliquid fieri prauẽ iniusteq; videbant,
 Carpere stultorum mores, ac dicere verum,
 Et quia non poterant ferre, & malefacta tacere,
 Afflicti stultis, interfectique fuere.
 Quare ne videat sapiens tot à turpia, neue
 Discrimen subeat, dum vera & honesta tuetur,
 Secernat sese à vulgo, studeatque latere,

CAPRICORNVS. 265

Et socios habeat paucos, doctosque probosque.
 Quanquam illi rarò deerit præsentia diuûm,
 Nam sapiente solent superi gaudere, & ab illo
 Permittunt sese audiri cernique libenter,
 Illius & mira pectus dulcedine complent.
 Felix in terris sapiens, & in æthere felix.
 Ite ergo ô cæci mortales, ite, & auaras
 Cogite diuitias, loculos distendite nummis
 Per fas atque nefas, digitos onerate lapillis,
 Aureaque indigno glomerate monilia collo,
 Et serûm vestes passim ostentate superbas,
 Perque forum medium tumidis incedite buccis:
 Ite, inquam, ô cæci mortales, sceptrâ, coronas,
 Imperia, & demum quicquid temeraria vobis
 Largiri fortuna potest, nunc pectore toto
 Affectate: breui tamen hæc tam pulchra recedēt.
 Somnia sunt cuncta hæc durantia tēpore paruo,
 Quæ citò vel vobis fors auferet, aut rapiet mors:
 Quæ facilè, vt fumus, fugiūt nequeuntq; reuerti.
 Ite, ite, ô miseri, nebulasque capeffite inanes:
 Quum postrema dies, atque hora nouissima vitæ
 Adueniet, tunc tunc vestrarum stultitiarum
 Nequicquam memores, vos delitasse scietis,
 Et nescisse viam rectam, frustra que pigebit.
 Heu dum tēpus adest, errorem agnoscite vestrum.
 O curuas nimirum animas, ô vilia corda,
 Cur pecudum more in terrâ tantùm aspicitis? cur
 Nunquam oculos ad sidereas extollitis arces?
 Ille ille est verus mundus, vera omnibus illic
 Vita datur, quicunq; Deum metuuntq; coluntq;.
 Illic nec forti, nec morti est vlla potestas:

266 MARCEL. PALINGENII

Diuitiæ veræ sunt illic, deliciæque,
 Quas pater omnipotens solis sapientibus affert,
 Quas non vlla potest series abolere dierum.
 Huc igitur vestros animos intendite, donec
 Fatâ sinunt, dum vestra trahunt subtegmina Parcæ.
 Nonne hominum vitam tenui pendere capillo,
 Nonne perire breui mortalia cuncta videtis?
 Ac veluti fumus, tennes vanescere in auras?
 Quò nunc tot reges auro gemmisque superbi?
 Quò tot pontifices summi, qui se esse putabant
 Aequales superis, abiire? in fœda sepulchris
 Ossa iacent, forsânq; animas styx atra coërcet,
 Expulsas procul à felici sede piorum:
 Atque ibi dant pœnas fastus, scelerumq; suorum.
 Quàm vellent nunc si possent, sua corpora rursus
 Induere, atq; nouis iterum se includere membris,
 Ut postergatis opibus, regnoq; relicto,
 Vitâ agerent purâ & sanctam sub paupere tecto,
 Iustitiâq; sua cœli sibi numen amicum
 Efficerent, ac morte obita fruerentur olympo.
 Sed qui serò sapit, frustra sapit. ocyus ergo
 Pro se quisq; Deo studeat virtute placere,
 Terrenisq; bonis spretis cœlestia quærat.
 Deniq; ab exemplo sapientis discite, qui res
 Humanas paruifaciens, & commoda vitæ
 Præsentis fugitura breui, bona vera futuræ
 Sperat, & agnoscit dijs ostendentibus ipsis.
 Talibus Apollineo Soractis vertice montis
 Viuebat sapiens, paucis contentus amicis,
 Tempestate mea, macer & barbatus in æde
 Exigua, & ferrugineo vestitus amictu:

Præstantis

Præstantis vir doctrinæ, vultusq; verendi:
Semotam & cinctam siluis habitabat heremum.
Enthea mens cuius venturi præscia fati,
Vera nimis quoties vellet responsa canebat.
Responsa antiquis nunquam cedentia Delphis:
Huius ego impulsus fama per longa viarum
Perrexī spatia ad facili fastigia montis,
Conueniēq; senem sub aprica rupe sedentem.
Qui postquā acceptam mihi reddidit ore salutē,
Suadet vt affideam: affedi, & simul ista rogavi.
Cur sibi tale genus vitæ delegerit, & quo
Ipse modo possit dura inter resqua manere,
Plurima vbi desunt humanis vñibus apta.
Tunc mihi vir sanctus respondens, talibus inquit,
Intra vrbes olim placuit mihi viuere, quando
Iunior ac rerum ignarus nihil esse putabam
Optandum, nisi diuitias & commoda vitæ
Præsentis, vulgi exempla erroremq; secutus.
Tunc ego gaudebam turba cœtuq; virorum,
Cumq; alijs præceps in gaudia vana ruebam,
Deceptus falsa specie veri que bonique.
Sed postquam subit granior labentibus annis
Aetas, accessitque mihi prudentia maior,
Cœpi hominum mores (diuino numine credo
Impulsus) mecum perpendere, & acta notare,
Viuendi que modos varios, examine acuto.
Turpia multa quidem fieri & scelerata videbam,
Iustitiæ superesse nihil, nisi nomen inane,
Puniri insones, fontes impunè vagari:
Virtutem in vitio, vitium in virtute latere:
Pauperiemq; premi, & meritis plus posse fauorē:

Ius

268 MARCEL. PALINGENII

Ius venale, fidem extinctam, amissumq; pudorē,
 Omnes artificum corruptas fraudibus artes:
 Latrones quoque canponas conducere, vt illie
 Sopitos melius peregrinos perdere possint.
 Contemplabar item, multos furtoque doloque
 Ditatos, licet obscenos, dignosque capistro,
 Laudari tamen atque coli, multumque timeri:
 Imperia, indignis committi, & honoribus illos
 Ornari, quibus est hominis duntaxat imago.
 Denique auaritia labefactam religionem,
 Atque sacerdotes tantum Venerique gulæque
 Intentos, lucrum ficta pietate latenter
 Quarere, & astutè vulgi exhaurire crumenas,
 Dum pretio cælum reserant, & tartara claudunt,
 Dum iactant se posse animas huc mittere & illuc,
 Et precibus quocunque velint impellere diuos.
 His igitur causis secessi, atque oppida liqui:
 Tutius esse ratus deserta habitare, & in isto
 Quod reliquum foret ætatis mihi degere monte.
 Monte vbi Syluestri est venerabilis ara beati,
 Et tanti monumenta viri celebrata renident.
 Quæ loca sint quâvis salebrofa et inhospita, sãctis
 Sãnt tamen apta viris, pacem cupiẽtibus, & quos
 Delectat seruire Deo, menti que vacare,
 Qui sese æthereis coniungere ciuib; optant.
 Sed tibi difficile ac mirum fortasse videtur,
 Me posse has inter rupes & saxa manere,
 Quò pauci & rari veniunt, vbi plurima ad vsũ
 Quæ faciunt hominis vitæ que aptissima desunt:
 Non tamen est ita difficile aut mirabile, si quem
 Spiritus afflavit, cæli demissus ab arce:

CAPRICORNVS. 269

Spiritus ille Dei sanctus, qui pectora purgat.
 Sublimatq; animas moribunda in carne sepultas;
 Ceu sublimatur subiecti viribus ignis
 Mercurius, niueuniq; capit purgando colorem.
 Spiritus hic mentem illustrat, cor dirigit, aufert
 Terrenas curas, cœlestem inducit amorem:
 Quo flagrans animus, nil non tolerabile ducit,
 Nil non ferre potest. leuis est labor omnis amati.
 Præsertim spem aliquā magnæ mercedis habenti.
 Spes & amor, duo sunt calcaria fortia, quæ nos
 Audaces faciunt, contemptoresque laboris.
 Propterea assiduis votis precibusq; petendum est
 Ut delabi in nos dignetur spiritus iste,
 Qui cum spe ingenti ingentem producat amorē,
 Quo mens accensa ascendat sublimis Olympum,
 Despiciens terras & gaudia corporis huius
 Friuola, seque Deo quantum pote iungere tētet.
 Non adeò mirum est igitur si adiutus ab isto
 Flamine diuino, possum hîc persistere, & inter
 Has cautes duram patienter degere vitam.
 Quâquam nec victus, nec cultus defuit vnquam
 Hoc in monte mihi, quantum natura requirit,
 Nō luxus, paucis nempe hæc seruatur ad vnguē,
 Paucaque sufficiunt homini virtutis amanti:
 Qui sibi quod satis est optans, nil cætera curat,
 Qui mauult animi quàm carnis viuere vitam.
 Nam vita est duplex, (ne tu sis nescius.) vna
 Corporis, hæc sequitur stultorum maxima turba,
 Vulgus iners, plebs insipiens, quæ nil sapit altum
 Egregiumq; ignaua colens pro numine ventrem:
 Hæc pecudū ppria est, ppria est hæc vita ferarū.

Al-

270 MARCEL. PALINGENII

Altera verò animi dijs conuenit, atq; deorum
 Nobilibus pueris, qui ob facta ingentia possunt
 Verè homines, & semidei, heroës q; vocari.
 Tales consuevit rarenter gignere tellus,
 Tellus iniustis mater, iustis q; nouerca,
 Sed quoniam video te nunc audire paratum,
 Quædam de hac animi vita non vilia dicam,
 Quæ debent cuicunq; bono intellecta placere.
 Principiò esse hominē nō solo ex corpore cōstat,
 Verumetiam ex anima: hæc vitā viuētib; affert,
 Hæc motum sensumq; humana in viscera mittit,
 Hæc tribuit nobis mentem, qua dignius est nil,
 Per quā multa homines mirāda operātur in orbe,
 Sed multi dubitant, an sit mortalis, & vnā
 Cum mēbris anima hæc pereat, lethine sit expers,
 Et maneat semper nullum interitura per æuum,
 Nimirum pars deterior, quæ dedita carni est,
 Ac vitijs, diuūm contemptrix, credit & optat
 Mortalem esse animā, scēlerum quia digna suorū
 Supplicia (heu) metuūt: ppter quod tartara nollēt
 Vlla dari, aut manes vsquam repeririet vllos.
 Sic malefactorum cupiunt euadere pœnas.
 Altera pars hominum melior, qui fœda perosi
 Crimina, virtutis pulchro stimulantur amore,
 Esse putant æternam animam, nec morte resolui.
 Vtq; putant, vellent, quòd præmia digna bonorū
 Expectant operum, & sperant post fata salutem,
 Et promissa sibi melioris munera vitæ.
 Vtra igitur potior sententia, nōne bonorum?
 Nimirum in dubijs ea semper opinio debet
 Præferri, quæcunq; placet melioribus, & quam

Egre-

Egregij sanctique viri plerunq; sequuntur.
Tutius est hæere bonis quàm credere iniquis
Nô quot, sed quales aliquid dixere, notandum est,
Quare cum paucis iustis te credere præstat,
Morte careere animas, quàm multorum iniustorû
Iudicio inniti, & nullos concedere mares.
Sed magis vt credas, etiam hac ratione docebo.
Esse immortales animas. nam si Deus id quod
Est melius, semper facit (vt sapientia dicat,
Vtque fateri omnes debent iusti que pij que)
Haud dubiè æternas animas fecisse putandum est.
Quâdoquidè longè est melius has viuere semper,
Quàm cû carne vna extingui, in nihilûq; reuerti.
Quod sic ostendo: si mors animas quoque delet,
Si non vita datur nobis nisi corpore in isto,
Censeri iniustus poterit Deus, atque vocari
Improbis: innumeros etenim florere videmus
Diuitijs opibusque & honoribus imperijsque
Ignauos homines, indoctos atque scelestos,
Qui peccant impunè, ac læta sorte fruuntur:
Contrà sæpe bonos aduersis casibus, atque
Paupertate premi, & contempnam ducere vitam.
Aut igitur Deus est iniustus, talia qui fert,
Aut sua post obitum partitur munera cuique.
Aut quid agant homines in terris scire recusat.
Præterea quæ & quanta Dei clementia possit,
Quæ bonitas dici, si solam hæc ipse dedisset
Nobis tam exiguam, tam incerto limite vitam?
Cuius dimidium dormitur: cætera curis
Innumeris varijsque laboribus atque periculis
Exagitata, fugit rapidis velas vndis.

Ergo

272 MARCEL. PALINGENII

Ergo agite, ô miseri mortales, grandia templa
 Construite, egregijs onerare altaria donis,
 Festinam sacris foribus suspendite laurum,
 Solennes cantate hymnos, producite pompas,
 Thura adolete, Deinares distendite fumis:
 Hæc facite, atq; alios etiam superaddite honores
 Ut vitam hanc vobis tam bellam præbeat, in qua
 Vos cruciat nunc frigus iners, nunc feruidus æstus,
 Nunc pestis, nunc dira fames, nunc Martius horror,
 Nunc morbus, casusue aliquis, nunc tristis egestas
 Nunc musca atq; culex, nunc & cum cimice pulex.
 Exultate, inquam, quod mille laboribus ævum
 Ducitis, & victum multo sudore paratis,
 Et breue post spatium mortem toleratis amaram,
 In tumulo iacituri, & vermibus esca futuri.
 O vitam egregiam, ô pulcherrima dona Deorum!
 Nat9 homo in mûdo hoc, inter pecudesq; ferasq;
 Inter tot stultos & iniquos viuit, vbi imber,
 Nix, glacies, cœnum, pulvis, nox, noxius aer,
 Et nebulae & nubes, ventrique, atræque procellæ,
 Et dolor, & luctus regnant, vbi deniq; mors est,
 Hæc felix patria, hæc statio sedesque beata,
 Propter quam tantos diuis debemus honores?
 Propter quam precibus fas est obtundere diuos:
 Quod si non aliam vitam quàm corporis huius
 Tã fragilis, tamq; in mûdi post funera habemus,
 Non video cur tanta Deo præconia laudis,
 Cur tantos illi in templis tribuamus honores,
 Qui nos tam miseros misera hac in sede creauit,
 Tot mala passuros, & in æternum perituros.
 Ergo ne iniustus Deus, & crudelis haberi,

CAPRICORNVS. 273

Ac dici meritò possit, fateare necesse est,
 Non aboleri animas letho, sed viuere semper,
 Non secus ac diui in cælo, vel in aëre viuunt,
 Corporis expertes, nec non somni que cibi que:
 Et fateare opus est, etiam sua quenque manere
 Præmia post mortē, aut meritas psoluere pœnas.
 Sed satis hæc ratio tibi sit: nanque ista malignis.
 Si dicas, rident, lux nulla illuminat orbos.
 Tu verò crede omnino, certum que teneto,
 (Nāq; hoc principiū est, fundamentūq; salutis)
 Aeternam esse animi naturā, & prorsus ab omni
 Patcarum imperio exemptam, nil fata timere.
 His ita præmissis, compertis que incipiamus
 De vita tractare animi: quæ cælicolarum
 Nos similes reddit, per quā affectamus Olympū.
 Sed quoniam apparent meliūs contraria, quando
 In conspectu ambo adsistunt, & iuncta cohærēt:
 Proinde operæpretium est de vita corporis antè
 Dicere, quæ in terrā nos detrahit æthere ab alto,
 Brutorum que facit similes, contraria menti.
 Hanc igitur vitam viuit, quicumque superbos.
 Sit quanquam virtutis inops, venatur honores,
 Et laudes captare studet ventosus inanes,
 Tantum oculis hominū cupiens vtruncq; placere:
 Et qui diuitijs virtute aut fraude parandis,
 Inuigilant nimis, & totum cor fixit in illis.
 Talpa bipes, alta semper tellure sepultus,
 Aspiciens nunquam sublato lumine cælum:
 Et qui luxuriæ atque gulæ deuinctus amore,
 Illecebras carnis sequitur, spreto que pudore
 In Venerem præceps fertur, ventrem q; saginat:

274 MARCEL. PALINGENII

Demens, ut vermes maiori funere pascat,
 Omnes hi turpes, & vero nomine possunt
 Carnales homines à carnis amore vocari:
 Quorum vita parum à brutorum sorte recedit.
 Contrà qui humanas laudes terrenaq; prorsus
 Gaudia contemnit, viuens casteque pieque,
 Spiritualis homo fertur: nam spiritus eius
 Corpore iam domito, victaque, libidine, liber
 Imperat, & summa capitis dominatur in arce.
 Ergo vita animi est, in primis ponere turpi
 Fræna voluptati, & ventrem Veneremq; domare,
 Subdere spiritui carnem, contemnere quicquid
 nascitur in terris, soli que insistere cælo,
 Cælum optare, & amare omni conamine cælum:
 Illic spirituum patria est, sedesque bonorum.
 Illuc contendunt animæ post funera iustæ:
 Illustres animæ, illustri virtute nitentes:
 Aeterna in luce æterna mercede fruantes.
 Præcipuè mentem studiis exerceat: illos
 Perlegat & libros avidè qui vel de anima, vel
 De dijs, de misera vitæ huius conditione
 Tractant, de morte, aut alijs de rebus honestis,
 Spiritualis homo & sapiens: his nocte dieque
 Sedulus incumbat scriptis, & talia sæpe
 Gaudeat audire atque loqui, secumq; volutet.
 Authores verò turpes, & turpia viter (istis!
 Colloquia, heu quātum bona mens corrumpitur
 Lectio nimirū esca animi est: quæ si bona, prodest:
 Si mala sit, non parua solet dare damna legenti.
 Non secus atq; malus cibus est damnosus edenti,
 Quæ seruanda licet sint omnia, nil tamen est quod
 Plus

Plus hominem à vili carnis secernat amore,
 Plusq; Deo admoueat, quàm non rarò meditari
 Vitæ huius miseram sortē, quæ tam brevis, & tot
 Plena malis quum sit, mihi mors, nō vita videtur.
 Immo aliquid peius morte, ecquis nō videt? eeqs
 Non adeo sentit quantum sit fellis vbique?
 Singula si excutias, sincerum comperies nil.
 Omnibus infudit rebus natura venenum,
 Plurima habēt geminas facies: foris alba, sed intus
 Nigra suo fallunt oculos spectata colore,
 Si tamē est quicquā in vita hac pulchrūq; bonūq;,
 Fumi instar, nebulæq; fugit: reuolubile tempus
 Nil finit esse diu in terris, vana omnia reddit
 Atropos! & fastus hominum couulcat inanes.
 Heu quàm cuncta abeunt celeri mortalia cursu:
 Quàm fluxa atq; fugax humana est gloria, bullæ
 Persimilis, quæ olim summa turgescit in vnda,
 Mox perit, & vento exiguo dispulsa fathiscit.
 Hora brevis bona cuncta rapit, tunc fabula restat:
 Hic fuit, hic fecit, pugnavit, vicit, amavit,
 Regnavit, gentes domuit, populosq; subegit,
 Composuit libros. at nunc vbi talia? nusquam.
 Ipse vbi nūc? nusquā, qd nūc? nihil, aut abiit quò?
 In vêtos. Heu heu nugæ, & inera somnia sunt hæc,
 Quæcunq; in terris pulchra & miranda videntur.
 Quid mihi cū Fuit, aut Fecit? nēpe Est valet vnum
 Plus quàm mille Fuit. verum hoc Est vitur alis:
 Transvolat, & secum nostros abducit honores.
 Hæc igitur meditari, & pertractare frequenter:
 Qui solet, ille huius mundi deponit amorem,
 Et facilè exolat terram, suspirat olympum,

276 MARCEL. PALINGENII

Præsertim si etiam secum bene cogitet idem,
 Corporis humani quàm sit miserabilis, & quàm
 Sordida conditio: fragili quod carne coactum,
 Contextum duris ex ossibus & cute tectum,
 Fæcibus immundis plenum est, & sanguine fædo.
 Semper sordescens, nisi semper proluat ipsum
 Abstergatq; frequens cura, instaurando nitorem.
 O vas, hospitiumq; animi illatrabile, per quod
 Tot morbos patimur, per quod tot reb9 egemus!
 O vestis gravis, ô carcer vitæq; sepulchrum,
 Suffocans mentē ac sensum, inuoluēsque tenebris!
 Vnde hominum generit tanta ignorantia adheret!
 O terra in terram citius reditura, breuique
 Vermibus aptā escā in tumulo gratamque datura!
 Quàm miser est quicumque tui seductus amore,
 Veram animi vitam & cælestia dona relinquit,
 Dum tibi plus æquo indulgens, tua cōmoda tan-
 Sectatur, curatq; parum iustumq; piumq;. (tūm
 Nec putat esse aliam quàm hoc vili in corpore vi-
 Demens atq; sui oblitus, patriæq; prioris: (tam,
 Vnde has in tenebras & tristia regna recessit,
 Vt earne inclusus misera miser efficeretur.
 Omnis enim qui corporeo stat carcere clausus,
 Spiritus, & membris terrenis consociatur,
 Est miser haud dubiè, donec solvatur ab illa
 Compede, & æthereas redeat iam liber ad oras:
 Ni fortè impediat vitiorum ponduseuntem,
 Et teneat pressum in terris aut aëre in imo.
 Nil etenim immundum patitur purissimus æther,
 Nec pravi aut stulticælestia lumina tangunt.
 Hæc dum vir sanctus loqueretur, finierat sol

Penè

CAPRICORNVS. 277

Penè diem lasso iam curru, & iuxta aderat nox,
 Paulatim inficiens atro velamine mundum.
 Discedo, & Romam versus vestigia duco.
 Dumq; iter inceptum perago, iam Cynthia pleno
 Orbe micans, claram reddebat lumine noctem.
 Ibam igitur solus meditans audita sed ecce
 Tres comites hædere mihi, quos fortè repertos
 Affatus blandè, quò vellent ire rogavi.
 Romam, dixerunt. interea me conspicit vnus,
 Nomine me appellàs: vnde is, nunc inquit, ab illo.
 Respondi sapiente, manet qui vertice summo
 Rupis Apollineæ. subrisit protinus ille,
 Atque ait, O demens, reperiri qui sapientem
 Posse putas quenquā in terris. sapere ille videtur
 Quo minus est alijs stultus, licet insipiens sit.
 Convenit haud dubiè solis sapientia diuis:
 Quorū de numero sumus hîc tres. nāq; ego dicor
 Sarracilus, verū hic Sathiel, hic Iana vocatur.
 Quauis humanam videamur habere figuram,
 Dij sumus, & lunæ contermina regna tenemus.
 Nanq; illic habitat diuūm ingens turba minorū,
 Est quibus imperium telluris & æquoris alti.
 Talibus auditis stupui, cœpiq; timere:
 Me tamen audacem ostendens, rectoq; timores
 Cur Romam peterent quæsiui. tunc ait ille,
 Est socius nobis illic qui dicitur Ammon,
 Hunc sibi seruitio adstrictum, magicaq; coactum
 Arte tenet iuuenis quidam, cui Narnia tellus
 Est patria, Vrgūique colit qui Præfulis aulam.
 O quanta est hominum generi concessa potestas?
 Coguntur diui, vobis hinc scire licebit

278 MARCEL. PALINGENII

Diuinas animas vestras, & morte carere.
 Nam si nil vestri superesset, si moreretur
 Vestra anima, vt corp⁹ moritur, quid iuris habere
 In superos tam vile animal, tam friuola imago?
 Si foret in vobis nil sanctum, quomodo diui
 Tanti hominē facere, aut homini succūbere pos-
 Ipse etiam quandoq; fui seruire coactus (sent
 Germano cuidam, crystalli in corpore clausus:
 Sed me barbatus tandem fraterculus illis
 Exemit vinclis, & fracto carcere fugi.
 Romam igitur petimus, cupientes soluere duro
 Seruitio socium, si qua est via: deinde vt ad Orcū
 Romanos quosdam procures hac nocte traham⁹.
 Hæc dicente illo, flauit leuis aura repentē.
 Tunc Sathiel ait, O socij, iam noster ab vrbe
 Remissēs remeat: præcedens indicat aura.
 Non vanus fuit hic sermo. nanq; illicet illic
 Egregius iuuenis Remissēs astitit: omnes
 Aduenisse illum gaudent, lætiq; salutant,
 Atq; rogant: quidnam Romana ageretur in vrbe.
 Cuncti luxuriæ, atque gulæ furtisq; dolisq;
 Certatim incumbunt, nosterq; est, sexus vterq;
 Respondit: sed nunc summus parat arma sacerdos
 Clemens, Mattinum cupiens abolere Lutherum
 Atque ideo Hispanas retinet nutritq; cohortes:
 Non disceptando, aut subtilibus argumentis
 Vincere, sed ferro mauult sua iura tueri.
 Consilium valeat, valeant commenta Lutheri,
 Pontifices nunc bella iuuant, sunt cætera nugæ:
 Næc præcepta patrum, nec Christi dogmata curant.
 Iactant se dominos rerum, & sibi cuncta licere.

Cui vis est, ius non metuit, ius obruitur vi,
 Sed nos hinc socij lucrum speramus, & inter
 Tot cædes, multorum animas ad auerna feremus.
 Sic ait: & mox inter se nonnulla locuri,
 Decedunt, & me solum tristemque relinquunt.
 Namque vbi Serracilus nullum dixit reperiri
 In terris sapientem, ex templò pectora tristis
 Inuasit cura, & cæpi sic voluere mecum,
 Ergo nequicquam petitur sapientia nobis?
 Laudatur frustra, frustra speratur, & ipsis
 Cælicolis tantum conceditur? ergo necesse est
 Hac misera in vita mortales desipere omnes?
 Ridiculosque esse & spectacula tradere diuis?
 O humanum genus infelix, ô effræna parentum:
 Luxuria, & natos gignendi infanda libido.
 Quid tandem facitis? stultos miserosque creatis.
 Mas puer est natus læti celebrate choreas,
 Fundite vina, epulas festiuis addite menis:
 Sed mox ille puer fiet stultusque miserque
 Aut citò pallentes moriens migrabit ad umbras.
 O, mens cæca hominum, & venturæ nescia fortis.
 Mortales miseri latantur sæpe dolendis.
 Hæc igitur mecum meditabar, tristitiaque
 Plenus paulatim hospitium requiemque petebam:
 Namque oculos iam somnus iners & cura gra-
 uabat
 Hæc sint de sapiente satis. deponere fessam
 Musa chelim par est, & rancis parcere chordis.
 Interea mundi authorem dominumque precemur
 Ut nos clementer permittat, quæ duo restant
 Sidera Zodiaci cantando absoluerè nostri.

280 MARCEL. PALINGENII

Sunt maiora etenim dictis dicenda: timetque
Mens mea tam tenuis mysteria tanta referre.
Naturam Hydrochoos noster scrutabitur omnē.
At labor extremus diuum penetralia pandet.

LIBER XI.
AQVARIVS.

NATURAE omniparentis amor, causaque vi-
dendi
Occultas rerum nobis innata cupido
Aonios iterum fontes haurire, iugisque
Parnassi vmbrikeris iterum consistere suadet.
Musa redi, citharamque refer: nunc diuite vena,
Nunc opus ingenio est, & doctæ munere vocis.
Non leuia hîc tractanda, liber specularier omnem
Naturæ faciem, totumque euoluere mundum.
Principiò quicquid fuit, aut est, aut erit vnquam,
Dicitur ens quippe hoc cōplectitur omnia omne,
Sed rerum, quasunque Dei sapientia finxit,
Quædam funguntur vita sine corpore: quædam
Aut sunt expertes vitæ, aut in corpore viuunt.
De primis liber istè nihil, sed proximus olim
Tractabit: nunc de reliquis mea Musa canamus.
Mundanæ molis loca summa atque extima cœlum
Immensis ambit spatijs, motuque perenni
Circuiens intra sese facta omnia claudit,
Quinq; secant ipsum Zonæ: sed quælibet harum
Est habitata suis nihilo prohibente colonis.

Nam

Nam neque dijs frigus, neq; torrens officit æstus,
Talia conueniunt tertis: sacer æther ab omni
Semper abest glacie, nulloque incenditur igni:
Qui licet assidue circumuoluatur, ibidem
Permanet, & nunquam prima de sede recedit.
Nanque duos inter stabiles fixosque locatus
Diuina ratione polos, retinetur ab illis:
Quorum alter nobis apparet semper, & ambas
Aspicit, oceanoque procul circumuehit arctos:
Alter sub terris aduersa in parte moratur,
Antipodumq; oculis nocturna luce videtur.
Hanc verò ætheream molem dicuntur ab ortu
Occasum versus parili distinguere tractu (est,
Tot cycli, quot sunt Zonæ. qui proximus Arcto
Arcticus est dictus: post hunc est circulus ille
Qui medium Cancrum secatur, & decedere solem
Paulatim à nobis cogit, retroque reuerti.
Hunc alius sequitur. medium qui diuidit orbem,
Atque dies nitidos obscuris noctibus æquat.
Non procul hinc alius mediū scindit Capricornū:
Vltra quem prodire nequit, rursusque redire
Ineipit ad nostras paulatim Cinthius oras.
Postremus verò cyclus, qui proximus austro est,
Vt polus oppositus nostro, sic ipse vocatur.
Vltra hæc segmenta obliquus quoque circulus alto
Signatur cælo, per quem pulcherrimus it Sol,
Bissenis complens obeuntem mensibus annum.
Lacteus est etiā cyclus, qui Tyndaridarum (nos
Genua secatur, caudamq; Nepæ, tropicos quoque bi-
Obliquamque viam solis, medium simul arcum
Arcitenentis, item Centauri crura, Aquilamque.

Nec non Aurigam, Cygnumque, & Persea tangit.
 Suntque paralleli cycli. sic nomine dicunt
 Hos Græci: motuque suo Sol efficit vnum,
 Quaq; die occasum reperens, ortumq; relinquēs.
 Insuper esse duos Coluros dicitur alter
 Solstitia ostēdens, Cancrum secat & Capricornū,
 Percurrens vtrunq; polum: sed diuidit alter (strat,
 Phryxæam pecudem & chēlas: hic tempora mon-
 Sunt quibus æquales & luci & noctibus horæ.
 Ultra hos sunt cycli multi varijque secantes
 Hinc atque hinc vtrinq; polum: mediæq; diei
 Nomē habent, nostrūq; caput super ingrediuntur.
 Circulus est etiam quidam, qui fertur Horizon:
 Diuidit hic sphæram mediam, nostrumq; videre
 Terminat: vnde vocant hoc illum nomine Graij.
 Præterea in multos cælum distinguitur orbes.
 Suntq; nouē: quorū summus, quod mobile primū
 Dicitur, extēmis voluēs decedit ab Indis,
 Hispanos Maurosque petens, spatioque diurno
 Complect iter, nec non rapidus cœlestia secum
 Corpora cuncta trahit, nullo spectabilis astro.
 At reliqui oppositis voluntur motibus orbes,
 Et Gangem versus currunt à Gadibus: horum
 Maximus innumeris stellis est lucidus, atque
 Curriculo annorum centum vix perficit vnum
 Ipse gradum. iuxta hunc Saturni sphæra locatur
 Inferius, triginta annis hæc tota mouetur.
 Iuppiter huic substat totusque reuoluitur annis
 Bis sex. hunc sequitur Maiors, annisq; duobus
 Vertitur in gyrum post hunc Sol ipse trecentis
 Sexaginta (velut dicunt) & quinque diebus.

Adde his sex horas, totum pene transit olympum.
Post Solem inferius Veneris tota voluitur, & se
Circumfert, quam Sol septemq; decemq; diebus
Ocyus. ast huic Mercurij subuoluitur astrum:
Quod Venerem superat cursu, citiusq; mouetur
Quàm Venus ipsa nouē (si vera est fama) diebus.
Ultimus est orbis Lunæ, spatioque dierum
Viginti atq; neuem, nec non bis quatuor horisq;
Finit iter, remeatque illuc prius vnde recessit.
Sidera sunt septem quæ Græci errantia dicunt
Voce sua, quorum summus, Saturnus, habere
Pro domibus fertur puerū Iouis & Capricornum.
Iuppiter ipse domos etiam tenet æthere binas,
Pisces atq; arcu pignantem: Scorpius autem,
Phryxæusq; Aries, stolidi sunt recta Gradiui
Dat propriam sedem Nemees fera bellua Soli:
In Libra & Tauro mollis Cytheræa quiescit:
Mercurius Geminis, & pulchra Virgine gaudet:
Carcinus hospitium præbet tibi Luna benignum.
Dicere de signis cælestibus aggrediamur,
Zodiaco quæ sol gradiens totum efficit annum,
Signa quidē duodena manent: Borealia sunt sex.
Aduerso totidem sumpserunt nomen ab Austro.
A capite auratæ pecudis, finem vsque puellæ
Erigones, septem dicuntur signa trionis.
Ast à principio Libræ, finem vsque duorum
De grege Neptuni, quodcūq; est, spectat ad austrū.
Nomina signorū iam nunc mea carmina pandent:
Sunt, Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libra, Nepa, Arcitenens, Capricornusque, Hydro-
choosque.

Et

284 MARCEL. PALINGENII

Et duo cælesti radiantes lumine Pisces.
 Septima quæq; sibi opponuntur. quū venit illud,
 Conditur hoc. Aries ad nos quum surgit ab ortu,
 Libra cadit: Tauro sic Scorpius Europæo
 Obijcitur: nascente illo, hic descendit in vndas.
 A Cancri capite ad Centauri extrema, vocantur
 Directa: à prima Aegocerotis parte gemellos
 Vsq; ad Tyndaridas, obliquo limite pendent.
 Triginta gradibus longum, latum duodenis
 Quodlibet est signū, terrestria sunt, Capricornus,
 Taurus & Erigone: sunt aëris hæc tria, Libra,
 Hydrochoos, Gemini, naturam seruat aquarum.
 Piscibus & Cancro similis Nepa: quæ tria restant
 Ignea sunt, Aries, Chiron, Leo, mascula sunt hæc,
 Gum tribus aëreis, & fortunata vocantur:
 Cætera femineo dicuntur nomine, sunt que
 Infortunata, vt phibent qui sidera norūt. (nus:
 Mobilia hæc, Aries, Cancer, Libra, & Capricor-
 Fixa, Leo, Taurus, Nepa, cū Ganimede vocantur.
 Sunt Gemini, Virgo, Chiron, cōmunia, Pisces.
 Vltra hæc, triginta sunt & tria signa beato
 Fixa polo, quorum boreali in parte locantur
 Viginti, at pluuius sibi cætera vendicat auster.
 Hæc sunt quæ spectant ad septem signa triones,
 Binæ Vrsæ, quarum est Helice maioribus astris
 Splendidior, Cynosura minor Phœnicib. est dux,
 Inter quas medius serpit Draco fluminis instar.
 Hic micat & Cepheus, hîc Cassiopeia, Coronæ
 Proxima Gnosiacæ. niueo vicinus Olori est
 Engonasis, dulcemque Lyram miratur & audit.
 Necnon Arctophylax monstrat sua sidera ibidē,
Perseus

Perseus hac etiam cœli in regione locatur,
 Ora Medusæo gestans rorantia tabo.
 Hoc eodem cœlo nitet Auriga Anguitenensque,
 Illius & Serpens, cumque hoc Serpente Sagitta,
 Adde Aquilam, æthereoque mari Delphina natantē.
 Hic & equus splendet qui Pegasus appellatur.
 Andromede sequitur: postremum Delta vocatur.
 Signa tria atque decem aduerso retinentur ab austro:
 Cetus Persæa vix tandem falce peremptus.
 Hac etiam parte armatum Oriena videbis,
 Multiplicemque vadis Nilum, Leporemque fugacem.
 Hunc Canis haud vnus sequitur, maiorque minorque,
 Inter & australes Argo micat inclyta flammæ.
 Hic Aram, magnumque pores Crateram videre.
 Nec non Phœbeum fulgenti sidere Cornum,
 Centaurumque trucidem, domitamque laboribus Hydræ.
 Herculeis, pestem Lernæ, mirabile monstrum,
 Hac eadem Piscis quidam regione videtur.
 Quæ sint signa poli patefeci versibus? at nunc
 Singula quor stellæ habeant, quoque versibus edas:
 Astra Helice septena tenet, quæ dicitur Vrsa
 Maior, quod cœlo maiori lumine fulget.
 At Cynosura minor fertur, quod luce minori
 Apparet: quanuis viginti vnâque fauillam
 Corpore contineat, vigilem quinquedena Draconem.
 Sidera conficiunt, geminas qui diuidit Arctos.
 Cepheus ipse decem atque nouem cõplectitur astra.
 Cassiopeia decem atque tribus stat lucida flammis.
 Ipsa nouem stellis solita est splendere Corona.
 Dant tria dena modum Ledæo sidera Cygno.
 Ignibus Engonasis lucet bis quinque nouemque,
 Quæ

286 MARCEL. PALINGENII

Quatuor atq; decem designant astra Booten:
 In cuius Zona Arcturus flans clarius ardet.
 Ipse decem septemq; faces tenet æthere Perseus,
 Henioch⁹ septē, aſt humero quę clara ſiniſtro eſt,
 Fertur Capra: duas alias quas læua manus fert
 Hædi dicuntur, nautis ſæpe anxius horror.
 Septenis denisq; nitet flammis Ophiuchus.
 Ipius ac Serpens viginti eſt clara duabus.
 Eſt Lyra luminibus fulgens Orphæa nouenis.
 Quatuor æthere am designant aſtrat ſagittam.
 Quadruplicique nitet raptor Ganymedius igne,
 Delphin ipſe polo tulget bis quinq; fauillis.
 Octo decemq; micat nocturnis Pegasus aſtris.
 Ignibus Andromade bis denis ardet Olympo.
 Sed tria Deloton duntaxat ſidera fingunt.
 Stellarum, quas Zodiaci dicuntur habere
 Signa, dehinc numerū aggrediar cōptēdere verſu.
 Eſt Aries primus; tenet hic aſtra octo decemq;,
 Taurus habet ſtellas viginti, vnamq;: ſed harum
 Septem, quæ ipſius poſtrema in parte renident,
 Vergiliæ, necnon Atlantides appellantur.
 Sunt totidē in capite, atq; Hyades dicuntur ab im-
 Tyndaridæ fratres denis octoque fauillis (bri,
 Splendescunt: alter denas, alter tenet octo,
 Bisq; nouem flammis cæleſtis Carcinus ardet:
 Binę inſunt dorſo, quę Aſini & Præſepe vocātur.
 At Leo bis denas ſtellas retinet minus vna.
 Virgo tenens ſpicam micat aſtris octo decemq;.
 Chelæ ignes vtrinq; duos, libramq; figurant.
 Quindenās reliqua flāmas Nepa corpore mōſtrat:
 Quindenis etiam facibus ſplendere videtur

Arci-

Arcitenens: quādamq; pedestenet ante coronam,
Septenis quæ sideribus constare putatur.
Viginti Aegoceros stellis nitet atque duabus.
Illiaceus puer est bis septem lucidus astris.
Octo nouemque faces Piscis tenet alter: at alter
Huic iunctus bis sex splendet in æthere tædis,
Nunc quot habent stellas australia signa docebo:
Quāuis sint pcul, atq; oculis malè cognita nostris
Lumina terribilis tria dena habet æthere Pristis,
Sunt totidem Nilo, Leporem sex astra perurunt,
Sideribus septem atque decem præfulget Orion,
Octo atque vndenis incendit Sirius orbem
Ignibus, at Procyon triplici micat æthere flāma.
Viginti atq; tribus decorata est Argo fauillis.
Vnam plus Chiron retinet: sed victima, gestat
Quā manibus, resupina, decemq; vnamq; recepit.
Luminibus verè speciosa est Ara quaternis.
Sex & viginti facibus spectabilis Hydra est,
Longa trium spatio signorum, corpore Cancrum
Occupat Erigionemque simul, tumidumq; Leonē.
Septem astris Coruus, Crater spectabilis octo est:
Bissenno at notius decoratur lumine Piscis
Occasus nunc signorum dicamus & ortus:
Signorum est ortus triplex, occasus eorum
Est etiam triplex. nanq; ortus Cosmicus, atq;
Occasus fertur quum tempore matutino
Sole oriente aliquod signum quoq; surgit eoa
De regione simul, vel quum mane occidit vndis.
Dicitur at Chronicus, quoties surgitue caditue
Signū aliquod, quū primū alto se gurgite cōdens
Iam patitur stellas alias splendere Titan,
Helia-

Heliacus vero est ortus, quum sole propinquo.
 Iā pridem occultū signum, postquam ille recessit,
 Ingrediens aliud, posse incipit orbe videri.
 Occasus contrā Heliacus tunc dicitur esse, (Sol.)
 Quādo aliquod signū per quod tunc ingreditur
 Obtenebrat splendore suo, prohibetque videri.
 Nunc quo quaque modo exoriatur signa, cadantque;
 Versibus expediā: tribuant modo carmina nobis
 Pegasides, vatemque suum non spernat Apollo.
 Quando Aries oritur, consurgit pars quoque laeva:
 Andromeda, Persei que caput, media tenus aluo,
 Opposita tunc parte poli pars occidit Arx,
 Averso Taurus per cælū corpore fertur:
 Ipso ascendente, ascendit totus quoque Perseus.
 Heniochi consurgit item pars maxima, nec non
 Tristis cauda, etiam penitus tunc occidit Ara.
 Ipse aut Arctophilax tūc primū abscondit vndis.
 Cum Geminis totus Cetus, partesque priores
 Eridani surgunt, cumque his armatus Orion.
 Anguitenens utrunque pedem tunc equore mergit.
 Carcinus exoriens partem apparere Coronæ
 Dimidiam vetat, & caudam Ceti, notumque
 Piscem, atque Engonasis caput, aluum dimidiamque;
 Eiusdem: à genibus scapulis tenus Anguitenentem,
 Ipse quoque Anguem, excepta cornice: Booten
 Totum penē. oritur sed contrā Orionis usque
 Ad zonam corpus, toto cum flumine Nili.
 Hæc cum magnanimo nascuntur signa Leone: (ra.)
 Tota Aqla atque Lepus, Procyon quoque, primaque, cru-
 Maioris Canis, exurgit caput insuper Hydræ.
 At contrā Arctophylax totus, totusque Ophiuchus:

Cum

Cum capite & ceruice sui quē continet Anguis,
Quæq; superfuerat nitidæ pars ille Coronæ.
Engonasis simul ipse, genu tamen ac pede læuo
Exceptis, tunc hesperias merguntur in vndas,
Virginis exortu totus Canis Hydraque surgit
Vsq; ad Cratera, apparet quoq; Theffala puppis,
Quatenus erecto dependent carbasa malo.
Opposita sed parte latent hæc sidera: Delphin,
Totus Olor, cauda excepta: simul ipsa Sagitta.
Atq; Chelys, niliq; prior pars Pegasus autem
Cum capite abscondit collum, pars cætera fulget:
Tota Argo cum Libra oritur, totusque Bootes,
Extremam præter caudam tota Hydra videtur
Engonasis dextrumq; genu, dextram quoq; suræ,
Tunc & Centauri caudam splendere videbis,
Tunc & dimidiam poteris spectare Coronam:
Corpus equi aligeri reliquum, postremaq; Cygni
Celantur, nec non ceruicem Cetus adusque
Descendit totus: tunc & caput occulit vndis
Andromedæ: tunc & descendere Cephea cernes,
Ipsius Andromedæ patrem manibusq; humerisq;
Et capite extremas ponti fluitantis in vndas.
Scorpius exoriens hæc secum sidera ducit,
Caudâ Hydre, Chironis equū, reliquaq; Coronâ:
Quamq; manu gestat Chiron tunc Hostia surgit.
Surgit item caput Anguis, ite caput Angui tenentis
Andromedæ reliquum corpus tunc occidit, atq;
Cepheus à capite ad Zonam, flexuraque duplex
Eridani: resupina cadit quoque Cassiopeia.
Tunc etiam abscondi Canis incipit, atq; Orion,
Arcitenens quū oritur, iubet apparere Ophiuchū,

290 MARCEL. PALINGENII

Ipsiusq; Anguem tutum, caput atque sinistram
 Engonasis, totamque Lyram, pectusq; caputque;
 Aethiopum regis Cephei: tunc totus Orion,
 Et Lepus, & maior Canis occidit, Heniochusq;
 Exceptis capite ac pedibus: tunc Perseus vna
 Tendit in occasum totus, dextro pede nec non
 Crure manet. puppi excepta tota occidit Argo,
 Aegoceros quū surgit, Olor, simul atq; Sagitta,
 Ara quoq; atq; Aqla adscēdūt: sed cætera puppis
 Descendit, Procyonque mari sua sidera condit.
 It quoq; sub terras toto tunc corpore Perseus,
 Sidera quū pulchri apparent Ganymedis ab ortu.
 Prima Medusæi consurgunt membra caballi.
 Tunc contra caput & ceruix descendit Echydna
 Occultatur item postremo corpore Chiron.
 Quam gemini superum tollūt in æthera Pisces,
 Andromedæ dextram corpus quoq; surgit, & ille
 Qui Notius fertur Piscis: tunc corpore toto
 Hydra & Centaurus manes rapiuntur ad imos.
 Hæc de ortu atq; obitu signorum dicta putamus
 Esse satis, nunc ad reliqua incunctanter eamus.
 Sed prius Vranien libet huc ad nostra vocare
 Carmina, vt auxilium tribuat, secretaq; pandat.
 Vranie, cui nota alti penetralia cœli.
 Quæ superum sedes gemmataq; tēpla frequentas;
 Vranie formosa adsis, arcanaque diuū.
 Tecta aperi vatemq; iuua tua regna canentem:
 Aethereos da mente lares, animoque tueri
 Mœnia stelliferi circumlabentia mundi.
 Et primum mihi Diua aperi: num corpore duro
 Ac solido constet cœlum, an flexo tenuique,

Non

Non secus atq; aër facili quem scindimus ictu,
Post hoc, me nonnulla etiam quærenda docebis,
Sunt duo naturæ primordia prima, vocantur
Materia & forma: ex his corpora cuncta creantur,
Ex his est tellus, unda, aër, ignis, & æther.
Vnde errant, qui materiam cœlestibus vllam
Corporibus non esse putant. contraria in illis
Quippe forèt, & ab his corrupta aliquādo perirèt.
Sic aiunt: verum hæc ratio (me iudice) peccat.
Nam neque materiæ culpa est, si corpora soluit
Longa dies: neque corrumpunt contraria per se,
Si æquales habeant vires, nisi fortius vnum
Sit reliquo. quia quū vis æqua est atq; potestas,
Tunc fit par pugna, & nulli victoria cedit.
Ergo Deus cupiens æternum condere cœlum,
Optima materiæ primæ ac purissima legit.
Temperiemq; illis talem addidit, vt nihil vnquam
Se lædant, semperque habeant contraria pacem.
Sic cœlum æternum est, sic nullo absumitur ævo.
Sed quoniāquæ dura magis, diuturna magis sunt,
Lædunturq; minus: proinde est durissimus æther,
Plus adamante, adeò vt ferrū contēnat & ignem,
Vimq; omne: p̄ter Domini, à quo cōditus ipse est.
Est alia id monstrans ratio: nam mobile primum
Intra se positas sphæras rapit, ac violenter
Occasum versus secum trahit, atq; diurno
Motu (obstent quamuis) spatia in cōtraria versat.
Quod fieri nequeat, solido nisi corpore consent.
Adde hæc quòd lunæ pars illa similissima cœlo est,
Quā sol non spectat, fraternaq; lumina tangunt.
Sic etiam stellæ, manifesta in luce diei

Confimilem cælo creduntur habere colorem,
 Luna tamen Stellaque ipsæ sunt corpora dura,
 Sunt & opaca, hoc eclipsis declarat apertè:
 Nam radios Phœbi Luna interiecta repellit,
 Nec finit in terras claram descendere lucem.
 Cur non durities eadem tribuatur Olympo?
 Nempe aliter nunquam sua sidera fixa teneret,
 Sed passim errarent, nec certa in sede manerent,
 Non tamen est cœli, ut stellarum, corpus opacum.
 In terris etenim positi summa astra videmus.
 Et penetrat noster suprema ad sidera visus.
 Quum verò sint (ut dixi) durissima cœli
 Corpora: sintq; eadem purissima, forsitan illis
 Est etiam sonus: & quum se tangantq; rotentq;,
 Concentum faciunt aliquem, cælestibus aptum,
 Ut quidam scripsere olim doctique probique.
 Hunc tu Musa etiam nodum mihi solve roganti,
 Dura & plura licet sacri sint corpora cœli,
 Peruiaq; humanis oculis, tamen illa sonorem
 Efficiunt nullum: neque enim pulsantur ab ullo,
 Nec si pulsantur resonant, crassissima quum sint,
 Cumque illic aër nullus sit, quo sine frustra
 Speratur sonus, atq; ideo sine murmure currunt.
 Præterea sphaeræ bis quatuor inferiores,
 Auroram versus omnes vertuntur eodem
 Progressu, nec se collidunt concutiuntq;
 Occurrendo sibi, sed certa lege modoq;
 Vna eademque via leni vertigine pergunt.
 Et choreæ in morem placidè taciteque feruntur.
 Mobile duntaxat primum aduersatur eundo,
 Orbibus (ut dixi) reliquis: tamen haud strepit vnquā.

Nil.

Nilque sonat prorsus: quippe deficit aër,
Quippe superficies multo est leuissima sphaeris:
Vnde fluunt celeres, nullo impediante rigore,
Et sua contactu molli confinia lambunt:
Propter quod motum faciunt sine voce silentem.
Non igitur rectè veteres sensere, putantes
Sphaerarum motu harmoniam conflare: at non
Sentiri: quoniam humanas excelleret aures,
Ceu Nili non auditur quæ decidit altis
Rupibus vnda prope: at longè fragor editur ingès
Nugantur certè, & ratio hæc est prorsus inanis.
Nam si nemo vnquam audiuit, cur fingere debent
In cælo esse sonum? turpe est ea dicere, quæ non
Ostendi possunt, quæ possunt iure negari.
Nō noua sunt fingēda, nisi hæc vera esse probetur,
Nullam verba fidem amota ratione merentur.
Sed nunquid cælū est, vt fertur, (Musa) rotundum?
Sphaerica nimirum perfectior esse figura
Censetur cunctis alijs, quod non habet in se
Principium finemque, capax quod sit magis, atque
Simplex & formosa magis, magis apta moueri,
Præsertim circa medium, ceu vertitur æther
Circum ipsam terrā, in medio quæ cōdita mūdo est.
Conuenit hæc igitur cælo tam digna figura,
Conuenit hæc eadem Soli, Lunæ, omnibus astris:
Quamquam aliter pictorum audax inscitia fingit,
Stellæ autē sunt ne (vt fertur) pars dēfior orbis?
Non ita: quippe suam fortita est quælibet harum
Diuersam à cælo speciem, discrimine magno,
Ipse etiam inter se distant, ceu sorbus ab vlmo,
Ceu pyrus à ceraso differt, fatu atque figura.

294 MARCEL. PALINGENII

Indicat id color haud vnus, diuersa^{que} earum
 Virtus & splendor. stellæ est sua cuiq; potestas:
 Quando quidem natura etiã sua cuiq; tributa est,
 Cœlum ergo est sedes tantum opportuna, locusq;
 Stellarum, non materia aut substantia earum.
 Quid virtutis habet cœlum? est vis omnis in astris
 Astra regunt orbem terrarum, atq; omnia mutât:
 Astra creant cuncta in terris, & cuncta gubernant:
 Hoc docet astronomus, cōmunis opinio fert hoc,
 Quare non solum raro densoque putandum est
 Distingui à stellis cœlum, diuersa sed ipsis
 Natura est etiam, & dispar faciesque vigorque.
 Quanta etiam sint astra, & num sine fine rotentur,
 Quo sunt fixa loco (vt visum est aliquando Platoni)
 An sint deserta, an quisquã versetur in illis,
 Musa velim scire: vnde precor mihi singula pãde.
 non sunt astra quidẽ magna æquẽ. nanq; minora
 Plurima sunt numero, vt possit cōprendere nemo.
 Sunt aliquot maiora etiam, sed pauca: sereno
 Quæ passim cœlo veneranda luce refulgent.
 Ex quibus astronomi varias fecere figuras,
 Et pinxere amplum diuersis æthera signis.
 Ex his ergo astris maioribus (vt perhibent, qui
 Astra sciunt, vtque eclipsis phœbeia monstrat:
 In qua Lunã patet quanto sit corpore, fratris
 Dum subiecta sui speciosum lumen opacat)
 Quædam sunt tanta, vt totam terræque marisq;
 Excedant molem, ac spatio maiore nitescant:
 Quamuis parua adeò videantur, propterea quòd
 Tam longo distant à nobis intervallo.
 Quippe aliqd quanto est lōginquius, esse videtur
 Tanto

Tanto etiam minus, & spectantum lumina fallit.
Stellæ autem fixæ (veluti Plato maximus inquit)
Quæque suum circa centrū voluuntur ibidem
Semper: & hæc ratio est cur scintillare videntur:
Non ea quam fingunt quidā, quia longius absunt,
Proinde illas tremulum nobis ostendere lumen.
Nimirum hæc ratio vana, & puerilis habenda est.
Non etenim quicquam scintillat, quod pcul abfit
A nostro visu minus, atq; obscurius illud
Sed tunc apparet, nec scintillatio motu
Vlla carere potest, quare fixa astra mouentur,
Cum Sole vna, illo motu quem diximus antè:
At non Saturnus talem, nec Iuppiter, & Mars
Efficiunt motum, nec Lunæ Mercurijue
Aut Veneris fidus, verū hæc gaudent epicycli
Cur non scintillat Saturnus, Iuppiter, & Mars
Vt Sol? quum tamen à nobis longè altius absint,
Nec magno à stellis fixis discrimine distent?
Nimirum, quoniam non sic voluuntur vti Sol,
Sed sua permittunt epicyclis corpora ferri.
Forte aliquis solem non scintillare putabit.
At si hunc perspiciet summo quum mane resurgit
Vel quum descendit brumali tempore in vndas,
Quando acies illum melius tolerare valebit:
Tunc circumuolui, tunc scintillare videbit.
Nec quisquā hoc adeò magnū ac mirabile dicat,
Singula si tali voluuntur sidera motu:
Nōne magis mirum est, tam immēsi corpora celi
Tam celeri semper ferri vertigine, vt omnes
Præuertāt volucres, ventosq; & fulmina vincant?
Vnde nota: Ille pater rerum, mundi que creator.

296 MARCEL. PALINGENIE

Omnia quæ fecit, distinxit in hæc duo, motum
 Atq, quietem. atqui in certis, centroq; locata est
 Ipsa quies propriè, possedit cætera motus.
 Vnda fluit, semperque aër agitatut & ignis.
 Præcipuè tamen in cælo est vis maxima motus
 Et quo quæq; magis sphæra est sublimis, in illa
 Fortior est motus, mundumque rapacius ambit.
 Quare illud cælum, quod primum mobile fertur,
 Maximū habet motū: sed motus maximus ille est
 Tépore qui minimo spatia & loca maxima tráit.
 Ergo nictu oculi totum percurreret orbem,
 Ní obstarent illi sphærae, quas continet in se,
 Frænantes cursum illius, ne protinus omnem
 Voluendo raperet secum terram Oceanumque.
 Quippe animal nullum posset tunc viuere in illis.
 O rem mirandā in primis! quis non stupeat, quum
 Secum agitat, tantam tam paruo tempore molem,
 Tam longas transire vias, iterumque reuerti:
 Nec cessare vnquam, & nullum sentire laborem?
 Hinc aliqui credunt, à dijs totum æthera volui:
 Assignantque suum motorem cui libet orbi:
 Qui quasi pistrino addictus, non desinat vnquam
 Tam vastam versare molem noctesque diesque:
 Nec quamuis cupiat, minimū requiescere possit,
 Felix seruitio tali Deus ille profectò.
 Sed nugæ sunt hæc, commentaque inania eorum
 Qui cupiunt primi mortales inter haberi.
 O quot morosophos tellus parit, & philodoxos:
 Quare non tutum est facile omniacredere cuiuis.
 Ille licet magni sit nominis, innumerasque
 Scribendo implevit nigra loligine chartas.

Magni

Magni sæpe viri mendacia magna loquuntur.
Et nemo est adeò prudens, quin sapius erret.
Est igitur ratio in primis querenda, fidesque
Maior in ambignis rationi est semper habenda.
Quam dictis hominū: nāq; hæc sunt falsa frequen-
Quid ratio ostendit? cælum stellasq; moveri (ter.
A dijs, an per se, naturali que vigore?
Qualis honor, vel quale lucrū, vel quāta voluptas
Esse potest diuis, versantibus æthera semper?
Ut stultorum hominum vitæ opportuna ministræt
Utq; feras pecudes, volucres, piscesq; gubernent?
Sicne decet dominos seruis seruire? deosque
Seruitio æterno damnari, ut pabula brutis,
Ut stultis prauisque ferant mortalibus escam?
Nōne decet potius liberras maxima diuos.
Ut quocunq; velint faciles accedere possint?
Ne tanquam dura deuincti compede, nusquam
Ire queant, semperque loco teneantur eodem?
Aut tanquam figuli instantes operique rotæque,
Nunquā decedāt scamno, nunquam otia captent?
Estne illis adeò dulcis labor ille rotandi?
An labor ille potest diuis nunquam esse molestus?
O sapientum hominum sententia digna notatu.
Sed ratio obsistit, ratio manifesta reclamatione:
nil etenim per se æternum est nisi cōditor orbis.
Post ipsum æterna est rerum natura suarum,
Quas ipse ex nihilo, stabili sed lege creauit,
Ut non esse queant aliter quàm iusserat olim.
Quum primum immensi iaceret fundamina mūdi.
Sic aqua semper erit mollis, sic ignis adurens:
Sic stabilis tellus, sic semper mobilis ær,

298 MARCEL. PALINGENI

Sic & circumagi cœlum sine fine necesse est:
 Sic forma & virtus herbis sua cuiq; tributa est,
 Necnon arboribus, necnon animalibus ipsis
 Ut nullo possint mutari prorsus ab æuo:
 Usque adeo ipsius naturæ immobilis ordo est,
 Usque adeo est eadem semper diuina voluntas.
 Quare si motus cœli est æternus, oportet
 Naturalem esse, ut grauium leuiumq; videmus.
 Nam quod naturæ est propriū, nō deficit vnquā,
 Si vero est alius motor, quandoq; quiescet.
 Nil etenim æterno violentum tempore durat.
 An grauium & leuium natura potentior est quàm
 Astrorum & cœli, ut possint per se illa moueri,
 Hæc vero nequeant, nisi dijs agitentur ab ipsis?
 Terra ergo atque ignis sunt æthere nobiliores,
 Saltem ex hoc quod non motoris egent alieni,
 Sed per se à centro aut ad centrum tēdere possunt.
 Credendum est igitur, cœlestia corpora per se
 Atque suis formis, ut terra ignisque moueri.
 Naturæ est siquidem motore potentior omni,
 Naturam vincit solus Deus: & nihil (ipso
 Excepto) est melius natura & maius in orbe.
 Naturam vero appello, legem omnipotentis
 Supremiq; patris, quàm prima ab origine mundi
 Cunctis imposuit rebus: iussitque teneri
 Inuiolabiliter, dum mundi secula manerent.
 Nam legem hanc rerum formis Deus indidit: vnde
 Quum rebus dant esse, Dei mandata libenter
 Efficiunt formæ, & nequeunt hanc fallere legem.
 Nempe suis res à formis tales generantur,
 Quales præcepit qui formas condidit ipfas,

Hæc

Hæc verè ac propriè natura est, & melius quàm
 Forma aut materia, vt quidã posuere etenim suat
 Hæc duo cunctatum potius primordia rerum,
 Vel causæ primæ, vel componentia prima:
 Non autem natura placent si nomina vera,
 Et nisi malimus dare falsa vocabula, rebus,
 Sed de hoc iã satis: ad reliqua accedamus, & vtrũ
 Sint deserta poli pulcherrima regna beati,
 An quisquam sedes illas teneatque colatque,
 Præsens horamonet solito nos dicere versu.
 Quum cœlum sit tam immensum, tantiq; decoris,
 Conspicuum tot sideribus, tam nobile corpus,
 Desertum & vacuũ & solũ incultumq; manebit?
 Terra autẽ innumeris gaudebit, & vnda colonis?
 An mare vel tellus, locus est iucundior atque
 Pulchrior & melior, vel toto maior Olympo?
 Propter qd̃ potius quàm æther mereatur habere
 Tot ciues, & tam varijs animalia formis?
 An regis prudentis erit, fabricare palati
 Ingentem molem, peregrino marmore & auro
 Egregiam, & mirè speciosam intusque forisq;,
 Nolle tamẽ (stabulo excepto) permittere quẽquã
 Tam pulchras habitare ædes, vacuasq; tenere:
 Nempe est totius mundi stabulum terra, in qua
 Sunt omnes sordes, puluis, cœnumq; , fimumque,
 Ossa, putres carnes, varia excrementa animatum.
 Quis memorare vnq; tot fœda immundaq; posset,
 Quæ tellus & pontus habet, ac semper habebunt?
 Quis nescit pluuias, nebulas, nubesque, niuesq; ,
 Prælia ventorum, tempestatumque furores:
 Quæ mare perturbât, quatiũt terrã, aëra versant?

Ter.

300 MARCEL. PALINGENII

Terra tamen pontusque tenent animalia multar:
 At cœlum vacuum, vacuum cœlum esse putatur.
 O vacuæ potius mentes, quæ creditis istud!
 Quippe suos etiam ciues habet æther: & astra
 Singula sunt vrbes cœli, sedesque deorum.
 Illic & reges, populi inueniuntur & illic.
 Sed veri reges, populi veri, omnia vera:
 Non velut hîc, vmbra simulacraque inania rerum,
 Quas citò mors rapit, & tēpus ferit, inquinat, au-
 Illic fœlices, immortales, sapientes: (fert:
 Hîc habitant miseri, mortales, insipientes.
 Illic pax & lux regnât, & summa voluptas: (tis:
 Hîc bellū assiduū & tenebræ, & gen9 omne dolo-
 Inunc, & lauda terram hanc, hanc dilige vitam.
 Imo aude, ô demēs, stabulū hoc præponere cœlo.
 Verū aliquis dubitare potest, si durior æther
 Est adamante, & nil vacui reperitur in illo,
 Quomodo dij poterunt illic habitare, vel illas
 Pergere? nimirum hoc fieri non posse videtur.
 Præterea quum cœlum ipsum non possit arari
 Atque fodi, quonam pacto Bacchusque Ceresque
 Nascentur, frugesque aliæ, quarum indiget vsus?
 Friuola sunt hæc, & rugosa digna cachinno.
 Nanque sit ipse licet multo solidissimus æther,
 Peruius est tamen, & cedens cultoribus: & nil
 Obstat quin facilè huc possint se ferre vel illuc,
 Et quacunque libet nihil impediēte moueri.
 Cœlicolis etenim tenuissima corpora cunctis
 Ille author mundi dedit, atque leuissima: quare
 Ip̄is non opus est foribus, patulisve fenestris:
 Per medios intrant muros, & marmora tranant,
 Vsque

Vsq̃ue adeò est illis tenuis natura, potensq̃ue.
Quis nisi vidisset p̃sces habitare sub vndis,
Sub limo ranas, salamandras viuere in igne,
Aëre chameleonta, & pasci rore cicadas,
Crederet? at vera hæc tamen & mira esse fatemur.
Plurima sunt, quæ quum fieri non posse putemus,
Sæpe tamen fieri possunt, & facta videmus.
Cui non ergo Deus potuit quoque condere tales
Cælicolas, qui per cælum facilè ire valerent,
Nulliusq̃ue cibi vel potus prorsus egerent?
Si potuit, certè voluit. nam turpe fuisset,
Tã pulchras sedes, tãq̃; amplas relinquere inanes.
Atqui cælicolis non est opus, vt vel arando,
Vel fodiendo parent alimenta iuuantia vitam:
Quandoquidem non sunt illis mortalia membra,
Quæ instaurare solet sensim labentia victus:
Nec sitiunt vnquam diui, esuriuntve beati,
Denique nulla illos penitus contristat egestas.
Quippe vltra fines lunæ illætabile nil est.
Cuncta mala in terris posuit Deus, illaq̃ue clausit
In medio, & vetuit sacrum contingere cælum.
Ergo felices viuunt, nectarq̃ue bibentes,
Ambrosiæ viridi pascuntur gramine, cuius
Copia magna oritur passim cælestibus aruis,
Cælicolũm verò illorum felicior atque
Nobilior vita est, loca qui magis alta frequentat.
Nam quanto æthereis locus est sublimior oris,
Tanto etiam melior, tantoq̃ue beatior idem est.
Sed qd sunt maculæ illæ atræ quæ in corpore lunę
Apparent? nã de his homines diuersa loquuntur,
Nil per se in cælo lucet, nisi Phœbus ab illo
Accipiunt

Accipiunt lucem stellæ omnes ipsaq; Luna:
 Quæ quia cunctarum stellarum est vltima, & ima
 Sortita est cœli sedem, terrisque propinquam.
 Vt sit opaca magis, minus & sincera necesse est,
 Vnde eius partes quum non æqualiter omnes
 Sint albæ, & densæ, & leues, lucisq; capaces:
 Hinc non tota nitet luna, & maculosa videtur:
 Nam partes albæ, & densæ, leuicq; receptant
 Nocturnum solem reliquis sine luce relictis.
 Nocte igitur lucet, sed tempore luna diurno
 In faciem nubis maculosæ albescit Olympo,
 Sic & lampyrides lucent in nocte volantes,
 Mox redeunte die amittunt in lumine lumen,
 Et proprium ostendunt amota fraude colorem.
 Nanq; dies vera ostendit, nox fraudibus apta est.
 An vero æternum sit cœlum, an cœperit olim,
 Expectetq; suum post plurima sæcula finem,
 Pulerû etiâ scitu est. nam de hoc diuersa sophoræ
 Scripta extât: ait hic, negat ille, & opinio discors
 Authorum, rem difficilem valde ambiguamq;
 Arguit, & verum tenebrosa in sede latere,
 Sunt qui principium credant habuisse, putentq;
 Mundum ex materia æterna. quandoq; creatum
 A summi virtute Dei, quum non prius esset.
 Atque duo hæc æterna aiunt. semperq; fuisse,
 Materiâ summumq; Deû, à quibus omnia manât.
 Contendunt quidâ ex nihilo mundû esse creatû,
 Materiamq; negant vllam antè omnino fuisse
 Sed verbo iussuq; Dei facta omnia censent,
 Ast alij affirmant, freti rationibus, ipsum
 Omni principio, simul, omni fine carere,

Harum autem quænam propior sententia vero est?
Ipse quidem, nisi religio prohiberet, & omnes
Astrologi obstarent, tutantes dogmata Moſis
Credere non aliud possem, quàm semper ab æuo,
Vt nunc est, mundum mundiq; elementa fuisse,
Principijque expertem esse: ac sine fine futurum.
Nam cur non semper mundus fuit? an quia semper
Non potuit Deus, aut nesciuit condere: sed post
Doctior euadens didicit, demumque peregit?
An semper sciuit, potuitque, at noluit? vnde hoc?
Cur potius voluit post, quàm prius? aut ratio quæ
Mutauit mentem illius? si non erat æquum,
Vtileque hûc fieri mundû, cur cõditus vnquã est?
At si conueniens erat illum, atque vtile condi,
Quare tam sero facit Deus: & quare ætas
Tam brevis est mundi? nam si fas credere cuncta
Christologis nôdum annorû bis quatuor implet
Millia, ab antiquo bene si numerentur Adamo.
Præterea quæ causa fuit qua condere vellet
Hûc mundû Deus? an quia mûdi ipse huius egebat:
Si sic: debebat prius ipsum condere, nec se
Torqueret talis tam longo tempore egestas.
Sinon: cur fecit? frustra ne? an non decet ipsum
Frustra aliqd facere: hic etenim insipiētib. ē mos.
Causa aliqua ergo fuit, sed quæ nēpe illius ingens
Haud dubiè bonitas, nec non immensa potestas.
Ne frustra intra se semper conclusa maneret
Vtraque, sed potius cunctis effusa pateret.
Frustra etenim bonus atq; potens is dicitur, à quo
Nil vnquam fieri magnum egregiumque videtur.
Si Deus ergo fuit semper bonus atq; potens, cur
Non

304 MARCEL. PALINGENII

Non voluit semper tam pulchrū condere mundū?
 Cur in tam seros tantam rem distulit annos?
 Nulla quidē ratio esse potest, nisi fingere quisquā
 Astutus velit, & nugas præponere vero.
 Quare si humanæ rationi credere par est,
 Aeternus certē mundus dicetur, & omni
 Principio prorsus, prorsus quoque sine carere.
 At si aliter quondam dixit Deus, & sua Mosi
 Facta reuelavit, debemus credere Mosi:
 Succumbat ratio fidei, & captiua quiescat.
 Nanque Deus nunquam fallit, nec fallitur ipse,
 Si modò dignatur quicquam mortalibus vnquam
 Dicere, si cuiquam apparens arcana recludit.
 At qui materiam æternam posuere, chaosque,
 Nugantur. nam cur Deus hanc liquisset inanem,
 Tamq; diu informem, potuit si condere mundum
 Confestim, & primo momento cuncta creare?
 Frustra differtur diuersa in tempora, quicquid
 Vna eademque potest fieri perneciter hora.
 Sunt vero quidam æternū mundum esse putātes,
 A nullo factum tamen, à nulloque creatum:
 Sed per se vt nunc est ante omnia secula fuisse,
 Et per se vt nunc est post omnia secula futurum.
 Quod certē falsum est: ratio quippe ipsa repugnat.
 Esse etenim nunquam duo perfectissima possunt:
 Nam dissentirent forsan, bellumque cierent.
 Esto quod semper concordī pace manerent,
 Frustra ponuntur duo maxima: sufficit vnum,
 Quod saltem natura alijs prius esse necesse est.
 Si prius est alijs ergo est quoque causa aliorum:
 Nanque prius causa efficiens est posteriorum.

Quocirca

Quocirca haud dubiè mūdū hūc De9 ipse creauit
Ex nihilo æternum. sed quomodo? si libet, audi.
Est bonitas æterna Dei, est æterna potestas:
Nōne eius potuit simul esse æterna voluntas
Gignendi mundum? quæ si fuit, vt ratio vult,
Nil obstat quin æterno sit conditus æuo
Mundus ab artifice immenso, compagine mira.
Vt si quis solem æternum concesserit, idem
Æternam solis lucem concedere debet,
Lux tamen effectus solis, sol causa vocatur.
Sed decedentes iā cœlo elemēta gradatim (mur-
Scrutemur, de q; his quædā haud indigna loqua-
Quidam sub cœlo esse ignem dixere, propinquum
Continguumque orbi lunæ, sed luce carentem:
Vrentem tamen in primis, mireque calentem.
Quod verum esse docet ratio. nam nocte videmus
Per sudum volitare faces, flammæque vagari
Aëra per liquidum, & delabi sidera cœlo.
Quæ proinde veniunt, tennes quod in aëra fumū
Altius ascendunt, superoque cremantur ab igni
Nanque vapor duplex, alter levis, aridus, aptus
Incendi, vnde ignes fiunt per inane volantes:
Alter frigidior, grauiorque & crassior, ex quo
Gignuntur nebulae, pluuia, nubesque, niuesque,
Fulgura cum ventis, tonitrus, ros, grando, pruina.
Quod nisi sub cœlo foret ignis, non vapor illic
Accendi posset, noctisque volare per vmbra.
Præterea quum ignis leuitate ipsum aëra vincat,
Altior haud dubiè, locus illi conuenit ergo
Sub cœlo est eius sedes, & proxima lunæ
Infra ignem verò est aër, qui parte supremæ

306 MARCEL. PALINGENII

Accipit æthereum vicino ex igne calorem.
 Pars media ipsius multo est gelidissima, & illic
 Concrelescunt nubes, conflantur fulmina vasto
 Cū tonittu, varijq; agitantur nubila venti. (psam
 Infima pars calida est, atq; humida. nam vaporibus
 Humeſcat liquidis exhalans iugiter vndis,
 Et calet ob solis radios tellure reflexos
 Hinc nebulae, hinc pluuia, hinc tenui cum rore pruinæ
 Atque niues, varia ventorum sorte creantur.
 Quippe data est ventis huius non parua potestas
 Aëris. hi possunt æstiuo tempore frigus
 Gignere, & hybernis diffundere mensibus æstus:
 Hi nobis auferre valent & tradere fruges,
 Hi nobis inferre valent & demere morbos.
 Eurus ab aurora, Libycis venit Auster ab oris,
 Spirat ab occasu Zephyrus. borealia flabra
 Montibus à Scythicis, gelidaq; oriuntur ab arcto.
 Inter quos alij quoq; sunt, quibus omnibus aër
 Inferior seruit, cumque aëre terra fretumque,
 A ventis igitur nubes coguntur, ab ipsis
 Nubibus emanant imbres, flocciq; niuales:
 Fulmen, ros, grando, matutinaq; pruina:
 Tempore sed vario, varia ratione modoque,
 Et varijs etiam per flantibus aëra ventis,
 Quorum qui mediae veniunt de parte diei,
 Nubesque & nimbos pariunt, cœliq; calorem:
 Qui verò ex Scythicis regionibus, horrida gignunt
 Frigora: ab his fiunt glacies, nix, atq; pruina,
 Tempore brumali sed cœlum æstate serenant.
 Fert Zephyrus flores, terramq; virentibus herbis
 Vestit, dans auib; cantum, siluisque decorem,

Eurus plerunq; est bonus: at quandoq; procellas
Concitat ingentes, terris, pelagoq; timendas.
Hos ventos vel dij aërei, vel sidera mittunt.
Sæpe etenim quum thesauros tellure latentes
Vult auferre magus, vel consecrare libellum,
Vel magico ritu quenquam sibi subdere diuûm:
Audiui exortum ventum, subitamq; procellam,
Aut fata strauisse, aut harentes vitibus vuas.
Materiam ventis præbet vapor ortus ab vndis.
Causa mouens ipsos, dij sunt quibus aëris est ius.
Verum hæc non sapiunt vulgo, neq; talia vulgus
Credere vult. quid rû? gēmas ne apponite porcis:
Credite vos docti, quibus est mens altior, esse
Non solum in cælo, sed in aëre plurima diuûm
Millia, qui ventos tempestatesq; ciere,
Et tonitrus facere, & derrudere fulmina possunt.
Non tamen esse nego causas alias quoq; nasci
Quæ faciant ventos: veluti sol lunaq; & astra.
Præsertim septem quæ vulgò errantia dicunt:
Quorû operâ exhalans vapor ad diuersa mouetur.
Vidi ego, dum Romæ Decimo regnante Leone,
Essem, opus à figulo factum, iuuenisq; figuram,
Efflantem angusto validum ventum oris hiatu:
Quippe cauo infusam retinebat pectore lymphâ.
Quæ subiecto igni resoluta exhibat ab ore.
In faciem venti validi, longeque furebat.
Ergo etiam ventus resoluta emittitur vnda,
Dum vapor exhalans fugit impellente calore.
Nanque fugare solent sese contraria semper.
Hac in parte etiam quam diximus aëris ima.
Apparere solent regalia fata cometæ,

308 MARCEL. PALINGENIE

Apparere solet variata coloribus Iris.
 Hanc radij solis rotanti in nube figurant:
 Illos stella facit de septem errantibus vna,
 Dum sibi subiecto radios impressa vapor,
 Assimulat caudam, lumenq; in nube relinquit.
 Haud aliter quàm quum circumnitet area lunam,
 Area venturi (vt perhibent) prænuntia venti:
 Aut cùm tres soles lucere aliquando videntur:
 Nec sunt tres tamē, at subiectæ in corpore nubis,
 Ceu quodam in speculo, solis formatur imago,
 Sub regione autem crassa ima q; aëris, vnda est:
 Vnda inquam Oceani, quæ terram circuit omnē,
 Angustoq; freto Herculeas ingressa columnas,
 Diffundit sese, longè lateq;ue pererrans.
 Hinc varium nomen sortitur, & hinc mare fertur
 Aegæum, Ionium, Tyrrhenumq; Adriaticumq;ue,
 Et mare Erythræi, & quod Persidis alluit oras.
 Hæc terræ occultas perlabitur vnda cauernas.
 Et fluit ac refluit semper, variumq;ue saporem
 Accipit: vt varia est tellus, per viscera cuius
 Transit, sulfureumq;ue à sulfure mittit odorem.
 Hinc est æterno quod tempore flumina currunt:
 Quippe suos repetunt fontes, iterumq;ue marinos;
 Ad fluctus properant, illinc reditura vicissim.
 Hac abeunt, illac redeunt, & aguntur in orbem
 Assiduè, vegetantq;ue, vt sanguis corpora, terram:
 Hæc eadem facit vnda lacus, crassasq;ue paludes,
 nec non perspicuos fontes puteosq;ue perennes.
 Deniq; ab Oceano emanat vis omnis aquarum,
 Quascūq; orbis habet: lymphas hic edidit omnes.
 Partim sub terra, partim supra ingredientes,

Par-

Partim etiam nigris de nubibus egredientes.
Sed cur est adeò salum mare, nunquid ab ipsa
Natura istud habet? non arbitror: at sapor omnis
Vndarum à terra causam trahit. inueniuntur
In terra siquidem montes salis, hos tegit æquor,
Exugitque salem, liquidasque resoluit in vndas.
Ergo sal, non Sol causa est salsedinis huius.
Nam cur Sol non stagna etiam salsa efficit idem?
Nempe illam terræ partem, quæ non erat apta
Vtibus humanis, nimia salsedine abundans.
Natura Oceano substrauit prouida: at illam
Quæ fuerat melior, quæ dignior, vberiorque,
Detexit nobis, nobisque reliquit apertam:
In qua sunt montes, colles, clini, tumuli que
Conualles, campi, rupes, fauces, iuga, rura,
Siluæ, stagna, lacus, fontes, fluuij, atque paludes.
Oppida parua, vrbes magnæ, pagi, villæ, arces,
Saxa, metalla, hominum vitæ opportuna tuendæ.
Huic terræ, illiusque opibus natura Deusque
Præposuere hominē, & regem fecere animantum,
Quotquot potius habet, quotquot tellure morantur
Ingeniumque illi ac mentem tribuere: quibus se
Præponat cunctis, terrarumque imperet orbi:
Atque Deum agnoscens, illum metuatque colatque;
In medio terræ est centrum, quod sustinet ipsam.
Nam Deus ad centrum iussit grauià omnia ferri,
Nec naturali motu decedere ab ipso
Possunt. atque ideo terra est immobilis, & se
Sustinet in medio, ac propria grauitate tenetur.
Vndique enim ad cætrum cōcurrit prona: globumque;
Efficit immensum, & densum, solidūque; & opacum

Circa quem roseis noctesque diesque; quadrigis
Sol vehitur: sed nox aduerſa in parte creatur.
Quippe aliud nō eſt q̄ terræ atq; æquoris vmbra.
Quæ ſi fortè ferit nocturnæ corpora lunæ:
Eclipſim facit, & populos terroribus implet,
Credentes magico labefactam carmine diuam.
Vmbra hæc tunc noctes maiores efficit, eſt quum
Diſtans à nobis ſol longius. at breuiiores,
Quum redit, & Canceri borealia ſigna reuiſit.
Cauſa huius tumor eſt terræ, montesque; ſuperbi,
Quos interpoſuit prudens natura, ſuis vt
Verticibus noctes mutato ſidere mutent.
Nam quanto magis accedit ſol pronus ad austrū,
Tanto maiores veniunt à montibus vmbra:
Vmbra, quæ abſcōdunt lucē, auroramque; moratur,
Et ſpatio breuiore diem procedere cogunt.
Tunc ſpargit glacialis hyems ſua frigora nobis,
Tunc æſtas regna Antipodum decliuiā torret.
Quum verò ſol ad Canceri loca ſumma recurrit,
Tunc nox fit breuior nobis, redeuntque; calores.
At bruma Antipodas magno tūc frigore torquet.
Sic vario curſu variat ſol tempora, & annum
Quatuor in partes totum diſcriminat æquas:
Circuiensque; orbem terrarum ſeruit vtriſque
Gentibus, & quæ ſub terra verſantur, & illis
Quæ ſupra atq; pari moderanime tēperat omnes.
Nam ſub terra homines etiā ſunt, nō mare tantū,
Aut ſilvæ. neque enim ſolem natura diemque
Iuſſiſſet radios illic diſfundere inanes,
Et ſolū ſeruire feris, generique natantum.
Nimirum tellus habitatur tota, nec vllus

Est locus, aut zona vlla, in qua non viuere possint
Mortales, aptasque sibi componere sedes:
Sic licet immodicum frigus, vel maximus æstus
Illic assiduè: natura vbi tristia fixit,
Læta adhibet, miscetq; sagax aduersa secundis:
Atq; vbi fert morbos, medicamina debita gignit.
Ergo vbicunque calornimius reperitur, ibidem
Non gelidi montes, non frigida flamina desunt.
Non siluæ umbriferæ, & multis cū fontib. amnes,
Quæ valeant homines tanto defendere ab æstu.
Præterea est illic semper nox æqua diei,
Quæ solis radios æquato frigore frænât.
Vnde fit vt zonam mediam non esse putemus
Desertam omnino: multos sed habere colonos,
Et proprio ingenio, & naturæ munere tutos.
Zonæ etiam extremæ, quas non habitariet aiunt,
Assiduis niuib. pressas, glacieque perenni,
Possunt nempe coli, vt ratio non friuola suadet,
Maxima namque locis lignorum copia in illis
Nascitur, & sunt illic hypocausta, grauesque
Vestes, ex varijs animantium pellibus, vnde
Calfaciunt se mortales, hyemi que resistunt,
Et multis arcere modis mala frigora norunt.
Congrua nec desunt illis alimenta, cibosque
Indigenas partim, partim illuc vndiq; vectos
Accipiunt largè, & dapibus vescuntur opimis.
Non igitur verū est qd' quidā Græculus inquit,
Vnius tantum zonæ partem, exiguamque
Naturam humano generi tribuisse colendam:
At reliquum terræ desertum prorsus, ab ipsis
Piscibus atque feris duntaxat semper haberi.

312 MARCEL. PALINGENII

Ah foret indignum certè hoc, natura minoris
 Fecisset nos quàm bruta, imperiumq; dedisset
 In terris maius quàm homini & spaciosius illis.
 Quare si qua fides adhibenda est vera loquenti,
 Haud dubiè tellus tota est habitabilis, & nil
 Obstat quin possint mortales viuere vbiq;
 Naturæ auxilium in rebus non deficit vllis,
 Ingeniumq; hominis durissima quæq; refringit.
 Postremò quoniam ad finem properamus, & hora
 Iamdudum monet æthereos inuadere Pisces:
 Propterea exponam paucis cur terra tremiscat,
 Quæ vis tanta illam quatiat, cogatq; moueri.
 Scire igitur licet, innumeras vastasq; cauernas
 Sub terris esse, atq; illic quandoq; creari
 Ingentes ventos: qui dum crudelia miscent
 Prælia, concutiunt terram, nimioq; furore
 Congressi euertunt totas cum mœnibus vrbes.
 Donec parte aliqua erumpât facto agmine, vt auras
 Diffusi in vacuas non longa pace quiescant,
 Gignuntur verò hi venti telluris in aluo
 Ex fumis, quos vicina trahit ignis ab vnda.
 Quippe ignes in se multos magnosque perenni
 Tempore nutrit humus (dictu mirabile,) sed non
 Falsa tamen refero. creder qui viderit Aetnam,
 Qui scatebras callidarû usquâ spectarit aquarû,
 Et qui vitiferi benè nouerit acta Vesuii.
 Hos agitant ventos qui subterranea regna
 Dij manes habitant, cæcisq; morantur in antris.
 Non etenim nugæ prorsus, nec inania verba
 Sunt, quæ de Stygij rebus memorantur Auerni.
 Nempe locus nullus frustra est: habitatur vbiq;
 Sub

Sub terris, supra terras, inque aëre & igni.
 In cœlo & supra cælum: est vbi regia summi
 Induperatoris, mundum qui possidet omnem.
 Musa vale: interea extremum meditare laborem.

LIBER XII.

PISCES.

SVMME Deus, rex omnipotens, pater optime,
 cuius
 Tam pulchrum tamq; immensum sapientia mun-
 dum
 Condidit ex nihilo, & regit, assidueque tuetur:
 Principium & finis rerum, cui omnia parent:
 Quo maius, melius, speciosius, altius est nil:
 Qui supra omne habitas cælum, sine fine beatus:
 Mens mea nunc ad te cupiens conscendere Musis
 Nō eget, aut Phœbo, aut Parnasso, aut fontib. illis
 Vaniloqui quosunque solent haurire poëtæ,
 Magnifica infano scripturi somnia vulgo.
 Quippe alio auxilio nobis, alioque favore
 Est opus, atque alias sitientes quærimus vndas.
 Te voco, te imploro, te posco, te precor vnum:
 Vt cœpto, iam pridem operi, extremoq; labori
 Aspires, tribuasque optatum attingere finem.
 Mitte tuum quæso Deus in mea pectora numen:
 Quo afflatus miranda tui penetralia regni
 Spectare, & spectata aliis expromere possim.
 Carminibusq; meis æternum acquirere honorē,

314 MARCEL. PALINGENIT

Sunt qui extra cœlum credant nihil esse, putentq;
 Aetheris in summo dorso consistere fines
 Rerum, quos ultra natura extendere vires
 non queat ipsa suas, ac debilitata quiescat.
 Quod falsum ratione mihi suadente videtur.
 Nam si illic finis rerum est, ubi definit æther,
 Cur nil ulterius fecit Deus? an quia sciuit
 Nil facere ulterius, propria defectus ab arte?
 An quia non potuit? sed iure negatur utrunque.
 Quippe Dei nullis est clausa scientia metis,
 Et nullum patitur diuina potentia finem.
 Non etenim res vlla Deum concludere certis
 Limitibus potuit, nec seipse coërcuit ultro.
 Magna loquor: tamen hæc ratio quoq; magna p-
 Sires vlla Deum finit vel terminat, ergo (babit,
 Fortior est res illa Deo: nam quomodo posset
 Efficere id, si non ipsum superaret agendo,
 Quem finire cupit, quem circumscribere quærit?
 Atres nulla Deum superat, neq; fortior ipso est,
 Quare nec finire potest, nec se Deus ultro
 Limitibus cinxit, quis enim sibi ponere finem
 Vellet, quum posset liberrimus esse, suasque
 quantumcunque sibi libeat diffundere vires?
 Nemo est qui cupiat sese fecisse minorem:
 Imò omnes quærun't maiora capescere semper,
 Atq; aliquid semper iam partis addere rebus,
 Et licet ingentes expandere latius alas.
 Num Deus ergo volet quum possit maximus esse,
 Ac sine fine potens, proprium cohibere vigorem,
 Sponte sua, angustasque sibi circumdare metas?
 non decet hoc certè. quare nec credere fas est,
 Esse Deo finem, si non accepit ab vlllo.

Nec dedit ipse sibi: ut ratio iam nostra probauit,
His ita præpositis, concludimus, infinitum
Esse Dei omnipotentis opus, ne vana potestas
Illius dici, & ne vana scientia possit.
Nam si extra cælum sciuit potuitq; creare
Plura quoq; & maiora Deus, sed noluit: ergo
Scire ac posse suum frustra est, & prorsus inane.
Si sciret quisquam, & si posset gnauiter artem
Exercere aliquam, noller tamen, ac nihil vnquam
Efficeret: frustra artificis sibi nomen haberet,
Et frustra propriam verbis extolleret artem,
Quæ non ars, imò deberet inertia dici.
Verum in diuina natura credere par est
Esse nihil frustra aut vanū, pulcherrima quum sit.
Quæcunq; ergo Deus potuit, fecit quoq;: virtus
Ne sua vana foret, ne semper pigra lateret.
Sed quoniam potuit facere infinita, putandum est
Fecisse infinita, omnemque expleisse vigorem,
Nec seruasse in se vanum vel inutile quicquam.
Atqui infinitum corpus posse esse negauit
Doctus Aristoteles. ego in hoc assentior illi.
Quippe extra cæli fines non ponimus vllum
Corpus: sed purā, immēsam, & sine corpore lucē:
Lucem qua nostri Solis longè minor est lux:
Lucem quam terreni oculi non cernere possent:
Lucem, quam ex sese effundit Deus infinitam.
In qua habitant cum rege suo dij nobiliores:
Cætera turba minor versatur in æthere semper.
Ergo triplex regnum est: ac mundi portio triplex:
Cælestis, subcælestis, quarum utraq; sine
Clausa suo est, reliquā non vllus terminus ambit,
Quæ supra cælum splendet lumine miro.

316 MARCEL. PALINGENTII

Fortè aliquis dicet, nullam sine corpore lucem
 Posse dari, vnde extra cœlum lucem esse negabit:
 Sed frustra oblatrat nobis, frustra que resistit.
 Nam ratio mea dicta probat, verumque tuetur.
 Dic quæso, cur Sol lucet? num quod sua per se est
 Lucida materia? an potius sua forma dat illi
 Hanc lucem, quæ tam vastum complectitur orbem?
 Nimirum tribuit rebus forma omnibus esse,
 Ut perhibet physici. quibus & nos ad stipulamur.
 Forma igitur Solis causa est ut luceat: & non
 Materia: à forma vis & decor effluit omnis.
 Quod si corporeis formis lux tanta tributa est,
 Cur incorporeis lucem posse esse negamus?
 Præsertim quum sint puræ magis, & tenues, &
 Participes multo vberius pulchri que bonique.
 Ergo Deum formæ lucent vehementer: at illa
 Lux non est oculis mortalibus apta videri:
 Imò inter diuos quo quisque potentior est &
 Dignior, hoc etiam maiori lumine fulget.
 Non aurum, non gemæ illis, nō purpura honorem
 Affert, ut nobis: lux est sua gloria diuis.
 Utque inter stellas multo nitidissimus est Sol:
 Sic inter diuos lucet Rex ille deorum,
 Non tamen obscurat reliquos, quin perficit illos:
 Tanta eius bonitas est, & sapientia tanta.
 Fortè etiam obijciat, subiectum esse aëra lucis,
 Ac fundamentum, proinde aër est ubi nullus.
 Extra oras cœli summi, lucem esse negabit,
 Sed pariter nunc à vero decedit, ut antè.
 Non etenim est aër subiectum luminis, & non
 Est (ut peruersè arbitratur) in aëre lumen:

Imo

Imo aër contrà est in lumine, si benè cernat,
Non quid Aristoteles, sed quid ratio asserat ipsa.
Nam si adstans foribus clausis accensa lucerna,
Vel fax immittat per rimam lumen in ades
Obscuras, quatiatque aliquis tunc aëra, iuxta
Luminis immissi radium, transire per ipsum
Aër cogetur radium, nil in lumine moto.
Si vero ipse aër subiectum luminis esset.
Nempe eodem motu radius quateretur & aër,
Cumque suo haud dubiè subiecto lumen abiret.
Præterea si quis nocturno tempore tædam
Accensam properans gesseret, lux illa mouetur
Assiduè, mutatque locum, illustratque tenebras.
Nunc has, nunc illas: tamen aër ipse quiescit,
Immotusque manet, tæda currente per ipsum.
Quod si aër esset subiectum lucis, abiret,
Progrediens cū luce simul numero vnus & idem,
Hoc autem non fit, sed lux stante aëre pergit.
Libera per sese, & tædam comitatur euntem.
Vnde patet, quod lux non indiget aëre, tanquam
Subiecto: sed stare potest absque aëris usu.
Præsertim lux illa Dei pulcherrima, cuius
Particula impressa est in nostri corpore solis.
Atque illic tanquam in speculo comprehensa tenetur.
Nam veluti in propria sphaera non cernitur ignis.
Sub luna positus, sed si accendatur in ipso
Materia, apparent tunc astra cadentia cælo,
Ignitæque trabes æstiuæ nocte micantes:
Aque alia id genus humanas turbantia mentes.
Sic lux illa Dei per se nequit ipsa videri
Corporeis oculis: at fixa in Sole nitescit.

318 MARCEL. PALINGENII

Propter materiam solis, quæ aptissima luci est,
 Quippe ipsam talem fecit Deus, ut sua posset
 Illic lux recipi, & toto fulgescere in orbe,
 Allatura diem, & vitam & bona plurima rebus,
 Illa etiam lux diuina est impressa aliorum
 Diuorum formis: quanuis non omnibus æquè:
 Vt non stellæ omnes æquali lumine lucent,
 Sed magis vna alia, quanto hæc perfectior illa est,
 Utque potest candela alias accendere plures,
 Non tamen ipsa suum amittit minuitque nitorem,
 Haud secus illa Dei lux inuiolata, nihilque
 Decrescens, alios impertit lumine diuos.
 Verum aliquis nunc me dubitans fortasse rogabit
 An præter lucem quam diximus infinitam, (mûdi,
 Quicquam aliud quoque sit, magni extra mœnia
 Sit licet indignum, atque impar mortalibus ausis:
 Ire tamen tentabo viam, qua nulla priorum
 Hactenus apparent nobis vestigia vatum
 Thesaurosque Dei conabor pandere tertiis,
 Si Deus ipse volet, solitoque fauore iuuabit.
 Principio patrem rerum, anthoremque, fatendum est
 Esse Deum, a quo ipso omne bonum pulchrumque creari
 Quin summum pulchrum atque bonum verè ipse vocat.
 Ergo ubicunque manet Deus, illic gloria secum
 Stat sua, & omne bonum ac pulchrum repetit ibidem.
 Quocirca quicquid tellus & pons & æther
 Pulchri habet, atque boni, totum illud cernitur extra
 Cœlestes orbes, ubi summi est regia patris.
 Et quanquam rebus non vlla in talibus insit
 Materia, haud ideo tamen entia falsa putato.
 Nam sunt vera magis, magis & perfecta, magisque
 Pulchra

Pulchra his materię quibus est data portio rebus.
Forma etenim quę cunq; ipsam se sustinet, absq;
Materię auxilio, longē est perfectior illa
Quę sine materia per se consistere non quit.
Ergo illic formę rerum sine materia sunt
Perfectę ac purę: quas nec longęua vetustas
Ledere, nec vis vlla potest dissolvere fati.
Plurima sunt illic etiam pulcherrima, quę non
Corporeo in mundo omnipotens natura creavit.
Ex quibus emanant felicia gaudia diuis:
Gaudia quę nequeunt humana voce referri:
Gaudia quę nullo possunt amittere æuo.
Has formas incorporeas diuina Platonis
Mens olim agnouit, quannīs turba inuida tanti
Scripta viri carpat, risuq; illudat amaro.
Sed cunctis non nosse datum est misteria diuū:
Pauci hæc percipiūt, mūdi quibus annuit author,
Datq; suum, vt possint speculari talia, lumen.
Postremò diuū sunt illic millia tot, quot
Vel frondes habet omne nemus, vel littus arenas,
Vel pisces Nereus, vel stellas maximus æther:
Imò horum numerus numero nō clauditur vllō.
Nam cur finitos fecit Deus infinitos
Si potuit facere, vt sua glōria latior esset?
Præsertim quum sit prorsus sine limite mundus,
Vt suprā ostensum, & stabili ratione probatū est.
Verū incorporei quum sint, omniq; carentes
Materia, idcirco mutantur tempore nullo:
Non senio ægrescunt, & nil patiuntur amari,
Non somno aut escantuntur, nullumq; laborem
Norunt, perpetua est illis & læta iuuentus.

Summaq;

320 MARCEL. PALINGENII

Summaque libertas, nulli seruitur ab ullo,
 Nec quisquam cogit nec quisquam cogitur vnū
 Duntaxat Dominū agnoscūt, Regemq; Patremq;
 Communem cunctis: illum venerantur amantq;
 Vltro illi adstant, parent vltro, atq; ministrant,
 Gaudentes, eius laudes & facta canentes.
 Quisq; illi studet obsequio ac pietate placere.
 Bella absunt, odio nullo inuidiaue laborant.
 Pax aeterna viget, concordia maxima amorque
 Mutuus est illis semper, nulla infidiarum
 Suspicio, nullusue dolus sentitur ab illis.
 Deniq; totius pars illa est optima mundi:
 Quiq; illic viuunt, sunt longè nobiliores, (astris,
 Quam qui habitant cœlum, & sacris versantur in:
 Nam quanto inferior, terræq; propinquior orbis:
 Quilibet est, tanto diuos tenet ille minores,
 Atque minora bona, & rāto est quoq; vilior idem.
 Vnde vt qui supra cœli fastigia viuunt.
 Sunt summè pulchri atq; boni, summeq; beati:
 Sic qui obscura habitant telluris viscera, summè
 Turpes & prauī & miseri inueniuntur, & illic
 non temere esse olim finxerunt tartara vates:
 Tartara, vbi scelerum mortales digna suorum
 Præmia post mortem accipiunt, clausiq; tenebris:
 Aeternis frustra requiem pacemq; requirunt.
 Sed qd ego in ventos effundo hæc verba, laborās:
 Incassum, & cæcis cupiens ostendere lucem?
 Vsq; adeo genus humanum delirat, vt esse
 Nequaquam credat superos, infernaque regna.
 Maxima pars ridet, si quis post funera dicat
 Humanas superesse animas, & viuere semper.

Hinc

Hinc est quòd solis inhiant noctes quæ dies quæ
Diuitijs hæc est illorum maxima cura,
Vt fiant præ alijs auro gemmis quæ potentes.
Aurum omnes utcūq; volūt, spes omnis in auro est,
Hinc currit furiosa audax in prælia miles:
Hinc natus, vxore, domo, patria quæ relictis
Mercator maris vndisoni per cæcula vectus
Veluola pinu, extremas procedit ad oras.
Quisq; dolis studet ac furtis, vt congerat aurum:
Aurum oēs cupiūt & amant, placet omnibus aurum,
Nec pœnas metuunt vllas, vbi vita recessit,
O prorsus terreni homines, sola quæ figura
Discreti à brutis! solum cognoscitis aurum,
Per quod nil differt à stulto vir sapiens, &
Quod plerunq; malis sors im, pba donat abunde:
Discite nonnulla esse auro longè meliora,
Quæ stultis prauisq; Deus concedere non vult
Hæc sunt virtutes, pietas, prudentia, nec non
Iustitia: & cunctis potior sapientia rebus.
Hæc bona quisq; habet, deus est mortalis, & idē
Immortalis homo, felix post fata futurus.
At qui non habet, & vitijs sese inquinat atris
Morte obita in tenebras præceps rapietur aueinas.
Hæc nō sunt nugæ, aut fabellæ, aut somnia sed sūt
Vera quidem, imò etiam verissima, credite cæci,
Credite: væ nobis, si non credetis: abibit
Nam citò vita, & me verum dixisse scietis
Tunc demum, quum vos Plutonia regna tenebūt.
Ridetis nunc sed tūc vertetur amaras
In lacrymas, tristesq; ferent hæc gaudia pœnas.
Tempus erit, quū nudi, inopes, miseriq; iacebunt.

322 MARCEL. PALINGENII

Auxiliumq; humili ac lacrymosa voce rogabant.
 Multi, qui nunc diuitijs regnoq; superbi.
 Præ se despiciunt cunctos hominesq; deosque.
 Vnde ô vos quibus est cordi instumque piumq;
 Sortiti meliorem animam, diuina propago,
 Hæc terrena instar nebulæ fugientia, quæ fors
 Improbæ largiti stultis solet atque scelestis,
 Et quæ post paucos annos mors omnibus aufert.
 Ne multum curate, & spem ne ponite in illis.
 Quærite duntaxat quantum vitæ exigit vsus:
 Exiguum sat erit: contenti viuite paruo,
 Sed sit vester amor cælum, cœlestia totis
 Viribus appetite: huc omnes intendite sensus:
 In cælo sunt vera bona & durantia semper,
 Quæ nemo stultus, nemo sceleratus habebit.
 In terris quæcunq; placent, sunt omnia nungæ:
 Quas stulti & terreni homines, pecudûq; sodales
 Optant in primis, atq; hæc bona maxima cêsunt:
 Propter quæ subeunt discrimina mille, cientque
 Prælia, & opponunt stultissima pectora morti:
 His sese extollunt. scarabæi stercore gaudent:
 Vilia delectant viles, & turpia turpes,
 Terrenis igitur terrena hæc linquite, porci
 Lætentur cæno, placeant cœlestia vobis.
 Magna decent magnos: sunt fortia fortibus apta.
 Terra breue hospitium est, patriâ Deus æthere ve-
 Constituit: patrias optate reuifere sedes. (stram
 Vt quum corporeo egressi de carcere, edendos
 Liqueritis canibus vestros, aut vermibus artus,
 Illic possitis felices viuete semper,
 Exempti à carne immunda, membrisq; caducis:

In quibus inclusi, multos fortasse labores,
 Et multos morbos, & tristia multa tulistis,
 In mortis regno, & lacrymarum valle manentes.
 Nomine enim tali digna est hæc terra vocari,
 Quæ mundi stabulū, & genitrix, altrixq; malorū ē:
 Regnat vbi infans daemon, scelerū pater & rex,
 Propterea memores mortis vos esse frequenter
 Cōuenit, & versare animo quā p̄xima sit mors
 Semper, & immineat, teloq; ne minetur adunco.
 Quām de improviso inuadat, quām sæpe iuuetam
 Occupet, & pulchros importuna auferat annos:
 O fragilis nimium, innumerisq; obnoxia vita
 Casibus, ô nimium brevis atq; incerta, recedens
 Fumi instar! nunc hic moritur, nunc ille: hodie tu,
 Cras ego: sic demū paulatim exstinguimur omnes.
 Non secus ac pecudes, lanius quas seruat ouili
 Mactandas, nunc has ferro, nunc percutit illas,
 Cras alias, post cras alias: sic denique cunctas
 Dilaniat: donec caulæ reddantur inanes.
 Hanc igitur fragilem vitam contemnito, cuius
 Principiū est flatus, mediū labor & dolor, at mors
 Finis. quis talem vitam nisi stultus amabit?
 Vitam altam sperate, aliam affectate: vbi nullus
 Est fletus, nullus labor accidit, aut dolor, aut mors.
 Nēpe hæc vos manet: hæc dabitur post funera vo-
 Qui vitia odistis, sancte q; Deum coluistis. (bis,
 Nec vestram in rebus terrenis spem posuistis:
 Sed casti, innocui, veri, puri q; fuistis. (tra
 Fortè aliqui ex his, qui credūt intra æthera & ex-
 Esse deos, vellent artem quoq; discere (si qua est)
 Per quam illos possent affari, illosq; videre.

324 MARCEL. PALINGENII

O quàm sublime hoc, & quàm mirabile donū ē,
 Quo nihil in terris homini contingere maius
 Posse puto: at paucitanto dignantur honore,
 Nam cum daemonebus multi fortasse loquuntur:
 Quos facilè alliciunt precibus sacrisq; peractis.
 Cum procul à terris non sint, & in aëre viuant,
 Atq; hominū cœtus videant ade antq; frequenter
 Imò vltro apparent multis, vltroq; ministrant:
 Et iuuenum magno interdum capiuntur amore.
 Dij verò ætherei terras odere, hominumq;ue
 Res dedignantur cognoscere, & impia facta
 Ipsorum detestantur, renuuntq;ue videre: (iniqua
 Quippe quibus bene compertū est quam stulta &
 Sit natura hominū, quàm fallax, perfida, & audax,
 Contemptrix, spretrix, blasphematrixq; deorum.
 Quare compellare ipsos, & cernere coram,
 Difficilis nimium labor est, & gratia rara: (aures,
 Quandoquidem occludunt humanis vocibus
 Auertuntq;ue oculos ab eorum muneribus: qui
 Postquam se furtis ditant atque rapinis,
 Particulam exigua rerum non iure suarum
 Addicunt templis, cœlum venale putantes,
 O bipedes asini, diuos censetis avaros?
 Et gemmas cupere, & fuluo lætatier auro?
 Aut vestri auxiliij, vestriq;ue fauoris egere?
 More hominum donis corrumpi creditis illos?
 Non corrumpuntur pretio, nec munera curant:
 Cum sint felices, atque omni ex parte beati.
 Cum sua sint quæcunq; tenēt, tellus, mare, & æther,
 Quomodo quæ sua sunt diuis donare potestis?
 Nōne ipsi potius donant hæc omnia vobis?

Ergo

Ergo cū precibus flecti donisq̃ue recusent,
Ardua res nimis est illis præsentiis vri.
Ardua sed quanquam res est, tamen aggrediemur
Et quid in hoc valeant vires nostræ experiemur:
Principiò causas quibus ipsis gratificari
Possimus superis, inuestigare necesse est:
Nam neque diuitijs neque nobilitate mouentur,
Non regno, imperiòve vllò, clarisue triumphis:
Nec curant, si quis forma vel robore præstet.
Talia contemnunt prorsus: nec talia propter
Audire, aut saltem dignantur cernere quenquam:
Vnde alia est quærenda via, vt mereamur eorum
Conspectu alloquioq̃ue frui: mea carmina forsan
Hanc monstrare viam poterunt, artemq̃; docere:
Si modò tam pulchris adspirant numina cœptis.
Prima est mundicies animiq̃; & corporis, ob quā
Dijs homo fit gratus, diuūmq̃; meretur amorem.
Quippe omne immūdn̄ odere, et vēmēter abhorre.
Viq̃; adeò ipsorū pulcherrima & optima vita est.
Quare danda op̄era in primis, vt simus ad vnguē
Purgati, nitidi, puri, & sine sordibus vllis,
Veste atra exuti, & niueo candore decori.
Candida conueniunt superis, at manibus atra.
Difficile hoc, fateor: nam quis sine crimine vitam
Ducit? quis macula mundus reperitur ab omni?
Cuique suum impressit vitium natura, nihilq̃; est
Tam pulchrum in terris, aliqua quin labe notetur
Sunt quædam peccata tamen, tam friuola, tamq̃;
Exigua, vt propè nil offendant lumina diuūm:
Vnde his non indignantur. nam talia non sunt
Vlcera, sed tanquam specioso in corpore nāui,

Quis facile indulgent veniam pia numina: quando
Norunt quā infirma & fragilis natura hominū sit.
At noxis grauib; valde offenduntur, & omnes
Oderunt, spernunt, detestanturque scelestos,
Nec tales audire volunt: nisi se prius ipsi
Mundarint, multis lacrymis peccata lauantes,
Abstulerintque atras maculas candore reducto,
Et veniam precibusque pijs animique dolore
Quæsierint, iterum virtutis calle reperto.
Et veterem exuerint pellem, cen tempore verno
Antiquas solet exuias deponere serpens:
Qui renouatus abit, spolio inter saxa relicto,
Et caput in cælum attollens, animoq; superbus
Ingeminat trifidis horrentia sibila linguis.
Sic dii placantur, sic se quum ritè vocantur
Ostendunt, & sic nobis oracula dantur.
Est aliud tamen addendum, niueo que colori
Iungendus roseus. facies pulcherrima tunc est
Quum porphyriaco variatur candida rubro.
Quid color hic roseus sibi vult? designat amorem
Quippe amor est igni similis, flammæq; rubentes
Ignis habere solet: color & calor exit ab illo.
Ergo opus est præter iâ dicta, vt numina amemus
Vzementer. nam quisquis amat, fit dignus amari.
Quisquis amat superos, & purè viuut, ab illis
Non poterit sperni, & fructu potietur amoris:
Quodque petet, tandem accipiet, fietq; beatus.
Sed quis amat superos? an qui desiderat huius
Corporis illecebras, & turpia gaudia quærit?
An qui in delicijs volucres habet? & canibus rem
Insanus patriam, vel equis oblimata lendis?

An

An qui omni studio fumosos ambit honores,
Histrio fortunæ, & residens in culmine bubo?
An qui in diuitiis cor fixit, & omnibus illas
Artibus agglomerat, quas numinis instar adorat?
Credite: qui terrena volunt, cœlestia nolunt.
Nemo potest dominis rectè seruire duobus.
Candida quisquis amat, cõtēnat nigra necesse est,
Tristatur tenebris qui solis lumine gaudet:
Et cui dulce placet, non delectatur amaro.
Qui ad terrâ accedit, cœlum fugit: æthera amare
Nemo potest, nisi sit terreno exutus amore.
Sed pauci, heu nimium pauci, contēnere possunt
Hæc terrena, alis quæ animi se attollere cœlo.
Curi quia difficile est, fateor: sed præmia magna
Efficiunt facilem atq; leuem quemcunq; laborẽ.
Quid maius quàm præsentis agnoscere diuos?
Cernere & affari? nempe hæc est maxima merces
Propter quam nil debemus non ferre libenter.
Ignaui vellent lucrari, & scalpere ventrem:
Difficile est virtutis iter, tamen impiger illam
Assequitur, nec non pretium virtutis honorem,
Strenuus accipiet speciosa epinicia miles,
Ignauus verò ac timidus sine laude iacebit.
Ergo laborandum est totis conatibus, vt nos
Aspiciant & ament superi, tunc omnia nobis
Prospera succedent, viuis, ac morte solutis.
Quid tanti facimus terram, quâ linquere oportet
Momento exiguo? cæci, fugitiua putamus
Aeternis potiora bonis: quæ insania nostra est?
Postremo reliquum est vt crebris supplicibus quæ
Insistat precibus qui vult commercia diuûm

328 MARCEL. PALINGENII

Non satis est petiſſe ſemel: multumque diuque
 Orandum eſt, donec longo poſt tempore victor
 Ac voti compos diuina luce fruatur.
 Non annoſa vno quercus deciditur iſtu,
 Nô ſtilla vna cauat marmor, neq; p̄tinus vno eſt
 Condita Roma die; ſegetes, animalia, ſyluæ
 Paulatim fiunt, longoque augentur ab æuo.
 Tu tantum tamque inſigne ac mirabile credis
 Poſſe opus extemplo fieri: minimoque labore?
 Non ſic ad magnos, facile eſt accedere reges,
 Et compellare, & coram auſcultare viciffim.
 Nónne deos longè meliores regibus eſſe
 Cenſes? cur igitur venient, niſi ſæpe vocentur.
 Et niſi ſuppliciter dominorum more rogentur?
 Quocirca nos ne pigeat bis terque quaterque;
 Quaque die ingeminare preces, ſuperosque; rogare,
 Vt ſe dignentur quandoque oſtendere nobis,
 Alloquioque ſuo nos multa arcana docere.
 Hoc ſi fecerimus, venient, mihi credite, tandem,
 Noſque; ſuo aduentu miſera hac in carne beabunt,
 Et mox in cœlo ſecum ſine ſine tenebunt,
 Eſt vbi vera ſalus, & feliciffima vita:
 Tunc ire ad mūdum archetypū ſæpe, atque; redire,
 Cunctarumque patrem rerum ſpectare licebit.
 Quo melius nihil eſſe pōt, neque; pulchrius vſquā,
 Qui cuiusque; boni ac pulchri ſons, author, origo ē.
 Multi autem non poſſe putant contingere, vt vlli
 In terris poſito diu apparere, loquiue
 Dignentur: meque; arbitrantur fingere nugæ,
 His facile ignoſco. neque; enim dedit omnibus vnā
 Natura ingenium: quidam cœleſtia ſemper
Mente

Mente agitât, semperq; aliquid sublime reuoluît:
Nonnulli tantùm quæ sunt mediocria curant,
Nec procul à terris multum se attollere gaudent.
Innumeri tellure iacent, nec surgere possunt
Omnino, totoq; animo tellure morantur:
Non secus ac volucres spatiantur in aëre quædam
Sublimi, & leuibus pennis altissima tranant:
Nonnullæ medias percurrunt aëris oras,
Nec multum sublime volant: pars cætera in imo
Versatur spatio, & terris vicina frequentat.
Quare non mirum est si nostris credere dictis est.
Turba nequit: siquidem turbæ crassissima mens
Vera tamē sunt quæ dixi: nam quomodo quisquā
Mentibus in rigidis inter deserta manere
Solus sponte sua, & tam duram ducere vitam
Posset? nempe breui rueret, nisi quis Deus illum
Consolans blandē, tanto mœrore leuaret,
Credite, qui loca sola colit. desertaq; vitans
Humanos cœtus: aut prorsus desipit, aut est
Plus homine, & crebro fruitur sermone deorum,
Hoc pacto priscos olim vixisse prophetas
Fama refert: multos etiam post funera Christi,
Quos sanctos dixere patres. & tempore nostro
Complyres tali funguntur munere vitæ.
Hos tu homines, cum prudēter sciteq; loquantur,
Cum faciunt miranda, & cum ventura recludant,
Deliros, hebetes, contemnendosq; putabis?
An magis afflato diuino numine credes?
Præterea multos Ecclesia sancta fuisse
Affirmat, qui sæpe deos videre beatos.
Credere cur nolim, cum sancta Ecclesia dicat?

330 MARCEL. PALINGENII

Non sunt nūq̃ igitur, sed consentanea vero,
 Posse hominem affari diuos coram, atq; videre:
 Quod reor esse bonum summum, finemq; bonorū
 Cūctorum quęcunq; homini cōtingere possunt,
 Donec præsētis vitę freta turbida sulcat.
 Cū verò elapsus mortali carcere abibit
 Spiritus, abducens secū hęc tria, quę sibi semper
 Sunt propria, mentē, sensum, motum, ætheris oras
 Exultans petet, & felix perfectē erit illic:
 Quippe habitās cū dijs, Deus efficietur & ipse.
 Ocælum immensum, opulcherrima regia diuum,
 Quām pura es, q̃ perspicua & mirabilis, & quot
 Vndique sideribus varijs ornata renides,
 Regia cūctarum plenissima deliciarum.
 Nam si tot pulchris & gratis rebus abundat
 Terra, hominū locus ac pecudum, vilissima mūdi
 Portio: quid de te censendum? stant vbi sancti
 Cœlicolę, rerum domini, regesq; beati?
 O vtinam postquam mea tristia fila sorores
 Lanificę impleant, liceat mihi corporis huius
 Exempto latebris, illuc accedere, & illis
 Delicijs tam mirandis sine fine potiri!
 Iamq; ego Zodiaci diuino munere nostri,
 Sidera librorum numero duodena peregi:
 Longum opus, & longo studio longoq; labore
 Confectum rādem, atq; extremo limite clausum.
 Quas tibi agā grates, o mūdi maxime Princeps,
 Qui me iussisti tam pulchra & grandia cœpta
 Audere, audentiq; animum viresq; dedisti?
 Gloria lausq; tua est, siquid mea pagina pulchri
 Continet atq; boni: pulchrū nāq; omne bonūq;

Ex

Ex te oritur, tu principium finisque fuisti
Tanti operis, tu rexisti mentemque manumque.
Gratulor ergo tibi soli, tuus est honor omnis.
Siqua tamen mihi debetur mercedula, posco
Te Deus, hoc, ut quando aderit mera ultima vita,
Vita, quam noctis per inania somnia duco:
Quam redeunte die varius labor urget & angit:
Vita, quam nemo sapiens non nouit amaram:
Parcere digneris misero mihi, crimina delens
Omnia quæ admisi (heu) mentis caligine cæca,
Atque animam patiari meam requiescere cælo.
Tu liber interea diuersa per oppida curre,
Inuidiam subiture grauem. nam multus ubique
Oblatrator erit, cuius lacerabere morsu.
non deerunt certè, qui cum nil edere possint
Dignum laude, tamen gaudet maledicere semper,
Carpendisque alijs famam venantur inanem:
Hos tu liuidulos catulos, orisque maligni,
Exosus refuge, & doctos inquire bonosque,
Qui pauci sunt: sed paucis potes esse beatus.
nimirum pauca in terris Deus optima gignit.
Hos reuerenter adi, & merces his exere nostras:
Quas si laudarint: satis est: quid cætera dicat
Turba, parum cura, & vulgi conuicia ride.
Iudicium vulgi insulsum, imbecillaque mens est:
Stulta placent stultis: obsonia quisque palato
Digna suo quærit, non omnibus vna voluptas:
Sed docti atq; boni, q̄ sunt pia, vera & honesta,
Auseultant, auideq; legunt, discuntq; libenter,
Hic cibus illorum est, hæc consolatio mentis.
Talibus ergo viris (nisi me præsagia fallunt)

Gratus

INDEX.

Gratus eris, vultuque hilari spectabere ab illis,
Vade igitur felix liber, & longissima viue
Tempora: quumq; meos tellus obduxerit artus,
Tu varios populos diuersaq; regna superstes,
Quære, studeque meum latè diffundere nomen.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM MEMORABILIVM

quæ in toto hoc opere
continentur.

A

A <i>B</i> Adamo quot annorum mundi ætas	303
<i>Adulatores pro amicis.</i>	82.
<i>Aegrotanti quæ observanda.</i>	114
<i>Aeluri auiculæ insidians descriptio</i>	227
<i>Aequi noctialis circulus</i>	288
<i>Aër infra ignem, deq; eo multa.</i>	305
<i>Æra dæmonibus esse resertum</i>	194
<i>Æstas vnde</i>	310
<i>æternum per se præter Deum nihil</i>	297
<i>æther adamante durior</i>	291
<i>æther nihil incommodi patitur</i>	276
<i>Æthiopum descriptio.</i>	236
<i>Æthnæ æstus</i>	12
<i>Affectibus quomodo rectè vtendum</i>	54.
<i>Affectus in oculis apparere</i>	175
<i>Agriculturæ laus</i>	102
<i>Alchimistica ars</i>	259
<i>Amari volenti quæ observanda</i>	70.
<i>Ambi-</i>	

INDEX.

<i>Ambitio cauenda</i>	138
<i>Ambrosia</i>	301
<i>Aquæ elementum sub aere quomodo & quale</i>	
308	
<i>Aquæ sapor à terra</i>	ibid.
<i>Aquila fidus</i>	285
<i>Aquilo</i>	151
<i>Amicitia & lis an rerum primordiat</i>	158
<i>amicitia idem velle, idemq; nolle</i>	54
<i>amor durabilis quis</i>	83
<i>amor igni similis</i>	322
<i>amoris expers sensus expers</i>	71.
<i>amori omnia obnoxia</i>	ibid.
<i>amores fato iungi, ac solui</i>	71.
<i>Anaxagoras diuitiarum contemptor</i>	82.
<i>Anima quid?</i>	178
<i>Anima an mortalis?</i>	270
<i>Anima an vna tantum in orbe?</i>	183
<i>Animam mortalem esse quibus argumentis asserue</i>	
<i>re quidam conentur?</i>	183
<i>Animæ immortalitas etiam à Philosophis asserta.</i>	
167	
<i>Animalibus motus causa quæ?</i>	159
<i>Animantium in terris omnium rex homo</i>	121
<i>animi cultura quæ?</i>	241. & 242
<i>animi habitus quomodo mutantur & unde?</i>	
169	

I N D E X.

<i>animum non parentes sed naturam dare</i>	130
<i>anni quatuor partes ex solis cursu.</i>	310
<i>Antichristi solutio</i>	253
<i>Antipodes.</i>	281
<i>Apulia muscæ</i>	253
<i>Arabes</i>	87
<i>arbitrium nobis an liberum?</i>	198
<i>morborum omnis generis cathalogus</i>	45.
<i>Arcadia olim plana & sine montibus</i>	227
<i>Arctophylax</i>	284
<i>a. morum detestatio</i>	200
<i>avaritia pestis & erinnys 34. vitiorum omnium ra- dix</i>	246
<i>aulicæ vitæ detestatio</i>	103

B

B *Achus Tartari & Megaræ filius, non Deus*
57.

<i>Bachi currum tigres trahunt</i>	86.
<i>beatus verè ut phoenix rarus</i>	93.
<i>bellum quatenus licitum</i>	263
<i>bello nihil turpius & homine indignius</i>	249
<i>bombarda periphrasis</i>	20.
<i>bonus vir phoenix</i>	81.
<i>bonorum tria genera.</i>	14.
<i>Britanni</i>	88.
	<i>Cæsa-</i>

I N D E X.

C

C æsaris stirps extincta	129
calor an motus causa corporibus	159
calore alia solui, alia indurari	217
canicularium dierum periphrasis	22.
castos haberi qui sunt cauti	69.
casus in nobis est, non in rebus	191
Catonis nobilitas	130
causarum nexus & ordo perpetuus	187
census mediocris commendatio	102
centrum mundi terra	159
Cerberus	41.
chiragræ periphrasis	25.
ciborum luxus	ibid.
ciborum fumis bebetari ingenium	55.
Ciceronis nobilitas	130
clementiæ expers non homo, sed lupus	257
Clementis papæ apparatus ad tollendum Luche- rum	278
cælibatus culpatur	69.
cælibatus pericula	104
cælum quid?	294
extra cælum an aliquid?	314
concordia tantum inter similes	96.
conditio alijs fœlix alijs aduersa, an & fato con- gat.	204
	con-

I N D E X.

<i>coniugum an cœlibatu melius</i>	164
<i>conscius sibi benè nihil timet</i>	12.
<i>Cupido Veneris filius omnium domitor</i>	71

D

<i>Democritus opum contemptor</i>	32.
<i>Demosthenis nobilitas</i>	130
<i>Deus bonorum omnium causa</i>	210
<i>Deus cunctarum rerum author & finis</i>	94.
<i>Deus impassibilis</i>	210
<i>Dei arcana nemini cognita</i>	167
<i>disimulare qui nescit vivere nescit</i>	82.
<i>disimulare interdum magna prudentia</i>	ibidem.
<i>dives esse & bonus & malus potest</i>	89.
<i>diuitie liuori & odio obnoxia</i>	26.
<i>diuitie malorum hominum non bonæ</i>	214
<i>doctus iniquus vt furiosus habens gladium</i>	255
<i>dolor voluptatis comes</i>	54.

E

<i>Ebrietas quantum menti obsist</i>	201
<i>ebrietatis detestatio</i>	56
<i>eclipseos ratio</i>	292
<i>educatio magni momenti</i>	254
<i>eleboro neminem non indigere</i>	143

INDEX.

<i>Epicuri descriptio</i>	38.
<i>error facile imitabilis</i>	190
<i>eruditorum nugæ</i>	297
<i>exemplorum vis</i>	190
<i>exemplis magis quam verbis docendi pueri</i>	254

F

F <i>Abula non omnis spernenda</i>	16.
<i>faces in aëre ardentes vnde?</i>	305
<i>facies pulcherrima quæ?</i>	330
<i>fama fami cognata</i>	197
<i>factum causarum series</i>	187
<i>fel iræ sedes</i>	173
<i>felix verè quis?</i>	99.
<i>ferreum seculum vbi astuti regnant</i>	237
<i>fidelis nemo</i>	106
<i>fidendum paucis ac rarò alijs</i>	ibid.
<i>filijs ætate adhuc tenera benè instituendi</i>	110
<i>fluminum perpetuus cursus vnde?</i>	308
<i>fontes vnde?</i>	ibid.
<i>formæ gratia fugitiva & infida</i>	64.
<i>fortuna an regat mortalia?</i>	192
<i>ad frugalitatem exhortatio</i>	34
<i>fulmina vnde?</i>	305
	Car-

I N D E X. G

G arrulitas leuitatis indicium	85.
gaudia eo dulciora quò variora	31.
gemmæ quare alijs lapidibus nitidiores?	156
gloriæ humana vanitas	275
Græci nugaces	68.
mendaces	99.
gula nequitie nutrimentum	69.
gustus quomodo fiat?	177

H

H æretici qui?	96.
harmonia	182
Historiarum vsus	16.
homo animal præ cæteris miserum	161
homo homini maximè formidanda fera	144
homini cætera animalia subdita	19.
honestæ quæ?	79.
honor homini sufficiens quis	140
honor qui confertur indigno non honor	139
honor somnium	ibi d.
hortorum vsus	102
humana vita consideratio	236
hyems	142
hypocritæ	216

I N D E X

I

I gnavia vires habet at	256
I gnorantia errorum causa	209
indoctus raro probus	255
Indulgentiarum merx	238
infamia voluptatis comes	53.
infantiae mala	140
infelix quis	32.
inferorum descriptio	145
ingenio hominis durissima quaeq; refringi	230
ingeniorum diversitas	238
Insani quale hominum genus?	239
inscitia errorum & sceleris mater	215
insidiarum humanarum varij modi	144
institutio quanti momenti	285
integritate nihil amabilius	82.
invidia detestatio	70.
Iris unde, & ubi appareat?	308
iustitia	134

L

L aborem citra nihil egregium fieri	112
laetitia nimia morborum & mortis etiam causa	114
leges ab imperitis maximè negligi	17.
leges aranearum telae similes	135
	liber-

I N D E X.

<i>libertas omni pretio preciosior</i>	101
<i>libri quales sapienti legendi?</i>	274
<i>lucri faciendi rationes honestiores quæ?</i>	102
<i>lucri studium</i>	79.
<i>luxuria detestatio</i>	26r
<i>luxus diuitum descriptio</i>	25.

M

M <i>agica ars</i>	278
<i>malum duplex</i>	213
<i>mala quomodo Deus permittat fieri?</i>	297
<i>mansuetudini studendum</i>	85.
<i>mare cur falsum?</i>	309
<i>medicina nisi perfecta periculosissima ars</i>	117
<i>medicinæ commendatio</i>	263
<i>meridei periphrasis</i>	47
<i>metallorum usus</i>	309
<i>metus perpetuus improbis comes</i>	12.
<i>modestia</i>	78.
<i>monachorum descriptio</i>	107
<i>morborum causæ</i>	113
<i>mors nemini parcit</i>	246
<i>mors quibus non metuendi?</i>	147
<i>mores cuiusq; quomodo d.prehendendi</i>	79.
<i>mundi malicia</i>	148

I N D E X.

N

N Atalium splendore gloriari stultum	129
natura, diuina lex cunctis rebus ab initio im-	
posita	303
nebula unde?	305
nimium omne amarum	31.
in Nobiles nomine tenus, sed re nebulones	127
Nobilis verò quis?	ibid.

O

O Bsequio paratur amor	80
otium nequitiae nutrimentum	69.
oculi animi speculum	25
opinio, lunam imitatur	160
orientis descriptio	229
Ossa	131

P

P edagogus qualis esse debeat?	256
panis qui lenior melior	156
parsimoniae laus	34.
patientiae commendatio	250
pauperi quoque sua gaudia imò non minora quam	
dicunt	32.
	pax

I N D E X

<i>pax hominem maximè decet</i>	260
<i>pecuniæ vires</i>	29.
<i>philantia</i>	124
<i>pietate erga Deum nihil maius</i>	243
<i>pluviæ vnde?</i>	305
<i>podagræ periphrasis</i>	27.
<i>pœnitentia sera</i>	245
<i>pontificum rapina</i>	148
<i>pontifices plerosq; etiam ad inferos descendere</i>	253
<i>prudentiæ utilitas</i>	136

Q

<i>Quies animum reficit ac vigorem renouat</i>	185
--	-----

R

R <i>Atio prudentum reſtrix</i>	160
<i>religionis vsus</i>	179
<i>reges an cæteris mortalibus dulcius viuunt</i>	99.
<i>à riſu nimio cauendum</i>	86.
<i>rixa ferarum propria</i>	250
<i>ros vnde?</i>	305
<i>ruſticæ opes</i>	63.

I N D E X

S

S alis montes in mari	309
sapiens quando quis fiat?	118
sapientis officia	117
sapientia à scientia differt	241
sapientia quid?	118
senectæ mala	141
sermo animi index	15
in sermone quæ nam seruanda cautio	85.
similitudo morum, amicitia fomes	83.
solitudo quando sapientem deceat?	264
somnia miseros felicibus æquat	200
stultitiæ fons & origo	227
superbia	133
superstitio vnde?	108

T

T actus animæ vis	146
tempus omnia fert ac rapit	138
temperantia	78
timor vilis animi argumentum	123
tonitrus vnde?	305
	Ka-

I N D E X.

V

<i>Valetudo</i>	77.
<i>Vaticiniorum certitudo vnde</i>	191
<i>veritas mentis perfectio</i>	120
<i>voluptas serua magis quàm regina vocanda</i>	51.

X

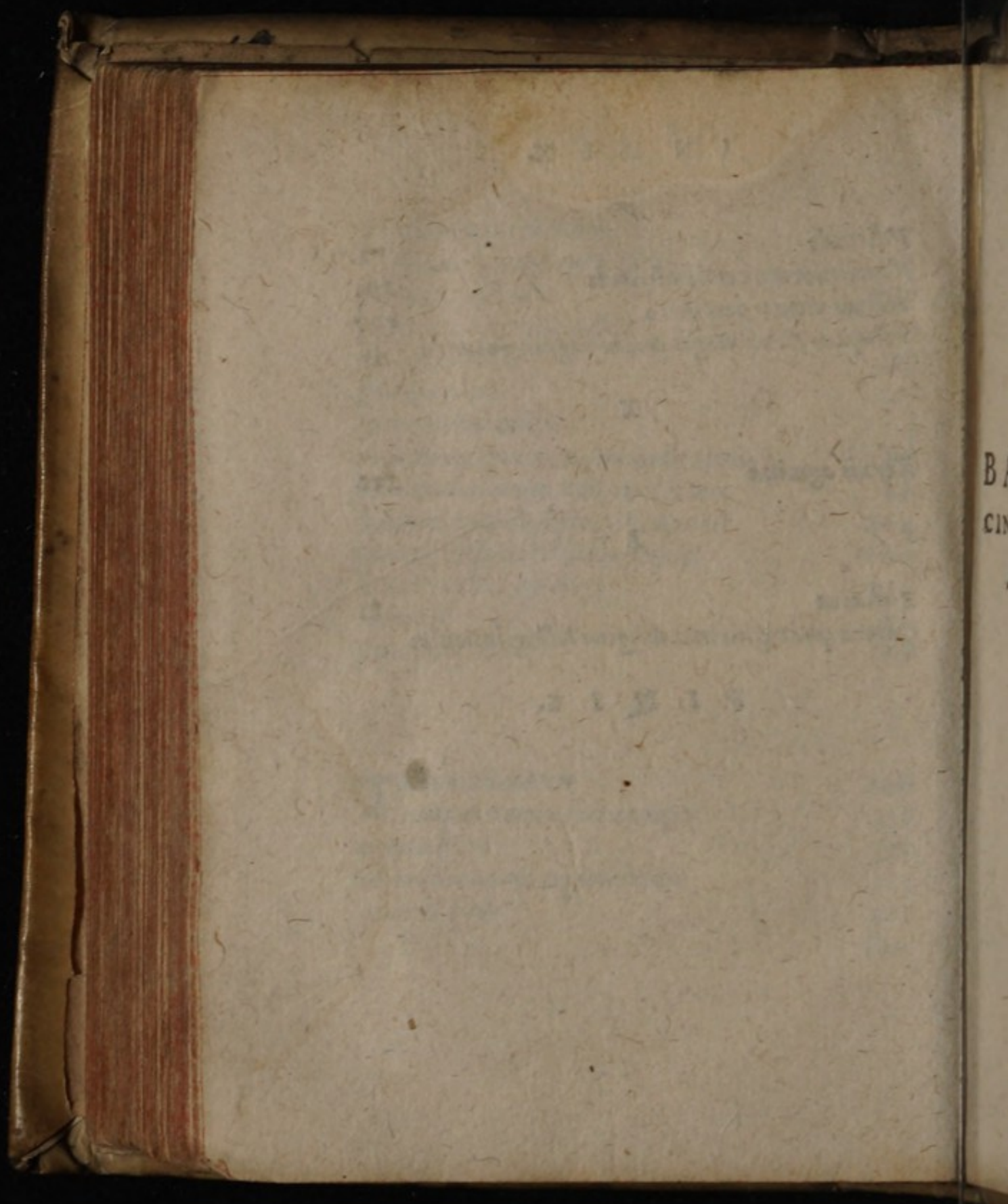
<i>Xerxis agmina</i>	230
----------------------	-----

Z

<i>Zodiacus</i>	281
<i>Cætera quàm plurima diligens lector inueniet</i>	

F I N I S.

BASILEAE IN OFFI-
CINA NICOLAI BRYLINGERI,
Anno à CHRISTO nato
M. DCI. Mense
Januario.

MASSIEAE IN OTTI
Cura Nicolai BLYNDERS
Vindob. Christ. & Univ.
1770. 8. 12. 12. 12.
1770.

